

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet broj: S1 1 K 029228 18 Kri

Datum: objavljivanja 16.08.2021. godine
pismenog otpravka 06.09.2021. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Jasmina Ćosić Dedović, predsjednik vijeća
sudija Enida Hadžiomerović, član
sudija Darko Samardžić, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
RADE GARIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Predrag Tomić

Branilac optuženog Rade Garića: advokat Petko Pavlović

SADRŽAJ

PRESUDA	4
Obrazloženje	12
I. KRIVIČNI POSTUPAK	12
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES	12
B. PROCESNE ODLUKE	12
(a) Isključenje javnosti	12
(b) Ponovni početak glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)	15
(c) Odluke o mjerama zaštite za svjedoke	17
(d) Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza	20
(e) Odustajanje Tužilaštva i odbrane optuženog od prijedloga dokaza	23
(f) Odbijanje pojedinih dokaznih prijedloga Tužilaštva i odbrane optuženog	24
(g) Prigovori na uložene materijalne dokaze Tužilaštva i odbrane optuženog	28
(h) Odluka o izmjeni redoslijeda izvođenja dokaza	31
(i) Nedostavljanje dokaza odbrani optuženog od strane Tužilaštva tokom glavnog pretresa	32
(j) Ostale procesne odluke koje se tiču toka dokaznog postupka	34
(k) Utvrđene činjenice	37
C. DOKAZNI POSTUPAK	45
D. ZAVRŠNE RIJEČI	45
a. Završne riječi Tužilaštva BiH	45
b. Završne riječi odbrane optuženog	54
II. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA	62
A. OPŠTA OCJENA DOKAZA	65
B. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH	67
1. Širok (rasprostranjen) i/ili sistematičan napad.....	69
(a) Vlasenica 1992. godine	72
(b) Srebrenica 1995. godine	89
2. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva	103
3. Svijest optuženog o postojanju napada i da njegove radnje čine dio tog napada (neksus)	107
III. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI	114
A. PROGON	115
(i) Izmjene činjeničnog opisa	117
B. LIŠENJE DRUGE OSOBE ŽIVOTA IZ ČLANA 172. STAV (1) TAČKA A) KZ BiH	118
(i) Ubistvo Safeta Alikadića – tačka 1.5. izreke presude	119
(ii) Ubistvo Hasana Ahmetovića – tačka 1.7. izreke presude	132
(iii) Ubistvo Bege Sulejmanovića – tačka 2.2. izreke presude.....	142
C. ZATVARANJE ILI DRUGO TEŠKO ODUZIMANJE FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA	154

(i) Teško oduzimanje fizičke slobode grupe civila u kući Fadila Šiljkovića – tačka 1.2. izreke presude	155
D. PRISILNI NESTANAK OSOBA.....	161
(i) Prisilni nestanak grupe zatvorenika iz logora Sušica – tačka 1.4. izreke presude	162
E. DRUGA NEČOVJEČNA DJELA	168
(i) Nečovječno postupanje prema Mehmedu Agiću i Ismetu Hasanoviću – tačka 1.1. izreke presude	170
(ii) Nečovječno postupanje prema oštećenim Rahmanu Šiljkoviću, Dževadu Šiljkoviću, Salihu Mehičiću, Muji Čatiću i drugima – tačka 1.2. izreke presude.....	179
(iii) Nečovječno postupanje prema GR-9 – tačka 1.3. izreke presude	185
(iv) Nečovječno postupanje prema dječaku Draži – tačka 1.6. izreke presude	189
(v) Nečovječno postupanje prema Vejsilu Ahmetoviću i Ibri Ahmetoviću – tačka 1.7. izreke presude	196
(vi) Nečovječno postupanje prema zarobljenim muškacima u školi u Lukama – tačka 2.1. izreke presude.....	201
Zaključak u pogledu krivice optuženog	217
IV. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE	221
(i) Tačka II.1. izreke oslobađajućeg dijela presude - inkriminisane radnje prema izdvojenim ženama u Lukama 1992. godine	221
Zaključak u pogledu oslobađajućeg dijela presude.....	226
V. ODLUKA O KAZNI	227
VI. ODLUKA O PRITVORU	230
VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA	230
VIII. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA	230
IX. ANEKS I	232
A. IZVEDENI DOKAZI TUŽILAŠTVA	232
1. Lista svjedoka	232
2. Lista vještaka	233
3. Lista uložениh materijalnih dokaza	234
B. IZVEDENI DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG.....	252
1. Lista svjedoka	252
2. Lista uložениh materijalnih dokaza	253
X. ANEKS II	254

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Jasmine Ćosić Dedović, kao predsjednika vijeća, te sudija Enide Hadžiomerović i Darka Samardžića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika-asistenta Selene Beba, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Rade Garića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), e), f), g), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. istog Zakona, postupajući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 10.08.2018. godine, koja je potvrđena 23.08.2018. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, održanom u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Predraga Tomića, te optuženog Rade Garića i njegovog branioca, advokata Petka Pavlovića, donio je i dana 16.08.2021. godine javno objavio:

P R E S U D U

OPTUŽENI RADE GARIĆ, sin Steve i majke Vukosave rođene Plazačić, rođen 28.10.1963. godine u mjestu Grabovica, općina Vlasenica, JMBG ..., nastanjen u ..., državljanin ..., pismen, SSS, po zanimanju mašinbravar, nezaposlen, oženjen, otac dvoje djece¹, po nacionalnosti ..., vojna služba JNA u Somboru, vodi se u vojnoj evidenciji u Vlasenici, odlikovan, lošeg imovnog stanja, osuđivan,

I

K R I V J E

što je:

¹ Sud je dana 10.07.2019. godine obaviješten o činjenici pogibije kćerke optuženog, Aleksandre Garić, tog dana. Pored preminule kćerke optuženi je otac i Stevana Garića i Zorane Garić.

1. U periodu od početka aprila do kraja 1992. godine, u opštini Vlasenica, u okviru širokog i sistematičnog napada srpskog Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane Vlasenica, paravojnih formacija, Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, kasnije Vojske Republike Srpske, Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske i dijelova Jugoslovenske narodne armije i to Novosadskog korpusa JNA, usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Vlasenica, znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio tog napada, Rade Garić počinio progon bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Vlasenica na političkoj, nacionalnoj, kulturnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi ubistvima, zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisilnim nestancima osoba i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenih u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, pa je tako:

1.1. Neutvrđenog datuma u maju mjesecu 1992. godine Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava Stanice javne bezbjednosti (SJB) Vlasenica više puta ulazio u prostorije SJB-a i zajedno sa više NN uniformisanih osoba u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca Bošnjaka među kojima su bili Mehmed Agić i Ismet Hasanović udarajući ih rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, pa je tako Mehmeda Agića koji je pozvan u SJB Vlasenica od strane Miše Gojgolovića, gdje je ispitan o posjedovanju oružja, Rade Garić ga snažno dva puta udario šakom u predjelu grudnog koša od čega je izgubio dah, a u daljem fizičkom zlostavljanju ga je spriječio Mišo Gojgolović, a potom kad je Mehmed odveden u drugu kancelariju kod Milenka Šargića, došao za istim te ga još jednom snažno udario u predjelu grudnog koša, kada je u daljem fizičkom zlostavljanju i spriječen od Milenka Šargića, a Ismeta Hasanovića koji je bio zatvoren zajedno sa oko 50-tak Bošnjaka u prizemlju SJB Vlasenice Rade Garić zajedno sa "MK-8" i G.V. izveli ga na sprat u jednu prostoriju, gdje su ga svi zajedno udarali po raznim dijelovima tijela, kom prilikom je Rade Garić izvadio pištolj i prislonio mu isti na prsa govoreći mu „Hoćeš li sad da te ubijem“ a potom ga pištoljem snažno udario u predjelu iznad lijeve obrve kojom prilikom je izgubio svijest, odakle je nakon nekoliko dana od strane policije odveden u logor Sušica.

1.2. Neutvrđenog datuma sredinom maja 1992. godine u Vlasenici u ulici Gavrila

Principa iz kuće Fadila Šiljkovića kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica učestvovao u hapšenju i zatvaranju oko 15 muškaraca bošnjačke nacionalnosti među kojima su bili: Rahman Šiljković, Dževad Šiljković, Salih Mehičić zv. „Hakan“, Sulejman Berbić, Muharem Berbić, Muharem Osmanović, Mujo Ćatić i dr. gdje su se isti iz straha za svoju sigurnost krili, na način da je zajedno sa više neidentificiranih uniformisanih lica došao ispred navedene kuće te uz pucnjavu i psovke naredili da isti izađu iz kuće, kojom prilikom je u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda zajedno sa ostalim prilikom izlaska iz kuće tukao, a Salihu Mehičića udarili kundakom od puške, da bi jedan od uniformisanih lica zvani Lemi otišao do susjedne kuće Mustafe Ćatića i bacio bombu kroz prozor kuće Mustafe Ćatića, a potom im naredili da pognute glave i s rukama podignutim na potiljak krenu prema zgradi suda u Vlasenici, a kojim putem su im cijelo vrijeme upućivali psovke i tukli ih nogama, nakon čega su dovedeni do zgrade suda gdje su im naredili da se okrenu licem prema zidu, a nakon čega su ih odveli u zatvor SJB Vlasenica koji je bio pun muškaraca Bošnjaka, gdje su ih i zatvorili.

1.3. Dana 07.06.1992. godine ili približno tog datuma u Vlasenici, Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava policije SJB Vlasenica u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca Bošnjaka koji su zarobljeni i zatvoreni u zgradu starog zatvora iza suda u Vlasenici gdje su držani bez dovoljno hrane i vode, na način da je obučen u plavu uniformu ušao u prostoriju gdje je bilo zatvoreno oko 12 zarobljenih, među kojima su bili: Bajro Durić, GR-9 i drugi neidentifikovani zarobljenici, koji su zarobljeni na području Tišća, a kom prilikom je ranjen GR-9, istom naredio da skine kaiš sa lijeve noge kojim je stegao nogu kako mu rana od metka ne bi krvarila a potom ga ošamario i uzeo mu kaiš, da bi potom zarobljene muškarce Bošnjake nakon nekoliko dana kombijem odvezli i predali ih u logor „Sušica“.

1.4. Neutvrđenog datuma u periodu od početka juna mjeseca do kraja septembra mjeseca 1992. godine, iz logora „Sušica“ u Vlasenici, Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica tokom juna 1992. godine, a kasnije kao komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda „Drinjača“, zajedno sa njemu poznatim uniformisanim vojnicima, izveo grupu od 10 do 12 zatvorenika civila bošnjačke nacionalnosti, među kojima je bilo lice zvano „Pekar“ i drugi do sada neidentifikovani civili, koji su odvezeni u nepoznatom pravcu, iako zadužen za obezbjeđenje istih, nije ih vratio u logor „Sušica“ i od tada im se gubi svaki trag.

1.5. Neutvrđenog datuma krajem juna ili početkom jula 1992. godine Rade Garić u svojstvu komandira izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda „Drinjača“ na lokalitetu Štit-Borje koje se nalazi između sela Turalići i sela Đurići gdje je bio smješten sa svojom jedinicom pod šatorima, učestvovao u zlostavljanju i ubistvu Safeta (Nurije) Alikadića iz sela Turalići kojeg je zarobio, pa u namjeri nanošenja velikih patnji i ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda Safeta Alikadića vezanog, psihički i fizički zlostavljao, na način da ga je nožem rezo po licu, sipao mu sol po ranama, a zatim mlđb. dječaka Adila (Mehmeda) Omerovića zv. „Dražo“ rodom iz Glogove, starosti 11 godina, prisilio da Safetu Alikadiću stavlja sol na rane i da ga udara nogom u predjelu stomaka, a potom Safeta Alikadića odveo na lokalitet Debelo Brdo-Vis, opština Vlasenica sa pripadnicima svoje jedinice, među kojima su bili Đ. Đ. i S. M., i lišio ga života, nakon čega su Rade Garić i S.M. bacili tijelo niz liticu, a gdje su ostaci njegovog tijela pronađeni prilikom ekshumacije.

1.6. Neutvrđenog datuma u periodu od juna do augusta 1992. godine Rade Garić mlđb. Adila Omerovića zvanog „Dražo“ držao u zatočeništvu, prisiljavajući ga da mu pere noge, šamarao ga, vodio ga na prve borbene linije, nakon čega je isti usmrćen od strane pripadnika izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda „Drinjača“.

1.7. Dana 24.11.1992. godine ili približno ovog datuma u rejonu sela Grabovica, opština Vlasenica, Rade Garić u svojstvu komandira izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda „Drinjača“ zajedno sa više pripadnika Odjeljenja među kojima je bio Z.G., M. V. i ostali neidentifikovani pripadnici VRS-a obučeni u maskirnu uniformu i naoružani automatskom puškom nezakonito lišili slobode civile Bošnjake Hasana Ahmetovića, Ibru Ahmetovića i Vejsila Ahmetovića kojom prilikom je Rade Garić u namjeri nanošenja velikih patnji i ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u vezanju ruku, a potom udaranju kundacima pušaka, nogama, drvenim kolcima, cjepanicama i drugim predmetima po raznim dijelovima tijela navedenih lica, kada je Rade Garić udario Vejsila Ahmetovića nogom obuvenom u čizmu u predjelu usta i od siline udarca istom izbio više zuba, a potom Ibru Ahmetoviću nožem rasjekao desnu stranu lica i to u predjelu obraza od uha do usta, tom prilikom zamahnuo puškom i kundakom iste udario Hasana Ahmetovića u predjelu srca, kojem je momentalno potekla krv iz nosa i iz ušiju, te je isti pao na zemlju i ubrzo više nije davao znakove života, pa nakon toga isti dan u večernjim satima, nakon što im je naređeno da Hasana podignu na tovarni prostor teretnog vozila marke TAM, čije tijelo je

već tada bilo hladno, uz pratnju jednog vojnika, a kojim teretnim vozilom je upravljao vozač Radomir Deurić odvezeni u komandu Vlaseničke brigade u Vlasenicu, gdje je ostalo tijelo Hasana Ahmetovića, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni.

2. Za vrijeme širokog i sistematičnog napada koji su u periodu od 06.07. do kraja augusta mjeseca 1995. godine preduzimali Vojska Republike Srpske i Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva zaštićene zone UN Srebrenica, Rade Garić u svojstvu komandira interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio tog napada, u okviru kojeg je izvršen progon i djelimično istrijebljena skupina bošnjačkog naroda pri čemu je cjelokupno bošnjačko civilno stanovništvo, do 40000 civila Bošnjaka uklonjeno iz zaštićene zone UN Srebrenica, a više od 8000 muškaraca Bošnjaka i dječaka ubijeno, počinio progon civilnog bošnjačkog stanovništva tako što je:

2.1. Dana 13.07.1995. godine pod komandom i nadzorom Mileta Kosorića, komadanta Vlaseničke brigade, u večernjim satima sa dijelom pripadnika interventnog voda Vlaseničke brigade došao u Luke, a nakon što je Rade Garić u svojstvu komandira interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade, prethodno upoznat da su iz konvoja autobusa u Lukama odvojeni više desetina vojno sposobnih muškaraca Bošnjaka i da je njih 22 zadržano u školi, među kojima su bili MK-1, Abdulkadir Velić, Hasan Smajić, Rizo Mustafić, Hamed Đogaz, Zajim Hasić, koje su obezbjeđivali i vezane čuvali pripadnici vojne policije i drugi pripadnici Vlaseničke brigade, sa pripadnicima interventnog voda ušao u prostorije škole gdje su zarobljenici bili zatočeni, pri čemu je zajedno sa pripadnicima interventnog voda od zarobljenih oduzimao novac i druge dragocjenosti, u namjeri nanošenja velikih patnji i ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u premlaćivanju zarobljenika udarajući ih šakama, nogama, raznim predmetima po svim dijelovima tijela, od kojih neki nisu mogli stajati na nogama uslijed zadobivenih povreda, nakon toga istog dana u toku noći, svi zarobljenici su od strane vojne policije ukrcani u kamion i odveženi na lokalitet Mršići i pogubljeni po prijekom postupku, od kojih je MK-1 preživio.

2.2. Neutvrđenog datuma, krajem septembra ili početkom oktobra 1995. godine u svojstvu komandira interventnog voda Rade Garić, nakon što je do zgrade osnovne škole u Lukama, kod Vlasenice doveden sa konopcem oko vrata zarobljenik, civil Bego

Sulejmanović, i istog nakon ispitivanja preuzeo i sa konopcem oko vrata ispred škole zajedno sa pripadnicima interventnog voda Vlaseničke brigade, među kojima R.V., S. Đ., S. G., učestvovao u zlostavljanju i ubistvu Bege, na način što ga je Rade Garić doveo do obližnjeg stabla u neposrednoj blizini škole, slobodni kraj konopca prebacio preko grane stabla da bi jedan od prisutnih povukao konopac vješajući ga za jedno kraće vrijeme, da bi ga zatim spustili na zemlju, opkolili ga i udarali nogama, nakon čega su mu odrubili glavu sjekirom, držeći ga pri tome za noge, a potom tijelo bacili u obližnju rijeku Drinjaču, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni, dok su odrubljenu glavu šutali nogama,

čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a) ubistvo, e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, i) prisilni nestanak osoba i k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, sve u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

pa ga Sud, za navedeno krivično djelo, na osnovu člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, uz primjenu članova 39, 42. i 48. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

OSUĐUJE

Na kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina

Optuženom se u skladu sa članom 56. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u izrečenu kaznu uračunava vrijeme koje je proveo u pritvoru, i to u vremenskom periodu od 20.12.2017. godine, zaključno sa danom 19.10.2020. godine, te od dana 18.03.2021. godine, pa nadalje.

II

Na osnovu odredbe člana 284. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine,

OPTUŽENI RADE GARIĆ

OSLOBADA SE OD OPTUŽBE

da je:

U periodu od početka aprila do kraja 1992. godine, u opštini Vlasenica, u okviru širokog i sistematičnog napada srpskog Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane Vlasenica, paravojnih formacija, Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, kasnije Vojske Republike Srpske, Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske i dijelova Jugoslovenske narodne armije i to Novosadskog korpusa JNA, usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Vlasenica, znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio tog napada, Rade Garić počinio progon bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Vlasenica na političkoj, nacionalnoj, kulturnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjima, silovanjima, prisilnim nestancima osoba i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede i narušenja zdravlja, pa je tako:

1. Nakon što su u mjestu Luke, opština Vlasenica, sredinom jula 1992. godine pod nadzorom i komandom Rade Garića, pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja, izdvojili iz konvoja desetak mlađih žena i djevojčica, bošnjačke nacionalnosti, među kojima R.Č., N.L., E.D. i druge neidentifikovane žene, zatvorili ih u prostorije osnovne škole u Lukama kod Vlasenice, gdje je Rade Garić više puta silovao R.Č. i mlđb. N.L. staru 14 godina kao i drugi pripadnici njegovog voda koji su ih silovali, odatle ih odvodili na prinudne fizičke radove u okolna srpska sela Mišari, Klještani i druga, nakon čega su ih pripadnici VRS odveli u selo Pelemiš gdje su ih također tjerali da obavljaju poljoprivredne radove, od kojih se R.Č. i N.L. vode kao nestale, a E.D. ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Durići, opština Vlasenica,

čime bi počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama g) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, sve u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. istog Zakona.

III

Na osnovu odredbi člana 188. stav 4. i člana 189. stav 1. Zakona u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi se oslobađa dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

IV

Na osnovu odredbi člana 198. stav 2. i 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni Ismet Hasanović, GR-9, Najfa Alikadić, Mevludin Alikadić, Kadira Omerović, Mehmed Omerović, Vejsil Ahmetović, MK-1, Tima Lelo, Hajrudin Gerović, GR-17 i Vasva Parić se sa imovinskopravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

O b r a z l o ŝ e n j e

I. KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo BiH/Tužilaštvo) broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 10.08.2018. godine, koja je potvrđena dana 23.08.2018. godine, optuženom Radetu Gariću na teret je stavljeno počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), g), i) i k) Krivični zakon Bosne i Hercegovine (KZ BiH), sve u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. istog Zakona.
2. Glavni pretres u predmetu počeo je dana 11.10.2018. godine čitanjem optužnice Tužilaštva BiH i iznošenjem uvodnih riječi Tužilaštva, dok odbrana optuženog nije iznosila uvodnu riječ.
3. Postupajući tužilac Tužilaštva BiH u svojoj uvodnoj riječi izjavio je da će provođenjem dokaza, saslušanjem svjedoka, te izvođenjem materijalnih dokaza, pružiti Sudu dovoljan osnov na kome će zasnovati svoju odluku o odgovornosti optuženog za radnje koje mu se stavljaju na teret potvrđenom optužnicom.
4. U toku glavnog pretresa izvedeni su dokazi Tužilaštva BiH i dokazi odbrane optuženog, koji su navedeni u Aneksu I presude, te koji čini sastavni dio iste.
5. Glavni pretres u ovom predmetu okončan je iznošenjem završnih riječi odbrane optuženog dana 03.06.2021. godine.

B. PROCESNE ODLUKE

(a) Isključenje javnosti

6. U skladu sa odredbom člana 235. Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKP BiH), sudeće vijeće je u toku postupka, na prijedlog stranaka i branioca, a po njihovom saslušanju, isključilo javnost sa pojedinih dijelova glavnog pretresa.
7. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 14.02.2019. godine, saslušan je svjedok „GR-14“, kome su mjere zaštite upotreba pseudonima, zabrana objavljivanja slike i sadržaja svjedočenja u sredstvima informisanja, po prijedlogu Tužilaštva

Bosne i Hercegovine, određene na pomenutom pretresu, te je javnost u jednom njegovom dijelu isključena radi saslušanja razloga zbog kojih svjedok zahtijeva određivanje mjera zaštite, kao i izjašnjenja stranaka i branioca tim povodom.

8. U svrhu iznošenja razloga zbog kojih je Tužilaštvo predložilo određivanje dodatnih mjera zaštite svjedoku „GR-10“ (neobjavljivanje sadržine iskaza i isključenje javnosti), te kako bi se odbrana o istom izjasnila, Vijeće je nakratko isključilo javnost sa dijela pretresa održanog dana 14.03.2019. godine. Iz istih razloga, do isključenja javnosti došlo je i na ročištu za nastavak glavnog pretresa dana 28.03.2019. godine, u odnosu na svjedoka „GR-7“.

9. Vijeće je odluku o isključenju javnosti donijelo i na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 04.04.2019. godine, i to za vrijeme iznošenja prijedloga Tužilaštva za određivanje mjera zaštite svjedoku „GR-15“, prvobitno predloženom kao javni svjedok, kao i izjašnjenja odbrane optuženog o pomenutom prijedlogu.

10. Odluci Vijeća o određivanju dodatnih mjera zaštite svjedoku „GR-6“, prethodila je odluka o isključenju javnosti na nastavku glavnog pretresa 06.06.2019. godine, kako bi prijedlog Tužilaštva u tom smjeru bio izložen, te data prilika odbrani optuženog da iznese svoje izjašnjenje.

11. Nadalje, javnost je nakratko isključena sa dijela nastavka glavnog pretresa održanog dana 04.07.2019. godine, i to radi postavljanja pitanja koja se odnose na lične podatke svjedoka (mjesto gdje je radio), a sve u cilju zaštite identiteta svjedoka „MK-1“, koji je, po prijedlogu Tužilaštva, saslušan pomenutog dana.

12. Dana 31.10.2019. godine, Vijeće je donijelo odluku o određivanju mjera zaštite svjedoku „GR-16“, usvojivši prijedlog Tužilaštva iznesen na nastavku glavnog pretresa održanom toga dana. Kako bi prijedlog Tužilaštva za određivanje mjera zaštite za svjedoka bio izložen, te se o istom odbrana bila u prilici izjasniti, javnost je za to vrijeme isključena sa glavnog pretresa.

13. Svjedoci sa mjerama zaštite „GR-3“ i „GR-12“, saslušani su na nastavku glavnog pretresa dana 14.11.2019. godine, a budući da je Tužilaštvo u odnosu na oba postavilo prijedlog za određivanje dodatnih mjera zaštite (svjedočenje iz druge prostorije za oba svjedoka i distorzija slike za svjedoka „GR-3“), Vijeće je u dva navrata isključilo javnost za vrijeme iznošenja takvog prijedloga, kao i izjašnjenja odbrane na isti, najprije u

odnosu na svjedoka „GR-3“, a zatim i svjedoka „GR-12“.

14. Do isključenja javnosti sa glavnog pretresa, došlo je i prilikom saslušanja svjedokinje Time Lelo, dana 30.01.2020. godine, kako bi se svjedokinji koja je nepismena, usmeno otkrili podaci svjedoka sa mjerama zaštite „MK-8“, sa ciljem sprečavanja njihovog otkrivanja prilikom tužiočevih pitanja u okviru direktnog ispitivanja, vezanih za predmetnog svjedoka, a koja su uslijedila nakon ponovnog uključenja javnosti.

15. Također, javnost je kratko isključena sa dijela nastavka glavnog pretresa održanog 06.02.2020. godine, prilikom saslušanja svjedoka „GR-8“, radi postavljanja određenih pitanja vezano za kretanje svjedoka u okviru unakrsnog ispitivanja, da eventualno ne bi došlo do otkrivanja njegovog identiteta.

16. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 14.05.2020. godine, javnost je isključena u dva navrata. Najprije je do isključenja javnosti došlo kako bi bio iznesen prijedlog Tužilaštva za određivanje mjera zaštite svjedoku „GR-17“, kao i razlozi samog svjedoka zbog kojih je prijedlog postavljen, te kako bi se povodom istog izjasnila odbrana optuženog. Zatim, javnost je nakratko isključena za vrijeme direktnog ispitivanja svjedoka „GR-17“, da bi postupajući tužilac postavljao pitanja u vezi sa imenima i prezimenima članova uže porodice svjedoka.

17. Javnost je isključena i sa dijela ročišta za nastavak glavnog pretresa održanog 18.06.2020. godine, i to prilikom direktnog ispitivanja svjedoka Daneta Klješšana, kako bi se prilikom odgovora na tužiočeva pitanja zaštitio identitet svjedoka sa mjerama zaštite.

18. Ročište je isključeno za javnost i dana 23.06.2020. godine, kada je na glavnom pretresu, Tužilaštvo postavilo prijedlog za određivanje mjera zaštite, do tada javnom svjedoku, „GR-18“. Javnost je bila isključena za vrijeme izlaganja prijedloga Tužilaštva, saslušanja svjedoka o razlozima za isticanje takvog prijedloga, te izjašnjenja odbrane optuženog povodom istog.

19. Konačno, javnost je isključena i na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 06.08.2020. godine, radi saslušanja do tada javnog svjedoka, „GR-19“, u pogledu razloga zbog kojih je Tužilaštvo postavilo prijedlog za određivanje mjera zaštite ovom svjedoku.

(b) Ponovni početak glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

20. Tokom cijelog postupka pretresno vijeće je postupalo u neizmijenjenom sastavu. Međutim, odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH predviđeno je da „*glavni pretres kcji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjenio sastav vjeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranjem glavnom pretresu...*“

21. Vremenski period duži od 30 (trideset) dana protekao je između ročišta održanih na dane 04.07.2019. i 05.09.2019. godine, zatim 05.03.2020. i 07.05.2020. godine, te 06.08.2020. i 10.09.2020. godine, kada je na ročištima održanim na dane 05.09.2019, 07.05.2020. i 10.09.2020. godine, Vijeće, primjenom citirane odredbe, konstatovalo da se ponovo otvara glavni pretres, ali uz saglasnost stranaka i branioca da se ponovo ne čita ranije pročitana optužnica od 10.08.2018. godine, kao i da se do tada provedeni dokazi ne provode iznova, odnosno da se svjedoci ne pozivaju i ne saslušavaju ponovo, nego da se koriste iskazi dati ranije u toku glavnog pretresa.

22. Glavni pretres je, u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, ponovo počeo čitanjem optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine od 10.08.2018. godine, na dan 25.03.2021. godine, budući da je od posljednjeg održanog ročišta dana 01.10.2020. godine, protekao vremenski period duži od 30 (trideset) dana, te da je optuženi Rade Garić istakao potrebu da optužnica ponovo bude pročitana.

23. Osim toga, optuženi Rade Garić je, za razliku od Tužilaštva i svog branioca, koji su već ranije, dana 29.10.2020. godine, izrazili saglasnost da se, u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, a koji su svoju saglasnost ponovili i na ročištu od 25.03.2021. godine, svoju saglasnost uskratio, navodeći da sumnja u istinitost iskaza većine svjedoka.

24. Nakon što je razmotrilo sve okolnosti konkretnog slučaja, Vijeće je odlučilo da se glavni pretres formalo vodi iznova, ali da se svjedoci ne pozivaju ponovo pred Sud, već da se njihovi iskazi koji su dati na glavnom pretresu koriste kao dokaz.

25. Formalno pravo stranaka i branilaca da zahtijevaju ponovno pozivanje i saslušanje već saslušanih svjedoka na glavnom pretresu proizilazi iz odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH. Međutim, Sud je dužan procjeniti da li insistiranje na provedbi te odredbe ima

opravdane razloge, i da li je zasnovano na ozbiljnom kršenju kojeg od osnovnih prava optuženog.

26. Nesporno je da su stranke i branilac imali priliku da svakog svjedoka ispitaju direktno, unakrsno i dodatno. Insistiranje optuženog da se svjedoci optužbe ponovo pozivaju radi ponovnog saslušanja, sa obrazloženjem da sumnja u istinitost iskaza svjedoka, može se tumačiti kao zloupotreba prava od strane optuženog, u namjeri da odugovlači postupak i da iskoristi priliku da postavlja pitanja koja je nemarom propustio da postavi ranije, a posebno imajući u vidu da taj stav za ponovnim izvođenjem dokaza nije stav i branioca, nego isključivo optuženog koji svoje insistiranje na ponovnom provođenju dokaza nije znao/mogao objasniti, niti obrazložiti.

27. Uzimajući u obzir obimnost predmeta i njegove specifičnosti, Sud je procijenio da u konkretnom slučaju postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje opšteg interesa koji je tako važan i značajan da preteže nad principom poštovanja formalnog prava optuženog na ponovno izvođenje, već izvedenih dokaza, posebno iz razloga što osnovni principi tog prava optuženog u konkretnom slučaju, ne bi bili ni povrijeđeni.

28. Naime, ponovno pozivanje svjedoka, nepotrebno bi odugovlačilo postupak i neopravdano prouzrokovalo dodatne troškove, a istovremeno bi, s obzirom na obimnost dokaza, ugrozilo pravo na suđenje u razumnom roku, kao i efikasnost ostvarivanja prava oštećenih.

29. Dakle, Vijeće je donijelo odluku da se iskazi do tada (do 25.03.2021. godine) saslušanih svjedoka, odnosno audio-video zapisi istih ulože u sudski spis, tako što su isti prezentirani na grafoskopu (CD sa audio snimcima svih dotad održanih ročišta za glavni pretres), a odbrana i optuženi su se potom izjasnili da nema potrebe da se isti ponovo reprodukuju na glavnom pretresu.

30. Ovakvu odluku je Vijeće donijelo prvenstveno zbog prava optuženog na suđenje u razumnom roku, kao i načela efikasnosti i ekonomičnosti postupka, pri čemu na bilo koji način nije povrijeđeno pravo optuženog na pravično suđenje niti na princip neposrednosti u izvođenju dokaza, a rukovodeći se već upostavljenom praksom ovog Suda u predmetu broj S1 1 K 017182 19.

(c) Odluke o mjerama zaštite za svjedoke

31. Odlučujući o prijedlozima Tužilaštva broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 23.11.2017. godine, 01.02.2017. godine, 04.12.2017. godine, 22.12.2017. godine, zatim prijedlozima Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 25.05.2018. godine i 07.08.2018. godine, sudija za prethodni postupak donio je rješenja broj S1 1 K 023626 17 Krn 5 od 24.11.2017. godine, broj S1 1 K 023626 17 Krn 6 od 05.12.2017. godine, broj S1 1 K 023626 17 Krn 10 od 22.12.2017. godine, broj S1 1 K 023626 18 Krn 16 od 25.05.2018. godine i broj S1 1 K 023626 18 Krn 18 od 09.08.2018. godine, kojima su svjedocima „MK-1“, „MK-2“, „MK-3“, „MK-4“, „MK-5“, „MK-6“, „MK-7“, „MK-8“, „GR-3“, „GR-6“, „GR-7“, „GR-8“, „GR-9“, „GR-10“, „GR-11“, „GR-12“ i „GR-13“ određene mjere zaštite ličnih podataka i to dodjelom pseudonima. Budući da se radilo o svjedocima koji su očevici inkriminisanog događaja ili imaju posredna saznanja o kritičnom događaju, zbog čega su se isti izjasnili da i dalje osjećaju strah i nelagodu, Sud je našao opravdanim odrediti mjere zaštite navedenim svjedocima, posebno imajući u vidu traume koje su isti pretrpjeli, što ih svrstava u kategoriju ugroženih svjedoka, kao i u kategoriju svjedoka pod prijetnjom, obzirom da zbog specifičnih okolnosti slučaja postoji razumna osnova za bojazan da bi zbog njihovih učešća u ovom postupku, ozbiljno bila ugrožena njihova sigurnost, kao i sigurnost članova njihove porodice, a sve imajući u vidu odredbu iz člana 3. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

32. Na glavnom pretresu održanom dana 14.02.2019. godine, Vijeće je, djelimično usvojilo prijedlog Tužilaštva iznesen na pretresu, te je svjedoku „GR-14“, odredilo mjere zaštite - upotreba pseudonima, te zabranu objavljivanja slike i sadržaja svjedočenja svjedoka u sredstvima javnog informisanja, dok je odbijen prijedlog da svjedok svjedoči iz druge prostorije, te je isti saslušan u sudnici. Svjedok „GR-14“ tražio je određivanje mjera zaštite iz razloga zaštite ličnih, a posebno porodičnih interesa.

33. Vijeće je na pretresu održanom 14.03.2019. godine, na prijedlog Tužilaštva, odredilo dodatne mjere zaštite svjedoku sa pseudonimom „GR-10“, i to u vidu mjere zaštite - zabrane objavljivanja sadržaja iskaza i lika svjedoka u javnosti, a sve zbog navoda svjedoka da se u njegovom mjestu prebivališta već unaprijed znalo, i prije njegovih saznanja, da će biti pozvan pred Sud u svojstvu svjedoka. Svjedoku je na pretresu data uputa da ukoliko bi čuo u javnosti bilo kakvu priču vezano za njegovo svjedočenje, da o tome odmah obavijesti Tužilaštvo i Državnu agenciju za istrage i zaštitu.

34. Nadalje, Tužilaštvo je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 28.03.2019. godine, predložilo da se svjedoku "GR-7", čije je saslušanje planirano na tom pretresu, a mjera zaštite upotreba pseudonima određena rješenjem Suda broj S1 1 K 023626 18 Krn 16 od 25.05.2018. godine, odrede dodatne mjere zaštite, i to u vidu svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju slike i zvuka, a sve zbog straha koji svjedok osjeća za sigurnost sebe i svoje porodice. Odbrana optuženog Garića se protivila ovakvom prijedlogu Tužilaštva, dok ga je Vijeće prihvatilo, te je svjedok saslušan uz primjenu gore navedenih mjera zaštite.

35. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa, održanom dana 04.04.2019. godine, na prijedlog postupajućeg tužioca, Vijeće je odredilo mjere zaštite svjedoku "GR-15" u vidu pseudonima, također odlučivši da sadržaj iskaza svjedoka pod mjerama zaštite neće biti objavljen u sredstvima javnog informisanja. Svjedok "GR-15" tražio je određivanje navedenih mjera iz razloga straha za sigurnost svoje porodice, navodeći učestale pritiske od strane porodice optuženog i drugih mještana svjedokovog prebivališta u vezi sa svjedočenjem. Odbrana optuženog je odluku o mjerama zaštite ostavila Sudu.

36. Nadalje, na nastavku glavnog pretresa održanom dana 06.06.2019. godine, Tužilaštvo je iznijelo prijedlog za određivanje dodatnih mjera zaštite u odnosu na svjedoka "GR-6", kome je mjera zaštite upotreba pseudonima određena rješenjem Suda broj S1 1 K 023626 18 Krn 16 od 25.05.2018. godine, i to zbog prijetnji koje je svjedok doživio, kako ranije, tako i neposredno prije svjedočenja, za koje su, kako se navodi, svi znali da predstoji, a koje su upućivane putem telefona i društvenih mreža, zbog čega svjedok smatra da je njegova i sigurnost njegove porodice ugrožena. Odbrana optuženog je odluku o dodatnim mjerama zaštite ostavila na odluku Sudu, navodeći da je prijedlog Tužilaštva iznesen prema već ustaljenom obrascu sugerisanja svjedocima takvih zahtjeva. Vijeće je donijelo odluku da se svjedoku sa pseudonimom "GR-6" odrede dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz druge prostorije i zabrane objavljivanja sadržaja iskaza u javnosti, primjenom kojih mjera je svjedok na pomenutom pretresu i saslušan.

37. Zatim, na nastavku glavnog pretresa dana 04.07.2019. godine svjedočio je svjedok "MK-1", kojem su rješenjem ovog Suda broj S1 1 K 023626 17 Krn 5 od 24.11.2017. godine, određene mjere zaštite - pseudonim. U pogledu ovog svjedoka, utvrđeno je da su mu u postupku pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), već određene mjere zaštite i to: pseudonim i distorzija slike. U skladu sa Pravilom 75 (H) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, odnosno Pravilom 86 (H) Pravilnika o

postupku i dokazima Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MMKS) i Odlukom MMKS-a od 02.03.2018. godine o zaštitnim mjerama svjedoka „MK-1“, Vijeće je konstatovalo da će se obim mjera zaštite koje je svjedok imao pred MKSJ primijeniti i u ovom postupku, na isti način. Obzirom da se iz tehničkih razloga mjera distorzije slike ne može provesti u sudnici, distorzija slike je, u tehničkom smislu, provedena tako što je ovaj svjedok saslušan iz druge prostorije.

38. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa, održanom dana 31.10.2019. godine, na prijedlog postupajućeg tužioca, Vijeće je odredilo mjere zaštite svjedoku „GR-16“ u vidu pseudonima, također odlučivši da se lik svjedoka pod mjerama zaštite neće objavljivati u sredstvima javnog informisanja. Svjedok „GR-16“ tražio je određivanje navedenih mjera iz razloga straha za sigurnost svoje porodice, imajući u vidu prirodu posla koju svjedok obavlja, kao i njegovo mjesto prebivališta. Odbrana optuženog je odluku o mjerama zaštite ostavila Sudu.

39. Svjedoci sa mjerama zaštite „GR-3“ i „GR-12“, kojima su rješenjima ovog Suda broj S1 1 K 023626 18 Krn 16 od 25.05.2018. godine i broj S1 1 K 023626 18 Krn 18 od 09.08.2018. godine, određene mjere zaštite – pseudonim, saslušani su na nastavku glavnog pretresa održanom dana 14.11.2019. godine, na kome je Tužilaštvo u odnosu na oba svjedoka postavilo prijedlog za određivanje dodatnih mjera zaštite (svjedočenje iz druge prostorije za oba svjedoka i distorzija slike za svjedoka „GR-3“), a sve zbog prijetnji upućenih njihovim porodicama. Odbrana optuženog izrazila je protivljenje prijedlogu, a Vijeće je donijelo odluku da se u odnosu na oba svjedoka odrede dodatne mjere u vidu zabrane objavljivanja sadržaja iskaza svjedoka u sredstvima javnog informisanja, te u odnosu na svjedoka „GR-3“ i zabrana objavljivanja slike i lika, uz primjenu kojih mjera su svjedoci saslušani na glavnom pretresu, te svjedok „GR-3“ i uz prisustvo stručnog saradnika Odjeljenja za podršku svjedocima Suda.

40. Nadalje, svjedoku sa mjerom zaštite – pseudonim „GR-17“, ista je, na prijedlog Tužilaštva, određena na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 14.05.2020. godine, te je odlučeno da se lik svjedoka ne objavljuje u sredstvima javnog informisanja. Svjedok „GR-17“ je tražio određivanje navedenih mjera zbog osjećaja nesigurnosti i nezaštićenosti, te straha za sebe i porodicu zbog odlazaka na mjesta gdje su se, kako navodi, dešavali zločini.

41. Također, na glavnom pretresu održanom dana 23.06.2020. godine, Vijeće je, na

prijedlog Tužilaštva, donijelo odluku da se svjedoku „GR-18“ odredi mjera zaštite – pseudonim, te da će lični podaci svjedoka ostati povjerljivi godinu dana od održanog ročišta na kome su svjedoku određene mjere zaštite. Svjedok „GR-18“ je tražio određivanje mjera zaštite iz razloga ličnog osjećaja straha, a odbrana optuženog je odluku o tome ostavila Sudu.

42. Konačno, Tužilaštvo je na glavnom pretresu održanom 06.08.2020. godine iznijelo prijedlog za određivanje mjera zaštite svjedoku „GR-19“, budući da svjedok osjeća strah za sebe i svoju porodicu, koji prijedlog je Vijeće usvojilo, te donijelo odluku da se svjedoku odredi mjera zaštite – pseudonim, kao i zabrana objavljivanja sadržaja iskaza svjedoka u javnost, a da će lični podaci svjedoka ostati povjerljivi narednih 5 godina.

43. U toku cijelog postupka, Vijeće je vodilo računa o zaštiti identiteta svjedoka sa dodijeljenim mjerama zaštite na način da se na glavnom pretresu, kao i u presudi ne spominje puno ime i prezime ovih svjedoka, nego samo njima dodijeljeni pseudonim, dok se potpuni podaci o navedenim svjedocima nalaze u spisu, koji je, također, pod posebnom zaštitom od strane Suda.

(d) Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza

44. Odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH propisano je da: *„zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vjeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno obojele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka“.*

45. Postupajući u skladu sa citiranom zakonskom odredbom, Vijeće je prihvatilo da se kao dokaz Tužilaštva pročitaju i uvedu u spis izjave svjedoka Ibre Ahmetovića², „MK-4“³, Fahrudina Memiševića⁴, Rajka Matića⁵, Zarife Pezić⁶, Mirsada Džebe⁷, Ljubana Đurića⁸, Umije Šabić⁹ i Huseina Budića¹⁰.

² Zapisnik o saslušanju svjedoka Ibre Ahmetovića, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 17-15/3-1-04-2-339/7 od 16.01.2008. godine. Uložen u sudski spis kao T-14.

³ Zapisnik o saslušanju svjedoka MK-4, broj 16-06/1-04-1-226/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, dana 23.02.2017. godine. Uložen u sudski spis kao T-20.

⁴ Zapisnik o saslušanju svjedoka Fahrudina Memiševića, broj P-16-14/3-1-04-2-359/11 od 29.09.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla. Uložen u sudski spis kao dokazi T-22.

⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Matića, broj 16-14/3-1-04-1-302/07 od 04.06.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla. Uložen u spis kao T-40.

46. Nakon izvršenog uvida u izvode iz matičnih knjiga umrlih¹¹ koji su uloženi u sudski spis, Vijeće je utvrdilo da su svjedoci Ibro Ahmetović, „MK-4“, Fahrudin Memišević, Rajko Matić, Zarifa Pezić, Mirsad Džebo, Ljuban Đurić i Umija Šabić, preminuli. Kako je iz tih razloga, neposredno saslušanje navedenih svjedoka pred Sudom bilo nemoguće, Vijeće je zaključilo da su time ispunjeni uslovi propisani članom 273. stav 2. ZKP BiH za čitanje i korištenje zapisnika iz istrage, kao dokaza na glavnom pretresu.

47. Stoga je Vijeće prihvatilo prijedloge Tužilaštva, te su iskazi pomenutih svjedoka pročitani na glavnom pretresu, i to iskaz svjedoka Ibre Ahmetovića na ročištu održanom 14.05.2019. godine; iskazi svjedoka „MK-4“ i Fahrudina Memiševića dana 31.10.2019. godine; zatim svjedoka Rajka Matića i Zarife Pezić dana 07.05.2020. godine; iskazi svjedoka Mirsada Džebe i Ljubana Đurića dana 21.05.2020. godine, dok je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 28.05.2020. godine pročitana iskaz iz istrage svjedoka Umije Šabić.

48. Nadalje, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 10.09.2020. godine, Tužilaštvo je istaklo prijedlog da se iskaz svjedoka pod rednim brojem 8. optužnice, Huseina Budića, pročita u smislu odredbe člana 273. stav. 2. ZKP BiH. Svoj prijedlog,

⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Zarife Pezić, broj 17-15/3-1-04-2-269/06 od 16.10.2007. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla. Uložen u spis kao T-41.

⁷ Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsada Džebe, broj 17-04/2-04-2-216/08 od 29.02.2008. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu. Uložen u spis kao T-46.

⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka Ljubana Đurića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 26.04.2017. godine, sačinjen od strane Tužilaštva Bosne i Hercegovine. Uložen u spis kao T-47.

⁹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Umije Šabić, broj 17-04/2-04-2-476/08 od 24.04.2008. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu. Uložen u spis kao T-49.

¹⁰ Zapisnik o saslušanju svjedoka Huseina Budića, broj 1-16-17-04-1-359/11, Ev. Broj: 16-17/3-1-1/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, u mjestu Štedrić, opština Milići, dana 05.01.2017. godine. Uložen u spis kao T-56.

¹¹ Izvod iz matične knjige umrlih za lice Ibru Ahmetovića, broj 02/05-13-37028/2018 od 30.10.2018.godine, u sudski spis je uloženi u sastavu dokaza Tužilaštva broj T-14. Izvod iz matične knjige umrlih za lice MK-4, broj 05/2-202-1-346/18, Istočno Novo Sarajevo, od 24.07.2018. godine, uloženi je u sudski spis kao dokaz Tužilaštva broj T-21. Izvod iz matične knjige umrlih, broj 05/2-202-1-467/18, izdat u Istočnom Novom Sarajevu dana 29.10.2018. godine, na ime Fahrudin Memišević, uloženi je u sudski spis kao dokaz Tužilaštva broj T-23. Zatim, kao sastavni dio dokaza Tužilaštva broj T-40, u sudski spis je uloženi Izvod iz matične knjige umrlih na ime Rajko Matić, izdat od strane opštine Vlasenica, broj 05/2-202-1-466/18, u Istočnom Novom Sarajevu, od 29.10.2018. godine. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Zarifa Pezić, izdat od strane opštine Vlasenica, broj 05/2-202-1-65/20, u Istočnom Novom Sarajevu, 20.02.2020. godine, uloženi je u sudski spis kao sastavni dio dokaza Tužilaštva broj T-41. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mirsad Džebo, izdat od strane opštine Novi Grad, Sarajevo, broj 02/05-13-37029/2018 od 30.10.2018. godine, u sudski spis je uloženi u sastavu dokaza Tužilaštva broj T-46, dok je u okviru dokaza Tužilaštva broj

Tužilaštvo je obrazložilo na način da se svjedok nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama na nepoznatoj adresi, da je riječ o beskućniku, sa kojim se kontakt pokušao uspostaviti putem njegovog brata, te na isti način doći do adrese svjedoka, ali da svjedok ne želi, kako je postupajući tužilac naveo, imati ništa sa Tužilaštvom, te odbija svaku komunikaciju, navodeći i da ima ..., o čemu je Tužilaštvo predalo dokaze Sudu prilikom usmenog izlaganja prijedloga, kao i odbrani optuženog neposredno prije predmetnog pretresa. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 17.09.2020. godine, branilac optuženog je povodom prijedloga Tužilaštva da se iskaz svjedoka Huseina Budića pročita u smislu člana 273. stav 2. ZKP BiH, istakao da nakon pregledane dokumentacije Tužilaštva smatra da tužilac nije preduzeo sve mjere koje mu zakon stavlja na raspolaganje, da se svjedok pozove, dovede, sasluša neposredno pred Sudom, iz kojih razloga smatra da nisu ispunjeni svi zakonski uslovi za čitanje ove izjave.

49. Vijeće je, na nastavku glavnog pretresa održanom 17.09.2020. godine, donijelo odluku kojom prihvata prijedlog Tužilaštva da se, umjesto neposrednog saslušanja, pročita Zapisnik o saslušanju svjedoka Huseina Budića¹², sačinjen tokom istrage, od strane Državne agencije za istrage i zaštitu od 05.01.2017. godine, na kom pretresu je postupajući tužilac isti pročitao.

50. Odluku o čitanju pomenutog zapisnika, Vijeće je donijelo, nakon uvida u dokumentaciju Tužilaštva, iz koje proizilaze radnje koje je Tužilaštvo preduzelo kako bi obezbijedilo neposredno saslušanje svjedoka Huseina Budića, uključujući kontakte sa svjedokovim bratom Nedžibom Budićem i njegovu komunikaciju sa licem Rose Mary Denecke, koja je u Sjedinjenim Američkim Državama bila veza sa svjedokom. Tako, iz zapisnika o saslušanju svjedoka Nedžiba Budića, broj 16-06/1-04-1-634/20 od 26.08.2020. godine, kao i iz Facebook prepiske sa licem Rose Mary Denecke¹³ koju je svjedok ustupio Tužilaštvu, proizilazi da Husein Budić živi u nekom malom gradu u Kaliforniji, oko velikog drveća i po žbunovima, da ima kataraktu i ne vidi dobro, te da je u više navrata bio hospitalizovan, te da je u vrlo teškom zdravstvenom stanju, kao i da je svjedok Husein Budić, odbio da svjedoči, nakon što ga je brat upoznao sa tim prijedlogom Tužilaštva BiH.

T-49, u sudski spis uloženi Izvod iz matične knjige umrlih na ime Umija Šabić, izdat od opštine Novi Grad Sarajevo, broj 02/05-13-36587/2018 od 26.10.2018. godine.

¹² Zapisnik o saslušanju svjedoka Huseina Budića, broj 1-16-17-04-1-359/11, Ev. Broj: 16-17/3-1-1/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, u mjestu Štedrić, opština Milići, dana 05.01.2017. godine

Imajući u vidu sve navedeno, nakon uvida u dokumentaciju dostavljenu od strane Tužilaštva, kao i izjašnjenje odbrane optuženog, Vijeće je zaključilo da je dolazak svjedoka Huseina Budića pred Sud u datom momentu nemoguć, prije svega jer se radi o beskućniku kojem je nemoguće poziv uručiti, te da je njegov dolazak pred sud u budućnosti neizvjestan i otežan iz zdravstvenih razloga, zbog čega je donijelo odluku da se zapisnik o saslušanju ovog svjedoka, sačinjen tokom istrage, pročita, budući da su za to ispunjeni zakonski uslovi propisani članom 273. stav 2. ZKP BiH.

51. Kako se radi o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, kojem Sud pribjegava kada na glavnom pretresu u izuzetnim slučajevima i iz zakonom predviđenih razloga nije moguće neposredno saslušati svjedoka, Vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost, da komentariše pročitane iskaze, što je odbrana i učinila navođenjem pitanja koja bi bila postavljena ovim svjedocima da su isti neposredno saslušani.

(e) Odustajanje Tužilaštva i odbrane optuženog od prijedloga dokaza

52. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obavijestilo je Sud podneskom od 13.05.2019. godine o odustajanju od saslušanja svjedoka predloženog pod rednim brojem 7. optužnice, što je predsjednica vijeća konstatovala na zapisnik na glavnom pretresu održanom dana 14.05.2019. godine, kada je bilo planirano saslušanje pomenutog svjedoka.

53. Na nastavku glavnog pretresa održanom 06.08.2020. godine, predsjednica vijeća je na zapisnik iznijela sadržinu plana daljeg izvođenja dokaza Tužilaštva BiH, koji je dana 03.08.2020. godine dostavljan Sudu, a kojim je, između ostalog, Tužilaštvo odustalo od saslušanja svjedoka pod rednim brojevima 14, 16, 28, 31, 33, 41, 49, 56, 84. i 86.

54. Nadalje, od saslušanja svjedoka pod rednim brojem 91. iz optužnice, Tužilaštvo je odustalo na nastavku glavnog pretresa održanom dana 17.09.2020. godine, a od saslušanja svjedoka pod rednim brojem 78. iz optužnice, na nastavku glavnog pretresa dana 01.10.2020. godine.

55. Konačno, podneskom od 19.03.2021. godine, što je predsjednica vijeća konstatovala na zapisnik na glavnom pretresu dana 25.03.2021. godine, Tužilaštvo je

¹³ Uloženi u sudski spis kao sastavni dio dokaza Tužilaštva broj T-56

odustalo od saslušanja svjedoka pod rednim brojem 29. iz optužnice, odnosno od prijedloga da se iskaz ovog svjedoka pročita u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH.

56. Tokom dokaznog postupka odbrane, branilac optuženog Garića, odustao je od saslušanja svjedoka pod rednim brojem 16. uređenog prijedloga dokaza odbrane od 05.04.2021. godine.

57. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 29.04.2021. godine, odbrana optuženog je odustala od saslušanja svjedoka pod rednim brojem 29. uređenog prijedloga dokaza odbrane od 05.04.2021. godine, čije saslušanje je, između ostalog, bilo planirano na tom pretresu, na kome se odbrana izjasnila i da odustaje od svih preostalih svjedoka, osim svjedoka čije je saslušanje planirano na narednom pretresu dana 04.05.2021. godine (svjedoci pod rednim brojevima 17. i 27. uređenog prijedloga dokaza odbrane od 05.04.2021. godine). Dakle, odbrana optuženog je odustala od saslušanja svjedoka predloženih pod rednim brojevima 4. i 5. uređenog prijedloga dokaza od 05.04.2021. godine.

58. Na nastavku glavnog pretresa održanom 11.05.2021. godine, odbrana optuženog je odustala od saslušanja svjedoka Save Klješšana, predloženog podneskom odbrane od 05.05.2021. godine, a i od saslušanja optuženog u svojstvu svjedoka, koje je, kao mogućnost, najavljeno istim podneskom.

(f) Odbijanje pojedinih dokaznih prijedloga Tužilaštva i odbrane optuženog

59. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 25.03.2021. godine, Vijeće je donijelo odluku da se prijedlog Tužilaštva za prihvatanje iskaza svjedoka datih pred MKSJ i izjava iz istraga u predmetima MKSJ od 23.09.2020. godine¹⁴, kao i prijedlog Tužilaštva za prihvatanje dokaza na osnovu člana 6. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ od 02.10.2020. godine¹⁵, odbiju iz razloga što se odbrana protivila navedenim prijedlozima, tražeći da se svjedoci unakrsno ispituju pred ovim sudom, a posebno imajući

¹⁴ Joseph Kingori, Pieter Boering, Dragan Obrenović, Miroslav Deronjić (preminuo), Ljubomir Borovčanin, Čamila Omanović (preminula), Momir Nikolić, Rave Evert Albert, Egbers Vincentius Bernardus, Lutke Theo Pieter, Van Duijn Leendert Cornelis i Franken Robert Alexandar.

¹⁵ Iskaz o vojnim događajima u Srebrenici (revizija) – operacija „Krivaja 95“ od 01.11.2002. godine, Bulter J. Richard, vještak, ERN br. 03072366-03072514; Iskaz o vojnim događajima u Srebrenici -operacija „Krivaja 95“ od 15.05.2000. godine, Bulter J. Richard, vještak; Izvještaj o komandnoj odgovornosti u brigadi VRS-a,

u vidu da je donesena odluka Suda o prijedlogu Tužilaštva da se primjenom odredbe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, prihvataju kao dokazane činjenice koje su utvrđene presudama MKSJ-a, kao i da je u dotadašnjem toku dokaznog postupka izveden veliki broj svjedoka na ove okolnosti, a sve u cilju efikasnosti i ekonomičnosti postupka.

60. Vijeće je na ročištu održanom dana 25.03.2021. godine povodom prijedloga dokaza odbrane dalo upute odbrani optuženog da revidira navedeni prijedlog, kako u pogledu okolnosti na koje će se izvoditi dokazi i drugih potrebnih podataka u vezi sa predloženim dokazima, tako i u pogledu kvantuma predloženih svjedoka na iste okolnosti. Naime, prvobitni prijedlog odbrane je sadržavao 56 svjedoka i dva vještaka. Od predloženih 56 svjedoka, za čak 26 predloženih svjedoka nije bilo navedeno na koje okolnosti će isti svjedočiti, u kom smislu je Vijeće tražilo da se odbrana odredi i svoj prijedlog dokaza uredi. Nadalje, u prijedlogu je navedeno 14 svjedoka pripadnika SJB Vlasenica koji bi svjedočili na iste okolnosti, u kom smislu je Vijeće naložilo odbrani da ovaj prijedlog od 14 svjedoka umanji za pola, te da na te okolnosti može predložiti 7 svjedoka. Prvobitnim prijedlogom je obuhvaćeno i 11 svjedoka pripadnika Odreda Drinjača koji bi također svi trebali svjedočiti na iste okolnosti, a što je Vijeće smatralo nepotrebnim te naložilo odbrani da broj svjedoka koji će svjedočiti na ove okolnosti umanji za pola, odnosno da na ove okolnosti može predložiti maksimalno 6 svjedoka. Također, u pogledu 8 (osam) svjedoka¹⁶ iz navedenog prijedloga koji se tiču (ne)postojanja razloga za primjenu mjere pritvora prema optuženom i osporavanje činjeničnih navoda svjedoka GR-20, čiji iskaz je cijenjen prilikom donošenja odluke o kršenju mjera zabrane i određivanju pritvora prema optuženom od 18.03.2021. godine (svjedoci pod rimskim IV), Vijeće je prijedlog u tom dijelu ocijenilo preuranjenim, obzirom da Tužilaštvo nije predlagalo da se svjedok GR-20 ispita na glavnom pretresu, te je uputilo odbranu da će o ovakvom prijedlogu odbrane Vijeće donijeti odluku ukoliko dođe do saslušanja svjedoka GR-20, što se u konačnici nije desilo.

61. U skladu sa uputom Vijeća, odbrana optuženog je 05.04.2021. godine dostavila uređeni prijedlog dokaza odbrane o kojem je Vijeće odlučivalo na ročištu za nastavak

Bulter J. Richard, vještak, ERN br. 03079270- 03079308; Izvještaj o komandnoj odgovornosti u Glavnom štabu VRS-a od 09.06.2006.godine, Bulter J. Richard, vještak, u prilogu Aneks D optužnice.

¹⁶ Slaviša Pelemiš, Rade Stojišić, Luka Gojgolović, Radenko Jovičić, Ostoja Dragutinović, Sonja Petrušić-Gavrilović, Stevan Garić i Rade Golić.

glavnog pretresa održanom dana 13.04.2021. godine. Uređeni prijedlog je djelimično odbijen, i to u odnosu na prijedlog svjedoka koji su prethodno bili predloženi kao svjedoci Tužilaštva,¹⁷ iz razloga što je Tužilaštvo od izvođenja ovih svjedoka odustalo zbog stalnih uputa Vijeća da revidira broj svjedoka iz razloga ekonomičnosti i efikasnosti postupka. Također, odbrani optuženog je ostavljena mogućnost da ukoliko neko od tih svjedoka (prvobitno predloženih od strane Tužilaštva) ima neposredna saznanja o konkretnim činjenicama koje dokazuje odbrana, da o tome obavijesti Sud, pa će o tome naknadno odlučiti. Vezano za predložena vještačenja¹⁸ u okviru prijedloga odbrane, Vijeće je iste ocijenilo nepotrebnim, obzirom na inkriminacije koje se optuženom stavljaju na teret, posebno kada je vještačenje po vještaku vojne struke u ovom predmetu već provedeno, a odbrana je istog imala priliku detaljno i iscrpno unakrsno ispitati. Kada je u pitanju predloženo vještačenje po vještaku policijske struke, Vijeće nalazi da je i ovaj prijedlog nerelevantan imajući u vidu konkretne radnje koje se optuženom stavljaju na teret.

62. U pogledu predloženog svjedoka odbrane Velimira Popovića čije je ispitivanje bilo planirano za nastavak glavnog pretresa koji je održan dana 06.04.2021. godine, Tužilaštvo je neposredno prije svjedočenja imenovanog istaklo da se radi o licu koje ima psihičkih problema, iz kojih razloga Tužilaštvo tokom istrage nije moglo obaviti saslušanje ovog svjedoka. Cijeneći ovakve navode Tužilaštva, o čemu je u prilogu zapisnika sa glavnog pretresa uložen Zapisnik o saslušanju svjedoka od 18.04.2021. godine sa medicinskom dokumentacijom, te izjašnjenje samog svjedoka, Vijeće je donijelo odluku da se na planiranom ročištu ovaj svjedok neće ispitati, te je dalo uputu odbrani optuženog da ukoliko insistira na saslušanju svjedoka Velimira Popovića da je potrebno da pribavi medicinsku dokumentaciju svjedoka novijeg datuma, kako bi se vještačenjem utvrdilo da li je ovaj svjedok sposoban za svjedočenje ili ne, u zavisnosti od čijeg ishoda, kao i odluke odbrane u tom smislu, bi svjedok ponovo bio pozvan pred Sud.

63. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 12.12.2019. godine, Tužilaštvo je tokom ispitivanja svjedoka Boška Šargića htjelo da koristi određene dokumente (karte i depeše), koji nisu navedeni u optužnici, čemu se odbrana optuženog

¹⁷ Mehmed Dedaković, Emin Durić, Mustafa Begić, Mirsada Zekić, Kadira Zubović, Remzija Hasanović, Nafa Hodžić, Kada Maljišević, Ajša Mujčinović.

¹⁸ 2 (dva) vještačenja i to prof. dr. Mile Matijević, vještak policijske struke, i Mladen Marinković, vještak vojne struke.

protivila. S tim u vezi, Vijeće je donijelo odluku da se u ovoj fazi postupka navedeni akti ne mogu koristiti prilikom ispitivanja svjedoka, obzirom da nisu navedeni u optužnici.

64. U odnosu na prijedloge stanaka i branioca optuženog za ulaganje u sudski spis zapisnika o saslušanju svjedoka iz istrage, Vijeće podsjeća na svoj načelni stav koji je zauzet i iznesen već prilikom prvog takvog prijedloga u početnoj fazi dokaznog postupka, na ročištu održanom dana 17.10.2019. godine¹⁹, a potom ponovljen više puta tokom glavnog pretresa²⁰, da se zapisnici o saslušanju svjedoka iz istrage neće uvrštavati u sudski spis, ukoliko se njihov iskaz, dat na glavnom pretresu, ne razlikuje od iskaza datog u istrazi. Također, samo okolnost da svjedoci nisu spominjali optuženog po imenu ili prezimenu, ili ga nisu uopšte spominjali u ranijem iskazu, ne predstavlja okolnost koja opravdava ulaganje takvih zapisnika u sudski spis. Navedena okolnost, a kako je to i činjeno u konkretnom predmetu, evidentira se na zapisnik sa glavnog pretresa prilikom ispitivanja svjedoka, bez potrebe opterećivanja sudskog spisa dokazima koji se u konačnici i ne mogu cijiniti sadržinski, osim činjenice da se u njima nešto ne nalazi.

65. Nadalje, imajući u vidu da su neki od svjedoka davali drugačije iskaze na glavnom pretresu, u odnosu na iskaze date u istrazi, odnosno da su se stranke i branioci prilikom ispitivanja svjedoka pozivali na te razlike, to je u odnosu na pojedine svjedoke temeljem odredbe člana 273. stava 1. ZKP BiH, Vijeće prihvatilo kao dokazni materijal zapisnike o saslušanju svjedoka datih u istrazi, čiju ocjenu će Sud dati u kasnijem dijelu presude, prilikom analize izvedenih dokaza.

66. U načelu, Sud je prvenstveno cijenio iskaze koje su svjedoci dali usmeno i neposredno pred pretresnim vijećem, ali je isto tako uzeta relevantnom izjava iz istrage ukoliko je svjedok iz neobašnjivih razloga na glavnom pretresu značajno odstupio od te izjave, a nije bio u mogućnosti sudskom vijeću ponuditi uvjerljivo obrazloženje znatnih razlika u svjedočenju, kao što je slučaj sa svjedocima GR-10, Boškom Matićem, Petrom Jokićem i Stanimirem Majstorovićem, u pojedinim dijelovima njihovog svjedočenja.

¹⁹ Prijedlog odbrane optuženog za uvrštavanje zapisnika o saslušanju svjedoka Dževada Šiljkovića iz istrage.

²⁰ Prijedlozi za uvrštavanje zapisnika o saslušanju svjedoka Bekira Lele, Saliha Mehičića, GR-19 i Ljubomira Stojišića.

(g) Prigovori na uložene materijalne dokaze Tužilaštva i odbrane optuženog

67. Iako će ocjenu kvaliteta dokaza na kojima je zasnovana presuda, Vijeće dati detaljno u obrazloženju presude, na ovom mjestu će se osvrnuti na određene prigovore odbrane optuženog na uložene materijalne dokaze Tužilaštva u sudski spis.

68. U pogledu prigovora zakonitosti na uložene materijalne dokaze Tužilaštva, tačnije zapisnike o saslušanju svjedoka iz istrage,²¹ odbrana optuženog tvrdi da isti nisu sačinjeni u skladu sa odredbama ZKP-a BiH, obzirom da ispitivanje nije vođeno na način da se svjedoku postavljaju pitanja, na koja on daje odgovore, zatim da ispitivanje nije snimano uređajem za audio ili audiovizuelno snimanje ili da je iskaz nezakonit zbog činjenice da svjedok na glavnom pretresu tvrdi da iskaz prije potpisivanja nije pročitao ili da na zapisniku iz istrage nisu njegove riječi. U odnosu na snimanje saslušanja svjedoka audio ili audio – vizuelnim sredstvima, član 155. ZKP BiH propisuje da se sve poduzete radnje u toku krivičnog postupka, u pravilu, snimaju se uređajem za zvučno snimanje. Obzirom da iz ovakvog zakonskog određenja ne proizilazi da je snimanje uređajem za zvučno snimanje obavezno, onda to znači da se istražne radnje mogu provoditi i bez tog snimanja. Dakle, tužilac ili ovlaštena službena osoba bi trebali u pravilu vršiti snimanje istražnih radnji uređajem za zvučno snimanje, ali i u slučaju da se procesna radnja obavi bez takvog snimanja, to ne utiče na zakonitost i validnost iste. Konkretno, činjenica je da svjedoci tokom saslušanja u istrazi nisu snimani, ali ta činjenica ne povlači za sobom bilo kakve procesne sankcije, obzirom da je o njihovom saslušanju sačinjen pisani zapisnik, koji su svjedoci potpisali, zajedno sa svim poukama i pravima koja im kao svjedoku pripadaju. Nadalje, u odnosu na formu zapisnika, odnosno obavezu da se u zapisnik doslovno unose postavljena pitanja i dati odgovori, a kako je to propisano članom 152. ZKP BiH, Vijeće nalazi da takvu obavezu treba tumačiti u kontekstu cjelokupnog člana 152. ZKP BiH koji se tiču sadržaja zapisnika, kao i drugih odredbi koje se odnose na radnju sastavljanja i vođenja zapisnika, na osnovu čega se dolazi do zaključka da je obaveza da se u zapisnik unesu bitni podaci o toku sadržaja preduzete radnje, a što podrazumijeva njen početak, redosljed odvijanja i završetak, jer se samo tako stvaraju preduvjeti za vjerodostojno predstavljanje preduzete radnje. U konkretnom predmetu, navedeni zapisnici su tako i sačinjeni, svjedoci su pozvani da iznesu sve što im je o predmetu poznato, te su im eventualno postavljana pitanja u cilju provjeravanja, dopune i

²¹ T-1, T-2, T-8, 7-9, T-11, T-12, T-14, T-20, T-22, T-24, T-32, T-42, T-46, T-47, T-49, T-52.

razjašnjenja. Navedeno potvrđuje i odluka Ustavnog suda BiH broj AP-2127/16 na koju se branilac optuženog poziva u svojim završnim riječima, obzirom da se u paragrafu 80. te odluke identificiraju okolnosti koje se imaju u vidu prilikom procjenjivanja zakonitosti zapisnika, odnosno njegovog sastavljanja u skladu sa relevantnim odredbama ZKP. Pa tako, te okolnosti se tiču navođenja krivičnog predmeta u kojem se svjedok saslušava, zatim vremenski okvir njegovog saslušanja, okolnosti povodom kojih treba da iskaz, kao i da poslije opštih pitanja svjedok iznese sve što mu je o predmetu poznato, nakon čega mu se postavljaju pitanja radi provjere, dopune i razjašnjenja, bez obmanjivanja svjedoka i postavljanja takvih pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti, a da taj zapisnik kao akt o preduzetoj radnji treba da sadrži bitne podatke o toku i sadržaju preduzete radnje. Za razliku od predmeta u kojem je donesena navedena odluka Ustavnog suda BiH, u konkretnom slučaju Vijeće je nakon detaljnog uvida i analize zaključilo da su zapisnici o saslušanju svjedoka iz istrage, u odnosu na koje je odbrana istakla prigovor zakonitosti, sačinjeni u skladu sa odredbama članova 86. i 152. ZKP BiH.

69. Također, vezano za navode svjedoka GR-12 i Nađe Hidić da to nisu njihove izjave sadržane u zapisnicima o saslušanju svjedoka, Vijeće je izvršilo detaljan uvid u T-24 i T-42, te utvrdilo da su isti sačinjeni u skladu sa odredbama ZKP BiH, da su svjedoci prije saslušanja opomenuti da su dužni da govore istinu, kao i da su im saopštena ostala obavještenja i pouke, da su upitani za svoje lične podatke, te im je data pouka da su dužni o svakoj promjeni adrese obavijestiti tužioca i sud, a o svemu navedenom sačinjen je zapisnik, koji su saslušani svjedoci i potpisali. Istovjetan zaključak se odnosi i na zapisnike o saslušanju svjedoka uložene pod rednim brojevima T-31 i T-33, za koje odbrana optuženog ističe da su sastavljeni u vrijeme kada su svjedoci imali psihičke probleme, međutim za ovakve tvrdnje odbrana nije ponudila nikakve dokaze koji bi doveli u sumnju sposobnost svjedoka da izjavu daju prema svom najboljem znanju i sjećanju, niti svjedoci iznose bilo kakve navode koji bi uzrokovali takvu sumnju, posebno kada se ima u vidu da svjedok Stanimir Majstorović (T-33) liječnik ... uzima zbog posljedica udarca u glavu zadobivenog 2012. godine.

70. U pogledu prigovora zakonitosti odbrane optuženog na zapisnike o prepoznavanju od strane svjedoka koji su uloženi u sudski spis,²² Vijeće nalazi da su navedeni zapisnici sačinjeni u skladu sa odredbama ZKP BiH, obzirom da isti sadrže bitne dijelove koji su

²² T-15, T-17, T-18, T-19.

karakteristični za radnju prepoznavanja, a što sve potvrđuje i potpis svjedoka kao lica koje je obavljalo ovu radnju. Također, suprotno drugačijem viđenju odbrane optuženog, ni u pogledu ovih zapisnika ne postoji obaveza audio ili audio-vizuelnog snimanja. Okolnosti koje problematizira odbrana optuženog u pogledu T-17 (navod svjedoka Rahmana Šiljkovića da mu je sugerisano da se radi o optuženom Gariću), zatim u pogledu T-18 (navod svjedoka GR-9 da je samo potpisao zapisnik, bez prethodnog čitanja), kao i u pogledu T-19 (datumski sačinjen u trenutku kad se optuženi nalazi u pritvoru), nisu od relevantnog značaja za ocjenu zakonitosti i validnosti radnji prepoznavanja, jer radnje prepoznavanja jesu istražne radnje i u konkretnom predmetu su tada i poduzimane, neovisno od tada osumnjičenog lica, a o svemu tome je sačinjen i zapisnik, koji su svjedoci uredno potpisali.

71. Vezano za uložene fotografije mladb. Adila Omerovića (T-13) i istaknuti prigovor zakonitosti u smislu da vrijeme, lice i mjesto nisu utvrđeni prilikom sačinjavanja fotografije, Vijeće nalazi da je na fotografiji u lijevom uglu naznačeno „Naredba Tužilaštva BiH T20 0 KTRZ 0013215 16 od 31.01.2017. godine“, što potvrđuje da se radi o radnji preduzetoj tokom istrage protiv tada osumnjičenog Garića, a dodatno zakonitost i autentičnost ove fotografije potvrđuju iskazi svjedoka, prvenstveno svjedoka Mehmeda Omerovića i Kadire Omerović.

72. U pogledu uloženog T-48²³ i prigovora odbrane u pravcu korištene dokumentacije prilikom izrade analize i stručnog mišljenja vještaka, ističući da je nastala u vremenskom periodu od 24.11.1992. godine do 06.07.1995. godine, odnosno periodu koji nije

²³ Naredba Tužilaštva Bosne i Hercegovine za vještačenje po vještaku vojne struke, Martinu Frančeševiću, broj T20 0 KTRZ 00015261 18 od 09.08.2018. godine.

Dopuna naredbe Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 00015261 18 od 20.09.2018. godine;

Vojna analiza i stručno mišljenje, na vršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti u krivičnom predmetu broj T20 0 KTRZ 00015261 18 protiv osumnjičenih Garić Rade i drugih, Sarajevo, januar 2019. godine;

CD pod nazivom: Anex B materijalna dokumentacija, CMS 15261 18, za vještaka Martina Frančeševića;

Referat povodom obilježavanja dana formiranja DK, Komanda 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 14-770-1/93 od 30.10.1993. godine (fotokopija);

Dopis Stanice javne bezbjednosti Milići, broj 18-18/01-230-4/92 od 03.08.1992. godine, naslovljen: „za načelnika Centra službi bezbjednosti Sarajevo, g-din Cvijetić Zoran“(fotokopija);

Dostava prijedloga za odlikovanje, broj 15-1/09-1975/93 od 10.11.1993. godine, Centar službi bezbjednosti Sarajevo (fotokopija);

Uvjerjenje, pov. br: 05/2-390 od 19.02.1996. godine, Komanda 1. VLPBR Vlasenica (fotokopija);

Dnevni operativni izvještaj Glavnom štabu Vojske Srpske Republike BiH, Komanda Istočnobosanskog korpusa, str. pov. br. 01/2-527 od 07.06.1992. godine (fotokopija);

obuhvaćen optužnicom, te u odnosu na CD sa materijalnom dokumentacijom u smislu da prezentovanje istog vještaku i postavljanje pitanja o njemu nije moglo biti predmetom dodatnog ispitivanja, niti može biti dio spisa, budući da nije proizašlo iz unakrsnog ispitivanja, Vijeće nalazi da je vještačenje po vještaku vojne struke, Martinu Frančeševiću, rađeno po naredbi Tužilaštva koja je uložena u sudski spis. Nadalje, Vijeće je cijeno izvedene dokaze u odnosu na vremenske okvire u kojima se optuženi tereti (početak aprila do kraja 1992. godine, te od 06.07. do kraja augusta 1995. godine), a izvan istih samo u mjeri u kojoj je to bilo potrebno radi obrazlaganja opštih okolnosti i stanja na području Vlasenice i Srebrenice tokom 1992. godine i 1995. godine, što se odnosi i na analizu i stručno mišljenje vještaka Martina Frančeševića uloženo u sudski spis kao T-48. Konačno, prezentiranje CD-a sa dokumentacijom koja je korištena prilikom sačinjavanja analize vještaku na glavnom pretresu tek u dodatnom ispitivanju ni na koji način ne dovodi u pitanje zakonitost i autentičnost uloženog T-48, obzirom da je prezentiranje predmetnog CD-a u direktnoj vezi sa cjelokupnim ispitivanjem vještaka na glavnom pretresu, pa tako i sa pitanjima koja su mu postavljena tokom unakrsnog ispitivanja od strane odbrane optuženog.

73. U odnosu na istaknute prigovore zakonitosti i/ili autentičnosti na uložene T-129²⁴ i T-136²⁵ Vijeće se nije detaljnije osvrtao, obzirom da odbrana optuženog u tom pravcu nije dala nikakvo obrazloženje, a prima facie radi se o dokazima koji zadovoljavaju kriterije da bi bili prihvaćeni i uloženi u sudski spis, što je konkretno i učinjeno.

74. Uloženi materijalni dokazi Tužilaštva i odbrane optuženog na koje su istaknuti prigovori relevantnosti biće cijenjani u skladu sa članom 281. ZKP BiH.

(h) Odluka o izmjeni redoslijeda izvođenja dokaza

75. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 31.03.2021. godine, Sud je donio odluku da se krene sa izvođenjem dokaza odbrane, iako Tužilaštvo nije izvelo sve svoje predložene dokaze (u tom trenutku preostalo ispitivanje 1 (jednog) svjedoka čije je prebivalište u inostranstvu), imajući u vidu činjenice kvantuma preostalih predloženih

CD sa naznakom „za Sud BiH“, označen brojem T20 0 KTRZ 0015261 18 i nazivom „pet dokumenata koje je vještak Martin Frančešević naveo u izvještaju“.

²⁴ Odluka o proglašenju ratnog stanja na cjelokupnoj Srpskoj autonomnoj oblasti Birač, Krizni štab SAO „Birač“, broj: 1-01/92, od 29.04.1992. godine, ovjerena fotokopija.

²⁵ Depeša komande Birčanske brigade, str. pov. br. 19 od 14.06.1992. godine, ERN br. 04337556.

dokaza optužbe i obavezu hitnosti postupanja svih učesnika krivičnog postupka, obzirom da je optuženom ponovo određena mjera pritvora. Prilikom donošenja odluke, Sud se rukovodio odredbom člana 240. ZKP BiH, kojom je propisano da predsjednik vijeća može odrediti da se odstupi od redovnog toka raspravljanja zbog posebnih okolnosti, a naročito zbog broja optuženih, broja krivičnih djela i obima dokaznog materijala. Imajući u vidu da se u konkretnom slučaju radilo o većem broju inkriminacija u osnovi zločina protiv čovječnosti, kompleksnosti činjeničnih navoda optužnice, pa samim tim i obimu dokaznog materijala koji je predložen da se izvodi, odnosno činjenica da je u toku izvođenja dokaza optužbe optuženom ponovo određena mjera pritvora, Sud je našao opravdanim da u interesu pravičnosti, svrsishodnosti i efikasnog ostvarivanja odbrane optuženog, odstupi od redovnog toka raspravljanja propisanog članom 261. stav 2. ZKP BiH²⁶. Odbrani je nakon donošenja ovakve odluke saopćeno da će nakon provođenja preostalog dokaza Tužilaštva, odbrani biti ostavljeno dovoljno vremena za adekvatnu pripremu odbrane u skladu sa provedenim dokazom.

(i) Nedostavljanje dokaza odbrani optuženog od strane Tužilaštva tokom glavnog pretresa

76. Tokom postupka, odbrana optuženog je više puta prigovarala da se odbrani ne dostavljaju različite vrste dokumenta (izjave, službene zabilješke i drugo), od strane Tužilaštva, precizno zapisnik o saslušanju svjedoka GR-6 i službena zabilješka Tužilaštva, korišteni u postupku donošenja rješenja broj S1 1 K 029228 19 Kv 15 od 26.06.2019. godine, zapisnici o saslušanju svjedoka GR-16 od 30.04.2020. godine i 16.06.2020. godine, zapisnici o saslušanju svjedoka GR-10 od 08.03.2018. godine, više službenih zabilješki koje se tiču svjedoka, neredigovana izjava svjedoka GR-20, te izjave svjedoka Slaviše Pelemiša, Sanje Petrušić i drugih, a što je sve dovelo do kršenja prava na odbranu i ravnopravnost stranaka u postupku.

77. Član 14. ZKP BiH propisuje jedno od osnovnih načela krivičnog postupka- jednakost u postupanju. U tom smislu, dužnost je Suda, Tužilaštva i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da s jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju kako činjenice

²⁶ „Osim ako sudija, odnosno vijeće u interesu pravde ne odredi drugačije, dokazi se na glavnom pretresu izvode sljedećim redom: a) dokazi optužbe, b) dokazi odbrane, c) dokazi optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane (replika), d) dokazi odbrane kao odgovor na pobijanje (duplika), e) dokazi čije je izvođenje naredio sudija, odnosno vijeće, f) sve dokaze relevantne za izricanje krivičnopravne sankcije.“

koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one činjenice koje mu idu u korist. Činjenice koje se ispituju i utvrđuju u krivičnom postupku moraju biti pravno relevantne za konkretni krivični predmet. Drugim riječima, radi se o činjenicama koje su vezane uz zakonska obilježja krivičnog djela, saizvršilaštvo i saučesništvo, krivičnu odgovornost počinioca, izricanje odgovarajuće krivičnopravne sankcije, te druge zakonske odredbe koje se primjenjuju u krivičnom postupku. U odnosu na same činjenice (*in peius* i *in favorem*) koje se utvrđuju u postupku uzima se da se ovim zakonskim rješenjem uvodi standard «jednakog obzira», i to u toku cijelog krivičnog postupka.

78. Konkretno, dokumenti u pogledu kojih odbrana optuženog ističe da joj nisu dostavljeni, jesu akti koje je Tužilaštvo dostavljalo isključivo sudu, sa naznakom da se to dostavlja samo Sudu, a radi se o dokumentima dostavljenim u postupcima odlučivanja o mjerama za uspješno vođenje krivičnog postupka i/ili molbama optuženog da ga u pritvoru posjete određena lica. Dakle, u pitanju su akti koji ni formalno ni faktički ne predstavljaju činjenice u smislu odredbe člana 14. ZKP BiH. Dodatno, takvi akti su, ukoliko su i korišteni prilikom donošenja konkretnih odluka, navedeni i analizirani u mjeri koja je sasvim dovoljna kako bi se odbrana adekvatno mogla upoznati sa njihovim sadržajem, te pobijati takve zaključke u postupcima po redovnom pravnom lijeku protiv ovakvih odluka, a što je odbrana tokom cijelog postupka i činila.

79. U vezi sa naprijed navedenim, odbrana se dana 10.07.2019. godine pismeno obratila Sudu podneskom kojim je tražila dostavu Službene zabilješke i Zapisnika o ispitivanju svjedoka GR-6, a koje je Tužilaštvo dostavilo samo sudu uz Izjašnjenje Tužilaštva BiH u vezi opravdanosti daljeg trajanja mjere pritvora od 21.06.2019. godine. Sud ove dokumente odbrani nije dostavio iz razloga što su oni, u dijelu koji je relevantan za optuženog, sadržinski elaborirani i već izneseni na zatvorenom dijelu ročišta za nastavak glavnog pretresa održanog dana 06.06.2019. godine, kada je svjedok GR-6 trebao da svjedoči, dok ostale informacije sadržane u navedenim dokumentima, a koje nisu iznesene na navedenom ročištu, se tiču ličnih odnosa drugih svjedoka međusobno, zbog čega Vijeće smatra da isti za odbranu nisu relevantni, a tiču se privatnih stvari zaštićenih svjedoka.

80. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nalazi da ovakvim postupanjem odbrana ni na koji način nije dovedena u nepovoljan položaj u odnosu na suprotnu stranu, da su sve informacije sadržane u navedenim dokumentima, a koje su relevantne za odbranu, sadržinski interpretirane bilo na glavnom pretresu, bilo kroz odluke Vijeća, na koje je

odbrana imala pravo žalbe koje pravo je i koristila, zbog čega Vijeće smatra da time nije povrijeđeno pravo na odbranu, a posebno imajući u vidu obavezu suda da u svakom trenutku svestrano i detaljno analizira okolnosti koje se odnose na svako pitanje koje se pojavi tokom glavnog pretresa, a kako je u konkretnom predmetu i činjeno.

(j) Ostale procesne odluke koje se tiču toka dokaznog postupka

81. Odbrana optuženog ističe prigovor u pogledu dinamike izvođenja dokaza odbrane, u vremenskom periodu od oko 40 dana, što je naspram vremenskog perioda prikupljanja i izvođenja dokaza Tužilaštva iznimno kratak vremenski period. U ovom prigovoru odbrane su naime sadržana dva prigovora na odluke Vijeća, i to prva u pogledu vremena pripreme za odbranu, a druga u pogledu kratkog roka izvođenja dokaza odbrane.

82. S tim u vezi, Vijeće napominje da je odbrani još na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 01.10.2020. godine dat nalog da do dana 22.10.2020. godine pripremi i Sudu dostavi preliminarni, a do 29.10.2020. godine, konačni prijedlog dokaza odbrane. Do dostavljanja samog prijedloga dokaza, 24.03.2021. godine, prošlo je skoro 5 (pet) mjeseci, za koje Vijeće smatra da je bilo sasvim dovoljno vremena za pripremu odbrane, a posebno imajući u vidu da odbrana aktivno učestvuje tokom cijelog postupka, da priprema strategiju odbrane i dokaze koje će u tom smislu provoditi.

83. Kada je riječ o prigovoru odbrane da se radi o kratkom roku za izvođenje dokaza odbrane, Vijeće cijeni da branilac optuženog isticanjem ovakvog prigovora previđa nekoliko bitnih okolnosti koje su opredijelile dinamiku dokaznog postupka odbrane. Prvenstveno, zbog epidemiološke situacije uzrokovane pandemijom virusa Covid-19 Vijeće je tokom 2020. godine bilo onemogućeno da određeni vremenski period održava ročišta za nastavak glavnog pretresa na kojima će se izvoditi dokazi. Uprkos tome, Vijeće je ulagalo dodatne napore da svaki put kada su to okolnosti povezane sa epidemiološkom situacijom i u najmanjem stepenu dozvoljavale, održava ročišta, naročito imajući u vidu da se optuženi nalazi u pritvoru. Nadalje, u vremenskom periodu od oko 5 (pet) mjeseci, krajem 2020. godine i početkom 2021. godine, uslijed okolnosti koje su isključivo vezane za ličnost i ponašanje optuženog, Vijeće je bilo u potpunosti lišeno mogućnosti zakazivanja i održavanja ročišta za glavni pretres. Dana 18.03.2021. godine nakon održavanja ročišta povodom prijedloga Tužilaštva i donošenja odluke da je optuženi u navedenom vremenskom periodu bezobzirno i kontinuirano kršio izrečene mjere zabrane i da se istom određuje mjera pritvora, Vijeće je bilo u obavezi da redovno i kontinuirano

nastavi sa održavanjem ročišta za nastavak glavnog pretresa. Ovo posebno u svjetlu činjenica proteklog vremenskog perioda u toku kojeg se nije sudilo, od kojeg je najveći dio povezan sa okolnostima koje se tiču optuženog, te da se optuženi ponovo nalazi u pritvoru, kada je dužnost svih učesnika u postupku da postupaju sa posebnom hitnošću. Slijedom navedenog, Vijeće je ovaj predmet uzelo u prioritetan rad, te tako i odredilo dinamiku provođenja dokaznog postupka odbrane, poštujući u potpunosti prava odbrane optuženog, obzirom da je svaki put kvantum dokaza odbrane koji će se izvoditi određivalo uvažavajući navode odbrane optuženog o vremenu i drugim okolnostima potrebnim za adekvatnu pripremu odbrane, a sama ročišta na kojim je odbrana iznosila svoje dokaze u pravilu nisu trajala duže od dva sata, iako je Vijeće uvijek imalo na raspolaganju najmanje tri sata za održavanje svakog pojedinog ročišta za nastavak glavnog pretresa.

84. Tokom glavnog pretresa, u skladu sa članom 241. i 242. ZKP BiH, stranke i branilac optuženog su više puta, i to na ročištima za nastavak glavnog pretresa održanim dana 28.05.2020. godine, 23.07.2020. godine i 14.09.2020. godine, od strane predsjednice vijeća upozoreni na nedolično ponašanje i sankcije koje bi mogli snositi ukoliko nastave sa takvim ponašanjem, sve u cilju održavanja reda u sudnici i dostojanstva Suda. S tim u vezi, na nastavku glavnog pretresa održanom dana 28.05.2020. godine, na kojem je, između ostalog, saslušan vještak vojne struke, Martin Frančešević, predsjednica vijeća je upozorila branioca optuženog na nedolično ponašanje i komentarisanje u sudnici, nakon što je prilikom ulaganja materijalnih dokaza i iznošenja prigovora na iste, izjavio sljedeće: *“Znam ja da tužilac ima sva prava. Nije problem.”* Nadalje, predsjednica vijeća je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 23.07.2020. godine, nakon rasprave između postupajućeg tužioca i branioca optuženog, nastale zbog (ne)obaviještenosti branioca o prijedlogu za saslušanje svjedoka Hurije Sulejmanović, iste upozorila, stavljajući u izgled kažnjavanje, ukoliko nastave sa nepriličnim komentarisanjem. Konačno, postupajući tužilac je upozoren od strane predsjednice vijeća, na nastavku glavnog pretresa dana 14.09.2020. godine, tokom direktnog ispitivanja svjedoka Momira Sokanovića, kada je tokom rasprave sa braniocem rekao sljedeće: *“Interesantno da se odbrana ocjedom bcji za troškove.”*

85. Na ročištima održanim 14.02.2019. godine, 28.03.2019. godine i 14.11.2019. godine, radi pravilnog razmatranja prijedloga Tužilaštva o mjerama zaštite za svjedoke i omogućavanja svjedocima da u atmosferi lišenoj bilo kakvog pritiska i nelagode iznesu razloge zbog kojih traže mjere zaštite, Vijeće je donijelo odluku da se optuženi privremeno

udalji iz sudnice. S tim u vezi, na ročištu održanom 14.02.2019. godine, prije ispitivanja svjedoka "GR-14", postupajući tužilac je podnio prijedlog da se svjedoku odrede mjere zaštite, i to upotreba pseudonima, svjedočenje iz druge prostorije, neobjavljivanje njegovog iskaza u sredstvima javnog informisanja, kao i prijedlog da se primijeni mjera zaštite neizlaganja direktnom sučeljavanju sa optuženim. Također, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.03.2019. godine, prije ispitivanja svjedoka "GR-7" na glavnom pretresu, postupajući tužilac je podnio prijedlog da se svjedoku odrede dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz druge prostorije, uz distorziju glasa i slike, ističući da svjedok ne želi da se sretne sa optuženim. Tokom glavnog pretresa, Vijeće je još u dva navrata, na prijedlog Tužilaštva, donosilo odluke o udaljavanju optuženog iz sudnice, i to oba puta na nastavku glavnog pretresa održanom dana 14.11.2019. godine, prilikom saslušanja svjedoka "GR-3" i "GR-12" na okolnosti prijedloga za određivanje dodatnih mjera zaštite u vidu svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju slike i neobjavljivanja iskaza svjedoka u sredstvima javnog informisanja, a sve radi zaštite interesa svjedoka i pravilnog razmatranja navedenog prijedloga Tužilaštva. Optuženi se vratio u sudnicu nakon što su svjedoci saslušani na pomenute okolnosti. Branilac optuženog je ostao u sudnici, tako da je u svakom trenutku bilo osigurano pravo na odbranu i jednakost u postupanju.

86. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 18.12.2019. godine tokom direktnog ispitivanja svjedoka Živka Đokića od strane branioca optuženog prezentirano je da se protiv imenovanog vodi istraga i da sam sebe može inkriminisati. U svom izjašnjenju, Tužilaštvo je navelo da je 2016. godine protiv ovog lica istraga obustavljena, na koju okolnost je sudećem vijeću predao naredbu o obustavi istrage, koja mu je vraćena na kraju ročišta. Obzirom da je protiv ovog lica istraga obustavljena, Vijeće je utvrdilo da svjedok sebe ni na koji način ne može inkriminisati, te da se ispitivanje svjedoka može nastaviti.

87. Tokom ispitivanja svjedoka GR-10 (ročište od 14.03.2019. godine), GR-6 (ročište od 06.06.2019. godine) i Saliha Mehičića (ročište od 11.06.2020. godine), predsjednica vijeća je strankama i braniocu optuženog zabranila da postavljaju određena pitanja, iz razloga što je ponovljeno, odnosno više puta je svjedok odgovorio na isto (svjedok Mehičić) ili je nevažno za predmet zato što se ne odnosi na činjenice koje se mogu dovesti u vezu sa konkretnim slučajem ili ocjenu kredibiliteta samog svjedoka (pitanja u pogledu pritiska na svjedoka GR-10 i pitanja u pogledu intimnog života svjedoka GR-6).

88. U skladu sa odredbom člana 274. stav 3. ZKP BiH Vijeće je donijelo odluku da se u sudski spis materijalni dokazi T-16, T-45, T-66 - T-69 i T-195 – T-198 ulože kao fotokopije, a nakon što je utvrđeno od strane Vijeća da su iste neizmijenjene u odnosu na original i nakon što je data saglasnost odbrane za ulaganje akata u toj formi.

(k) Utvrđene činjenice²⁷

89. Vijeće je dana 01.10.2020. godine, postupajući u skladu sa odredbom člana 4. Zakona o ustupanju predmeta,²⁸ donijelo odluku, u formi rješenja, kojom je djelimično usvojilo Prijedlog Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 11.10.2018. godine, te prihvatilo kao dokazane činjenice koje su utvrđene presudama MKSJ-a protiv Dragana Nikolića, broj: IT-94-2-S od 18.12.2003. godine, protiv Momčila Krajišnika, broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, protiv Radislava Krstića broj: IT-98-33-T od 02.08.2001. godine, i protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, broj: IT-02-60-T, od 17.01.2005. godine, i to u obimu i sadržaju kako slijedi:

1. Od kraja 1991. do maja 1992. s posla su otpušteni Muslimani zaposleni u državnim preduzećima i drugim javnim službama u opštini Vlasenica. Muslimani vlasnici radnji plašili su se držati otvorene radnje, a muslimanskim radnicima u lokalnoj fabrici boksita prestali su isplaćivati plate, dok su njihove kolege Srbi i dalje primale plate.“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 347)

2. „U januaru 1992. Srbi iz Vlasenice i osam susjednih opština proglasili su "Autonomnu oblast Birač". U proljeće 1992. došlo je do rasta napetosti zbog referenduma o predloženoj nezavisnosti Bosne i Hercegovine.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 50)

²⁷ Odluka suda o prijedlogu Tužilaštva broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 11.10.2018. godine za prihvatanje utvrđenih činjenica iz presuda MKSJ: broj IT-94-2-S od 18.12.2003. godine u predmetu protiv Dragana Nikolića; broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu protiv Momčila Krajišnika; broj: IT-98-33-T od 02.08.2001. godine u predmetu protiv Radislava Krstića i broj: IT-02-60-T, od 17.01.2005. godine protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, data je u Aneksu II presude i čini njen sastavni dio.

²⁸ Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH.

3. „Grad Vlasenica nalazi se na području istoimene opštine [...]. Prema popisu iz 1991. godine, od 33.817 stanovnika opštine njih 55% su bili Muslimani, 43% Srbi, a 2% su se izjasnili kao "ostali". Od oko 7.500 stanovnika grada Vlasenice 65% su bili Muslimani a 35% Srbi.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 51)
4. „U opštini je bio prisutan veliki broj vojnika i rezervista, a u prvim danima aprila 1992. dopremljeni su tenkovi, artiljerija i borbena vozila iz Milića, Han Pjeska i Šekovića. Također, početkom aprila 1992. godine SDS i lokalni Muslimani pregovarali su o podjeli opštine na srpski i muslimanski dio. [...]“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 348)
5. „Približno 21. aprila 1992. srpske snage, koje su se sastojale od Jugoslavenske narodne armije (u daljnjem tekstu: JNA), paravojnih snaga i naoružanih mještana, preuzele su vlast u gradu Vlasenici.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 52)
6. Odmah pošto su Srbi preuzeli kontrolu nad opštinom Vlasenica, Krizni štab je preuzeo upravljanje gradom i na sve zvanične funkcije imenovao Srbe. Mobilisani su mještani Srbi, koji su preuzeli vojne dužnosti od snaga JNA. Njihove dužnosti obuhvatale su čuvanje važnih objekata i traženje naoružanih Muslimana po okolnim šumama.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 53)
7. „[...] Krizni štab, pod rukovodstvom Milenka Stanića, izdavao je propusnice koje su Muslimani morali imati za kretanje po opštini Vlasenica ili za putovanje u druge opštine. Postavljani su kontrolni punktovi koji su bili u nadležnosti Dragiše Milakovića, člana SDS-a. Krizni štab je naredio Muslimanima da predaju oružje srpskim vlastima i uveo je radnu obavezu za Muslimane.“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 349)
8. „Mnogi Muslimani i drugi nesrbi pobjegli su iz vlaseničkog kraja, a počev od maja 1992. pa do septembra 1992., oni koji su ostali bili su ili proterani ili uhapšeni.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 54)
9. „Krajem maja ili početkom juna 1992., srpske snage su osnovale zatočenički logor u Sušici, kojim su upravljale vojska i lokalna milicija. To je bio glavni zatočenički objekat na području Vlasenice, a nalazio se otprilike na kilometar od grada.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 55)
10. „U logoru Sušica su držani muškarci, žene i djeca, a katkada su bile zatočene i

cjele porodice. Žene i djeca su obično ostajali samo kratko vrijeme prije nego što bi ih prisilno premjestili na obližnja muslimanska područja. Prije prisilnog premještanja, nesrbi su obično morali da potpišu dokument s izjavom da to područje napuštaju dobrovoljno i da se odriču svake imovine.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 59)

11. „U septembru 1992. godine u Vlasenici više praktično nije bilo nijednog Muslimana ni drugih nesrba.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 62)

12. „[...] Krajem juna 1992. velik broj zatočenih muškaraca prebačen je iz logora Sušica u veći zatočenički logor Batković blizu Bjelebine na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine. Većina zatočenih žena i djece prebačena je ili u Kladarj ili u Cersku na teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 70)

13. ²⁹„[...] „oružani sukob postoji svuda gdje se pritjecalo oružanicj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države.“ U ovom slučaju nije osporeno da je postojao oružani sukob između BiH i njenih oružanih snaga s jedne i Republike Srpske i njenih oružanih snaga s druge strane. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 481)

14. „Ovaj napad je bio nedvojbeno usmjeren protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi. [...]“ (MKSJ protiv Vidica Blagojevića i Dragana Jokića, par. 552)

15. „U martu 1995. Radovan Karadžić, predsjednik Republike Srpske (RS), reagujući na pritisak međunarodne zajednice da se okonča rat i na tekuće napore da se pregovorima postigne mirovni sporazum,¹²⁷ izdao je direktivu VRS-u u vezi sa dugoročnom strategijom snaga VRS-a u enklavi. U toj direktivi, poznatij pod nazivom “Direktiva 7”, konkretno se navodi da VRS treba

i. izvršiti potpuno fizičko odvajanje Srebrenice od Žepe, čime sprečiti i pojedinačno komuniciranje između ovih enklava. Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života preostanaka u Srebrenici. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)

²⁹ Od činjenice broj 13. do kraja su prihvaćene činjenice vezane za 1995. godinu.

16. „Dio plana bila je i blokada konvencija pomoći:

i. Preko nadležnih državnih i vojnih organa, zaduženih za rad sa UNPROFOR-om i humanitarnim organizacijama, planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahteva, smanjiti i ograničiti logističku podršku snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i učiniti ih ovisnim od naše dobre voje, a istovremeno izbeći osudu međunarodne zajednice i svetskog javnog mnjenja. [...] (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)

17. „Tačno kao što je i bilo predviđeno tom direktivom, sredinom 1995. humanitarna situacija za bosansko-muslimanske civile i vojno osoblje u enklavi postala je katastrofalna. Početkom jula 1995. iz niza izvještaja 28. divizije vidi se kako su snage ABiH u enklavi hitno tražile deblokadu koridora za humanitarnu pomoć i kako je, kada to nije uspjelo, došlo do tragedije civila uslijed umiranja od gladi.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)

18. „Glavni štab VRS-a izdao je 31. marta 1995. direktivu 7.1, kojom je potpisao general Mladić. Direktiva 7.1 izdata je “na osnovu direktive br. 7” i upućivala je Drinski korpus da, između ostalog, sprovodi “aktivna borbena dejstva ... oko enklava”.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 29)

19. „Snage bosanskih Srba zauzele su 31. maja 1995. osmatračko mjesto Echo, koje se nalazilo u jugoistočnom uglu enklave. Kao odgovor na tu agresiju, jedna grupa Bošnjaka izvršila je rano izjutra 26. juna 1995. iznenadni napad na obližnje srpsko selo Višnjica. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 30)

20. „[...] Nakon toga, tadašnji komandant Drinskog korpusa, general-major Milenko Živanović, potpisao je 2. jula 1995. dvije zapovjedi, u kojima se iznosi plan za napad na enklavu i raznim jedinicama Drinskog korpusa izdaje naređenje da pređu u stanje borbene gotovosti. Operacija je dobila šifrovani naziv “Krivaja 95”.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 30)

21. „Ofanziva VRS-a na Srebrenicu započela je 6. jula 1995. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 31)

22. „[...] Neki od nizozemskih vojnika povukli su se u enklavu nakon što su njihovi položaji bili napadnuti, dok su se posade drugih posmatračkih punktova predale

bosanskim Srbima. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 31)

23. *„Do večeri 9. jula 1995. Drinski korpus VRS-a prodro je četiri kilometra u dubinu enklave, zaustavivši se samo jedan kilometar ispred grada Srebrenice.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 33)*

24. *„Kasno 9. jula 1995., ohrabren tim vojnim uspjehom i iznenađujućim izostankom otpora bosanskih Muslimana, kao i nepostojanjem nikakve značajne reakcije međunarodne zajednice, predsjednik Karadžić izdao je novo naređenje, kojim je Drinskom korpusu VRS-a dao zeleno svjetlo da zauzme grad Srebrenicu.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 33)*

25. *„Ujutro 10. jula 1995. situacija u samoj Srebrenici bila je napeta. Stanovnici, od kojih su neki bili naoružani, preplavili su ulice grada.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 34)*

26. *„Pukovnik Karremans slao je hitne zahijevе kojima je tražio zračnu podršku NATO-a za odbranu grada, no nikakva pomoć nije stigla do otprilike 14:30 sati 11. jula 1995., kada je NATO bombardovao tenkove VRS-a koji su se primicali gradu. Avioni NATO-a pokušali su bombardovati i artiljerijske položaje VRS-a iznad grada, no tu su operaciju morali prekinuti zbog slabe vidljivosti. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 34)*

27. *„Kasno poslijepodne 11. jula 1995. general Mladić, u pratnji generala Živanovića (tadašnjeg komandanta Drinskog korpusa), generala Krstića (u to vrijeme zarobljenika komandanta i načelnika štaba Drinskog korpusa) i drugih oficira VRS-a, trjumbfalno je prošetao praznim ulicama Srebrenice. Taj trenutak snimio je filmskom kamerom srpski novinar Zoran Petrović.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 36)*

28. *„Suočeni sa činjenicom da je Srebrenica pala pod kontrolu snaga bosanskih Srba, na bijede bosansko-muslimanskih stanovnika Srebrenice potjegli su u Potočare, kako bi potražili zaštitu u bazi UN-a. Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 37)*

29. *Na sastanku u hotelu "Fontana" 12. jula 1995. general Mladić je kazao da će se među svim vojno sposobnim muškarcima iz mase u Potočarima biti izvršena provjera*

da bi se ustanovilo ima li među njima ratnih zločinaca. [...] Doista, Bratunačka brigada Drinskog korpusa sastavila je spisak, kcji nosi datum 12. juli 1995., s imenima 387 bosanskih Muslimana za kcje se sumnjalo da su ratni zločinci iz srebreničke enklave. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 156)

30. „Kada su autobusi sa ženama, cjecom i starcima krenuli na sjever prema teritorji pod kontrolom bosanskih Muslimana, zaustavljali su ih putem i ponovo pretresali tražeći muškarce. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 56)

31. „Muškarci bosanski Muslimani, kcji su u Potočarima odvcjeni od žena, cjece i staraca (čji brcj je iznosio otprilike 1000), prebačeni su u Bratunac, gcje su kasnije dovedeni muškarci bosanski Muslimani zarobjeni u koloni. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 66)

32. „General Krstić je naredio da se nabave autobusi za prevoz bosanskomuslimanskog stanovništva iz Potočara 12. i 13. jula 1995. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 464)

33. „[...] Oružane snage bosanskih Srba, među kcjima je bilo mnogo jedinica MUP-a kcje su patrolirale putem između Kravice i Korjević-Poja i putem između Korjević-Poja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artijerjskog oružja, mitrajeza i ručnih bombi.“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 221)

34. „U periodu od 12. do 17. jula, pripadnici Drinskog korpusa i njemu potčirjenih brigada pretraživali su područje kako bi zarobili muškarce iz kolone. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 222)

35. „U Bratuncu je u noći 13. jula bilo parkirano između 80 i 120 autobusa i kamiona, a procjenjuje se da je u njima bilo zatočeno od 3.500 do 4.500 muškaraca bosanskih Muslimana. Veliki brcj kamiona i autobusa došao je iz Nove Kasabe i Milića, a drugi autobusi su došli iz Potočara. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 267)

36. „Od 12. jula, otprilike 2.000 ili 3.000 muškaraca bilo je zatočeno u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i objektima oko nje, kao što je sportska dvorana, hangar i obližnja srednja tehnička škola kcja se zvala "Sloboda, ime ti je Tito".“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 271)

37. „Ujutro 13. jula, 16 bosanskih Muslimana zarobljenih iz kolone prevezeno je autobusom iz skladišta u Korjević-Poju na obalu r. jeke Jadar. Među njima je bio i jedan petnaestogodišnji oječak.“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 293)

38. „Kada su ti muškarci izašli iz autobusa, poredali su ih uz r. jeku. Četiri srpska vojnika, koja su s njima došla autobusom, otvorila su vatru iz automatskih pušaka. Jedan od muškaraca bosanskih Muslimana preživio je tako što se bacio u r. jeku nakon što je pogođen. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 293)

39. „Velika grupa zatvorenika koje su preko noći držali u Bratuncu, rano ujutro 14. jula 1995. godine odvezena je konvojem od 30 autobusa u školu u Grbavcima kod Orahovca. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 220)

40. „Dana 14. jula, zatvorenici bosanski Muslimani zatočeni u Bratuncu i Kravici prebačeni su autobusima u školu u Petkovcima u opštini Zvornik. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 337)

41. „Bageri i buldožeri Zvorničke brigade koje su od 16. jula 1995. radili u području Kozluka, korišćeni su za radove oko ukopa žrtava egzekucija u Kozluku koje su se dogodile između 14. i 17. jula 1995. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 453)

42. „U međunarodnoj zajednici se osjećala sve veća zabrinutost jer se i da je nije znalo šta se dogodilo s ogromnim brojem muškaraca bosanskih Muslimana, a VRS i da je nije dopuštao pristup na srebreničko područje.“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

43. „U periodu od 14. do 19. jula održan je niz sastanaka s predsjednikom Slobodanom Miloševićem i generalom Ratkom Mladićem na kojima su se vodili pregovori o tome da se UNHCR-u i MKCK-u dozvoli pristup na to područje. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

44. „[...] Približno 17. ili 18. jula, kada je dio preživjelih muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone došao u Tuzlu, stigle su i prve vijesti o pogubljenjima i zatočeničkim centrima. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

45. „[...] Dana 10. avgusta 1995., predstavnik Sjedinjenih Američkih

Država podnio je Savjetu bezbjednosti izvještaj u sklopu kojeg je predočio i snimke iz vazduha koji su navodili na zaključak o postojanju masovnih grobnica u blizini Korjević-Polja i Nove Kasabe. [...]“ (MKSJ protiv Vidica Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

90. Članom 4. Zakona o ustupanju predmeta propisano je: „*Nakon saslušanja stranaka, sud može na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku*“.

91. Pravilom 94 (B) Pravilnika o postupku i dokazima predviđeno je da: *“Na zahtjev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što je saslušalo strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnose na pitanja od važnosti za tekuće suđenje.”*

92. Postupajući u skladu sa naprijed navedenim odredbama, Vijeće je prihvatilo ukupno 45 utvrđenih činjenica. Radi se o činjenicama koje se odnose na opšti kontekst dešavanja na području opštine Vlasenica 1992. godine i opštine Srebrenica 1995. godine, odnosno, uopštenim činjenicama, čije prihvatanje dokazanim ne znači da je optuženi samim tim inkriminisan, odnosno, da je na taj način prekršena presumpcija nevinosti.

93. Prilikom odlučivanja o činjenicama, Vijeće je vodilo računa da iste ispunjavaju određene kriterije uspostavljene sudskom praksom Suda BiH i MKSJ, i to da činjenica mora biti relevantna za neko pitanje u tekućem postupku, mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva, da se ne smije razlikovati od formulacije u izvornoj presudi, da ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane, strana predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti, činjenica ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u osnovi pravne prirode, ista se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku, da se ne smije odnositi na djela, ponašanje ili duševno stanje optuženog, te da ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka.

94. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene stvorena je pravna presumpcija valjanosti iste, odnosno, formirana je pretpostavka njezine tačnosti pa se ta činjenica ne mora ponovo dokazivati na suđenju. Međutim, prihvaćene činjenice nemaju status neoborive

pretpostavke, te mogu biti predmet pobijanja u toku krivičnog postupka. Naime, u skladu sa članom 6. stav 2. ZKP BiH, strankama je ostavljena mogućnost da iznesu dokaze kojima će osporavati utvrđene činjenice, pa im na taj način nije uskraćeno pravo da bilo koju od utvrđenih činjenica, prihvaćenih rješenjem Suda od 01.10.2020. godine, ospore i dovedu u sumnju. Odbrana optuženog je, prilikom izjašnjenja na prijedlog Tužilaštva istakla određene prigovore i protivljenje prijedlogu Tužilaštva.

95. Nakon razmatranja gore navedenih kriterija, u kontekstu argumenata koje je iznijela odbrana optuženog, Vijeće nalazi da činjenice pobrojane u izreci rješenja u potpunosti ispunjavaju uslove iz navedenih kriterija, te ih je u navedenom obimu prihvatilo kao dokazane.

96. Prihvaćene činjenice Vijeće ne nalazi obvezujućim, niti je temeljilo presudu isključivo na tim činjenicama, nego je iste cijenilo pojedinačno, ali i u svjetlu svih izvedenih dokaza, vodeći se odredbom člana 15. ZKP BiH, što je u konačnici rezultiralo odlukom o predmetnoj krivičnoj stvari.

C. DOKAZNI POSTUPAK

97. U toku dokaznog postupka, na prijedlog Tužilaštva BiH, saslušana su 82 (osamdesetdva) svjedoka, te 2 (dva) vještaka, dok su iskazi svjedoka Ibri Ahmetovića, MK-4, Fahrudina Memiševića, Rajka Matića, Zarife Pezić, Mirsada Džeba, Ljubana Đurića, Umije Šabić i Huseina Budića pročitani na glavnom pretresu, a u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. Tužilaštvo je u sudski spis uložilo 200 (dvijestotine) materijalnih dokaza.

98. Na prijedlog odbrane optuženog, u toku dokaznog postupka, saslušano je 16 (šesnaest) svjedoka. Odbrana optuženog je u sudski spis uložila 9 (devet) materijalnih dokaza.

99. U cilju nepotrebnog opterećenja integralnog teksta presude, lista dokaza izvedenih po prijedlogu Tužilaštva i odbrane optuženog, navedena je u dijelu koji čini sastavni dio ove presude pod nazivom Aneks I.

D. ZAVRŠNE RIJEČI

a. Završne riječi Tužilaštva BiH

100. U okviru iznesenih završnih riječi, Tužilaštvo BiH je prvenstveno ukazalo da je u

toku ovog krivičnog postupka predočilo dovoljno dokaza na osnovu kojih Sud može donijeti zakonitu i pravičnu odluku o krivičnom djelu i krivičnoj odgovornosti optuženog Rade Garića i da ga oglasi krivim, odnosno krivično odgovornim za krivično djelo kako je navedeno u optužnici.

101. U pogledu postojanja elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, Tužilaštvo BiH smatra da je predočilo brojne dokumente MUP-a i VRS-a, kojim se dokazuje postojanje širokog i sistematičnog napada njihovih pripadnika usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva u opštini Vlasenica i enklavi Srebrenica, kao i učestvovanje optuženog u istom, te znanje i svijest optuženog da njegove radnje predstavljaju dio tog napada, a konačno i činjenje samih radnji navedenih u zakonskoj odredbi.

102. Osim navedenog, Tužilaštvo BiH je dalo i osvrt na materijalne dokaze kojim je dokazalo identitet optuženog Radeta Garića i njegovo učešće u inkriminiranim događajima, zatim njegovu formalnu poziciju tokom inkriminiranog perioda kao pripadnika rezervnog sastava SJB Vlasenica, komandira izviđačko-diverzantskog odjeljenja odreda „Drinjača“ i komandira Interventnog voda Vlaseničke brigade VRS-a kao i da je optuženi tokom cjelokupnog inkriminiranog perioda imao znanje i svijest da njegove radnje predstavljaju dio širokog i sistematičnog napada.

103. U pogledu opštine Vlasenica, Tužilaštvo BiH ukazuje da se na temelju izvedenih dokaza, prvenstveno iskaza saslušanih svjedoka, može zaključiti da je u periodu relevantnom za optužnicu, odnosno od aprila do kraja novembra 1992. godine na području opštine Vlasenica postojao širok i sistematičan napad, isključivo usmjeren protiv civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti. Tako je navedeno da je proces srpskog preuzimanja civilnih policijskih i vojnih struktura vlasti organiziran i istovremeno realizovan tokom aprila 1992. godine, nakon čega je uslijedilo oružano zauzimanje nebranjene teritorije opštine Vlasenice, koje je završeno tek tokom maja 1992. godine, zatim hapšenje, zatvaranje, prisilni nestanci lica, mučenja, proizvoljno lišavanje života te druga nečovječna djela usmjerena protiv civila bošnjačke nacionalnosti, a što Tužilaštvo BiH smatra dokazanim na osnovu iskaza svjedoka Jusufa Ramčića, Huse Patkovića, Hajrudina Gogića, Ismeta Hasanovića, te drugih uloženi materijalnih dokaza. Da je stanje nemira i nesigurnosti počelo ulaskom Novosadskog korpusa u Vlasenicu dana 21.04.1992. godine, te da je u preuzimanju odnosno uspostavljanju kontrole nad Vlasenicom učestvovala civilna, policijska i vojna vlast u opštini, saglasno su potvrdili, između ostalog, svjedoci Mehmed Agić, Huso Patković, Hasma Efendić, Ismeta Efendić i GR-17. Nadalje,

Tužilaštvo BiH smatra da je nesporno dokazalo da su tokom i nakon uspostavljanja potpune kontrole u Vlasenici počela hapšenja i odvođenja, kao i da je optuženi Rade Garić u tom periodu bio pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica u kojem svojstvu je učestvovao u privođenju i zatvaranju u zgradu SJB te zatvorske prostorije kod zgrade suda, kao i u fizičkom i psihičkom maltretiranju civila bošnjačke nacionalnosti i to na osnovu uloženi materijalnih dokaza pod brojevima T-133, T-104 T-105 i T-106, potkripljeni iskazima svjedoka Saliha Mehičića, GR-15, Mehmeda Agića i drugih.

104. Nadalje, Tužilaštvo BiH ukazuje na formiranje logora Sušica u kojem su bili zatočeni, suprotno prvobitnoj namjeni zatvaranja ratnih zarobljenika, i žene, djeca i stariji, kao i da je navedeni logor, iako formiran pod ingerencijom vojske, bio ipak više u nadležnosti opštinskih organa, budući da su sve odluke u vezi sa logorom i zatočenicima donosili Krizni štab i SJB, dok su na obezbjeđenju logora Sušica zajednički djelovali SJB i vojne strukture. S tim u vezi, Tužilaštvo BiH posebno ukazuje na iskaze svjedoka Ismeta Husanovića, GR-8, GR-9 i Muje Ćatića, kao i uložene dokaze pod brojevima T-140, T-44, T-95, T-163 i T-64, na osnovu kojih smatra dokazanim da je optuženi Garić, kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica tokom juna 1992. godine, a kasnije kao komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača učestvovao u izvođenju zatvorenika iz logora, kojima se nakon izvođenja gubi svaki trag.

105. U pogledu opštine Srebrenica, Tužilaštvo BiH je navelo da se iz dokaza uloženi u sudski spis jasno vidi da je VRS pokrenula vojnu operaciju radi napada, a kasnije i „oslobađanja“ Srebrenice - „zaštićene zone“ u kojoj su se okupile hiljade izbjeglica civila bošnjačke nacionalnosti, a koja je operacija trajala od 06.07.1995. godine do 11.07.1995. godine kada su jedinice VRS i MUP-a zauzele enklavu. Nadalje, Tužilaštvo BiH smatra dokazanim da je 12.07.1995. godine oko 40.000 Bošnjaka spas potražilo u i oko štaba UNPROFOR-a u Potočarima, a što je stvorilo tešku humanitarnu krizu usljed prenatrpanosti i nedostatka hrane, vode, smještaja i lijekova, nakon čega je počela masovna deportacija bošnjačkih civila, te se posebno naglašava da su pripadnici Drinskog korpusa i MUP-a koji su učestvovali u operaciji transporta znali da je VRS silom natjerala bošnjačko stanovništvo na napusti to područje. Nadalje se ističe da su nakon zauzimanja Srebrenice u julu 1995. godine VRS i MUP organizovano i po planu deportovali bošnjačke žene, djecu i starce u pravcu Tuzle, dok su 8.000 muškaraca i dječaka Bošnjaka iz srebreničke enklave zarobili, držali u zatočeništvu, prisilno premjestili, po kratkom postupku pogubili i zakopali, prije čega su žrtve bile izložene okrutnom postupanju,

teroriziranju, premlaćivanju i silovanjima. Također, Tužilaštvo napominje na iskaze svjedoka Murtije Dautović, zaštićenog svjedoka GR-3, Milenka Komlenovića, iz kojih po mišljenju optužbe proizilazi da je optuženi Garić bio u potpunosti upoznat sa planom prisilnog preseljenja žena i djece iz Srebrenice na teritoriju pod kontrolom Armije BiH, da je sudbina namijenjena muškarcima bila da budu likvidirani u čemu je direktno učestvovao i optuženi na području mjesta Luke.

106. U pogledu mjesta Luke Tužilaštvo prvenstveno ističe da na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, te uloženi materijalnih dokaza proizilazi da se mjesto Luke nalazilo u zoni odgovornosti 1. Vlaseničke lake brigade Drinskog korpusa VRS, pri kojoj su postojala dva interventna voda, od po 20 pripadnika, komandir jednog u činu vodnika I klase je bio optuženi Rade Garić, dok je komandir drugog voda koji je bio u sastavu čete Cikota bio Vlado Jokić. Također je ukazano da su prilikom iznad navedene deportacije u mjestu Luke još jednom sva vozila pretražena u potrazi za muškarcima Bošnjacima koji su pokušali otkinuti u Kladanj, prilikom čega bi bili izdvajani osim muškaraca i žene o čemu su posvjedočili brojni svjedoci.

107. U pogledu tačke 1.1. optužnice Tužilaštvo BiH je dalo osvrt na iskaze svjedoka, u prvom redu svjedoka Mehmeda Agića, Ismeta Hasanovića, Mileta Klješšana, GR-15, te brojnih drugih svjedoka, a kojim smatra dokazanim da je optuženi Rade Garić u svojsvu rezervnog policajca u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva znajući za takav napad i kao dio njega kritičnog dana uz neosnovanu primjenu fizičke sile u prostorijama SJB Vlasenica učestvovao u njihovom premlaćivanju, pri čemu je optuženi znao i bio svjestan da su ta lica koja su prvobitno uhapšena, potom zatočena i držana u SJB Vlasenica bili civilno stanovništvo koje je lišeno slobode i zatvoreno bez ikakvog pravnog osnova, nedvojbeno i isključivo zbog toga što su pripadali Bošnjačkom narodu. Također se ukazuje na tumačenja MKSJ u pogledu „drugih nečovječnih djela“ u smislu člana 172. tačka k) KZ BiH, u predmetima Blaškić, zatim Krnojelac i Kvočka u kojim su između ostalog i nanošenje teških povreda tjelesnog, odnosno duševnog integriteta, premlaćivanje, prisilno premještanje grupa civila, kao i nehumani životni uslovi mogu predstavljati zločin drugih nečovječnih djela u smislu krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti. U pogledu navedenog Tužilaštvo posebno ukazuje na materijalni dokaz uloženi pod brojem T-1 – Fotoalbum na kojem je svjedok Mehmed Agić, nakon što je prvenstveno izjavio da je optuženi Garić u specijalnoj jedinici, a zatim i opisao ga, na fotografiji pod rednim brojem 3. bez dileme prepoznao optuženog Radeta Garića kao lice

koe ga je tuklo u SJB Vlasenica

108. Tužilaštvo BiH u vezi tačke 1.2. optužnice smatra da je iskazima saslušanih svjedoka, a u prvom redu Rahmana Šiljkovića, Dževada Šiljkovića, Saliha Mehičića i Muje Čatića, koji su jasno i cjelovito opisali detalje kritičnog događaja iz maja 1992. godine kada je optuženi Rade Garić u Vlasenici, kao pripadnik rezervnog sastava policije SJB Vlasenica, u ulici Gavrila Principa iz kuće Fadila Šiljkovića učestvovao u hapšenju i zatvaranju oko 5 muškaraca bošnjačke nacionalnosti zajedno sa više uniformisanih neidentifikovanih policajaca, kao i ulogu optuženog u njihovom hapšenju premlaćivanju i zatvaranju prilikom čega su optuženog opisali te prepoznali u čemu se njihove izjave međusobno podudaraju dokazalo da je optuženi Rade Garić, kao rezervni policajac, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad i kao dio tog napada, zajedno sa drugim pripadnicima policije, kritičnog dana došao pred kuću Fadila Šiljkovića u kojem su se nalazili oko 15 muškaraca bošnjačke nacionalnosti, te nesaopštavajući im zakonske razloge privođenja, te uz neosnovanu primjenu fizičke sile lišio slobode, da bi tokom odvođenja do zgrade suda učestvovao u premlaćivanju, nakon čega su odvezeni i zatvoreni u SJB Vlasenica, koji je bio pun muškaraca Bošnjaka. Tužilaštvo BiH ističe da je optuženi Rade Garić kao rezervni policajac bio svjestan proizvoljnosti i prekoračenja ovlaštenja u postupanju sa privedenim osobama, to htio i neosnovanom upotrebom fizičke sile istima teško oduzeo fizičku slobodu.

109. U pogledu tačke 1.3. optužnice Tužilaštvo BiH naglasilo je da smatra dokazanim da je optuženi Garić kao pripadnik rezervnog sastava policije SJB Vlasenica, u vrijeme širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, za koji napad je znao i bio dio njega, premlaćivao oštećenog GR-9, a naknadno i na nehuman i brutalan način maltretirao ga čime je izvršio ozbiljan napad na njegovo ljudsko dostojanstvo i to na osnovu iskaza svjedoka GR-9, Zdravke Popovića, Džemala Dautovića, i drugih, budući da su neki optuženog Radeta Garića poznavali od ranije, dok su ga drugi jednoobrazno opisali kao lice nižeg rasta, poširok, crne kratke kose. Osim navedenog, Tužilaštvo BiH posebno ističe da je svjedok oštećeni GR-9, nakon što mu je predočeno 12 fotografija iskazao da je lice Garić koje ga je kritične prilike tuklo lice na fotografiji redni broj 3. ili 5., kao i da je svojstvo optuženog kao pripadnika rezervnog sastava policije potvrđeno osim, iskazom svjedoka Mile Klještana, i iskazima svjedoka odbrane i to Slobodana Gradinca, Rade Klještana, Rajka Lošića i drugih.

110. U vezi tačke 1.4. optužnice Tužilaštvo BiH smatra dokazanim da je optuženi Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, izveo oštećene Mehmeda Sitarevića, Mehu Čehajića, Nazifa Ademovića zv. Šikara, Abdulaha zv. Pekar iz logora i odveo u njemu poznatom pravcu od kada im se gubi svaki trag, a od kojih su neka lica naknadno pronađena u grobnicama na različitim lokalitetima i to na osnovu iskaza svjedoka Muje Ćatića, Radivoja Gadžunovića, Ismeta Hasanovića, GR-8, Save Ćelikovića i drugih, od kojih su neki nakon izvršenog opisa i prepoznali optuženog kako na predodčenim fotografijama, tako i u sudnici. Tako su navedeni i drugi svjedoci saglasno potvrdili da su muškarci, muslimanske nacionalnosti koji su bili zatvoreni u logoru Sušica izvođeni na radove od početka juna do kraja septembra 1992. godine, a koji zatvorenici više nisu vraćeni u logor, dok je iskazom svjedoka Muje Ćatića potvrđeno da je jedna grupa civila Bošnjaka zatočenih u logoru Sušica odvedena od strane optuženog, te da su se neposredno nakon njihovog odlaska začuli rafali, a taj isti kombi se nakon 10-ak minuta prazan vratio u logor.

111. Povodom tačke 1.5. optužnice Tužilaštvo BiH ukazuje na iskaze svjedoka GR-6, Boška Matića, GR-3, GR-8, Miladina Popovića i drugih na osnovu kojih smatra dokazanim da je optuženi Rade Garić postupajući u svojstvu komandira izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad i kao dio njega, lišio života Safeta Alikadića na način kako je opisano u ovoj tački optužnice. Tako su navedeni svjedoci saglasno potvrdili da je komandir Rade Garić na lokalitet Štit, na kojem je bila smještena njegova jedinica, dovezao Safeta Alikadića koji je bio nenaoružan i obučen u plavo radničko odijelo i čizme, nakon čega ga je optuženi počeo udarati, te sjeći nožem po licu, da bi zatim naredio dječaku Adilu Omeroviću zvani Dražo da Safetu Alikadiću sipa sol na rane, a potom zajedno sa drugim pripadnicima svoje jedinice odvezao Safeta Alikadića na lokalitet Vis gdje ga je optuženi usmrtio i bacio niz liticu. Tužilaštvo BiH je posebno izdvojilo svjedočenja zaštićenih svjedoka GR-10, koji je kao pripadnik jedinice Radeta Garića bio prisutan navedenim događajima, a povodom činjenice izmjene iskaza na glavnom pretresu, te iskaz zaštićenog svjedoka GR-3 koja je prepričala svoja saznanja o Đorđi Đuriću, koji je također kao pripadnik jedinice kojom je komandovao optuženi prisustvovao navedenom, a koji je nakon navodnog razgovora i prijatnji optuženog Radeta Garića u vezi sa izjavom koju je Đorđe Đurđić kao svjedok dao SIPA-i dana 21.07.2011. godine, istog dana u večernjim satima izvršio samoubistvo.

112. U vezi sa tačkom 1.6. optužnice Tužilaštvo BiH ukazuje na svjedočenja Radivoja Gadžunovića, GR-6, Boška Matića, GR-3 i drugih na osnovu kojih smatra da je dokazano da je optuženi Rade Garić postupajući u svojstvu komandira izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva znajući za takav napad i kao dio tog napada odgovoran za ubistvo dječaka Adila Omerovića i 6 neidentifikovanih zatočenika, na način kako je opisano optužnicom. Tako je iskazima navedenih svjedoka potvrđeno da je optuženi Rade Garić komandovao i nadzirao aktivnosti pripadnika izviđačko-diverzantskog odjeljenja, zbog čega ga Tužilaštvo BiH smatra odgovornim za radnje njemu podređenih pripadnika. Nadalje, Tužilaštvo posebno ističe da se dovodeći u međusobnu vezu izjave pomenutih svjedoka zaključuje da je malodobni Adil Omerović, a kojeg je optuženi Rade Garić doveo i na različite načine maltretirao, bio zajedno sa šest neidentifikovanih zatočenih muškaraca Bošnjaka koji su iz komande Odreda Drinjača odvedeni na lokalitet Žuželj, te da su navedena lica koja su prilikom kopanja rova obezbjeđivali pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja pod nadzorom optuženog kao komandira, iz vatrenog oružja ubili. U pogledu postojanja mens rea optuženog, Tužilaštvo posebno ukazuje da je znanje o postojanju širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, kao i uloge koju su u tim događajima imali pripadnici izviđačko-diverzantskog odreda sasvim očigledno, budući da je i sam poduzimao pojedine radnje koje čine sastavni dio tog napada, te imajući u vidu njegovu ulogu komandira. Također, Tužilaštvo BiH ukazuje i na svjedočenje zaštićenog svjedoka GR-10, a kojim je potvrđeno da je optuženi Rade Garić obaviješten o predmetnim ubistvima, a kojem svjedoku nije poznato da li je optuženi poduzeo neke mjere protiv njemu podređenih pripadnika.

113. U pogledu tačke 1.7. optužnice Tužilaštvo BiH smatra da dovodeći u vezu izjave svjedoka Ismete Efendić, Hasme Efendić, Time Lelo, GR-12 i GR-3 nesporno proizlazi da su žene na putu prema Kladnju odvojene i zatočene u mjestu Luke, da su kasnije bile odvođene na prinudne radove u obližnja sela, da su ih čuvali i obezbjeđivali pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja kojim je optuženi bio nadređen, te da je optuženi Rade Garić silovao maloljetnu Nihadu Lelo koja se i danas vodi kao nestala. Tako su navedeni svjedoci saglasno potvrdili da su se određene žene koje su se međusobno poznavale povjerile da su bile silovane od strane optuženog, između ostalih Nihada Lelo i Zlata Kreštalica. Također je svjedok GR-3 prilikom saslušanja izjavila da je jedne prilike vidjela kamion na kojem su bile žene, muškarci i djeca koji su kosili i kupili sijeno, te optuženog Radeta Garića i pripadnike njegove jedinice Gorana, Momu, Fongu i druge, koji su ih

poveli u Dragasevac da ih ubiju, nakon čega je kad je došla do livade vidjela leševe, kojih je bilo oko 21.

114. U vezi sa tačkom 1.8. optužnice, Tužilaštvo BiH smatra dokazanim da je optuženi Rade Garić, postupajući u svojstvu komandira izviđačko-diverzantskog odjeljena Odreda Drinjača, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva znajući za takav napad i kao dio njega izvršio progon ubistvom, mučenjem i nanošenjem ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda, a na osnovu iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, Ibri Ahmetovića, Suvada Sulejmanija, Radomira Deurića i drugih. Naime, navedeni svjedoci su saglasno potvrdili da su dana 24.11.1992. godine u selu Grbovica Vejsil, Ibro i Hasan Ahmetović zarobljeni, vezani i tučeni, prilikom čega je optuženi Rade Garić Ibri Ahmetoviću nožem rasjekao desnu stranu lica, Ibru Ahmetovića udario čizmom u usta, a Hasana Ahmetovića kundakom puške u predjelu prsa, od kojih povreda je Hasan Ahmetović i preminuo, nakon čega je tijelo odveženo.

115. Povodom tačke 2.1. optužnice Tužilaštvo BiH je istaklo da smatra da je izjavama svejdoka MK-1, MK-3, Milenka Komlenovića, Momira Sokanovića zvanu Mošo i drugih svjedoka, te uložnim materijalnim dokazima dokazalo da je optuženi Rade Garić postupajući u svojstvu komandira Interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad i kao dio njega, izvršio progon nanošenjem ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda. Tako je iskazom svjedoka MK-1, kao jedinog preživjelog zarobljenika kritične prilike, dovedenog u vezu sa iskazima drugih svjedoka, po mišljenju Tužilaštva BiH utvrđeno da je autobus u kojem su bili civili žene, djeca, stariji i pokojni vojno sposoban muškarac stigao dana 13.07.1995.. godine u mjesto Luke, gdje su izlazili i nastavljali put pješke, dok je ukupno 22 muškarca koji su bili uplašeni i gladni odvojeno i dovedeno pred školu te su im naoružani i uniformisani srpski vojnici ruke vezali iza leđa, nakon čega je zarobljenim muškarcima prišao jedan vojnik i pretresao ih, a što je podrazumijevalo oduzimanje novca i drugih dragocijenosti. Zatim su zarobljenike uveli u jednu od učionica osnovne škole u Lukama gdje zarobljenicima psuju i ubrzo počinju sa premlaćivanjem: rukama, nogama, zastavom i šipkom, nakon čega su ih odveli u pravcu Vlasenice, te ih na lokalitetu Mršića likvidirali, od kojih 22 zarobljenika je samo zaštićeni svjedok MK-1 preživio. Navedeno je potvrđeno i nalazom i mišljenjem vještaka Rifata Kešetovića, a koji je uloženo kao dokaz broj T-45, prema kojem su u primarnoj masovnoj grobnici u Mršićima pronađeni posmrtni ostaci 16 lica koji su zvanično identifikovani, svi muškog spola odjeveni uglavnom u civilnu

odjeću, od kojeg broja je 10 lica imalo vezane ruke, a sve pronađene žrtve su imale prostrijelne rane, koje su kod najvećeg broja žrtava pronađene u predjelu glave.

116. U pogledu tačke 2.2. optužnice Tužilaštvo BiH je naglasilo da smatra dokazanim da je optuženi Garić postupajući u svojstvu komandira interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade, u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad i kao dio tog napada izvršio progon ubistvom i mučenjem, a na osnovu iskaza svjedoka MK-4, Radiše Đurića, Momira Sokanovića zvanog Mošo, i drugih. Tako je svjedok MK-4 u iskazu danom tokom istrage, a koji je pročitao na glavnom pretresu uslijed smrti svjedoka, izjavio da je u osnovnu školu u mjestu Luke dovedeno lice Bego Sulejmanović konopcem koji mu je bio oko vrata. Nakon ispitivanja od strane vojnika pripadnika Interventnog voda kojim je komandovao optuženi Rade Garić i u njegovoj prisutnosti, Bego Sulejmanović je obješen za navedeni konopac preko grane, a zatim spušten i od strane 4-5 vojnika na igralištu pored škole oboren i tučen nogama da bi zatim jednim zamahom odsjekli Begi glavu, odvukli tijelo preko školskog dvorišta i bacili u rijeku Drinjaču, a odsječenu glavu koristili za igranje lopte, dok je svejdočenjem Momira Sokanovića, zvani Mošo, te zaštićenog svjedoka MK-4 potvrđeno da niko za navedeni događaj nije kažnjen niti je vođena istraga, iako je komandant Kosorić bio obaviješten.

117. Povodom definisanja progona kao krivičnog djela Tužilaštvo BiH je istaklo da smatra da gore pomenuti zločini optuženog Garića u vidu ubistva, prisilnog nestanka, mučenja, zatvaranja, seksualnog nasilja i drugih nečovječnih djela predstavljaju namjerno i ozbiljno uskraćivanje osnovnih prava suprotno domaćem i međunarodnom pravu, kao i da su žrtve počinjenih krivično pravnih radnji bili pripadnici jednog naroda, Bošnjaci, i to isključivo zbog toga, čime je očigledna diskriminatorna priroda radnji optuženog, čime su ispunjeni svi bitni elementi krivičnog djela progon koji je izvršen na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi.

118. U pogledu postojanja krivične odgovornosti optuženog za navedena djela Tužilaštvo BiH je naglasilo da je optuženi u cijelosti odgovoran po osnovu individualne krivične odgovornosti za radnje koje mu se stavljaju na teret, opisane tačkama optužnice, dok odluku o pravnoj kvalifikaciji navedenih djela prepušta Sudu, istovremeno predlaže Sudu BiH da optuženog Garića oglasi krivim i osudi na kaznu u skladu sa zakonom, cijeneći da na strani optuženog ne postoji niti jedna olakšavajuća okolnost, odnosno da postoji čitav niz otežavajućih okolnosti u vidu velikog broja oštećenih i žrtava, ravnodušnosti optuženog tokom čitavog postupka, kao i okolnosti pod kojima je

djelo izvršeno. Tužilaštvo BiH je dalje napomenulo da ne postoje dokazi o tome da je optuženi pokušao spasiti makar jedan život, već naprotiv da je pokazao upornost u izvršenju krivičnih djela samo zato što su oštećeni i žrtve bošnjačke nacionalnosti, odnosno da je optuženi svojim djelima odabrao služiti ideologiji diskriminacije. Također je napomenuto, da u pogledu svjedoka koji su na glavnom pretresu mijenjali svoje iskaze treba uzeti u obzir da je optuženi na svaki način različitim prijetnjama nastojao utjecati na svjedoke da izmijene svoje iskaze date u istrazi, kao i da je Tužilaštvo uvjeren da će Sud doći do zaključka da su svjedoci izmijenili svoj iskaz iz straha za sebe, pravdajući mijenjanje iskaza neosnovanim tvrdnjama o navodnim pritiscima istražitelja, odnosno da izjave nisu pročitani i slično. Zbog svega navedenog Tužilaštvo BiH je predložilo da Sud BiH optuženom Radetu Gariću izrekne maksimalnu kaznu zatvora, jer se jedino takvom kaznom mogu ispuniti ciljevi specijalne i generalne prevencije, a da se oštećeni i njihove porodice sa eventualnim imovinsko-pravnim zahtjevom upute na parnicu.

b. Završne riječi odbrane optuženog

119. U okviru svojih završnih riječi odbrana optuženog Garića je prvenstveno istakla da Tužilaštvo BiH nije dokazalo nužne elemente krivičnih djela za koja tereti optuženog, niti namjeru optuženog da na bilo koji način doprinese kažnjivim radnjama, odnosno nije dokazalo krivicu optuženog za tragične događaje koji su se dogodili u i oko Vlasenice tokom rata u BiH, slijedom čega predlaže da Sud BiH donese presudu kojom se optuženi oslobađa krivice.

120. Nadalje, odbrana ukazuje na načelo *in dubio pro reo*, a koje propisuje da sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kada je uvjeren u nevinost optuženog već i kada nije uvjeren u njegovu krivicu niti nevinost, u vezi sa načelom pretpostavke nevinosti, koje se ne odnosi samo na krivicu već i na sve druge elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela, poput radnje izvršenja illi protivpravnosti odnosno kažnjivosti. Slijedom navedenih načela optuženi je putem svoje odbrane trebao jednostavno unijeti razumnu sumnju u dokaze Tužilaštva BiH i time ih dovesti u pitanje, dok je Tužilaštvo BiH bilo dužno dokazati svaki element krivičnog djela koje je stavilo na teret optuženom i to po standardu van razumne sumnje, u vezi s čim odbrana smatra da su tvrdnje optužbe najmanje razumna verzija odvijanja događaja. Također se ističe da je optuženi živio i radio u Puli, Republika Hrvatska, odnosno da je na područje Vlasenice došao tokom 1991. godine nakon izbijanja rata u Hrvatskoj, odnosno suprotno navodima određenih svjedoka

optužbe nije radio u Vlasenici slijedom čega ga svjedoci optužbe, naročito pripadnici bošnjačke nacionalnosti nisu poznavali.

121. Odbrana optuženog dalje iznosi tezu da optuženi Rade Garić i njegov brat Zoran nisu bili ni jedan minut pripadnici rezervnog sastava milicije pri SJB Vlasenica, budući da iz dokaza Tužilaštva u vidu spiskova aktivnog i rezervnog sastava, odnosno spisak specijalnog voda pri SJB proizlazi da su u navedenim redovima bila tri Garića, od kojih je optuženi bio svega 20-ak dana, te se naglašava da su pojedini svjedoci predmetnog Garića opisivali na različite načine u pogledu visine, vrste uniforme i slično, uslijed čega, po mišljenju odbrane, postoji razumna sumnja da je optuženi izvršilac inkriminiranih radnji, slijedom čega, odbrana upućuje na primjenu načela in dubio pro reo.

122. Odbrana se posebno osvrnula na navodno neobjelodanjivanje dokaza, navodeći da je tužilac više puta isključivo Sudu dostavljao dokaze od bitnog značaja za procesni položaj optuženog, čime je zanemarena obaveza ustanovljena članom 14. stav 2. ZKP BiH, a vezano za utvrđivanje činjenica koje idu u korist optuženg. Tako se iznosi da načelo jednakosti pred sudom podrazumijeva da strane imaju isti pristup spisima i dokumentima predmeta, te jednako ili približno jednako vremena za pripremu i izvođenje svojih dokaza, a što odbrana smatra da nije ispoštovano imaju u vidu da je Tužilaštvo BiH svoje dokaze prikupljalo od 1992. godine, tokom više od 2 godine ih izvodilo na glavnom pretresu, dok je odbrani data mogućnost da svoje dokaze provede u vrijeme jeka pandemije za svega oko 40 dana.

123. U pogledu inkriminacija vezanih za član 180. stav 1. KZ BiH odbrana naglašava da je Tužilaštvo BiH bilo u obavezi specificirati na koji precizno način i kojim svojim radnjama je optuženi počinio predmetna djela, a budući da po mišljenju odbrane nije, može se izvući zaključak da Tužilaštvo ovaj vid odgovornosti nije dokazalo po principu van svake razumne sumnje. Tako odbrana dalje navodi da niti jedna konkretna radnja optuženog nije ni opisana, a kamo li dokazana, te da u skladu sa praksom MKSJ traženi actus reus za počinjenje krivičnog djela predstavlja da je optuženi učestvovao, fizički ili neposredno na neki drugi način u pravno relevantnim elementima, dok je traženi mens rea da je optuženi djelovao s namjerom da počinji krivično djelo ili barem da je svjestan vjerovatnoće da će kao posljedica njegovog ponašanja biti izvršeno krivično djelo, istovremeno ukazujući da je odbrana stava da Tužilaštvo BiH nije izvelo niti jedan dokaz koji bi barem upućivao na postojanje bilo kakve namjere optuženog. U pogledu mens rea odbrana optuženog ističe da je Tužilaštvo BiH izvelo određeni broj svjedoka koji su se u predmetnom

vremenu nalazili u istoj poziciji kao i optuženi, slijedom čega je jedini razuman zaključak da je optuženi imao isto razumijevanje situacije kao i ti svjedoci, odnosno jednaku mens rea.

124. Povodom inkriminacija postavljenih u vezi sa članom 29. KZ BiH branilac optuženog napominje da se u dispozitivu optužnice ne navodi koje tačno radnje optuženog Tužilaštvo BiH smatra da predstavljaju saizvršilaštvo, ko su navodni saizvršiocu optuženog, kao ni ko su eventualni glavni počinioci za čiju je namjeru optuženi znao, budući da praksa MKSJ nalaže da u slučajevima genocida ili progona pomagač i podržavatelj moraju posjedovati svjest o specifičnoj namjeri počinioca.

125. Također, postojanje širokog i sistematičnog napada kao bitnog elementa krivičnog djela zločini protiv čovječnosti odbrana optuženog dovodi u pitanje opisujući neispunjenost općih elemenata za actus reus u skladu sa praksom MKSJ, odnosno Suda BiH, posebno naglašavajući da Tužilaštvo mora dokazati svaki od tih elemenata odnosno svaku riječ iz optužnice, a što nije učinilo, slijedom čega tvrdnje Tužilaštva BiH da radnje optuženog čine dio širokog i sistematičnog napada kao i znanje o takvom napadu ne stoje. Također se napominje da je veliki broj svjedoka optužbe i odbrane potvrdilo da je na području Vlasenice u relevantno vrijeme postojala i funkcionisala Patriotska liga, da je postojao Krizni štab i srpskog i bošnjačkog naroda, odnosno oružani incidenti i stradanja civila sa obje strane, dok su svjedoci optužbe saglasno, u pogledu tačke 1. optužnice, izjavili da su masovno odlazili, pri čemu niti jedan svjedok nije izjavio da je optuženi učestvovao u preseljenjima, odnosno nikada nije viđen da je bilo koga prisilno preseljavao. Nadalje se ističe da Rade Garić u relevantno vrijeme tačke 1. optužnice nije učestvovao kao pripadnik RSM ili Odreda Drinjača u bilo kojem napadu na bilo kojoj lokaciji opštine Vlasenica, kao i da optuženi lično niti grupa ljudi kojima je rukovodio nisu imali nikakve veze sa napadom usmjerenim protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, niti je tužilac izveo i jedan neposredni dokaz da je optuženi znao za takav napad, odnosno da bi njegove protivpravne radnje činile dio tog napada uz navođenje relevantne prakse MKSJ.

126. U pogledu progona, odbrana ističe da na Tužilaštvu BiH leži teret dokazivanja postojanja diskriminatorne namjere na strani optuženog i to po standardu van razumne sumnje, istovremeno ukazujući da Tužilaštvo BiH nije tokom izvođenja dokaza niti u jednom slučaju ukazalo na postojanje namjere optuženog Garića da diskriminira bilo koga na bilo koji način. U pogledu postojanja actus reus-a, odbrana naglašava da progoni nisu samostalno krivično djelo, već nastaju kroz činjenje drugih krivičnih djela, a koja se u radnjama optuženih ne mogu identifikirati. S druge strane odbrana ukazuje da

Tužilaštvo snosi teret dokazivanja van razumne sumnje mens rea diskriminatorne namjere, odnosno da nije dovoljno da je optuženi samo svjedstan da su njegova djela diskriminirajuća, dovodeći navedeno u vezi sa činjenicom da svjedoci i odbrane i optužbe su izjavili da nisu čuli da je optuženi ni prije ni poslije rata ispoljavajao neku nacionalnu ili vjersku mržnju ili netrepeljivost.

127. U vezi sa tačkom 1.1. optužnice, odbrana prvenstveno problematizira upotrebu nepreciznih sintagmi u pogledu neutvrđenog vremena i NN lica, a zatim iznosi i brojne nekonzistentnosti u svjedočenjima. Pa je tako svjedok Agić Mehmed izjavio da je sve do 02.06.1992. godine išao i na posao i da nije imao nikakvih problema, dok je s druge strane optužnica inkriminisano vrijeme za ovu tačku postavila kao „neutvrđenog dana u maju“, te je isti svjedok prilikom vršenja radnje prepoznavanja optuženog iz pripremljenog fotoalbuma izjavio da nije siguran da je to Garić koji ga je udario. U pogledu navedenog odbrana ponovno ističe da je u navedeno vrijeme u SJB Vlasenica bilo 3 lica prezimena Garić, a mogućnost zamjene identiteta odbrana ističe i povodom svjedočenja svjedoka Ismeta Ahmetovića koji je tokom istrage pominjao lice Goran Garić. U pogledu svjedočenja zaštićenih svjedoka GR-15 i GR-8 odbrana napominje da se takvim svjedocima ne može i neće dati povjerenje budući da bi se protiv istih, po mišljenju odbrane također trebala voditi istraga, dok je u pogledu preostalih svjedoka istaknuto da niko nije potvrdio činjenične navode ove tačke optužnice, odnosno da su svjedoci odbrane saglasno izjavili da nisu vidjeli optuženog da je u inkriminisano vrijeme bilo koga priveo u SJB odnosno bilo koga zlostavljao na bilo koji način.

128. Povodom tačke 1.2. optužnice odbrana ponovno prigovara nepreciznosti činjeničnog opisa u pogledu vremena izvršenja te neidentifikovanih lica, a zatim i da je opštepoznata činjenica da SJB nemaju svoj zatvor već samo prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode, a kakve prostorije nema na spratu zgrade SJB Vlasenica, dok je zatvor postojao iza zgrade Suda, koji je prije, tokom i nakon rata bio u nadležnosti ministarstva pravde BiH. U pogledu svjedočenja svjedoka Saliha Mehičića i Sinana Hodžića odbrana ponovo ukazuje na moguću zamjenu identiteta, dok su drugi svjedoci poput Slaviše Sekulića, Milosava Klješšana, Slobodana Gradinca i drugih saglasno izjavili da nisu vidjeli ni čuli da je Rade Garić bilo koga lišio slobode, priveo u Policijsku stanicu ili zlostavljao.

129. Odbrana u pogledu tačke 1.3. optužnice ističe da ista paušalno tereti optuženog budući da Tužilaštvo nije ni pokušalo dokazati ko je zarobio i zatvorio lica, po čijoj naredbi, niti ko ih je odvezao u Sušicu i po čijoj naredbi. Tako branilac optuženog

povodom svjedočenja svjedoka Huse Patkovića i Hasme Efendić smatra da je došlo do zamjene identiteta optuženog. S druge strane svjedoci Milosav Klještan, Rade Klještan, Rajko Lošić i drugi su saglasno izjavili da nikada nisu vidjeli niti čuli da je Rade Garić učestvovao u privođenju i zlostavljanju bilo koga u vrijeme relevantno za optužnicu.

130. Povodom tačke 1.4. optužnice odbrana ističe da činjenični opis smatra paušalnim navodom jer tužilac niti jednim svojim dokazom nije dokazao kada se događaj desio, ko je odobrio izvođenje lica iz Sušice, koliko je to „više navrata“, niti gdje su eventualni leševi žrtava, kako se oni zovu i ko ih je navodno ubio. Dalje odbrana ukazuje da svjedoci optužbe Radivoje Gadžunović niti Risto Vasiljević zv. Fongo, kao ni drugi nisu potvrdili činjenične navode ove tačke, pa su tako svjedoci Tima Lelo, Milenko Gojgolović, pročitana izjava svjedoka Zarfe Fejzić i Mujo Ćatić saglasno izjavili da nisu nikada u logoru Sušica vidjeli optuženog Radeta Garića, dok odbrana u pogledu svjedoka GR-9 ističe mogućnost zamjene identiteta.

131. Odbrana u pogledu tačke 1.5. optužnice prvenstveno navodi da je ponovo neprecizno postavljeno vrijeme izvršenja krivičnog djela kao i vrijeme smrti. Dalje su brojni svjedoci optužbe i odbrane saglasno izjavili da nikada nisu vidjeli lice Safet Alikadić u zarobljeništvu optuženog Radeta Garića, niti su čuli da je optuženi učestvovao u zarobljavanju, držao u zarobljeništvu ili učestvovao u maltretiranju lica Safet Alikadić. Osim toga, svjedoci Najfa Alikadić i Jusuf Ramčić su izjavili da je Safet Alikadić otišao sa drugima da u borbi vrata selo pod svoju kontrolu, te da je jedinica bila naoružana automatima i lovačkim puškama, slijedom čega je teza optužnice da je Safet došao u selo da potraži svoje ovce pobijena. U pogledu svjedočenja svjedoka GR-10 i Boška Matića, odbrana ukazuje na nezakonitosti uzimanja izjava tokom istrage, budući da su oba svjedoka na glavnom pretresu izjavljivali da nije tačno ono što je napisano u predmetnim izjavama, a što je Tužilaštvo pokušalo opravdati navodnim prijetnjama. Također je ukazano i na svejdočenja svjedoka Slavoljuba Klješтана, Nikodina Kovačevića i drugih koji su saglasno izjavili da nikada nisu vidjeli niti čuli da su zarobljenici vođeni na liniju da kopaju rovove za potrebe VRS.

132. U vezi sa tačkom 1.6. optužnice, odbrana ukazuje da nije precizirano vrijeme izvršenja krivičnog djela, kao ni koliko neidentifikovanih lica su učestvovala u izvršenju, niti koliko je neidentifikovanih lica nastradalo, te naglašava da navod bez imena i prezimena ne može biti predmet optužbe niti činjenica za osuđujuću presudu. Osim toga se ističe da je u pročitanoj izjavi preminulog Rajka Matića, kao i u svjedočenju Nikodina

Kovačevića te Dane Klješšana navedeno da nisu vidjeli dječaka sa interventnim vodom niti da je optuženi Rade Garić vodio sa sobom dječaka bošnjačke nacionalnosti. U pogledu svjedočenja svjedoka GR-7 odbrana ističe kontradiktornost sa samom optužnicom, budući da je isti izjavio da je oko 7 dana bio pripadnik voda kojim je komandovao optuženi u periodu april-maj 1992. godine, nakon čega nije imao nikakvih kontakata sa tom jedinicom, a u koje vrijeme optužnica tvrdi da je Rade Garić bio pri SJB Vlasenica u svojstvu pripadnika RSM. Dalje, odbrana u pogledu svjedočenja Kadire i Mehmeda Omerovića ističe da isti nemaju direktnih saznanja o tome šta se desilo sa dječakom. Imajući u vidu navedeno, a posebno da Tužilaštvo BiH, po mišljenju odbrane, nije van razumne sumnje utvrdilo ko je, kada i od koga preuzeo navedena lica, niti je utvrđen identitet ovih lica, vrijeme likvidacije, a samim tim nije utvrđena ni odgovorost optuženog Radeta Garića za predmetni događaj.

133. Odbrana povodom tačke 1.7. optužnice ističe da se optuženom stavljaju na teret radnje njemu potčinjenih, iako nije optužen po komandnoj odgovornosti, kao i da budući da ni jedno lice koje je navodno silovano nije dovedeno niti saslušano u sudnici nema dokaza da je bilo koje lice iz optužnice bilo žrtva silovanja. Također se naglašava da niti jedan od saslušanih svjedoka optužbe ili odbrane, kao ni jedan materijalni dokaz nije potvrdio da je optuženi izdvojio tih desetak žena i djevojčica iz konvoja, kao ni da je vodio navedene žene na fizičke radove po selima. Dalje se ukazuje na činjenicu da je u selu Pelemiš bila sasvim druga komanda, kao i da su svjedoci Nađa Hidić i Dragan Todorović povrdili da su sva lica u Lukama, odnosno Pelemišu puštena prema Kladnju, dok su drugi svjedoci saglasno potvrdili da nikada nisu vidjeli niti čuli da je optuženi imao bilo kakve veze sa predmetnim ženama. I u pogledu ove tačke su iskazane navodne nezakonitosti u vođenju istrage i to u pogledu svjedoka Boška Matića i Milana Jevtića.

134. U pogledu tačke 1.8. optužnice odbrana ukazuje da je očigledno da je ova tačka optužnice zasnovana isključivo na svjedočenju Vejsila Ahmetovića, a koji se po mišljenju odbrane na glavnom pretresu potrudio da što više tereti optuženog, pa je tako iskaz iz istrage nadopunio brojnim novim činjenicama. Dalje, svjedoci Radimir Deurić i Nikodin Kovačević su saglasno izjavili da optuženi nije bio prisutan, odnosno nije učestvovao u predmetnom događaju, dok je u pogledu pročitano iskaza preminulog svjedoka Huseina Budića ukazano da je isti pomenuo Gorana Garića kao lice koje su pomenuli oštećeni Vejsil i Ibro u najsvježijem sjećanju nakon zarobljavanja. Shodno navedenom odbrana

napominje da ni činjenice ove tačke optužnice nisu dokazane van razumne sumnje.

135. U vezi sa tačkom 2.1. optužnice odbrana ističe da nije sporno ni optužbi ni odbrani da optuženi kritičnog dana nije bio na području Luka, odnosno da nije vršio nikakvo zarobljavanje ili razdvajanje muškaraca, nije učestvovao u provođenju navedenih lica do škole, niti ih je obezbjeđivao tamo, nije odlučivao o njihovoj sudbini i nije učestvovao u njihovom odvođenju i likvidaciji, dok je preostalo sporno da li je optuženi učestvovao u zlostavljanju predmetnih lica i da li je od istih uzimao novac i dragocjenosti. Tako odbrana navodi da su svjedoci Milenko Komlenović, Petar Jokić, MK-3 i Dragana Milovanovića te brojni drugi saglasno izjavili da nisu vidjeli da je Rade Garić ulazio u učionicu gdje su bili zarobljenici, a slijedom čega nisu vidjeli ni da je bilo koga udario ili na drugi način zlostavljao, dok je svjedok Radiša Đurić izjavio da je taj dan optuženi Rade Garić otišao negdje na teren.

136. Povodom tačke 2.2. optužnice, odbrana prvenstveno problematizira činjenicu da je u opisu djela navedeno da su u istom učestvovali Risto Vasiljević zv. Fongo, Stevo Đokić i Spomenko Garić od kojih su Vasiljević i Đokić pozivani i svjedočili na prijedlog Tužilaštva, a niti za jednog nije utvrđeno svojstvo da li su i osumnjičeni. Također odbrana ističe da je Risto Vasiljević prilikom svjedočenja negirao ove navode optužnice, dok je Spomenko Garić u inkriminisano vrijeme bio teški ratni vojni invalid, zbog čega se nalazio na liječenju u Beogradu, a o čemu je odbrana uložila dokaze. Osim navedenih, odbrana posebno naglašava da svjedoci Slavoljub Sokanović, Nikodin Kovačević, Momir Sokanović, Radiša Đurić, Hurija Sulejmanović i drugi nisu dovodili optuženog u vezu sa predmetnim događajem. S druge strane svjedok MK-4 predmetni događaj smješta u drugu polovinu septembra 1995. godine, umjesto avgusta kako je navedeno u optužnici, te dalje navodi da je vidio izvjesna lica, među kojima nije optuženi Rade Garić, da zlostavljaju Begu Smajlovića .

137. Odbrana optuženog ističe sumnju u kredibilitet svjedoka GR-3, GR-6, GR-10, GR-12, navodeći određene svađe i sukobe sa optuženim i njegovom porodicom kao razloge i motive njihovih neistinitih svjedočenja, kao i svjedoka GR-15, za kojeg se kao razlog navodi da je počinio brojna krivična djela tokom 1992 godine na području Vlasenice, odnosno da je za svoju izmišljenu priču nagrađen uproštenom istragom za ta djela. Također je ukazano da je Tužilaštvo iznijelo neistine u pogledu ovog svjedoka, odnosno njegovog statusa, pa je tako odbrana upoznata da je svjedok GR-15 pod istragom, kao i

brojni drugi svjedoci optužbe, a o čemu je Sud morao biti obaviješten prije svjedočenja.

138. Također je ukazano da je svjedocima, kada nisu davali željene odgovore, vršen pritisak od strane optužbe da kažu da li je i ko sa njima kontaktirao, vršio utjecaj i slično, povodom čega je odbrana bila izložena pritisku u ovom predmetu kao ni u jednom drugom. Još jednom su akcentirani prigovori odbrane na sve zapisnike iz istrage sačinjene suprotno odredbama člana 86. i 152. ZKP BiH, a koji su ipak uvršteni u sudski spis.

139. Povodom pravne kvalifikacije djela odbrana smatra da Sud BiH ne može prihvatiti prijedlog pravne kvalifikacije Tužilaštva predložene u optužnici pozivajući se na stav apelacionog vijeća u predmetu Đorđislav Aškarba. Tako je odbrana stava da Tužilaštvo BiH nije dokazalo sve bitne elemente krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, već smatra da se radnje iz optužnice trebaju kvalifikovati kao krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, budući da se nesumnjivo može zaključiti da su lica koja su tragično stradala na području Vlasenice bili civili.

140. U pogledu odmjeravanja kazne odbrana ističe postojanje olakšavajućih okolnosti budući da je optuženi porodični čovjek, odnosno oženjen i otac troje djece od kojih je jedno maloljetno, lošeg imovinskog stanja, te da se veoma korektno ponašao u sudnici. Osim navedenog je ukazano na praksu MKSJ, kojom je ustanovljeno da optuženi može izraziti iskreno kajanje bez priznavanja učešća u zločinu, odnosno da su izražavanja kajanja od strane optuženih koji su tvrdili da su nevini prihvaćena kao olakšavajući faktor. Također odbrana je imala u vidu i tendenciju MKSJ da bude popustljiviji u slučajevima kada je optuženi imao niži čin u vojnoj ili civilnoj hijerarhiji, u vezi čega odbrana ističe da je Rade Garić apsolutno najniže hijerarhijski postavljeno lice u RSM pri SJB Vlasenica, odnosno pretposljednji do najnižeg čina u VRS.

141. Zaključno, odbrana je predložila da Sud BiH uvaži argumente u pogledu pravne kvalifikacije djela i nerelevantnosti ogromnog broja dokaza, te da, ukoliko optuženog oglasi krivim prihvati postojanje osobito olakšavajućih okolnosti, te optuženom izrekne kaznu po zakonu vremena izvršenja djela, za koju kaznu odbrana smatra da će doprinijeti pomirenju i normalizaciji međunacionalnih odnosa u BiH. Ipak, odbrana je stajališta da Tužilaštvo BiH nije van svake razumne sumnje dokazalo da je optuženi Rade Garić počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, slijedom čega predlaže da ga Sud uz primjenu pravila in dubio pro reo, a na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodi od optužbe te danom donošenja presude

optuženom ukine mjeru pritvora.

142. Optuženi Garić je prilikom iznošenja završnih riječi izrazio svoje saosjećanje sa žrtvama bilo koje nacionalnosti, ističući da nikoga nije ubio, silovao, te da stoga nema zašto da se kaje. Također, optuženi ističe da je u potpunosti zahvalan svom braniocu, koji je dao sve da mu pomogne u neravnopravnoj borbi za istinu u kojoj je često bio meta tužiočevih izmišljanja kako pokušava da utiče na svjedoke. Prema ocjeni optuženog istraga je vođena nezakonito, obzirom da su mnogim svjedocima pokazivane izjave drugih svjedoka. Na isti način su, prema mišljenju optuženog, režirani razlozi navodnih njegovih prijetnji ili pritisaka njegovih članova porodice na pojedine svjedoke. Također, optuženi ističe da je u zavadi sa svjedocima GR-6, GR-3, GR-10 i GR-12. Nadalje, optuženi ističe da mu nije jasno zašto su izjave od svjedoka sa područja Vlasenice uzimali istražitelji u sastavima sa po 3-4 istražitelja jedne nacije, saslušavajući svjedoke druge nacije, protiv osumnjičenog druge nacije. Optuženi Garić navodi da do izbijanja rata nije živio u Vlasenici, već da je živio i radio u Puli u Hrvatskoj. U Vlasenicu je dolazio vrlo rijetko na godišnje odmore, kako to ističe, vrijeme provodio u svom selu, obavljao poljoprivredne radove, slijedom čega ga stanovništvo nije poznavalo, odnosno da su svim tim svjedocima davani savjeti da ga spominju, tako što su izgovarali samo prezime, a evidentno je da je i u policiji i u vojsci bio veliki broj ljudi sa njegovim prezimenom. Također, optuženi navodi da kad je Tužilaštvo shvatilo da svjedoci pogrešno opisuju lice Garić u smislu visina preko 184 cm, pa mal i zdepast, pa ovakav ili onakav, pa zajedno sa bratom, da je tada „poteglo“ njegov ožiljak koji je vrlo neuočljiv. Konačno, optuženi Garić ističe da je ponovno određivanje pritvora plod režiranja tužioca i njegovog istražitelja koji su iskoristili svjedoka GR-20 i njegov sukob sa sinom optuženog Garića.

II. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA

143. Vijeće je na samom početku razmotrilo pitanje primjenjivog materijalnog prava na konkretan slučaj. Naime, iz optužnice Tužilaštva proizilazi da su inkriminisana djela počinjena u vremenskim periodima (od početka aprila do kraja 1992. godine, te od 06. jula do kraja augusta 1995. godine), kada je na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ).

144. Iako KZ SFRJ sadrži poglavlje pod nazivom „Zločini protiv čovječnosti i međunarodno pravo“, nije sadržavao odredbe koje bi se odnosile direktno na zločine protiv

čovječnosti.

145. Pravna kvalifikacija krivičnih djela u optužnici, a analogno tome i u presudi, data je u skladu sa KZ BiH iz 2003. godine, dakle, krivičnim zakonom koji je stupio na snagu nakon inkriminisanog perioda. U članu 4. ovog Zakona, propisano je vremensko važenje krivičnog zakona što podrazumijeva da se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, osim u slučajevima kada se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, jer se tada na učinitelja primjenjuje blaži zakon.

146. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*).

147. Međutim, članovi 3. i 4. ovog Zakona ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

148. Na isti način pitanje principa legaliteta i izuzeci od istog, propisani su i odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, čiji član 7. glasi:

„(1) Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

(2) Ovaj član ne uječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.”

149. Prema izričitoj odredbi člana II (2) Ustava BiH, prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP) i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

150. Analizirajući konkretnu situaciju, jasnim se nameće zaključak da su Zločini protiv

čovječnosti nesumnjivo i u inkriminisanom periodu predstavljali krivično djelo prema „opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda“, odnosno „opštim načelima međunarodnog prava“. Prema tome, iako u krivičnom zakonu koji je važio u vrijeme počinjenja krivičnih djela koja su predmet optužnice, zločini protiv čovječnosti nisu bili izričito propisani kao krivično djelo, ipak je postojala obaveza njihovog procesuiranja.

151. Vijeće je, u tom smislu, imalo u vidu presudu Ustavnog suda BiH broj AP-1785-06 (*A. Maktouf*), kojom je jasno utvrđeno da su ratni zločini „zločini po međunarodnom pravu“ te osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio određena djela kao krivična i propisao posebnu krivičnu sankciju, ne bi bila suprotna članu 7. stav 1. Konvencije, a analogno tome i Ustavu BiH.

152. Teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja spadaju u nadležnost Suda BiH mogu se podijeliti u dvije kategorije. Neki zločini, konkretno zločini protiv čovječnosti, su u domaći zakon uvedeni 2003. godine. Sud BiH i entitetski sudovi stoga nemaju nikakve druge mogućnosti nego da primjenjuju Krivični zakon iz 2003. godine u takvim predmetima.³⁰

153. Nadalje, Vijeće je imalo u vidu i da KZ SFRJ nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora, nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Ukidanjem smrtne kazne, cjelokupan sistem kažnjavanja KZ SFRJ je postao neprimjenjiv, jer kako ranije pomenuta odluka Ustavnog suda BiH naglašava „ne može se odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cijele kaznene politike u vrijeme važenja tog zakona“.³¹

154. Iz svega naprijed navedenog, Vijeće zaključuje da je u konkretnom slučaju bilo potrebno i opravdano primjeniti Krivični zakon Bosne i Hercegovine.

³⁰ S tim u vezi, Sud naglašava da se u predmetu Evropskog suda za ljudska prava- *Šimšić protiv Bosne i Hercegovine* (dec.), br. 51552/10, 10. april 2012, aplikant žalio na osuđujuću presudu iz 2007. godine za zločine protiv čovječnosti, a u odnosu na djela koja su se dogodila 1992. godine. Sud je ispitao taj predmet, između ostalog, i prema Članu 7. Konvencije proglasio ga očigledno neutemeljenim. Sud je smatrao irelevantnom činjenicu da zločini protiv čovječnosti nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem zakonu tokom rata 1992-95. obzirom da su ta djela u to vrijeme predstavljala krivično djelo prema međunarodnom pravu. Suprotno tome, ratni zločini koje su počinili aplikanti u ovom predmetu su predstavljali su krivična djela prema domaćem zakonu u vrijeme kada su počinjeni. Ovaj predmet, stoga, pokreće potpuno različita pitanja od onih u predmetu *Šimšić*. (*Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine* (Aplikacije br. 2312/08 i 34179/08), strana 23. par. 55.

³¹ Odluka Ustavnog suda broj AP-1785-06 (*A. Maktouf*), od 30.03.2007. godine, par. 68.

A. OPŠTA OCJENA DOKAZA

155. Nakon što je Vijeće u smislu člana 281. ZKP BiH savjesno i sadržajno ocijenilo svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, koji su izvedeni na glavnom pretresu, te prethodno analizirajući navode optužbe i odbrane, utvrđeno je činjenično stanje kao u izreci iz sljedećih razloga.

156. Član 3. stav 1. ZKP BiH propisuje da se optuženi smatra nevinim za krivično djelo dok se ne dokaže njegova krivnja.³² Tužilac stoga nosi teret utvrđivanja krivice optuženog, i u skladu sa članom 3. stav 2. ZKP BiH optužba to mora uraditi izvan razumne sumnje.³³

157. Činjenica da odbrana nije osporavala određene činjenične navode sadržane u optužnici ne znači da je Vijeće prihvatilo te činjenice kao dokazane. Teret dokazivanja ostaje na tužiocu za svaku optužbu tokom cijelog suđenja. Shodno tome, u utvrđivanju da li je tužilac dokazao predmet izvan svake razumne sumnje, Vijeće je pažljivo razmotrilo da li postoji bilo kakva druga razložna interpretacija uvrštenih dokaza, osim one koju je prihvatilo, kada je odlučilo da su ispunjena obilježja krivičnog djela za koje se optuženi tereti, kao i oblik odgovornosti za koji je oglašen krivim.

158. U skladu sa članom 15. ZKP BiH, Vijeće ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.³⁴ Prema tome, optužbe protiv optuženog su pažljivo razmotrene, uključujući i sve provedene dokaze, te će ocjenu istih, a naročito dokaze na kojima je temeljilo svoju odluku, dati u dijelu presude u kojem je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbi koje su optuženom stavljene na teret.

159. Određeni broj svjedoka je tokom ispitivanja na glavnom pretresu pitan na okolnost razjašnjavanja eventualno drugačijih navoda sadržanih u zapisnicima o njihovom ispitivanju iz faze istrage. U pojedinim slučajevima takvi zapisnici iz istrage su uloženi u sudski spis. Ovdje je potrebno napomenuti da se ponekad usmeno svjedočenje svjedoka

³² Član 3. stav 1. ZKP BiH navodi da „se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomocnom presudom ne utvrdi njegova krivnja”. Ova odredba je u skladu sa svim glavnim institutima o ljudskim pravima. *Vicjeti*: Evropska konvencija o ljudskim pravima, član 6. stav 2; Međunarodna pakt o građanskim i političkim pravima, član 14. stav 2.

³³ Član 3. stav 2. ZKP BiH navodi da *„sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.”*

³⁴ Član 15. ZKP BiH navodi da *„... postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima”.*

razlikovalo od izjava koju su isti dali u istražnoj fazi. Međutim, treba imati u vidu da je prošlo više od dvadeset pet godina od događaja navedenih u optužnici, te je opravdano očekivati da je protok vremena uticao na tačnost i vjerodostojnost sjećanja svjedoka.

160. Također, činjenica je da se zbog prirode krivičnog postupka, svjedoku na glavnom pretresu mogu postaviti drugačija pitanja od onih koja su postavljena u prethodnim ispitivanjima, pa je nakon konkretizacije pojedinih pitanja opravdano očekivati da se svjedok sjeti dodatnih detalja, koje nije iznosio u ranijim iskazima. Naravno, ovakve situacije Vijeće je pažljivo razmatralo prilikom utvrđivanja težine koja se treba dati takvim dokazima.

161. Nesumnjivo je veći broj svjedoka koji se pojavio pred Vijećem očevidac događaja koji su se desili kako u gradu Vlasenici, tako i na širem području opštine Vlasenica, te u zaštićenoj zoni UN Srebrenica, pa sjećanje i iznošenje tako traumatičnih događaja može izazvati jake emocionalne reakcije i narušiti sposobnost svjedoka da se izraze jasno, te iznesu potpun iskaz njihovih iskustava u pravnom kontekstu, posebno iz razloga što je veći broj svjedoka prisilno odveden iz svojih domova, te duže vrijeme boravio u uslovima zatočeničkog objekta, pri čemu je nezanemarljivo da je licima nesrpske nacionalnosti gotovo potpuno bila ograničena mogućnost kretanja, čime se samo pojačavao već prisutni strah za vlastiti život. Jasno je da u takvim trenucima mnogi nisu obraćali pažnju na detalje, ili ih smatraju neznatnim, pa ih u svojim ranijim izjavama uopšte ne spominju. Također, karakteristično za ovaj predmet jeste bilo i svjedočenje određenog broja svjedoka koji su bili učesnici u događajima za koje se optuženi tereti u smislu da su pripadali jedinici kojom je komandovao optuženi ili široj vojnoj i/ili policijskoj strukturi kao i optuženi i/ili posjeduju neposredna saznanja o tome, po nekom drugom osnovu.

162. Vijeće svoju konačnu odluku temelji prvenstveno na usmenim i neposrednim svjedočenjima na glavnom pretresu, pri čemu izvjesne nedosljednosti između iskaza različitih svjedoka predstavljaju relevantan faktor u procjeni njihove dokazne težine. Samo u rijetkim slučajevima, o čemu će biti u nastavku detaljnije riječi, Vijeće je cijeniło iskaze iz istrage, kada su odstupanja u svjedočenju na glavnom pretresu bila značajna i rezultirala potpuno drugačijem svjedočenju o predmetnim događajima, a da pritom svjedok nije dao obrazloženje takvih razlika koje bi Vijeće moglo prihvatiti kao logičko i istinito.

163. Istovremeno, značajno je naglasiti da nedosljednosti u iskazima nisu nužno diskreditovalе cijelo svjedočenje svjedoka. Dakle, ako je svjedok detaljno ispričao suštinu

dogadaja o kojima se radi, periferne devijacije nisu dovele u pitanje istinitost takvog dokaza. U svakom slučaju, sa osobitom pažnjom pristupalo se ocjeni iskaza svjedoka, kako u pogledu prepoznavanja i identifikacije počilaca u odnosu na svaku tačku optužnice pojedinačno, tako i u pogledu potkrijepljivanja činjeničnih navoda u odnosu na pojedine oštećene. Razlozi prihvatljivosti pojedinih iskaza, te ocjena njihovog kredibiliteta i osnovanosti, detaljno su obrazloženi u odnosu na svaku inkriminaciju za koju je ustanovljena krivica optuženog, kao i u odnosu na inkriminacije za koje je oslobođen od optužbe.

164. Ocjenu kvaliteta dokaza na kojima je zasnovana presuda, Vijeće će dati detaljnije u odnosu na svaku pojedinačnu tačku optužbe, odnosno izreke presude.

165. Prilikom ocjene dokaza u smislu odredbe člana 281. ZKP BiH cijenjen je svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izveden je zaključak da li je neka činjenica dokazana. Dokazi koji nisu posebno obrazlagani, po mišljenju Vijeća nisu ni bili pravno relevantni za utvrđivanje činjeničnog stanja.³⁵

B. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH

166. Optuženom Gariću je predmetnom optužnicom stavljeno na teret izvršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), g), i) i k), u vezi sa članom 29. KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. istog Zakona.

167. Navedena zakonska odredba u relevantnom dijelu glasi:

„Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini kcje od ovih cjela:

a) lišenje drugog lica života (ubistvo);

e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;

³⁵ Ovo stajalište je potvrđeno i detaljno obrazloženo i u praksi Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ-a): „Žalbeno Vijeće podsjeća da svaki optuženi na osnovu člana 23. Statuta i pravila 98 ter (C) Pravilnika, ima pravo da mu se predoči obrazloženo mišljenje. Međutim ovaj uslov se odnosi na presudu pretresnog Vijeća. Pretresno Vijeće nije obavezno da obrazlaže svkcje zaključke u vezi sa svim argumentima iznesenim na glavnom pretresu“.

f) mučenje;

g) prisiljavanje drugog lica, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

i) prisilni nestanak osoba;

k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

168. Vijeće će u daljem izlaganju iznijeti svoj zaključak o postojanju općih elemenata koji su uslov egzistiranja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, a čije postojanje je ustanovljeno temeljnom ocjenom provedenih dokaza. S tim u vezi, obzirom na činjeničnu postavku predmetne optužnice koja obuhvata različite radnje u osnovi zločina počinjenim u okviru širokog i sistematičnog napada različitih vojnih, paravojnih i policijskih struktura koje su u periodu 1992-1995. godine djelovale na području Republike Srpske, a koje radnje su vremenski i geografski u potpunosti različito određene (tačke 1.1. do 1.8. se tiču područja opštine Vlasenice u vremenskom periodu od početka aprila do kraja 1992. godine, dok se tačke 2.1. i 2.2. odnose na područje zaštićene zone UN Srebrenica u periodu od 06.07. do kraja augusta 1995. godine), Vijeće će prilikom analiziranja i iznošenja zaključaka u okviru pojedinačnih općih elemenata predmetnog krivičnog djela za koje je optuženog Garića oglasilo krivim prvo dati razloge za Vlasenicu 1992. godine, a potom za Srebrenicu 1995. godine.

169. Naime, iz zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa radnjama izvršenja navedenim u izreci presude, za koje je optuženi Garić oglašen krivim, proizilaze sljedeći opći elementi ovog krivičnog djela:

1. postojanje širokog i/ili sistematičnog napada,
2. da je djelo optuženog učinjeno kao dio takvog napada,
3. da je napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva,
4. da je optuženi znao za takav napad.

170. Vijeće će u daljem dijelu presude obrazložiti razloge na kojima je zasnovalo uvjerenje o ispunjenosti opštih elemenata krivičnog djela za koje je oglasilo krivim optuženog Garića na način kako je to prethodno navedeno.

1. Širok (rasprostranjen) i/ili sistematičan napad

171. Vijeće je na temelju iskaza svjedoka i uložениh materijalnih dokaza, utvrdilo postojanje ovog opšteg elementa, odnosno postojanje širokog i sistematičnog napada kako na području opštine Vlasenica od početka aprila 1992. godine, pa sve do kraja, 1992. godine, tako i na području zaštićene zone UN Srebrenica od 06.07.1995. godine do kraja augusta 1995. godine, a koji su bili usmjereni prema civilnom nesrpskom, odnosno bošnjačkom stanovništvu tih područja.

172. Za postojanje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, dovoljno je bilo dokazati da je napad bio širok ili sistematičan, jer zakon navedene elemente postavlja alternativno, međutim, nerijetka situacija u praksi, a kakvu imamo po ocjeni ovog vijeća i u konkretnom slučaju, je da je napad ispunjavao obje karakteristike, dakle provedeni napad su karakterisale i širina i sistematičnost.

173. Radi boljeg razumijevanja daljeg obrazloženja, Vijeće će na prvom mjestu objasniti šta oba navedena pojma karakteriše, ali i šta se podrazumjeva pod samim pojmom napada.

174. Napad, u smislu člana 5. Statuta MKSJ-a, definisan je kao „*sljed ponašanja kcje uključuje izvršenje djela nasilja*“. U kontekstu krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, „*napad nije ograničen samo na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostavljanje*

*civilnog stanovništva...Napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba ili se odvijati tokom sukoba, no ne mora nužno biti njegov dio...*³⁶

175. Kad se utvrđuje da li je napad postojao, irelevantno je da li je i druga strana izvršila zvjerstva nad civilnim stanovništvom protivničke strane.³⁷ Svaki napad na civilno stanovništvo protivničke strane jednako je protivpravan i zločini počinjeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi, okvalifikovati kao zločini protiv čovječnosti.³⁸

176. Pojmovi napada i oružanog sukoba nisu identični. Prema međunarodnom običajnom pravu, napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba, ali ne mora nužno biti njegov dio. Nadalje, termin *napad* u kontekstu zločina protiv čovječnosti ima nešto drugačije značenje od onog koje nosi u ratnom pravu. U kontekstu zločina protiv čovječnosti, *napad* nije ograničen na vođenje neprijateljstava. On može obuhvatiti situacije zlostavljanja osoba koje ne sudjeluju aktivno u neprijateljstvima, međutim, oba termina zasnivaju se na sličnoj pretpostavci, a to je da se rat treba voditi između oružanih snaga i oružanih grupa, a da civilno stanovništvo ne može biti legitiman cilj.

177. Djela optuženog ne moraju biti izvršena u samom napadu, pod uslovom da su u dovoljnoj mjeri povezana s tim napadom. Na primjer, Pretresno vijeće MKSJ u predmetu *Kunarac* konstatovalo je da zločin počinjen nekoliko mjeseci poslije napada ili nekoliko kilometara dalje od mjesta napada ipak može predstavljati dio napada, pod uslovom da je s njim u dovoljnoj mjeri povezan na drugi način.³⁹

178. Kako je već navedeno, napad nije definisan samo objektom (civilno stanovništvo) nego i jačinom – rasprostranjenošću napada ili njegovom sistematičnošću.

³⁶ Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vjeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §131- pozivanje na presudu Kunarac.

³⁷ Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vjeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §131; Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 22. II 2001. god.*, MKSJ, IT-96-23-T i IT-96-23/1-T, §580; Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vjeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A , §87.

³⁸ Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vjeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §131; Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vjeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A , §87.

³⁹ Vidjeti predmet Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 22. II 2001. god.*, MKSJ, IT-96-23-T i IT-96-23/1-T, §568; Vidjeti također predmet Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vjeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §132.

179. Pojam širine (ili rasprostranjenosti) napada, odnosi se na opsežnost napada, njegove velike razmjere i broj žrtava koje su mu predmet.⁴⁰ Pretresno vijeće ovog suda u predmetu Mejakić i drugi,⁴¹ zaključilo je da su faktori koji se moraju uzeti u obzir prilikom procjene širine napada, posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela i kumulativni efekti niza nečovječnih djela ili jedinstveni efekat jednog djela velikih razmjera.

180. Sistematičnost napada se odnosi na organizovanu prirodu djela nasilja i na malu vjerovatnoću da je do tih djela došlo nasumice. Dakle, kako je to navedeno u presudi žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kordić i Čerkez,⁴² obrasci zločina - to jest redovito ponavljanje, koje nije slučajno, sličnog kriminalnog ponašanja – uobičajen su izraz takvog sistematičnog događanja.

181. Međunarodna pravna praksa je utvrdila kriterije koje treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja da li neki napad ispunjava uslov rasprostranjenosti ili uslov sistematičnosti ili oba uslova, a ti kriteriji su: (i) posljedica napada po ciljano stanovništvo, (ii) broj žrtava, (iii) priroda djela i (iv) eventualno učešće funkcionera ili predstavnika vlasti ili neki raspoznatljivi obrazac zločina.⁴³

182. S tim u vezi, faktore koje treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja da li se desio „napad” na civilno stanovništvo uključuju i sljedeće:

- Da li su relevantne vlasti uvele neke diskriminirajuće mjere?
- Da li je došlo do autoritarnog preuzimanja regije u kojoj su se desili zločini?
- Da li su nove vlasti stvarno uspostavile „vladine” strukture?
- Da li je došlo do hapšenja, privođenja, mučenja, silovanja, seksualnog nasilja ili drugih zločina po prijekom postupku?
- Da li je došlo do masovnih prebacivanja civila u logore?
- Da li je „neprijateljsko stanovništvo” odstranjeno iz tog područja?⁴⁴

⁴⁰ Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §94.

⁴¹ Tužilaštvo BiH protiv Željka Mejakića i dr, *Presuda od 30. V 2008. god.*, Sud BiH, X-KR-06/2009, §206.

⁴² Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §94.

⁴³ *Tužilac protiv Kunarca i dr*, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, presuda žalbenog vijeća, od 12.06.2002. godine, par. 95.

⁴⁴ Tužilac protiv Nikolića, *Pregled optužnica shodno pravilu 61. Pravilnika o postupku i dokazima od 20. X 1995. god.*, MKSJ, IT-94-2-R61, §27.

183. Vijeće je prilikom analize i ocjene dokaza u cilju donošenja zaključka, prevashodno cijenilo širi aspekt dešavanja u datom vremenskom periodu, uzimajući u obzir da pravno logički nije opravdano određeni tok događaja posmatrati izolovano i parcijalno od tadašnjeg konteksta i niza pojedinosti koje su karakterisale određeni vremenski period.

184. S tim u vezi, Vijeće je izvršilo povezanu ocjenu dokaza, i to utvrđenih činjenica⁴⁵ sa drugim materijalnim dokazima i iskazima svjedoka, već na ovom mjestu napominjući da nema smetnje da se utvrđene činjenice u ovom segmentu cijene kao relevantan dokaz, obzirom da se iste odnose na opšti kontekst koji je izvan *mens rea* optuženog. Također, Vijeće napominje da je glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim osiguranje efikasnosti i ekonomičnost postupka, s jedne strane, uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje, s druge strane. Na ovaj način, sprječava se ponavljanje svjedočenja na iste okolnosti, što u konačnici predstavlja određenu traumatizaciju svjedoka. Na koncu, ovakvim postupanjem se također osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagarantovano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. EKLJP.

(a) Vlasenica 1992. godine

185. Vijeće će se prvo osvrnuti na područje Vlasenice, i to u vremenskom periodu koji je prethodio aprilu 1992. godine, te u inkriminisanom periodu. Ovdje je potrebno prije svega napomenuti da se grad Vlasenica nalazi na području istoimene opštine, a da je prema popisu iz 1991. godine, od ukupno 33.817 stanovnika opštine Vlasenica njih 55% bilo Muslimani, 43% Srbi, a 2% su se izjasnili kao "ostali". Od oko 7.500 stanovnika samog grada Vlasenice, 65% su bili Muslimani a 35% Srbi.⁴⁶

186. Iz materijalnih dokaza uloženi od strane Tužilaštva BiH, proizilazi da su još u novembru 1991. godine, od strane Skupštine srpskog naroda proglašene srpske autonomne oblasti u Bosni i Hercegovini, među kojima i Romanijsko-birčanska, koju sačinjava, između ostalog, i opština Vlasenica,⁴⁷ koja opština je pozivajući se na svoje pravo na samoopredjeljenje (uključujući i pravo na otcjepljenje) još 24.10.1991. godine,

⁴⁵ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine.

⁴⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 3.

⁴⁷ T-115- Odluka o verifikaciji proglašeni Srpskih autonomni oblasti u BiH od 21.11.1991. godine, Skupština srpskog naroda br. 37-02/91 Sarajevo, 21.11.1991. g., haški broj 00600118, u potpisu Momčilo Krajišnik, predsjednik Skupštine srpskog naroda, ovjerena fotokopija.

osnovala Skupštinu srpskog naroda u opštini Vlasenica.⁴⁸ Osnivanje Skupštine srpskog naroda ujedno predstavlja i ispunjenje tačke 4. Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima, i to varijanta B – koja se odnosi na opštine gdje srpski narod nije u većini.⁴⁹ Nadalje, iz materijalnih dokaza i utvrđenih činjenica proizilazi i da je od strane Srba iz Vlasenice i osam susjednih opština u januaru 1992. godine proglašena autonomna oblast Birač,⁵⁰ te da je formiran krizni štab opštine Vlasenica koji tada preuzima ulogu skupštine opštine i izvršnog odbora skupštine opštine.⁵¹ Također, izvršeno je pretpočinjavanje svih snaga milicije iz reda pripadnika srpskog naroda, te obezbjeđivanje sprovođenja naređenja za mobilizaciju jedinica teritorijalne odbrane i rezervnih sastava JNA, uz napomenu da je za posebne vidove odbrambenog organizovanja na području opština, gdje većinsko stanovništvo nije srpsko, odgovoran Krizni štab.⁵² Jedan od strateških ciljeva, prioriteta srpskog naroda u Bosni i Hercegovini je bilo i državno razgraničenje od druge dvije nacionalne zajednice⁵³, što je početkom aprila 1992. godine dovelo do podjele područja dotadašnje opštine Vlasenica, a na osnovu dogovora predstavnika srpskog i muslimanskog naroda, na područje srpske opštine Vlasenica, na područje muslimanske opštine Vlasenica i na područje opštine Milići,⁵⁴ a što je prihvaćeno i od strane skupštine opštine Vlasenica i upućeno, između ostalog, i skupštini srpskog naroda.⁵⁵

187. U opštini Vlasenica je bio prisutan veliki broj vojnika i rezervista, a u prvim danima aprila 1992. dopremljeni su tenkovi, artiljerija i borbena vozila iz Milića, Han Pijeska i

⁴⁸ T-114- Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda u opštini Vlasenica, Odbornici Kluba SDS u Skupštini opštine Vlasenica od 24.10.1991. godine, haški broj 06393731, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Skupštine, ovjerena fotokopija.

⁴⁹ T-112- Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, SDS BiH, Glavni odbor Sarajevo od 19.12.1991. godine, haški broj SA030028, Krizni štab SDS, ovjerena fotokopija, tačka 4. koja glasi: „Sazvati i proglasiti skupštinu srpskog naroda u opštini kcju sačinjavaju odbornici iz reda srpskog naroda u skupštini opštine i predsjednici mjesnih odbora SDS.“

⁵⁰ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 2.

⁵¹ T-117- Odluka o formiranju Kriznog štaba Srpske opštine Vlasenica i njegovoj nadležnosti od 04.04.1992. godine, haški broj 06393712, u potpisu Tomislav Savkić, predsjednik OO SDS, ovjerena fotokopija.

⁵² T-112- Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, SDS BiH, Glavni odbor Sarajevo od 19.12.1991. godine, haški broj SA030028, Krizni štab SDS, ovjerena fotokopija.

⁵³ T-118- Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH, br. 02-130/92 od 12.05.1992. godine, haški broj 02100267, u potpisu Momčilo Krajišnik, predsjednik Narodne skupštine, ovjerena fotokopija.

⁵⁴ T-119- Protokol sporazuma predstavnika srpskog i muslimanskog naroda za međunacionalnu saradnju o teritorijalnom razgraničenju opštine Vlasenica, haški broj 00184604, ovjerena fotokopija.

⁵⁵ T-120- Zaključci sa vanredne sjednice Skupštine opštine Vlasenica, br. 012-13/92 od 13.04.1992. godine, haški broj 1D141015, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Skupštine opštine, ovjerena fotokopija.

Šekovića.⁵⁶ Ubrzo nakon potpisivanja i usvajanja protokola sporazuma predstavnika srpskog i muslimanskog naroda o teritorijalnom razgraničenju opštine Vlasenica i konstituisanju novih opština, donosi se odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti na području Srpske republike BiH, opštoj mobilizaciji i formiranju Teritorijalne odbrane Srpske republike BiH, kao oružane snage Srpske republike BiH.⁵⁷ U skladu sa navedenim, Krizni štab opštine Vlasenica 19.04.1992. godine donosi odluku o neposrednoj ratnoj opasnosti, te preuzimanju funkcija skupštine opštine,⁵⁸ razoružavanju aktivnog i rezervnog sastava pripadnika Stanice javne bezbjednosti Vlasenica, a koje sastave su do tada, kako to navodi i svjedok odbrane Milosav Klještan, činili pripadnici i srpskog i muslimanskog naroda, uz napomenu da su svi pripadnici dužni da vrate oružje zaključno sa određenim datumom⁵⁹, dok svjedok Ismet Hasanović koji je do početka sukoba i rata u Vlasenici bio u specijalnom odredu policije navodi da je jedan dio Muslimana otpušten iz policije, dok je preteženo ostao drugi narod, pa je i njemu tada oružje oduzeto.

188. Istog dana Krizni štab Srpske opštine Vlasenica donosi odluku i o preuzimanju vlasti na području opštine Vlasenica, u kojoj se, između ostalog, navodi da će odluke srpske skupštine imati istu važnost kao odluke zajedničke skupštine⁶⁰, kao i odluku o obrazovanju štaba teritorijalne odbrane.⁶¹ Svjedok Savo Čeliković opisuje kako je u aprilu '92 u Vlasenici nastala određena panika među stanovništvom, jedan broj i Srba i Muslimana je napuštao mjesto, većina muslimanskog rukovodstva je napustilo Vlasenicu zbog čega institucije nisu mogle da funkcionišu, dok su Srbi proglasili skupštinu i neposrednu ratnu opasnost, te formirali krizni štab. Iz navedenog jasno proizilazi da je 19.04.1992. godine, nakon proglašenja neposredne ratne opasnosti, donesen niz odluka Kriznog štaba srpske opštine Vlasenica koje su postavile temelje i okvire budućeg

⁵⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 4.

⁵⁷ T-121- Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naredba za mobilizaciju TO na cjelokupnoj teritoriji Srpske BiH, Predsjedništvo Srpske Republike BiH, br. 03-11/92, Pale od 13.04.1992. godine, haški broj 06201226, u potpisu Momčilo Krajišnik, predsjednik Skupštine srpskog naroda BiH, ovjerena fotokopija; T-122- Odluka o formiranju TO Srpske Republike BiH, SRBiH, Ministarstvo narodne odbrane Sarajevo od 16.04.1992. godine, haški broj 04102407, u potpisu Bogdan Subotić, ministar narodne odbrane, ovjerena fotokopija.

⁵⁸ Odluka o neposrednoj ratnoj opasnosti, Krizni štab Opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393716, Krizni štab, ovjerena fotokopija.

⁵⁹ T-123- Odluka o razoružavanju aktivnog i rezervnog sastava pripadnika SJB Vlasenica, Krizni štab opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393717, Krizni štab, ovjerena fotokopija.

⁶⁰ T-124- Odluka o neposrednoj ratnoj opasnosti, Krizni štab Opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393716, Krizni štab, ovjerena fotokopija.

funkcionisanja svih struktura na području opštine Vlasenica, među kojima za pripadnike Muslimana, nekada većinskog naroda u toj opštini, više nije bilo mjesta, o čemu svjedoče mnogobrojni svjedoci o čijim će iskazima detaljnije biti u nastavku .

189. Prije opšte mobilizacije srpskog stanovništva na području opštine Vlasenica, u mjestima koja su uglavnom bila naseljena licima srpske nacionalnosti (Klještani, Mišari, Šadići i drugo), početkom aprila 1992. godine držane su seoske straže, o čemu su govorili svjedoci Boško Matić, GR-10, GR-7, Miladin Popović, GR-6, Rajko Đurić, GR-13, Vojo Vuković, Dane Klještan, kao i svjedoci odbrane Vlado Bjelanović, Slobodan Gradinač, Rade Klještan, Cvijetin Milošević, Milan Klještan i Milosav Klještan. Da su seoske straže u tom periodu bile organizovane i u selima gdje je pretežno bilo muslimansko stanovništvo (Turalići, Durakovići i drugo) proizilazi iz iskaza svjedoka GR-14, Abdulaha Salihovića i Džemala Dautovića. Također, svjedoci odbrane Rade Klještan i Milosav Klještan svjedoče da su se u pojedinim mjestima držale tzv. zajedničke straže, sastavljene od lica i muslimanske i srpske nacionalnosti iz komšiluka. Svjedok Džemal Dautović navodi da su već krajem marta, početkom aprila bile barikade na putevima, na Jelovačkoj Česmi jedne prilike kad su krenuli autobusima na radilište prema Dubokom Brdu, zaustavljeni su od strane 5-6 osoba i vraćeni kući.

190. Približno 21. aprila 1992. srpske snage, koje su se sastojale od Jugoslavenske narodne armije (JNA), paravojnih snaga i naoružanih mještana, preuzele su vlast u gradu Vlasenici.⁶² Kako to komandant Vlaseničke brigade Mile Kosorić u podnesku upućenom komandi Drinskog korpusa navodi: „dana 20.04.1992. godine snage JNA i jedinice kojima rukovodi krizni štab SDS oslobađaju grad Vlasenicu i vrši se mobilizacija ljudstva iz bivše TO“.⁶³ Odmah pošto su Srbi preuzeli kontrolu nad opštinom Vlasenica, Krizni štab je preuzeo upravljanje gradom i na sve zvanične funkcije imenovao Srbe. Mobilisani su mještani Srbi, koji su preuzeli vojne dužnosti od snaga JNA. Njihove dužnosti obuhvatale su čuvanje važnih objekata i traženje naoružanih Muslimana po okolnim šumama.⁶⁴

⁶¹ T-125- Odluka o obrazovanju štaba TO, Krizni štab Srpske opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393729, Krizni štab, ovjerena fotokopija.

⁶² Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 5.

⁶³ T-138- Dopis upućen komandi Drinskog korpusa od strane komande 1. Vlaseničke LPBr, o datumu formiranja jedinice, pov. br. 05-691/94, od 19.12.1994. godine, haški broj 04431518, ovjerena fotokopija.

⁶⁴ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 6.

191. Nadležnosti kriznog štaba srpskog naroda u određenoj opštini, pa tako i opštini Vlasenica, jasno proizilaze i iz materijalnog dokaza T-127.⁶⁵ S tim u vezi, komandant opštinskog štaba TO Vlasenica, a koji je inače jedan od članova kriznog štaba (kako to potvrđuje T-117), krajem aprila izdaje niz naređenja komandantima potčinjenim TO da izvrše akciju čišćenja terena u rejonu različitih sela sa područja opštine koja su nastanjena muslimanskim stanovništvom (Turalići, Alihodžići, Zekići, Begići, Gradina, Hrastovac i druga) sa ciljem oduzimanja naoružanja od građana, a koje naoružanje će oduzeti milicioneri SJB Vlasenica.⁶⁶

192. O dešavanjima u tom periodu svjedočili su i brojni svjedoci. Tako svjedok Ismet Hasanović izjavljuje da je u aprilu 1992. godine prvo vojska ušla u Rakita groblje, sa PAM-ovima, te da je bilo pucnjave. Također, svjedok Hasanović navodi da je primjetio SMB uniforme i bijele trake na lijevoj strani, tzv. Bijeli orlovi. Svjedok Džemal Dautović izjavljuje da im je jutro nakon što je vojska ušla rečeno da ne mogu na posao, da su barikade, vraćeni su kućama, a škole i firme taj dan nisu radile. Svjedok Savo Čeliković opisuje kako su u početku, obzirom da se muslimansko stanovništvo povuklo, formirane jedinice TO, koje su bile na teritorijalnom principu u gradu i okolna sela, te da su štitile stanovništvo. Vojska u to vrijeme, prema iskazu ovog svjedoka, još nije bila formirana. Osim toga, svjedok Čeliković izjavljuje da je bila jedna vojna jedinica koja se izvlačila, a koja je bila stacionirana u Šekovićima, da je to bila jedinica JNA, moguće Novosadski korpus, odnosno dijelovi te jedinice. Svjedok GR-17 opisuje kako je krajem aprila, početkom maja, u Vlasenicu ušla vojska Novosadskog korpusa, a primjetila je da su iz Srbije, jer su pričali ekavicu, čak su rekli jednom i njezinom ocu da su iz Novog Sada, da su pozvani od strane Srba iz Vlasenice da pomognu, jer su Muslimani ubili Srbe.

193. Također, i vještak Martin Frančešević u datom nalazu i mišljenju⁶⁷ navodi da su u periodu od 21.04.1992. godine do 19.05.1992. godine, postojale dvije vojne strukture, Jugoslovenska narodna armija (JNA) i Štab Teritorijalne odbrane srpske opštine Vlasenica

⁶⁵ Izvod iz uputstva za rad Kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska R BiH, Vlada, od 26.04.1992. godine, haški broj 01246834, u potpisu Branko Đerić, predsjednik vlade, ovjerena fotokopija.

⁶⁶ T-128- Naređenja Opštinskog štaba TO Vlasenica od 27 do 30.04.1992. godine, haški broj 06747111, dostavljen komandantu OdTO Mišari od 27.04.1992. godine - Naređenje op.br. 1; komandantu OdTO Mišari Naređenje op.br. 2 od 28.04.1992. godine; komandantu OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 1 od 29.04.1992. godine; komandantu OdTO Cikote Naređenje op.br. 3 od 29.04.1992. godine; komandantu OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 3 od 30.04.1992. godine; OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 2 od 30.04.1992. godine, u potpisu kapetan Božo Stanimirović, komandant TO, ovjerena fotokopija.

⁶⁷ T-48.

(TO), u organizaciono-formacijskom smislu potpuno odvojene i nezavisne, ali sa u potpunosti usklađenim i koordiniranim djelovanjem. Koordinacija je vidljiva u tome da je JNA faktički naoružala i opremila Štab TO Vlasenica, a postojala je i prilikom preuzimanja vlasti u Vlasenici, kada su, prema navodima vještaka, ključnu ulogu odigrale vojne jedinice iz sastava JNA, koje su zajedno sa novoformiranom Srpskom teritorijalnom odbranom, noću sa 20.04. na 21.04. ušle u Vlasenicu i zaposjele sve ključne objekte i lokacije u Vlasenici.

194. Krizni štab Srpske autonomne oblasti (SAO) "Birač", u koju autonomnu oblast je ulazila i opština Vlasenica, dana 29.04.1992. godine proglašava ratno stanje na cjelokupnoj SAO "Birač" i naređuje opštu mobilizaciju svog slobodnog stanovništva od 18 do 60 godina.⁶⁸ O opštoj mobilizaciji srpskog stanovništva sa područja opštine Vlasenice govorili su mnogobrojni svjedoci kao što su Mehmed Agić, Radivoje Gadžunović, GR-15, Džemal Dautović, Radomir Deurić, Savo Čeliković, Božidar Klještan, Lazar Gadžunović, Miladin Popović, GR-13 i Slaviša Sekulić.

195. Nadalje, 19.05.1992. godine, kako to iznosi vještak Frančešević, samo nekoliko dana nakon osnivanja Vojske Republike Srpske (VRS), formirana je 1. birčanska pješadijska brigada sa komandnim mjestom u Šekovićima, u čijoj zoni su bile sve opštine koje su spadale pod ingerenciju SAO Birač, među kojima i Vlasenica. U sastavu 1. birčanske brigade, kao jedan od deset pješadijskih bataljona, bio je 4. pješadijski bataljon sa komandnim mjestom u Vlasenici, nastao preformiranjem odreda TO Vlasenica iz sastava Štaba TO Vlasenica. Ostali odredi i jedinice iz sastava Štaba TO Vlasenice, koji nisu ušli u sastav novoformiranog 4. pješadijskog bataljona Vlasenica, i dalje su nastavili funkcionisati pod komandom Kriznog štaba, a tek će 28.06.1992. godine sve one ući u sastav 1. birčanske brigade.

196. Krizni štab je u početnom periodu, pored nesumnjive moći u rukovođenju i komandovanju jedinicama Teritorijalne odbrane, imao moć i po pitanju rukovođenja i komandovanja nad Stanicom javne bezbjednosti (SJB), posebno kada se ima u vidu da je načelnik SJB, po službenoj dužnosti, bio član Kriznog štaba. Prethodno navedene zaključke vještaka o koordinaciji djelovanja Štaba TO Vlasenica i SJB Vlasenica, potvrđuje i dokaz T-128, tačnije naređenja komandanta TO Bože Stanimirovića, iz kojih jasno

proizilazi da se sve aktivnosti opisane istim provode u koordinaciji sa SJB Vlasenica. Odmah nakon što je preuzeta vlast, srpske vojne formacije su bile angažovane na „čišćenju terena“, koje aktivnosti su za cilj imale etničko čišćenje područja opštine Vlasenica od muslimanskog stanovništva.

197. Krizni štab, pod rukovodstvom Milenka Stanića, izdavao je propusnice koje su Muslimani morali imati za kretanje po opštini Vlasenica ili za putovanje u druge opštine. Postavljani su kontrolni punktovi koji su bili u nadležnosti Dragiše Milakovića, člana SDS-a. Krizni štab je naredio Muslimanima da predaju oružje srpskim vlastima i uveo je radnu obavezu za Muslimane.⁶⁹ Kako se to navodi u aktu Kriznog štaba opštine Vlasenica, naslova „*Propis za načelno postupanje pri iseljavanju*“, za napuštanje grada potrebna je uredno pribavljena dozvola za putovanje, uz prethodno potpisivanje izjave da se teritorija opštine napušta dobrovoljno, dok će se posebna pažnja obratiti na pojedince i naoružana lica koja sa drugih područja ulaze u grad.⁷⁰ Da su dozvole za kretanje bile potrebne ne samo za napuštanje opštine Vlasenica, već i za samo kretanje lica muslimanske nacionalnosti na teritoriji opštine dok su obavljali svakodnevne aktivnosti kao što je odlazak na posao i da su takve dozvole sadržavale i druge napomene (npr. izvršiti pretres vozila) proizilaze iz materijalnih dokaza T-132⁷¹ i T-131⁷², te iskaza brojnih svjedoka, među kojima su Mujo Ćatić, Tima Huremović, Bekir Lelo, Ismeta Efendić i drugi.

198. Mnogi Muslimani i drugi nesrbi pobjegli su iz vlaseničkog kraja, a počev od maja 1992. pa do septembra 1992. godine, oni koji su ostali bili su ili protjerani ili uhapšeni.⁷³

199. Početkom juna je osnovana Birčanska brigada i svi dotadašnji štabovi i jedinice TO ušle su u sastav iste.⁷⁴ Na i oko područja opštine Vlasenica i u mjesecu julu 1992. godine

⁶⁸ T-129- Odluka o proglašenju ratnoj stanja na cjelokupnoj Srpskoj autonomnoj oblasti Birač, Krizni štab SAO „Birač“, broj: 1-01/92, od 29.04.1992. godine, ovjerena fotokopija.

⁶⁹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 7.

⁷⁰ T-130- Propis za načelno postupanje pri iseljavanju, Srpska RBiH, Skupština opštine Vlasenica, Krizni štab, br. 62/92 od 19.05.1992. godine, haški broj 03597134, dostavljen komandntu TO, načelniku SJB, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Kriznog štaba, ovjerena fotokopija.

⁷¹ Propusnica za Latifa Zulfalari iz Vlasenice, Srpska opština Vlasenica, Krizni štab, haški broj 06865883, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Kriznog štaba, ovjerena fotokopija.

⁷² Propusnica za Osmana Šahinpašića iz Vlasenice, Srpska opština Vlasenica, Krizni štab, fotokopija.

⁷³ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 8.

⁷⁴ T-135- Naređenje o preimenovanju štabova TO i jedinica TO, Vojna pošta br. 2465, str. pov. br. 7 od 08.06.1992. godine, haški broj 04401284, u potpisu major Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija.

odvijaju se borbe i napadi zaraćenih strana⁷⁵, a koje su i u kasnijim mjesecima nastavljene⁷⁶, sve do kraja 1992. godine, bez obzira na primirja između zaraćenih strana (konkretno Vojske Republike Srpske i Armije Republike BiH) koja su povremeno tokom 1992. godine postojala.

200. Pored organizovanih vojnih struktura, kako je to prethodno istaknuto, već početkom juna 1992. godine štabovi i jedinice TO preimenovani su u komande i jedinice Vojske Srpske Republike BiH (VRS), na području opštine Vlasenica djelovale su i druge strukture koordinirano i u sadejstvu sa organima vojske, i to prvenstveno pripadnici Stanice javne bezbjednosti (SJB) u Vlasenici. Kako se detaljno navodi u dokazu T-146⁷⁷ radnici SJB su pružali stručnu pomoć organima vojne bezbjednosti, naročito na planu sprječavanja krivičnih djela, kao i održavanja povoljnog stanja javnog reda i mira. Osim toga, aktivno su se uključivali u borbena dejstva koja su se odvijala od aprila do jula 1992. godine. Također, u dokazu T-146 navodi se da na području Vlasenice nije registrovano djelovanje paravojnih jedinica u pogledu borbenih dejstava, ali jeste registrovano vršenje nekoliko slučajeva krivičnih djela (nedozvoljeni tranzit otuđenih automobila) od strane pripadnika "Crvenih beretki".

201. Da je do dana 21.04.1992. godine, odnosno do preuzimanja vlasti u skladu sa odlukom Kriznog štaba srpske opštine Vlasenica, u SJB Vlasenica među pripadnicima i aktivnog i rezervnog sastava bilo lica i srpske i muslimanske nacionalnosti, i to u gotovo jednakom omjeru, proizilazi iz dokaza T-158.⁷⁸ U momentu ulaska srpskih snaga u SJB Vlasenica nalazio se veoma mali broj milicionera muslimanske nacionalnosti⁷⁹, iz čega jasno proizilazi da je većina tih lica SJB Vlasenica napustila, dobrovoljno ili na drugi način, o čemu su svjedočili i Ismet Hasanović, Mile Klještan i Savo Čeliković. Također, T-158

⁷⁵ T-142- Zapovijest za odbranu, OdTO Tišća, Trnovo 01.07.1992. godine, dostavljeno komandirima 1, 2. i 3. čete OdTO Tišća, kapetan I klase Novak Đokić, komandant Od TO, ovjerena fotokopija; T-144- Izvještaj Opštinskog štaba oružanih snaga Vlasenica, broj: 01/35/92 od 19.07.1992. godine, haški broj 1D270104, u potpisu komandant OŠTO opštine Vlasenice, Ferid Hodžić, ovjerena fotokopija.

⁷⁶ T-145- Naređenje komande Birčanske brigade, str. pov. br. 14-78 od 29.07.1992. godine, dostavljeno ŠTO Šekovići, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija.

⁷⁷ Dopis upućen Romanijsko-birčanskom CSB-u od strane SJB Vlasenica, o sadejstvu vojske i MUP-a, broj: 01-24-14 od 06.08.1992. godine, haški broj 03609771, ovjerena fotokopija.

⁷⁸ Akt MUP Romanijsko-birčanski CSB, SJB Milići, br. 01-14/24-13, od 05.01.1993. godine, sa prilogom od 04.01.1993. godine, haški broj 01785306, dostavljeno Zoranu Cvijetiću, načelniku Romanijsko-birčanskog CSB-a, u potpisu Radomir Bjelanović, načelnik SJB Milići, ovjerena fotokopija.

daje detaljan prikaz učešća pripadnika MUP-a u borbenim dejstvima po mjesecima, počevši od maja zaključno sa decembrom 1992. godine (samo za mjesec novembar nema učešća pripadnika MUP-a u ratnim dejstvima, što korespondira dokazu T-150⁸⁰ koji datira iz novembra 1992. godine i govori o dogovorenom primirju između VRS, Hrvatskog vijeća odbrane i Glavnog štaba Oružanih snaga BiH (Muslimana), te o narednim dejstvima VRS. Svjedok Hajrudin Gerović iznoseći svoja saznanja o Vlasenici u aprilu 1992. godine navodi da je u tom periodu on bio u Italiji, ali ipak u telefonskom kontaktu sa svojom suprugom Azeminom Gerović koja je tada bila u Vlasenici saznaje da su u Vlasenicu "upali" Bijeli orlovi, četnici. Svjedok Salih Mehičić među vojskom koja je došla u Vlasenicu spominje da je među njima bilo onih i sa bijelom trakom.

202. O navedenim okolnostima svjedočili su brojni svjedoci u ovom predmetu. Tako je svjedok Mehmed Agić, koji je bio jedini poštar do 2. juna 1992. godine u Vlasenici, izjavio da su jedno jutro u Vlasenici napravljene barikade, da je došla vojska - Novosadski korpus, da su sve zauzeli, a u trenutku kada Novosadski korpus odlazi za sobom ostavlja naoružanje koje su preuzeli komšije Srbi. Također izjavljuje da je već krajem aprila, početkom maja sastav stanovništva uglavnom bio srpski, kada dolazi i do opšte mobilizacije, te masovnog privođenja lica muslimanske nacionalnosti na ispitivanje i zatvaranje. Kako to svjedok Agić opisuje „jednih ima, jednih nema“, a i sam je privođen na ispitivanje u Stanicu javne bezbjednosti u Vlasenici, dok u konačnici početkom juna nije završio u logoru u Sušici.

203. Stanje u Vlasenici u aprilu 1992. godine slično opisuje i svjedok Hajrudin Gogić koji izjavljuje da su dana 21. aprila 1992. godine vlast u Vlasenici, gdje je rođen i živio, preuzeli Srbi, dok su Muslimani istjerani sa posla, nisu im više dali da rade, tako da više niko nije išao na posao. Kako svjedok Gogić to opisuje, svi su bili u haosu, tražili su potvrdu da izađu iz Vlasenice, Bošnjaci su bježali, jedni za Tuzlu, drugi za šumu, jer je vojska počela privoditi narod u policiju. Također, svjedok Gogić navodi da je u Vlasenicu došao Užički korpus, kao i to da se vojska rasporedila na ulazu kod Kladnja. Policija je radila isto što i vojska, kako to izjavljuje svjedok Gogić, privodili su ljude u stanicu policije, tako da se nije

⁷⁹ T-158- „U momentu ulaska srpskih snaga u SJB Vlasenica nalazilo se pet milicionara od čega tri pripadnika muslimanske i dva pripadnika srpske nacionalnosti sa jasnim zadacima. Ostali milicionari srpske nacionalnosti imali su zadatak da budu pripravn i na svojim, već ranije, utvrđenim mjestima.“

mogao slobodno kretati. I sam svjedok je bio jedan od mnogobrojnih koji je već početkom maja odveden u stanicu policije na ispitivanje, gdje je i fizički zlostavljan. Ubrzo nakon toga, svjedok Gogić odlazi iz Vlasenice, a za što je prethodno morao dobiti potvrdu da bi mogao proći punktove.

204. I svjedok Mujo Ćatić govori o stanju i atmosferi koja je vladala u Vlasenici uoči i početkom rata, izjavljujući da kad je počeo rat, jedni dobivali pozive da ne mogu izaći van Vlasenice, da moraju raditi u firmi, dok su neki Bošnjaci bježali, a ovi što su ostali imali su potvrdu da se mogu kretati. Odvođenje lica muslimanske nacionalnosti sa područja opštine Vlasenice iz njihovih kuća, nakon čega su završavali u stanici policije ili zatvoru iza zgrade suda ili logoru, potvrđuje i svjedok Mujo Ćatić, opisujući da „*kad su pojedinci Srbi naišli, išli su redom i kupili narod, nisu gledali, ko je šta je, je l' dijete*“ i da je i on u dva navrata odvođen od svoje kuće, da bi u konačnici završio u logoru u Sušici. Svjedok Huso Patković opisuje dešavanja u gradu Vlasenici u aprilu 1992. godine, u smislu da je 21. aprila Novosadski korpus ušao u Vlasenicu, nakon čega su manje-više svi Muslimani zatočeni, po dva-tri naoružana vojnika na vratima svake kuće bila, domaći vojnici bili u SMB odijelima, dok je bilo i nekih u maskirnim odijelima, dodajući da su njega već 23. aprila odveli u SUP. Također, svjedok Patković svjedoči i o pozivu na predaju oružja, nemogućnosti muslimanskog stanovništva da se slobodno kreće i mnogobrojnim hapšenjima tog istog stanovništva, jednako kao i svjedok Ismet Hasanović koji opisuje kako je predao oružje u stanicu i bez obzira na to ubrzo poslije toga biva uhapšen i odveden u stanicu policije, nakon čega završava u Sušici. Kako svjedok Dževad Šiljković ističe, njega su u dva navrata hapsili i privodili, i to su radila lica koje je on poznavao, komšije.

205. Svjedok Rahman Šiljković izjavljuje da kad je vojska u aprilu '92 ušla u grad, da im je rečeno da ne dolaze na posao, te da su većinom to bili Muslimani koji su prestali raditi. Nadalje, svjedok Šiljković navodi kako se nije prijatno osjećao, nije smio hodati po gradu, vojske bilo na sve strane, bilo je i pijanih, koji su zaustavljali i tražili ličnu kartu na uvid.

206. Svjedok Džemal Dautović opisuje kako je od dolaska vojske, policijsko auto kružilo i na razglas pozivalo svo muslimansko stanovništvo da vrata svo naoružanje u policijsku

⁸⁰ Podnesak upućen od strane Glavnog štaba VRS, o narednim dejstvima VRS-a, direktiva, na ličnost komandanta (načelnika štaba), direktiva op. br. 4, str. pov. br. 02/5-210, od 19.11.1992. godine, ovjerena fotokopija.

stanicu u Vlasenici, sa dozvolom i bez dozvole, te da je njegov otac vratio lovačku pušku za koju je imao dozvolu, kao i njegov brat, koji je bio rezervista. Iako je svjedok Dautović mislio da se smirila situacija kad je narod vratio naoružanje, u narednim danima su počela ubijanja, te ulasci u naselja i sela.

207. Opisane aktivnosti srpskih policijskih i vojnih struktura preduzimate su na širem područja opštine Vlasenica a posebno u mjestima gdje su pretežno živjeli Muslimani. Pa tako, svjedok GR-14 koji je tada živio u selu Turalići izjavljuje da su 27.04.1992. godine napadnuti od strane sela Klještani i bivše vojske JNA, da su u 05:15 sati pozvani da predaju oružje, te da su dobili ultimatum da ga predaju u roku od pola sata. Mještani su se nakon toga povukli prema šumi - prema Kladnju, a kako to svjedok navodi, čim je ultimatum istekao počelo se pucati. Svjedok je nadalje opisao kako je i na deset minuta ranije jedan komšija ranjen na izlazu iz sela, dok su se ostali izvukli prema Kladnju, nakon čega ulazi vojska, vjerovatno, pale 7-8 kuća i prodavnicu, a što sve oni gledaju kako gori iz šume u koju su se sklonili. Svjedok GR-14 je istakao da se nekolicina mještana Turalića povremeno vraćala u selo sve do 25.05.1992. godine, kada je opet zapaljen dio kuća. Napad na selo Turalići 27.04.1992. godine kada je veliki broj mještana tog sela otišao prema Kladnju, te određeni broj kuća i objekata u selu zapaljen potvrđuje iskaz svjedokinje Najfe Alikadić koja je kritične prilike iz sela otišla sa svojim mužem i djecom. Isto proizilazi i iz iskaza svjedoka Abdulaha Salihovića, koji također ističe da su prije samog napada pozvani sa susjednog sela Klještani da predaju naoružanje ili da će ih napasti, kao i iskaza svjedoka Jusufa Ramčića. Svjedok Mevludin Alikadić svjedoči da je krajem maja 1992. godine bio ponovo napad na selo Turalići, da je i tada došlo do paljenja kuća, kada je i kuća njegovog djeda zapaljena.

208. Svjedok GR-9 izjavljuje da su po dolasku bivše JNA i okupacije Vlasenice nekad u maju počela ubijanja, ulasci u sela: Zaklopača, Pijuci, Durići, Mršići, bez da je pružen ikakav otpor, poginulo je dosta ljudi, a narod počeo bježati po šumama i prebacivati se na slobodnu teritoriju. I sam svjedok GR-9 opisuje kako je krajem maja, početkom juna, i on pokušao da se prebaci, ali da je imao zasjedu u Tišću, kada je ranjen i zarobljen, zajedno sa još muškaraca, i starijih i mlađih iz svih sela oko Vlasenice (Durići, Mršići, Begići). Naveo je da je te prilike oko 120 lica zarobljeno ili ubijeno, te da su samo pojedini uspjeli da pobjegnu.

209. Svjedok Džemal Dautović opisuje kako su napadi na sva sela bili svakodnevnici, kao i stradanja pojedinih lica muslimanske nacionalnosti, pa tako izjavljuje kako je

„njegova komšinica odmah iznad Durakovića zapaljena, Rašida Arifhodžić, stara, bolesna žena je zapaljena u kući, Arifa Dautović, invalid, ubijena, Osman Dautović koji je uhvaćen s ocem u tom periodu, nema ga ni danas, a tada je imao 7 godina, Ahmet Dautović, invalid, našli ga da sjedi ispod kuće, njegov sin je isto ubijen“. Također, svjedok Dautović ističe da *“kad su četnici krenuli ulaziti redom“* da su i popalili sela.

210. Govoreći o mjestu Piskavice, udaljeno oko 2 km od Vlasenice, svjedokinja Hasma Efendić navodi da su početkom jula 1992. godine na Piskavici svi njeni pobijeni, a oni koji tada nisu stradali su odvedeni u logor i svjedokinja ih više nikad nije ni čula ni vidjela, dok ih nije našla u grobnici. Svjedokinja Ismeta Efendić izjavljuje da su se tokom maja 1992. godine bošnjačke kuće na području Vlasenice većinom pretresale, a bilo je i dosta napada od strane srpske vojske na mjesta gdje su pretežno živjela lica muslimanske nacionalnosti, pa su tako u maju u Zaklopači pobili ljude i napali selo Džamdžiće, gdje su zapalili bošnjačke kuće i pobili neke civile. Svjedokinja GR-17 opisuje kako je vidjela tenkove koji idu prema selu, pješadija sa puškama išla iza tenkova, pucalo se na sve strane, te iz šume gdje su se skrivali gledala je kako su palili kuće, bacali bombe, granate, od Toplika prema Baricama, na Begiće, Džamdžiće, Džemat, Bačino Brdo, prema Mršićima, Durićima, Pijuku itd. Također, svjedokinja GR-17 izjavljuje kako su dolazili ljudi iz tih sela i govorili da su sve popalili, kao i da ima ubijenih, a ona sama je vidjela tri ili četiri mrtva čovjeka kad je odlučila da se preda.

211. O hapšenju civila muslimanske nacionalnosti sa područja opštine Vlasenica i njihovom dovođenju u prostorije SJB Vlasenica govorili su i svjedoci saslušani po prijedlogu odbrane optuženog, pa tako svjedok Slobodan Gradinac izjavljuje da se dobije nalog od krim službe za privođenje naroda u zgradu policije i da je *“maltene bezvlašće bilo”*. I svjedok Rade Klještan izjavljuje da je čuo da je bilo privođenja, pa tako i njegovog radnog kolege iz Šumarstva, Džemala Dautovića, kojeg je obilazio, a takva saznanja po čuvenju ima i svjedok Rajko Lošić. Obzirom na ova dešavanja, Krizni štab je 15.05.1992. godine donio Odluku o zabrani pljačke i zabrani upadanja bez naloga u stanove zbog pretresa.⁸¹

212. Lica muslimanske nacionalnosti koja su pokušala da napuste područje opštine Vlasenica i odu prema Kladnju ili drugom području koje je bilo pod kontrolom Armije BiH

⁸¹ T-90.

uglavnom u tome nisu uspjevala i vraćani su nazad svojim kućama ili odvoženi u Sušicu ili negdje drugo. Tako svjedok Bekir Lelo, koji je početkom aprila '92 živio u selu Jarovlje, selo udaljeno od Vlasenice oko 4 km, opisuje kako se postavljaju barikade, kontroliše kretanje, ide narod prema stanici, kao i to da je zajedno sa članovima svoje porodice više puta pokušavao da se prebaci prema Kladnju, ali autobus nije došao. Također, svjedok Ismet Hasanović opisuje kako je više puta pokušao da napusti Vlasenicu, ali u tome nije uspio, bio je ili skinut sa autobusa ili vraćen sa mjesta gdje je pokušao da pređe. O blokiranosti Vlasenice u odnosu na izlazak i napuštanje iste, te punktovima koje je držala srpska vojska i policija, svjedok Salih Mehičić ističe da niko nije mogao izaći, ko je htio da izađe trebao je potpisati da se odriče svoje kuće, imanja, svega.

213. Sve navedeno je suprotno tezi odbrane prezentirane kroz svjedočenja svjedoka odbrane Milosava Klještana i Nikodina Kovačevića da su Muslimani sa područja opštine Vlasenice, bilo grada, bilo okolnih sela, dobrovoljno napuštali, odnosno iselili se s tog područja. Nije sporno da u uslovima rata pojedinci napuštaju svoje domove i odlaze u mjesta koja su smatrala sigurnijim za sebe i članove svoje porodice, ali konkretno iz izvedenih dokaza jasno proizilazi šta se dešavalo sa svim Muslimanima na području opštine Vlasenice koji su ostali u svojim domovima. U tom smislu, ilustrativni su materijalni dokazi T-147 i T-162 koji se odnose na spisak nestalih civila u opštini Vlasenica 1992. godine i spisak ekshumiranih grobnica sa tog područja.

214. O nemogućnosti rada lica muslimanske nacionalnosti na području opštine Vlasenica, već od aprila 1992. godine i kontinuirane i intenzivne provjere tih lica od strane naoružanih pripadnika srpske nacionalnosti govorili su i svjedoci GR-11 i Hajrudin Gogić. Svjedok GR-15 koji je krajem aprila '92 mobilisan u rezervni sastav policije izjavljuje da su civili muslimanske nacionalnosti privođeni u stanicu policije, iz razloga posjedovanja naoružanja, priprema za rat i slično, gdje su ispitivani i fizički zlostavljani, nakon čega su odvođeni u prostorije suda ili Sušicu. Svjedok GR-3 navodi da je u Vlasenici bilo svašta, obzirom da je njen muž tada radio i svaku večer je govorio da su dolazili i vodili Muslimane iz firme u logor, po 10-15 svaku večer, dok ih sve nisu odveli. Svjedokinja Tima Huremović izjavljuje kako je do 10.07.1992. godine bila u kućnom pritvoru, te da je gledala kroz prozor stana koji se nalazio u naselju Panorama kako dolaze kombi vozila, auta, kako srpska vojska kupi bošnjačko stanovništvo i odvozi ih, a znala je gledati i kako voze autobuse pune muškaraca.

215. O zatvoru koji se nalazio iza zgrade suda na udaljenosti oko 20 metara govorio je svjedok Zdravko Popović koji je krajem '92 godine tu dežurao. Svjedok Popović navodi da je taj civilni zatvor valjda bio u nadležnosti policijske stanice i da su u tim prostorijama bili Muslimani i Srbi, i to Muslimani koji su vjerovatno bili zarobljeni. O zlostavljanju koje su pretrpjeli u zatvoru iza suda, kao i njihovi drugi sugrađani koji su kritične prilike bili sa njima, govorili su svjedoci Rahman Šiljković i Dževad Šiljković. Svjedok GR-3 izjavljuje da su svi zarobljeni Muslimani odvođeni u Sušicu ili u zatvor gdje je sud u Vlasenici.

216. Krajem maja ili početkom juna 1992. godine, srpske snage su osnovale zatočenički logor u Sušici, kojim su upravljale vojska i lokalna milicija. To je bio glavni zatočenički objekat na području Vlasenice, a nalazio se otprilike na kilometar od grada.⁸² Navedeno potvrđuje i dokaz T-134⁸³ kojim se naređuje, u skladu sa Odlukom vlade SAR "Birač" kojom je regulisano iseljavanje muslimanskog stanovništva sa tog područja, organizovanje logora u Vlasenici. U elaboratu stražarske službe objekta Sušica, u kojem se nalazio logor⁸⁴ za muslimansko stanovništvo sa područja opštine Vlasenica, navodi se da su objekti ograđeni bodljikavom žicom, kao i da su za fizičku zaštitu istih iskopana 3 rova iz kojih se može dejstvovati na objekte i braniti ih istovremeno, te da je u cilju sprječavanja informisanja javnosti o izgledu zarobljenika i uslovima u kojim žive potrebno spriječiti svako unošenje sredstava za snimanje i slično, kao i da je neophodno zabraniti sve vrste posjeta, a naročito donošenje hrane zatvorenicima. U logoru Sušica su držani muškarci, žene i djeca, a katkada su bile zatočene i cijele porodice. Žene i djeca su obično ostajali samo kratko vrijeme prije nego što bi ih prisilno premjestili na obližnja područja pod kontrolom bosanskih Muslimana. Prije prisilnog premještanja, nesrbi su obično morali da potpišu dokument s izjavom da to područje napuštaju dobrovoljno i da se odriču svoje imovine⁸⁵, što proizilazi i iz prethodno spomenutog dokaza T-130, kao i iskaza svjedoka Saliha Mehičića.

217. Krajem juna 1992. velik broj zatočenih muškaraca prebačen je iz logora Sušica u veći zatočenički logor Batković blizu Bijeljine na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine. Većina zatočenih žena i djece prebačena je ili u Kladanj ili u Cersku na teritoriji pod

⁸² Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 9.

⁸³ Naređenje za obezbjeđenje zarobljenika – komanda brigade SV „Birač“ od 31.05.1992. godine, haški broj 04276217, dostavljeno arhivi komande, u potpisu major Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija.

⁸⁴ T-141- Elaborat stražarske službe kod objekta 4. PB Vlasenica od juna 1992. godine, haški broj 03394043, u potpisu major Slobodan Rajić, komandant vojna pošta Šekovići, ovjerena fotokopija.

kontrolom bosanskih Muslimana.⁸⁶ Određenom broju lica muslimanske nacionalnosti logor Sušica postaje posljednje mjesto gdje su viđeni živi⁸⁷, a kasnije ekshumirani iz jedne od mnogobrojnih masovnih grobnica na području opštine Vlasenica.⁸⁸

218. O logoru Sušica, funkcionisanju istog, uslovima boravka, zlostavljanjima koja su pretrpili zarobljeni muškarci, žene i djeca, koje određeni broj zarobljenih nije preživio, te prebacivanju u druge logore ili na područje pod kontrolom Armije BiH, govorili su brojni svjedoci koji su uglavnom od svojih kuća odvedeni i zarobljeni u ovom objektu. Pa tako, svjedok Mehmed Agić navodi da su u Sušici bila zatvorena lica iz svih okolnih mjesta Vlasenice, a tokom mjeseca juna 1992. godine dok je svjedok bio u logoru, bilo je blizu hiljadu zarobljenih muškaraca, žena i djece. Navedeno potvrđuje i iskaz svjedoka GR-15 koji dodaje da je policija vodila logor u Sušici. Svjedok Mujo Ćatić navodi da je u logoru bilo maltretiranja, ubijanja, zatvorenike su tukli čime se stigne, jednako kao i svjedok Bekir Lelo. Da su u logoru zatvarana samo lica nesrpske nacionalnosti proizilazi iz iskaza svjedoka GR-14 koji izjavljuje da su u logoru u Sušici držani i zatvarani Muslimani iz raznih krajeva, ne samo iz Vlasenice, kao i iskaza svjedoka Radivoja Gadžunovića. Zarobljeni civili, i to uglavnom žene i djece su nakon određenog vremena zatočenja u Sušici transportovani na područje Kladnja, o čemu su svjedočili Hasma Efendić, Murtija Dautović, Tima Lelo, Bekir Lelo, Tima Huremović, GR-17, Nađa Hidić, Muška Alihodžić, GR-18 i Vasva Parić. Svjedok Salih Mehičić navodi da je u logoru Sušica proveo nepunih mjesec dana, nakon čega biva prebačen u Batkoviće, a gdje je iz Sušice završio i svjedok GR-19.

219. Kako to opisuje svjedok GR-8 koji je u obezbjeđenju logora u Sušici proveo oko dva mjeseca, počevši od juna 1992. godine, svakodnevno su išli autobusi, odvozili su ih u Kladanj, Batkoviće i tako, a možda je kroz logor prošlo 8-10.000 ljudi. Također, svjedok GR-8 izjavljuje da je prije Kladnja bio srpski punkt u Tišću i na Lukama, gdje je bila granica. Svjedok po prijedlogu odbrane optuženog Milenko Gojgolović, koji je tokom juna i jula 1992. godine bio na obezbjeđenju u Sušici, izjavljuje da je tada bilo oko 800 ljudi u Sušici, da su ti ljudi bili civili, kao i da su izvođeni na radove, da je bio formiran jedan vod koji su vodili na neke radove u gradu.

⁸⁵ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 10.

⁸⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 12.

⁸⁷ T-147- Spisak nestalih civila u opštini Vlasenica 1992. godine – dodatak A, haški broj 03074772, ovjerena fotokopija.

220. Sistem privođenja, zarobljavanja i zlostavljanja civila nesrpske nacionalnosti iz Vlasenice i okolnih mjesta uspostavljen i rukovođen od strane srpskih vlasti u Vlasenici u objektima u Sušici tokom 1992. godine najjednostavnije opisuje riječi svjedoka Radomira Deurića koji izjavljuje za Sušicu da *“zna čitav svijet da je bio logor”*. Mada pojedini svjedoci kao što su Miladin Popović, Savo Čeliković, Slaviša Sekulić i Vlado Bjelanović, iznose drugačije viđenje o Sušici, kao smještaju, sabirnom centru, prihvatilištu ili samo objektu, dok svjedok Milenko Gojgolović tvrdi i to da su civili u Sušicu dolazili samoinicijativno, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo na osnovu iskaza brojnih svjedoka, posebno onih svjedoka koji su bili zarobljeni, da su objekti u Sušici predstavljali logor u kojem su bili zatočeni civili muslimanske nacionalnosti sa područja Vlasenice i okolnih mjesta i koji je predstavljao značajan element u uspostavljanju i funkcionisanju sistema progona Muslimana sa područja Vlasenice tokom 1992. godine, i kao takav bio itekako poznat svima na tom području.

221. U septembru 1992. godine u Vlasenici više praktično nije bilo nijednog Muslimana ni drugih nesrba.⁸⁹ Veliki broj lica muslimanske nacionalnosti koji su bili iz opštine Vlasenica i/ili nestali na području te opštine, tokom 1992. godine, posebno u junu i julu 1992. godine, ekshumirani su u različitim masovnim grobnicama na području opštine Vlasenica, uključujući i Miliće.⁹⁰ Ta lica su bila različite spolne i starosne strukture, pa tako jedno od najstarijih lica je bila osoba muškog spola 1912. godište iz sela Šadići, opština Vlasenica, a jedna od najmlađih je bila osoba ženskog spola 1979. godište iz sela Šadići, opština Vlasenica. Jedino zajedničko svim ekshumiranim licima jeste da nisu bili lica srpske nacionalnosti. Svjedok GR-3 stanje u pogledu lica muslimanske nacionalnosti na području opštine Vlasenica opisuje sljedećim riječima: *“Koliko znam za Muslimane iz Vlasenice da su ih vodili gore po planinama, ubijali, ko n,je bio u logoru, bježao je...”*

222. Iz iskaza saslušanih svjedoka, materijalnih dokaza uloženi u spis te utvrđeni činjenica iz predmeta MKSJ-a, proizilazi da se sam napad na području opštine Vlasenica ogledao u pozivu za opštu mobilizaciju na koju se odazivalo samo srpsko stanovništvo opštine Vlasenica, u podjeli opštinskih struktura i formiranju kriznog štaba, otpuštanju Muslimana sa radnih mjesta u različitim preduzećima, preuzimanju vlasti od strane srpske

⁸⁸ T-162- Dopis sa spiskom ekshumiranih grobnica sa područja Vlasenice Instituta za nestale osobe BiH, br. 03/1-40-2-9/13 od 21.03.2013. godine, ovjerena fotokopija.

⁸⁹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 11.

⁹⁰ T-162.

TO i srpske policije zajedno sa vojnicima Novosadskog korpusa JNA koji su došli da pomognu u "oslobađanju" Vlasenice, podizanju barikada i kontrolnih punktova na ulazu i izlazu iz grada, na kojima je nesrpsko stanovništvo redovno zaustavljano i pretresano, u prestanku rada škola na području opštine Vlasenica, ograničenoj slobodi kretanja muslimanskom stanovništvu, granatiranju sa srpskih položaja dijelova grada i opštine Vlasenica u kojima je živjelo nesrpsko stanovništvo, oduzimanju naoružanja nesrpskom stanovništvu, te paljenju kuća u vlasništvu muslimanskog stanovništva u selima oko grada Vlasenice, kao što su sela Turalići, Džamdžići, Zaklopača i dr., u napuštanju gradskog jezgra Vlasenice od strane nesrpskog stanovništva zbog straha od napada pripadnika srpske vojske i policije i njihov odlazak u okolna sela na području opštine Vlasenica u kojima je živjelo nesrpsko stanovništvo ili na područja pod kontrolom Armije Republike BiH, ili skrivanje po šumama na području opštine Vlasenica, u hapšenju nesrpskog stanovništva i njihovom ispitivanju u prostorijama SJB Vlasenica, nakon čega su zatvarani u zatvor iza zgrade suda u Vlasenici ili logor u Sušici, u transportu zatočenih lica na područje Kladnja, odnosno na područja koja su bila pod kontrolom Armije BiH, i to u periodu od aprila 1992. godine do kraja 1992. godine.

223. Drugim riječima, na području opštine Vlasenica u periodu od aprila 1992. godine do kraja 1992. godine se odvijao širok i sistematski napad srpskog Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane Vlasenica, paravojnih formacija, Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, kasnije Vojske Republike Srpske, Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske i dijelova Jugoslovenske narodne armije i to Novosadskog korpusa JNA, usmjeren protiv muslimanskog civilnog stanovništva opštine Vlasenica.

224. Odbrana optuženog je tokom postupka izvodila dokaze ispitivanjem svjedoka Vlade Bjelanovića, Slobodana Gradinca, Zorana Stupara, Rade Klještana, Nikodina Kovačevića, Milosava Klještana na okolnost naoružavanja muslimanskog stanovništva na području opštine Vlasenice, a koja činjenica je proizašla već iz ispitivanja svjedoka po prijedlogu Tužilaštva (svjedoci Mehmed Agić, Rahman Šiljković, Miladin Popović), zatim na okolnost da je i muslimansko stanovništvo držalo straže, o čemu je prethodno već bilo riječi, te na okolnost napada na sela gdje je pretežno bilo srpsko stanovništvo od suprotne strane, Muslimana, i to konkretno selo Klještani kada su prilikom jednog takvog napada stradala 4 (četiri) civila, o čemu su govorili svjedoci Cvijetin Milošević, Milan Klještan, Nikodin Kovačević i drugi. Navedene okolnosti ne predstavljaju okolnosti koje su relevantne u

kontekstu utvrđivanja postojanja opštih elemenata krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, posebno postojanja širokog i/ili sistematičnog napada, obzirom da standardi koji su uspostavljeni u praksi MKSJ-a, a koji su detaljno citirani prethodno, bez sumnje potvrđuju da je kod utvrđivanja postojanja napada kao zločina protiv čovječnosti irelevantno da li je na suprotnoj strani bilo aktivnosti koje bi se mogle okarakterisati kao protipravne. Imajući u vidu da međunarodno humanitarno pravo apsolutno zabranjuje upotrebu oružane sile protiv civila, princip *tu quoque* ("ti također") ne predstavlja nikakvu odbranu.⁹¹ Drugim riječima, postojanje napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva nikada ne može postati legitiman, bez obzira na sve aktivnosti suprotne strane, a takav napad na području Vlasenice tokom 1992. godine protiv muslimanskog stanovništva je postojao, i karakterisali su ga veliki razmjeri, broj osoba, organizovan karakter, bez ikakve vjerovatnoće da su djela u okviru toga počinjena nasumice. Osim toga, potrebno je imati u vidu da su pojmovi napada i oružanog sukoba različiti pojmovi, te da je na području opštine Vlasenica od aprila 1992. godine postojao oružani sukob između Muslimana i Srba tog područja.

225. Vijeće je imajući u vidu sve naprijed navedeno, a na temelju ocjene provedenih dokaza kako pojedinačno, tako i u međusobnoj vezi, nesumnjivo utvrdilo da je napad koji se odvijao na području opštine Vlasenice od aprila do kraja 1992. godine, imao karakteristike i širokog i sistematičnog, čime je za ovaj vremenski period ispunjen prvi opšti uslov koji zahtijeva inkriminacija krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

(b) Srebrenica 1995. godine

226. Prije analize karaktera samog napada, Vijeće je razmotrilo širi kontekst stanja koje je prethodilo napadu na zaštićenu zonu UN Srebrenica u julu 1995. godine. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu kako iskaze svjedoka i materijalnu dokumentaciju uloženu u spis, tako i utvrđene činjenice u postupku pred MKSJ u predmetima Tužilac protiv Radislava Krstića i Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića koje su prihvaćene i u ovom postupku.

⁹¹ Vidjeti Tužilaštvo BiH protiv Mitra Raševića i dr, *Presuda od 28. II 2008. god.*, Sud BiH, X-KR/06/275, str. 45; Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vjeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A, §88; Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §517;

227. Iz materijalnog dokaza T-167⁹² proizilazi da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, ponovo potvrđujući svoju prethodnu relevantnu rezoluciju, proglasilo, između ostalog, Srebrenicu i njena okolna područja zaštićenom zonom koja je kao takva izuzeta od oružanih napada i svih drugih neprijateljskih činova, uz poštovanje hitnog prekida oružanih napada ili svih neprijateljskih činova protiv ove zaštićene zone i povlačenje svih vojnih ili paravojnih jedinica bosanskih Srba iz ovog grada na udaljenost sa koje će prestati predstavljati opasnost po njegovu sigurnost i sigurnost njegovih stanovnika, a što će nadgledati vojni posmatrači Ujedinjenih nacija, kao i na potpuno poštovanje prava Zaštitnih snaga Ujedinjenih nacija (UNPROFOR) od strane svih i prava međunarodnih humanitarnih agencija na slobodan i nesmetan pristup zaštićenoj zoni.

228. Vezano za dešavanja za zaštićenu zonu Srebrenice 1995. godine, a kako je to navedeno u činjenicama koje su prihvaćene od strane ovog Vijeća, u martu 1995. Radovan Karadžić, predsjednik Republike Srpske (RS), reagujući na pritisak međunarodne zajednice da se okonča rat i na tekuće napore da se pregovorima postigne mirovni sporazum izdao je direktivu VRS-u u vezi sa dugoročnom strategijom snaga VRS-a u enklavi. U toj direktivi, poznatoj pod nazivom "Direktiva 7", konkretno se navodi da VRS treba izvršiti potpuno fizičko odvajanje Srebrenice od Žepe, čime sprječiti i pojedinačno komuniciranje između ovih enklava. Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici.⁹³ Dio plana bila je i blokada konvoja pomoći, između ostalog, tako da se preko nadležnih državnih i vojnih organa, zaduženih za rad sa UNPROFOR-om i humanitarnim organizacijama, planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahtjeva, smanji i ograniči logistička podrška snagama UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, te da ih se učini ovisnim od njihove dobre volje, a istovremeno da se izbjegne osuda međunarodne zajednice i svjetskog javnog mnijenja.⁹⁴ Navedeno potvrđuje i dokaz T-151⁹⁵ gdje se jasno i detaljno opisuju zadaci pojedinih jedinica Vojske Republike Srpske,

Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Odluka o dokazima o dobrom karakteru optuženog i odbrani "Tu Quoque"* od 17. II 1999. god., IT-95-16-T, str. 3-4.

⁹² Rezolucija 824 (1993) od 06.05.1993. godine, Ujedinjene nacije, Vijeće sigurnosti.

⁹³ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 15.

⁹⁴ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 16.

⁹⁵ Direktiva za dalja dejstva, op. br. 7, GŠ VRS, dt. br. 2/2-11, od 08.03.1995. godine, haški broj 00823159, dostavljeno komandama (korpusa) 1. i 2. KK, SRK, IBK.

između ostalog i Drinskog korpusa, u čijoj zoni odgovornosti je bila zaštićena zona (enklava) Srebrenica.

229. Glavni štab VRS-a izdao je 31. marta 1995. direktivu 7.1, koju je potpisao general Mladić. Direktiva 7.1 izdata je "na osnovu direktive br. 7" i upućivala je Drinski korpus da, između ostalog, sprovodi "aktivna borbena dejstva ... oko enklava".⁹⁶ Dana 02.05.1995. godine komanda 1. birčanske pješadijske brigade, a u čijoj zoni odgovornosti je bila i opština Vlasenica, od komandanta Drinskog korpusa prenosi naređenje da se sve jedinice i komande Drinskog korpusa odmah prevedu u punu borbenu gotovost, prekinu sva odsustva, te da se pozovu svi vojni obveznici i vrate što prije u svoje jedinice, uz zabranu kretanja i udaljavanja van zone odgovornosti.⁹⁷ Također, krajem maja 1995. godine, komanda 1. birčanske pješadijske brigade na osnovu naređenja komande Drinskog korpusa naređuje, pored podizanja borbene gotovosti na najviši nivo, i da se osmatrački punktovi UNPROFOR-a maksimalno osmatraju, te da se čim primijeti da su posjednuti da se po istima dejstvuje preciznom vatrom.⁹⁸

230. U istom periodu te godine i komanda 1. vlaseničke lake pješadijske brigade, čiji je komandant bio major Mile Kosorić, obavještava komandu Drinskog korpusa da su organizovane "zasjedne grupe" u rejonima Štit-Debelo Brdo i Vrani kamen-Đipa, dok su riječni tokovi Tišće fizički obezbjeđeni, a sve u cilju sprječavanja uništenja zone odgovornosti te brigade od strane neprijateljskih grupa iz pravca enklava Žepa i Srebrenica.⁹⁹

231. Za mjesec juni 1995. godine komanda 1. vlaseničke lake pješadijske brigade izvještava komandu Drinskog korpusa o moralnom stanju u jedinicima brigade, ističući da je preduzela mjere na pojačanju borbene gotovosti u jedinicima, izvršila "posjedanje" IKM u rejonima Klještani, Sokolina i drugi, te ostvarila saradnju sa MUP Vlasenica u pogledu

⁹⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 18.

⁹⁷ T-159- Naređenje svim jedinicama TG od Komande 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 03/2-26/1 od 02.05.1995. godine za provođenje jedinica komandi u punu b/g, dostavljeno svim jedinicama TG, u potpisu general-major Milenko Živanović, komandant, ovjerena fotokopija.

⁹⁸ T-160- Naređenje Komande 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 03/1-9/1 od 26.05.1995. godine o preduzimanju mjera za zaštitu ljudstva i postupci sa pripadnicima UNPROFOR-a, dostavljeno svim jedinicama, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija.

⁹⁹ T-152- Izvještaj o pretresu terena, komanda 1. vlpbr, str. pov. br. 01-13-153, od 24.05.1995. godine, haški broj 04391723, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, u potpisu major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija.

neprekidne kontrole teritorija i sprječavanja eventualnog ubacivanja neprijateljskih grupa.¹⁰⁰

232. Tačno kao što je i bilo predviđeno Direktivom, sredinom 1995. humanitarna situacija za bosansko-muslimanske civile i vojno osoblje u enklavi postala je katastrofalna. Početkom jula 1995. iz niza izvještaja 28. divizije vidi se kako su snage ABiH u enklavi hitno tražile deblokadu koridora za humanitarnu pomoć i kako je, kada to nije uspjelo, "došlo do tragedije civila kcji umiru od gladi."¹⁰¹ Snage bosanskih Srba zauzele su 31. maja 1995. osmatračko mjesto Echo, koje se nalazilo u jugoistočnom uglu enklave. Kao odgovor na tu agresiju, jedna grupa Bošnjaka izvršila je rano izjutra 26. juna 1995. iznenadni napad na obližnje srpsko selo Višnjica.¹⁰² Nakon toga, tadašnji komandant Drinskog korpusa, general-major Milenko Živanović, potpisao je 2. jula 1995. dvije zapovijedi, u kojima se iznosi plan za napad na enklavu i raznim jedinicama Drinskog korpusa izdaje naređenje da pređu u stanje borbene gotovosti. Operacija je dobila šifrovani naziv "Krivaja 95".¹⁰³ Ovakvo naređenje komande Drinskog korpusa za enklave Žepa i Srebrenica potvrđuje i dokaz T-153.¹⁰⁴

233. Ofanziva VRS-a na Srebrenicu započela je 6. jula 1995.¹⁰⁵ Neki od nizozemskih vojnika povukli su se u enklavu nakon što su njihovi položaji bili napadnuti, dok su se posade drugih posmatračkih punktova predale bosanskim Srbima.¹⁰⁶

234. Do večeri 9. jula 1995. Drinski korpus VRS-a prodro je četiri kilometra u dubinu enklave, zaustavivši se samo jedan kilometar ispred grada Srebrenice.¹⁰⁷ Kasno 9. jula 1995., ohrabren tim vojnim uspjehom i iznenađujućim izostankom otpora bosanskih Muslimana, kao i nepostojanjem nikakve značajne reakcije međunarodne zajednice,

¹⁰⁰ Akt komande 1. Vlpbr, Vlasenica, upućen komandi Drinskog korpusa, odjeljenju za moral, o ocjeni morala u jedinicama 1. Vlpbr za mjesec juni 1995. godine, str. pov. br. 07/61-5/95 od 27.06.1995. godine, haški broj 04391634, ovjerena fotokopija.

¹⁰¹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 17.

¹⁰² Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 19.

¹⁰³ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 20.

¹⁰⁴ Zapovijest za aktivna b/d, op. br. 1, komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 04/156-2 od 02.07.1995. godine, haški broj 06734238, dostavljeno 1. zpbr, 1. bpbr, 2. rmtbr, 1. brlpbr, 1. mlpbr, 5. map, u potpisu general-major Milenko Živanović, komandant, ovjerena fotokopija.

¹⁰⁵ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 21.

¹⁰⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 22.

¹⁰⁷ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 23.

predsjednik Karadžić izdao je novo naređenje, kojim je Drinskom korpusu VRS-a dao zeleno svjetlo da zauzme grad Srebrenicu.¹⁰⁸

235. Ujutro 10. jula 1995. situacija u samoj Srebrenici bila je napeta. Stanovnici, od kojih su neki bili naoružani, preplavili su ulice grada.¹⁰⁹ Pukovnik Karremans slao je hitne zahtjeve kojima je tražio zračnu podršku NATO-a za odbranu grada, no nikakva pomoć nije stigla do otprilike 14:30 sati 11. jula 1995., kada je NATO bombardovao tenkove VRS-a koji su se primicali gradu. Avioni NATO-a pokušali su bombardovati i artiljerijske položaje VRS-a iznad grada, no tu su operaciju morali prekinuti zbog slabe vidljivosti.¹¹⁰ O aktivnostima vojske bosanskih Srba u Srebrenici i težini situacije u kojoj su se našli civili i posmatrači UN-a u periodu 09.07. – 11.07.1995. godine svjedoči i dokaz T-169¹¹¹, kao video snimak o dešavanjima u Srebrenici koji je prezentiran na glavnom pretresu u ovom predmetu.¹¹²

236. Kasno poslijepodne 11. jula 1995. general Mladić, u pratnji generala Živanovića (tadašnjeg komandanta Drinskog korpusa), generala Krstića (u to vrijeme zamjenika komandanta i načelnika štaba Drinskog korpusa) i drugih oficira VRS-a, trijumfalno je prošetao praznim ulicama Srebrenice. Taj trenutak snimio je filmskom kamerom srpski novinar Zoran Petrović.¹¹³

237. Suočeni sa činjenicom da je Srebrenica pala pod kontrolu snaga bosanskih Srba, na hiljade bosansko-muslimanskih stanovnika Srebrenice pobjeglo je u Potočare, kako bi potražili zaštitu u bazi UN-a. Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana.¹¹⁴ Na okolnost dolaska generala Mladića i drugih oficira VRS-a u Srebrenicu i obilazak tog pustog grada čije je stanovništvo pobjeglo u Potočare u bazu UN-a ili obližnje šume kako bi pokušalo da dođe do teritorije koja je bila

¹⁰⁸ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 24.

¹⁰⁹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 25.

¹¹⁰ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 26.

¹¹¹ Podnesak-najnovije informacije vojnih posmatrača UN-a Štab sektora sjeveroistok za juli 1995. godine, prilog br. 14/P2.

¹¹² Video-Srebrenica (CD-1); VRS prilazi Srebrenice 10. ili 11.07.1995. godine (Snimak Agencije Reuters), ERN broj L0092475; Trial Video Srebrenica, Prosecutor v. Mladić, IT-09-92-T, ERN broj 07074808- na glavnom pretresu prezentovano: video part 1-00:08-08:17; 13:30-20:04; 24:04-32:15; 32:48:33:00; 33:15-34:16; 36:18-38:00; video part 2- 14:44-15:00; 18:15-20:00; 45:40-49:07; 53:26-1:00; video part 3-00:01-03:05; 10:27-11:23; 11:24-15:33

¹¹³ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 27.

¹¹⁴ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 28.

pod kontrolom Armije Republike BiH, Vijeću je prezentovan video snimak u kojem je sve to zabilježeno. Također, zabilježeno je da je prvi sastanak održan u hotelu "Fontana" 11. jula 1995. godine u večernjim satima, na kojem su, između ostalih bili, i general Mladić i komandant nizozemskog bataljona koji je bio u UN bazi u Potočarima, pukovnik Karremans.¹¹⁵

238. Na sastanku u hotelu "Fontana" 12. jula 1995. general Mladić je kazao da će među svim vojno sposobnim muškarcima iz mase u Potočarima biti izvršena provjera da bi se ustanovilo ima li među njima ratnih zločinaca. Doista, Bratunačka brigada Drinskog korpusa sastavila je spisak, koji nosi datum 12. juli 1995., s imenima 387 bosanskih Muslimana za koje se sumnjalo da su ratni zločinci iz srebreničke enklave.¹¹⁶ Održavanje navedenog sastanka potvrđuje i dokaz T-100, kao i T-182¹¹⁷ u kojem se između ostalog navodi da se u kampu Potočari nalazi oko 25.000 stanovnika, uglavnom žena i staraca, dok je tek oko 10% vojnih obveznika od 17 do 60 godina, te da će se udovoljiti njihovim zahtjevima za odlazak u Tuzlu ili Kladanj.

239. Da su na transportu civila iz Potočara prema teritoriji pod kontrolom Armije Republike BiH učestvovali mnogobrojni autobusi i kamioni proizilazi iz dokaza T-177 i T-100, kao i utvrđenih činjenica¹¹⁸. Kada su autobusi sa ženama, djecom i starcima krenuli na sjever prema teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana, zaustavljali su ih putem i ponovo pretresali tražeći muškarce.¹¹⁹

240. Da su autobusi zaustavljani i u mjestu Luke, koje je bilo u zoni odgovornosti 1. vlaseničke lake pješadijske brigade, gdje su muškarci od žena i djece odvajani proizilazi iz iskaza svjedoka ispitanih u ovom predmetu, a taj transport i prolazak civila kroz Luke prema Kladnju zabilježen je i kamerom¹²⁰. Pa tako, svjedok Savo Čeliković, tada pomoćnik za pozadinu u Vlaseničkoj brigadi, objašnjava da je zadnja tačka koju je muslimansko stanovništvo koje se iz Srebrenice transportovalo prema Kladnju moralo proći jesu Luke,

¹¹⁵ T-100.

¹¹⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 29.

¹¹⁷ Depeša, CJB Zvornik, br. 278/95 od 12.07.1995. godine, haški broj 03592245, dostavljen MUP-u RS, Štabu policijskih snaga Bijeljina, kabinet ministra Pale, Resor javne bezbjednosti, ovjerena fotokopija.

¹¹⁸ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 32: „General Krstić je naredio da se nabave autobusi za prevoz bosanskomuslimanskog stanovništva iz Potočara 12. i 13. jula 1995. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 464).

¹¹⁹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 30.

¹²⁰ T-100.

gdje je bio punkt. Svjedok Čeliković je također izjavio da je aktivnosti oko kompletne operacije vodio Glavni štab, te da su sve jedinice koje su bile tu, bile podređene Glavnom štabu. Punkt u Lukama je napravljen jer je tu, kako to svjedok Čeliković izjavljuje, granična linija komunikacija - put.

241. Svjedok Milenko Komlenović, tada pomoćnik komandanta za obavještajno-bezbjedonosne poslove u Vlaseničkoj brigadi izjavljuje da je vidio prolazak autobusa i kamiona sa ljudima, dolazili su iz pravca Milića, prema Kladnju, a rečeno mu je da je počeo prolazak civilnog stanovništva, evakuacija prema Kladnju. Na Lukama je vidio mnogo autobusa i kamiona, a tu je bilo mnogo i vojnika VRS, što njemu poznatih, što nepoznatih, kao i komandat Kosorić lično, te general Tolimir sa nekim potpukovnikom. Svjedok Komlenović izjavljuje da je tu vidio da odvajaju muškarce, da je bilo i ranjenih, prvo je to radio potpukovnik što je bio sa Tolimirom, pa kasnije vojna policija, odvajali su muškarce i odvodili ih u školu. Nadalje, svjedok Komlenović je izjavio da je o tome pitao komandira vojne policije Borislava Stojišića, na što mu je on odgovorio da je takvo naređenje, da će muškarci trebati za razmjenu koja treba da se obavi.

242. O višednevnom prolasku autobusa i kamiona sa civilima iz Srebrenice, prisustvu mnogobrojnih pripadnika srpske vojske u Lukama kod škole, te boravku civila iz kamiona i autobusa kod škole govorili su i svjedoci Radiša Đurić, Petar Jokić, Radomir Jokić, Dragan Milovanović. Kako to svjedok Momir Sokanović opisuje, kolonu civila iz Srebrenice u Lukama *"naša vojska je zaustavljala, a neke muškarce su odvajali."* Navedeno potvrđuje i svjedok Živko Đokić. Svjedok MK-3 u iskazu datom na glavnom pretresu potvrđuje tačnost navoda iznesenih u istrazi prilikom saslušanja, tačnije da je interventni vod Vlaseničke brigade imao zadatak da vrši kontrolu ljudi koji izlaze iz autobusa i kamiona u Lukama i da razdvoje vojno-sposobne muškarce od drugih civila koji prolaze prema Kladnju. Da je taj zadatak izvršen potvrđuje navod svjedoka MK-3 da su u Lukama pretežno muškarci odvajani, dok su ostali išli prema Kladnju. Svjedokinja Zuhdija Mehmedović koja je 12. ili 13. jula krenula iz Potočara izjavljuje da je autobus u kojem je bila i ona kao i njen muž dosta puta zaustavljan na putu prema Kladnju, a zadnji put je zaustavljen u Lukama gdje su odvojeni muškarci, među kojima je bio i njen muž.

243. Muškarci – bosanski Muslimani, koji su u Potočarima odvojeni od žena, djece i staraca (čiji broj je iznosio otprilike 1000), prebačeni su u Bratunac, gdje su kasnije dovedeni muškarci bosanski Muslimani zarobljeni u koloni.¹²¹

244. Oružane snage bosanskih Srba, među kojima je bilo mnogo jedinica MUP-a koje su patrolirale putem između Kravice i Konjević-Polja i putem između Konjević-Polja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artiljerijskog oružja, mitraljeza i ručnih bombi.¹²² Aktivno učestvovanje Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske i sadejstvo sa VRS u napadu na zaštićenu zonu Srebrenica u julu 1995. godine potvrđuje i dokaz T-186¹²³ kojim se prenosi depeša komande drinskog korpusa MUP-u Republike Srpske o uočavanju i otkrivanju tri velike grupe tzv. neprijateljskih vojnika iz rejona Srebrenice koje pokušavaju da dođu do Tuzle. Takvo detaljno obavještanje MUP-a Republike Srpske očigledno je podrazumijevalo i zahtijevalo angažovanje pripadnika MUP-a na sprečavanju prolaska tih tzv. neprijateljskih vojnika na područje pod kontrolom Armije Republike BiH.

245. U periodu od 12. do 17. jula, pripadnici Drinskog korpusa i njemu potčinjenih brigada pretraživali su područje kako bi zarobili muškarce iz kolone.¹²⁴ Kako se to navodi u aktu Obavještajnog odjeljenja komande Drinskog korpusa¹²⁵ potrebno je što prije da se pohapsi što više razbijenih muslimanskih formacija ili likvidira ukoliko pruži otpor, kao i da se evidentiraju svi vojno sposobni koji se evakušu iz baze UNPROFOR-a iz Potočara, a sve kako bi se spriječilo da se izvuku iz enklave Srebrenica prema Tuzli i Kladnju.

246. U Bratuncu je u noći 13. jula bilo parkirano između 80 i 120 autobusa i kamiona, a procjenjuje se da je u njima bilo zatočeno od 3.500 do 4.500 muškaraca bosanskih Muslimana. Veliki broj kamiona i autobusa došao je iz Nove Kasabe i Milića, a drugi autobusi su došli iz Potočara.¹²⁶

¹²¹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 31.

¹²² Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 33.

¹²³ Depeša, Kabinet ministra, MUP RS, br. k/p-1-415/95, od 13.07.1995. godine, haški broj 04539187, dostavljen CJB Zvornik - načelniku, u potpisu Tomislav Kovač, zamjenik ministra, ovjerena fotokopija.

¹²⁴ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 34.

¹²⁵ T-174.

¹²⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 35.

247. Od 12. jula, otprilike 2.000 ili 3.000 muškaraca bilo je zatočeno u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i objektima oko nje, kao što je sportska dvorana, hangar i obližnja srednja tehnička škola koja se zvala "Sloboda, ime ti je Tito".¹²⁷

248. Ujutro 13. jula, 16 bosanskih Muslimana zarobljenih iz kolone prevezeno je autobusom iz skladišta u Konjević-Polju na obalu rijeke Jadar. Među njima je bio i jedan petnaestogodišnji dječak.¹²⁸

249. Kada su ti muškarci izašli iz autobusa, poredali su ih uz rijeku. Četiri srpska vojnika, koja su s njima došla autobusom, otvorila su vatru iz automatskih pušaka. Jedan od muškaraca bosanskih Muslimana preživio je tako što se bacio u rijeku nakon što je pogođen.¹²⁹

250. Velika grupa zatvorenika koje su preko noći držali u Bratuncu, rano ujutro 14. jula 1995. godine odvezena je konvojem od 30 autobusa u školu u Grbavcima kod Orahovca.¹³⁰

251. Dana 14. jula, zatvorenici bosanski Muslimani zatočeni u Bratuncu i Kravici prebačeni su autobusima u školu u Petkovcima u opštini Zvornik.¹³¹

252. Kako to proizilazi iz naredbe komande Drinskog korpusa od 13.07.1995. godine¹³², svim potčinjenim jedinicama tog korpusa je naređeno da angažuju svo raspoloživo vojno sposobno ljudstvo u otkrivanju, blokiranju, razoružavanju i zarobljavanju uočenih muslimanski grupa, kao i njihovom sprječavanju prolaska na muslimansku teritoriju, duž komunikacije Zvornik – Crni Vrh – Šekovići – Vlasenica, kao i da zarobljene i razoružane Muslimane smjeste u za to pogodne prostorije. Da je ova naredba revnosno izvršavana u tim danima mjeseca jula 1995. godine nesumnjivo potvrđuju prethodno navedene utvrđene činjenice. Zarobljeni, nenaoružani vojno sposobni muškarci, na različitim komunikacijama oko zaštićene zone Srebrenice, doista su smješteni u "pogodne prostorije", koje će vrlo brzo postati stratišta masovnih zločina ili njihova posljednja stanica prije pogubljenja na lokaciji za to određenoj.

¹²⁷ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 36.

¹²⁸ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 37.

¹²⁹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 38.

¹³⁰ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 39.

¹³¹ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 40.

¹³² T-178.

253. Bageri i buldožeri Zvorničke brigade koji su od 16. jula 1995. radili u području Kozluka, korišćeni su za radove oko ukopa žrtava egzekucija u Kozluku koje su se dogodile između 14. i 17. jula 1995. godine.¹³³

254. U međunarodnoj zajednici se osjećala sve veća zabrinutost jer se i dalje nije znalo šta se dogodilo s ogromnim brojem muškaraca bosanskih Muslimana, a VRS i dalje nije dopuštao pristup na srebreničko područje¹³⁴, a što potvrđuje i dokaz T-181¹³⁵ u kojem se navodi da je zadatak policijskih punktova koji se odmah moraju formirati upravo taj da po svaku cijenu spriječi izlaz bilo kakvih dobara i stvari iz Srebrenice.

255. U periodu od 14. do 19. jula 1995. godine, održan je niz sastanaka sa predsjednikom Slobodanom Miloševićem i generalom Ratkom Mladićem na kojima su se vodili pregovori o tome da se UNHCR-u i MKCK-u dozvoli pristup na to područje.¹³⁶

256. Približno 17. ili 18. jula, kada je dio preživjelih muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone došao u Tuzlu, stigle su i prve vijesti o pogubljenjima i zatočeničkim centrima.¹³⁷

257. Borbena djelovanja Drinskog korpusa, odnosno njegovih potčinjenih jedinica tokom čitavog mjeseca jula 1995. godine, sve sa ciljem sprečavanja prolaska Muslimana na područja pod kontrolom Armije Republike BiH, proizilaze iz materijalnih dokaza T-192¹³⁸, T-193¹³⁹, T-183¹⁴⁰ i T-184¹⁴¹.

258. Dana 10. augusta 1995., predstavnik Sjedinjenih Američkih Država podnio je Savjetu bezbjednosti izvještaj u sklopu kojeg je predočio i snimke iz vazduha koji su navodili na zaključak o postojanju masovnih grobnica u blizini Konjević-Polja i Nove

¹³³ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 41.

¹³⁴ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 42.

¹³⁵ Naređenje, CJB Zvornik, MUP RS od 15.07.1995. godine, haški broj 01776581, dostavljen SJB Srebrenica načelniku i SJB Bratunac načelniku i komandiru, ovjerena fotokopija.

¹³⁶ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 43.

¹³⁷ Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 44.

¹³⁸ Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. miličke lpbr, str. pov. br. 332-1702, od 14.07.1995. godine, haški broj 04397600, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, ovjerena fotokopija.

¹³⁹ Vanredni borbeni izvještaj o stanju u z/o 1. zpbr, Komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 03/2-221, od 18.07.1995. godine, haški broj 02935588, dostavljeno GŠV RS, u potpisu general-major Radislav Krstić, komandant, ovjerena fotokopija.

¹⁴⁰ Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. birčanske pbr, str. pov. br. 03/1-729, od 28.07.1995. godine, haški broj 04539169, u potpisu potpukovnik Ljubomir Vlačić, komandant, ovjerena fotokopija.

Kasabe.¹⁴² Komanda Drinskog korpusa posredstvom svojih jedinica nastavlja sa aktivnostima kao što su zasjedna dejstva, pretresi i drugo, i tokom augusta 1995. godine sa akcentom na naseljena mjesta Šekovići, Tišća, Vlasenica, i Olovske Luke, obzirom da ima još uvijek prisutnih razbijenih grupa neprijatelja iz bivših enklava Žepa i Srebrenica koje nastoje da se probiju ka Tuzli i Kladnju.¹⁴³

259. Sudjelovanje 1. vlaseničke lake pješadijske brigade u aktivnostima Drinskog korpusa koje su se provodile u zaštićenoj zoni Srebrenica u julu 1995. godine proizilazi iz mnogobrojnih materijalnih dokaza, kao i iskaza svjedoka. Pa tako, već u junu 1995. godine povećana je borbena gotovost u jedinicama, izvršeno posjedanje IKM u rejonima Klješteni, Sokolina i Brda, te saradnja sa MUP Vlasenica u pogledu neprekidne kontrole teritorije.¹⁴⁴ Redovni borbeni izvještaji te brigade iz jula 1995. godine govore da je jedan od zadataka te brigade bio sprječavanje prolaska neprijateljskih grupa iz pravca Srebrenice prema Kladnju u različitim rejonima, a jedan od tih rejona jesu Luke, poznate kao mjesto gdje je bila osnovna škola u koju su prije rata išli kako lica srpske, tako i muslimanske nacionalnosti s tog područja. Tokom ratnog perioda postaju poznate kao mjesto gdje je bio zadnji kontrolni punkt VRS prema Kladnju, odnosno teritoriji pod kontrolom suprotne strane, Armije Republike BiH, obzirom da je pored škole s jedne strane prolazio magistralni put Vlasenica-Kladanj.¹⁴⁵ Također, da su vojne snage imale podršku i pomoć policijskih struktura opštine Vlasenica potvrđuje i akt SJB Vlasenica kojim obavještava komandu štaba CJB Zvornik o trenutnoj bezbjedonosnoj situaciji na području SJB Vlasenica, ističući probleme oko prolaska manjih i većih grupa iz enklava Žepe i Srebrenice preko njihovog terena i rubnih područja Vlasenice, te potrebu dodatnog pojačanja i obezbjeđenja određenih pravaca kako bi se spriječio prolazak takvih grupa.¹⁴⁶ Čak je i Glavni štab VRS u cilju sprječavanja prolaska muslimanskih grupa prema Tuzli i Kladnju iz enklave Srebrenica izdao naređenje da komande korpusa i brigada u svojim

¹⁴¹ Redovan borbeni izvještaj, komanda 1. Brlpbr, str. pov. br. 03-253-110, od 21.07.1995. godine, haški broj 04363984, dostavljen komandi Drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Vidoje Blagojević, komandant, ovjerena fotokopija.

¹⁴² Rješenje Suda o utvrđenim činjenicama, broj: S1 1 K 029228 18 Kri od 01.10.2020. godine, tačka 45.

¹⁴³ T-161- Redovni borbeni izvještaj Komande Drinskog korpusa, str. pov. br. 03/2-260 od 23.08.1995. godine, haški broj 04269625, u potpisu general-major Radislav Krstić, komandant, ovjerena fotokopija.

¹⁴⁴ T-188.

¹⁴⁵ T-171 i T-172.

¹⁴⁶ T-156- Depesa CJB Zvornik, Stanice javne bezbjednosti Vlasenica, broj: 13-2/01-65/95, od 20.07.1995. godine, haški broj 04373514, dostavljeno komandi Štaba PJP CJB, Zvornik, u potpisu Milenko Majstorović, načelnik stanice, ovjerena fotokopija.

zonama odgovornosti angažuju svo raspoloživo vojno sposobno ljudstvo u otkrivanju, blokiranju, razoružavanju i zarobljavanju uočenih muslimanskih grupa kao i njihovom sprječavanju prolaska na muslimansku teritoriju, u koju svrhu je potrebno organizovati „zasjedna“ dejstva 24 sata duž cijele komunikacije Zvornik - Crni Vrh – Šekovići - Vlasenica.¹⁴⁷

260. Učestvovanje vlaseničke brigade nesumnjivo potvrđuje i borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 17.07.1995. godine¹⁴⁸ u kojem se izričito navodi da je težište pune borbene gotovosti, između ostalog, i u zoni odgovornosti 1. vlaseničke lake pješadijske brigade. Navedeno potvrđuju i borbeni izvještaji vlaseničke brigade iz jula 1995. godine¹⁴⁹. Krajem jula 1995. godine vlasenička brigada preuzima niz borbenih aktivnosti na sprečavanju neprijatelja da dođu do Kladnja, kao i to da dijelovi snaga vojne policije Drinskog korpusa drže liniju koja je povezana sa teritorijom koju kontrolišu snage vlaseničke brigade.¹⁵⁰ Navedene aktivnosti 1. vlaseničke lake pješadijske brigade i SJB Vlasenica nastavljane su i tokom augusta i septembra 1995. godine, a što proizilazi iz dokaza T-157¹⁵¹, T-195¹⁵² i T-187¹⁵³ u kojem se između ostalog navodi da se nakon egzodusa srpskog naroda u

¹⁴⁷ Naredenje za sprečavanje prolaska muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, Glavni štab VRS, str. pov. br. 03/4-1629, od 13.07.1995. godine, haški broj 02935564, dostavljeno komandi DK, IKM-1 DK, 1. zpbr, 1. bpbr i 1. vlpr (na ličnost komandanta ili nš), u potpisu general-potpukovnik Milan Gvero, pomoćnik komandanta, ovjerena fotokopija.

¹⁴⁸ T-179.

¹⁴⁹ T-197 i T-196.

¹⁵⁰ T-194.

¹⁵¹ Redovni borbeni izvještaji komande 1. Vlprbr, i to: str. pov. br. 01-13-206 od 26.07.1995. godine, str. pov. br. 01-13-207 od 27.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-208 od 28.07.1995. godine, str. pov. br. 01-13-209 od 29.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-213 od 01.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-213 od 02.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-214 od 02.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-215 od 03.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-216 od 05.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-221 od 10.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-227 od 16.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-230 od 18.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-231 od 19.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-233 od 21.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-234 od 22.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-242 od 30.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-250 od 07.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-251 od 08.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-252 od 09.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-254 od 11.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-235 od 12.09.1995. godine; str.pov.br. 01-13-260 od 17.09.1995. g., str. pov. br. 01-13-262 od 15.09.1995. godine i str. pov. br. 01-13-270 od 28.09.1995. godine, dostavljeno Operativnom centru komande Drinskog korpusa, u potpisu major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija.

¹⁵² Vanredni borbeni izvještaj, Komanda 1. Vlprbr, str. pov. broj: 02/234-2/95 od 18.08.1995. godine, fotokopija.

¹⁵³ Akt komande 1. Vlprbr, Vlasenica, upućen komandi Drinskog korpusa, odjeljenju za moral, o ocjeni morala u jedinicama 1. Vlprbr za mjesec august 1995. godine, str. pov. 07/61-7, od 28.08.1995. godine, haški broj 04391647, ovjerena fotokopija.

Republici Srpska Krajina (RSK) kod boraca još više razvio patriotizam, odlučnost i spremnost da se bore za ostvarivanje ciljeva borbe i uvjerenost u opravdanost borbe srpskog naroda.

261. O dešavanjima u zaštićenoj zoni Srebrenice u julu 1995. godine govorili su i svjedoci koji su u inkriminisano vrijeme bili na području zaštićene enklave, pa tako svjedok MK-1 koji je tada živio u mjestu udaljenom 3-4 km od Potočara, izjavljuje da se napad na zaštićenu zonu dešavao 5 do 7 dana prije 11. jula 1995. godine, odnosno prije ulaska srpskih snaga u sam grad Srebrenicu. Kada je grad zauzet, narod je potražio zaštitu u Potočarima, zaštitu od strane holandskog bataljona, i to negdje oko 40.000 ljudi. Kako svjedok MK-1 dalje svjedoči, to su sve bila lica muslimanske nacionalnosti, žene, djeca, stariji ljudi, dok svi oni koji su bili sposobni su krenuli da traže spas preko šume. Svjedok MK-1 je bio jedan od mnogobrojnih lica koje je 11. jula sa svojom porodicom otišao u Potočare, gdje srpski vojnici kontrolišu i legitimišu ljude. Opisao je kako mu se jedan od tih vojnika sa drugačijim akcentom (kao da je sa srbijanskog, crnogorskog područja) obratio i rekao mu da se mole Bogu što su oni danas ovdje, a ne „*ovi vaši, inače bi gore prošli*“. Nadalje, svjedok MK-1 navodi kako se u sljedećim danima čuje vrištanje, jauci ljudi u Potočarima, a neki ljudi bivaju i ubijeni. 13. jula svjedok MK-1 uspijeva da se ukrca u autobus sa ženama i djecom i to tako što ga žene tijelima sakrivaju, obzirom da se muškarci prilikom ukrcavanja na autobuse od strane srpskih vojnika odvajaju. Svjedok MK-1 ističe kako je tada pomislio da je sretan čovjek, da će stići do neke slobodne teritorije, međutim njegovo odvajanje, iako je autobus na putu prema Bratuncu više puta zaustavljan, dešava se u mjestu Luke iznad Tišće. Opisao je kako mu je pri silasku iz autobusa jedan srpski vojnik rekao da svoje dijete koje je držao u naručju da supruzi, i pitao drugog vojnika riječima „*majore, gdje ćemo sa njim*“, da bi taj vojnik pokazao u pravcu pozadine prema Vlasenici. Također, svjedok MK-1 izjavljuje da je dok se nalazio u autobusu vidio kroz prozor grupe zarobljenih ljudi, da su na lijevoj strani neki već ležali i ta lica su bila ranjena ili pogubljena, a na drugoj strani su se kretali pored puta dignutih ruku, možda oko 30 ljudi, i to su sve bili civili. Kako svjedok opisuje, jedini koji su tada bili u maskirnim unoformama jesu naoružani srpski vojnici kojih je bilo mnogo.

262. I svjedokinja Zuhdija Mehmedović je 11. jula 1995. godine došla u Potočare sa svojim nevjenčanim suprugom, te opisuje kako je najviše odvajanja muškaraca bilo prilikom ukrcavanja na autobuse i kamione koji su 13. jula krenuli iz Potočara. Među odvojenim je bilo i dječaka od 13, 14 godina, pa su tako od muškaraca koji su s njom bili u

Potočarima te prilike odvojeni Rifet Mustafić, njegovi sinovi Nazif i Emin, Ramiz Ćano, Muhamed Ćano, Jusuf Jusufović i Nurija Jusufović. Jednako kao i svjedok MK-1, i svjedokinja Mehmedović izjavljuje da je autobus u kojem je ona bila na putu prema Kladnju više puta zaustavljan, a po dolasku u Luke svih pet muškaraca iz njenog autobusa, među kojima je bio i njen suprug, su odvojeni od strane većeg broja vojnika u šarenim uniformama. Poslije rata, supruga Bajru je pronašla u masovnoj grobnici Kamenica, Liplje. Osim svjedokinje Mehmedović i svjedokinje Hurija Sulejmanović i Hanka Huremović, a čijeg su muža i sina odvojili po dolasku u Luke, su bile jedne od mnogobrojnih žena koje su iz Luka od strane srpske vojske upućeni da pješke putem idu prema Kladnju, gdje su u konačnici i stigle.

263. Iz svega navedenog jasno proizilazi da je plan zauzimanja zaštićene zone Srebrenice donesen i detaljno razrađen mjesecima prije zauzimanja i pada Srebrenice 11. jula 1995. godine. Glavni faktor u operativnom smislu u sprovođenju takvog plana na terenu jeste nesumnjivo bio Drinski korpus, u čijoj zoni je bila zaštićena zona Srebrenica, i njemu potčinjene jedinice, među kojima je bila i 1. vlasenička laka pješadijska brigada.

264. Naime, a kako to objašnjava vještak Martin Frančešević prilikom iznošenja nalaza i mišljenja¹⁵⁴ vlasenička brigada je bila jedina jedinica koja je bila zadužena za odbranu i kontrolu teritorije opštine Vlasenica, kao i za izvođenje borbenih djelovanja na ovom prostoru. Najveći dio vojnih efektivna kojima je brigada raspolagala (oko 1000 vojnih obveznika), težišno je bio organizovan i usmjeren na posjedanje linije odbrane prema Kladnju. U pogledu zone odgovornosti Vlaseničke brigade u prethodno pomenutom vremenskom periodu, vještak se izjašnjava da je glavnina njenih snaga bila angažovana u zahvatu putne komunikacije Kladanj-Vlasenica, na kom pravcu je branila front širine oko 14 km, sa osnovnim zadatkom da spriječi prodor Armije Republike BiH iz šireg rejona Kladnja pravcima koji vode prema Vlasenici i spriječi zauzimanje Vlasenice i prekid putne komunikacije Han Pijesak – Vlasenica – Šekovići – Caparde, a što sve potvrđuju prethodno analizirani materijalni dokazi.

265. U zauzimanju Srebrenice, odvajanju muškaraca Muslimana od žena, djece i staraca u Potočarima, odvoženju bosanskih Muslimana iz Potočara, zarobljavanju i masovnim egzekucijama vojno sposobnih muškaraca Muslimana iz Srebrenice, nesumnjivo su

¹⁵⁴ T-48.

učestovali kako pripadnici Drinskog korpusa VRS, tako i pripadnici MUP-a RS. Konkretno, pripadnici 1. vlaseničke lake pješadijske brigade bili su zaduženi za sprečavanje prolazaka Muslimana iz Srebrenice koji bi se našli u zoni njihove odgovornosti, a posebno je bilo značajno mjesto Luke, o kojem je prethodno bilo mnogo riječi, kao posljednje mjesto pod kontrolom VRS-a prema području koje je bilo pod kontrolom Armije Republike BiH, odnosno Kladnju. Upravo to mjesto je bilo dio šireg plana odvajanja vojno sposobnih muškaraca Muslimana od žena i djece i staraca iz Srebrenice, te njihovog pogubljenja. Navedeno potvrđuje i prisustvo generala Tolimira, pomoćnika komandanta Glavnog štaba za bezbjednost, o čemu su govorili svjedoci Milenko Komlenović i Stanimir Majstorović, u Lukama dana 13. jula 1995. godine kada su iz autobusa pristiglih iz Srebrenice muškarci odvajani od žena i djece koji su dalje upućivani prema Kladnju, pored komandanta vlaseničke brigade, Mileta Kosorića, i drugih mnogobrojnih oficira i vojnika VRS-a.

266. Dakle, Vijeće je imajući u vidu sve naprije navedeno, a na temelju ocjene provedenih dokaza kako pojedinačno, tako i u međusobnoj vezi, nesumnjivo utvrdilo da je napad koji se odvijao na prostoru zaštićene zone Srebrenica od 6. jula do kraja augusta 1995. godine, imao karakteristike i širokog i sistematičnog, čime je i za ovaj vremenski period ispunjen prvi opšti uslov koji zahtijeva inkriminacija krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

2. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva

267. Drugi opći element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti kojeg je bilo neophodno utvrditi jeste da je napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva.

268. Napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva ako je ono primarni cilj napada. Dakle, izraz „usmjeren protiv“ je formulacija koja podrazumijeva da civilno stanovništvo nije sporedni cilj napada. Zločini protiv čovječnosti mogu biti počinjeni i u odnosu na stanovnike koji pripadaju neprijateljskoj strani i nad sopstvenim stanovnicima.¹⁵⁵ „Stanovništvo“ označava veliku grupu žrtava i krivična djela u kojima su žrtve pripadnici jedne skupine. Nije neophodno da cjelokupno stanovništvo određenog područja bude cilj napada. Dovoljno je pokazati da je napad bio usmjeren protiv dovoljnog broja pojedinaca,

¹⁵⁵ Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vjeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A , §91.

odnosno da je bio usmjeren protiv njih na takav način da je napad za cilj doista imao civilno „stanovništvo“, a ne ograničeni i nasumice odabrani broj pojedinaca.¹⁵⁶

269. Kada je u pitanju status lica prema kojima su počinjene radnje, Vijeće prevashodno ukazuje na opću odredbu zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija prema kojem se civilima imaju smatrati “osobe koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koje su položile oružje i osobe onesposobljene za borbu usljed bolesti, ranjavanja, lišavanja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka”.¹⁵⁷ U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom. Dakle, populacija na koju je napad usmjeren mora po svojoj prirodi biti pretežno civilna.¹⁵⁸ Međutim, prisustvo određenih ne-civila u toj populaciji ne mijenja njen karakter.¹⁵⁹ Također, pojedinci koji su u određenom trenutku pružali otpor mogu u izvjesnim okolnostima biti žrtve zločina protiv čovječnosti.¹⁶⁰ Iz navedenog proizilazi da se zločini protiv čovječnosti ne odnose samo na djela počinjena protiv civila u strogom smislu te riječi, nego obuhvaća također i zlodjela počinjena protiv dvije kategorije osoba: onih koje pripadaju nekom pokretu otpora i onih koje su bile borci, bez obzira jesu li ili nisu nosile uniformu, ali u trenutku počinjenja zločina više ne učestvuju u neprijateljstvima, bilo zato što su napustile vojsku, što više ne nose oružje ili pak zato što su onesposobljene za borbu, između ostalog zbog rana ili lišavanja slobode. Također, za utvrđivanje položaja žrtve kao civila valja uzeti u obzir prije njenu konkretnu situaciju u trenutku počinjenja zločina, nego njen status. Konačno, prisustvo vojnika u stanovništvu protiv kojeg je usmjeren smišljeni napad ne mijenja civilni karakter tog stanovništva.¹⁶¹

270. Na osnovu činjenica koje su detaljno analizirane i obrazložene prilikom ocjene postojanja i karaktera napada, Vijeće nalazi da nema nikakve sumnje da su sva lica prema

¹⁵⁶ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §644.

¹⁵⁷ Član 3. stav 1. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba propisuje da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju, imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu.

¹⁵⁸ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §638.

¹⁵⁹ Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §549.

¹⁶⁰ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §643, gdje se spominje Tužilac protiv Mrkšića i dr, *Pregled optužnice shodno pravilu 61 Pravilnika o postupku i dokazima od 03. IV 1996. god.*, MKSJ, IT-95-13-R61, §29 i 32. U tom predmetu pacijenti u bolnici koji su bili dio pokreta otpora i koji su položili oružje smatrani su žrtvama zločina protiv čovječnosti; Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §547-549; Tužilac protiv Blaškića, *Presuda pretresnog vjeća od 03. III 2000. god.*, MKSJ, IT-95-14-T, §208-213.

¹⁶¹ Tužilac protiv Blaškića, *Presuda pretresnog vjeća od 03. III 2000. god.*, MKSJ, IT-95-14-T, §214.

kojima je bio usmjeren napad, pa tako i ona koja su navedena u izreci ove presude, bili civili. Svi svjedoci, ispitani po prijedlogu Tužilaštva, potvrdili su da se napad odvijao isključivo prema civilnom stanovništvu koje nije imalo oružje ni uniformu, niti su djelovali u okviru borbenog konteksta.

271. Pa tako u pogledu Vlasenice 1992. godine, svjedok Mehmed Agić, koji je bio poštar u Vlasenici, izjavljuje da je iz ugostiteljskog objekta odveden u policijsku stanicu u Vlasenici, dok je svjedok Ismet Hasanović uhapšen na pijaci u Vlasenici. Svjedok Rahman Šiljković navodi da su njegov brat Dževad, Salih Mehičić, Mujo Sprečo, za kojeg misli da mu je tako prezime, Sulejman Berbić, rođak, Muharem i on bili u amidžinoj kući, isto dvorište u kojem je i njegova kuća, kada su opkoljeni i odvedeni u zatvor iza suda u Vlasenici. Od lica koja su kritične prilike bila u kući kada su odvedena, svjedok Dževad Šiljković navodi brata Rahmana, Saliha Mehičića zv. Hakan, dajidžu Sulejmana Berbića, Čatić Mustafu, zeta Emina Gobeljića, a koji su svi kod njegovog amidže igrali karte. O prisustvu 7-8 lica u kući Fadila Šiljkovića, koji su se tu sklonili kada su u jednom trenutku začuli pucnjavu i gdje su igrali karti, svjedoči i svjedok Salih Mehičić. On je pojasnio da su pored njih osam koji su bili u kući, tom prilikom privedene sve komšije iz ulice koje su pronašli. I svjedok Mujo Čatić potvrđuje da je kritične prilike zajedno sa drugim licima izveden iz kuće Fadila Šiljkovića, nakon čega su svi odvedeni pred sud u Vlasenicu. Svjedok GR-9 opisuje kako je oko 120 muškaraca, i starijih i mlađih, iz svih sela oko Vlasenice, među kojima je bio i on, pokušalo kroz šumu da se prebaci na slobodnu teritoriju, međutim na putu su imali zasjedu, kada je određeni broj zarobljen, a sam svjedok je te prilike i ranjen. Sa njim su tada zarobljeni Senaid Vejzović, Bajro Durić i njegov brat i drugi, i odvedeni su u stari zatvor.

272. Kada je riječ o zatočeničkom objektu, odnosno logoru u Sušici, o karakteru i značaju tog objekta u funkcionisanju sistema progona muslimanskog stanovništva sa područja opštine Vlasenica već je prethodno bilo riječi, i nesumnjivo je da su u tom logoru bili zatvoreni civili čija je jedina mana bila ta što su bili druge nacionalnosti u odnosu na lica koja su u aprilu 1992. godine preuzela vlast u Vlasenici. Pa tako, svjedok GR-8 koji je radio na obezbjeđenju u Sušici, izjavljuje da se od zatvorenika sjeća Čiče, Mufne, Durme, Handžića i jednog što je čini mu se taksirao, nadimak Pekar, iz Vlasenice, tada imao oko 35 godina. Kako to svjedok odbrane optuženog Milenko Gojgolović, koji je u inkriminisano vrijeme bio jedan od stražara u logoru u Sušici izjavljuje, svi muškarci, žene i djeca u logoru su bili civili. Vezano za status lica Safeta Alikadića, svjedok GR-14 objašnjava da je

Safet bio u njegovoj grupi kada su krenuli prema Turalićima, da nije bio naoružan i da je tada imao radnu plavu bluzu, plave pantalone, šareni džemper i gumene čizme. Svjedok Abdulah Salihović izjavljuje da kada će se desiti Safetov nestanak, da je njih nekoliko iz Kladnja krenulo u Turaliće da traže Safetove ovce. Iako supruga Safeta Alikadića, Najfa Alikadić, prima porodičnu penziju na ime stradanja svog muža kao pripadnika Armije Republike BiH, ovakva okolnost kada se dovede u vezu sa njezinim iskazom da Safet '92 godine nije pripadao nekoj jedinici, samo se upisao u vojsku u Kladnju, priključio se jednoj jedinici TO iz Turalića, te da nije dužio naoružanje, a da su kritične prilike otišli da selo vrate pod svoju kontrolu, ne dovode u sumnju status Safeta Alikadića kao civila. Ovo naročito kada se ima u vidu iskaz svjedoka Salihovića, koji je kritične prilike bio sa Safetom i koji svjedoči da se Safet, koji je tada bio u civilnom radnom odijelu, plave boje, ispod bluze imao džemper, odvojio od njih i krenuo prema Klještanima da traži ovce, jer je mislio da mu neće niko ništa, obzirom da su komšije. Da je Safet bio u civilu i nenaoružan u momentima kada će biti zarobljen potvrđuje i iskaz svjedoka Jusufa Ramčića. U odnosu na status lica Adila Omerovića zvanog Dražo bespredmetno je govoriti, obzirom da se radi o dječaku koji je u inkriminisano vrijeme imao samo 11 godina. Da su i lica Vejsil Ahmetović, Ibro Ahmetović i Hasan Ahmetović bili civili u momentu zarobljavanja jasno proizilazi iz iskaza neposredno oštećenog svjedoka Vejsila Ahmetovića, koji izjavljuje da su za vrijeme pokušaja njih trojice (brata Ibri, oca Hasana i njega) da se probiju prema Kladnju bili u civilnom odijelu kada su i zarobljeni na području opštine Vlasenica od strane srpske vojske.

273. U odnosu na zaštićenu zonu Srebrenica u julu 1995. godine svjedok MK-1 detaljno je opisao stanje i dešavanja u UN bazi u Potočarima u periodu 11. juli do 13. jula 1995. godine kada je stanovništvo iz Srebrenice u ogromnom broju stiglo tu kako bi potražilo zaštitu od srpskih snaga, a što je saglasno materijalnim dokazima i utvrđenim činjenicama. Među licima koja su 13. jula izdvojena iz autobusa u Lukama i zadržana tu, svjedok MK-1 prepoznaje jednog momka iz Srebrenice, medicinskog tehničara, za kojeg izjavljuje da ga je vidio *„vezanih ruku na leđima, u dvorištu škole, kako sjedi ispod drveta, zvao se Abdulkadir, imao dužu crnu kosu, majicu dugih rukava, farmerice, patike koje su izgledale kao nove, mlad momak, mlađi od rjega“*. Također, među tim izdvojenim svjedok MK-1 prepoznaje još jednog medicinskog tehničara iz Srebrenice, Hasana Smajića, zatim Rizu Mustafića, koji je radio u holandskom bataljonu, Zaima, koji je pokušao da se maskira u žensku odjeću, bio dosta mršav i sitan, dvojicu ranjenih Fuada i Aliju, braća, jednog čovjeka sa beretkom, Hamed Karišik, izbjeglica iz Višegrada, radio na pijaci.

Svjedok Hanka Huremović izjavljuje da su u Lukama izdvojili njezinog muža Nezira, mlađeg sina Nedžiba, i djevera Esada, kao i jednog mladića od oko 15 godina koji je bio sav krvav, ranjen. Svjedok Hurija Sulejmanović svjedočila je o bratu svog supruga, Begi Sulejmanoviću, za kojeg navodi da je sa njezinim sinovima otišao iz Srebrenice i da je čula da je po šumi hodao oko dva mjeseca. Da je Bego Sulejmanović bio civil koji je poslije pada Srebrenice preko šume pokušavao da dođe do teritorije pod kontrolom Armije Republike BiH, proizilazi i iz iskaza svjedoka Radiše Đurića koji izjavljuje da je poslije pada Srebrenice muškarac mlađe ili srednje dobi koji nije bio vojno obučan, već onako, u trenerku, doveden iz šume iznad škole i da je bio neuredan, prljav, obzirom da je bio po šumi. Slično je govorio i svjedok Momir Sokanović koji je također bio u školi u Lukama kada je doveden momak Musliman oko 20 godina, u civilnoj odjeći, o čemu je detaljno govorio prilikom saslušanja u istrazi, te ovakve navode potvrdio prilikom svjedočenja na glavnom pretresu.

274. Iz navedenog jasno proizilazi da ne postoje dokazi koji bi ukazivali da su oštećeni bili članovi oružanih snaga jedne strane u sukobu, da su se borili, odnosno, da su pružali oružani otpor neprijateljskim snagama. U momentima zarobljavanja, odvođenja i zatvaranja ili razdvajanja muškaraca od žena i djece, isti su bili u civilnoj odjeći, nisu bili naoružani i nisu pružali nikakav otpor.

275. Dakle, Vijeće zaključuje, van svake sumnje, da je u relevantnom periodu bio u toku rasprostranjen i sistematičan napad na civilno muslimansko stanovništvo na području opštine Vlasenica od strane srpske vojske, paravojnih srpskih formacija i policije, kao i na području zaštićene zone Srebrenica od strane VRS-a i MUP-a RS, odnosno da je bio usmjeren prema civilnom stanovništvu, a koji zaključak će biti dodatno potkrijepljen u dijelu presude u kojem će biti obrazložena krivnja optuženog, a na temelju konteksta u kojem su počinjeni zločini, kao i u kontekstu svih ostalih okolnosti.

3. Svijest optuženog o postojanju napada i da njegove radnje čine dio tog napada (nexus)

276. Član 172. propisuje da optuženi krivična djela mora počiniti „u okviru širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva [te] znajući za takav napad.“ U tom slučaju, neophodna veza ima objektivni i subjektivni element. Namjera objektivnog elementa je ponovo da se isključe nasumična i izolovana djela, ovdje u vezi sa djelima optuženog, dok subjektivni element osigurava da je optuženi bio svjestan

konteksta svojih radnji.¹⁶²

277. Objektivni element bi se odnosio na dovoljnu povezanost djela optuženog sa napadom, odnosno da se djela optuženog mogu u dovoljnoj mjeri odnositi na napad. Međutim, djela optuženog sama po sebi ne moraju biti rasprostranjena ili sistematična da bi predstavljala dio napada, pošto se taj uslov odnosi samo na napad.¹⁶³ Djela koja su geografski i vremenski izdvojena iz središta napada mogu se i dalje smatrati dijelom napada ukoliko su bez obzira na to povezana sa napadom (npr. po načinu na koji su djela izvršena ili identitetu žrtava ili u slučajevima kada su djela nastavljena nakon vrhunca napada).¹⁶⁴

278. U pogledu utvrđivanja nužne *mens rea* kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, počinitelj mora, ne samo imati namjeru da počini krivično djelo, nego mora i znati da njegova djela ulaze u okvir niza rasprostranjenih ili sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac. Počinitelj ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontekst u kojem se čine njegova djela.¹⁶⁵ Dovoljno je da optuženi razumije opšti kontekst u kome je djelovao.¹⁶⁶

279. Vijeće zaključuje da je ova veza (kako objektivna tako i subjektivna) između djela optuženog Garića i napada dokazana van razumne sumnje. Naime, razmatrajući provedene dokaze, kako Tužilaštva, tako i odbrane, Vijeće je zaključilo da su radnje koje su optuženom Gariću stavljene na teret i za koje je oglašen krivim (progon ubistvima, teškim oduzimanjem fizičke slobode, prisilnim nestankom i drugim nečovječnim djelima), po svojoj prirodi i posljedicama bile upravo dijelom širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo koji je već opisan, te da se radnje optuženog ne mogu posmatrati van konteksta takvog napada.

¹⁶² Treba znati da obrazloženje veze između djela optuženih i napada pored djela samog optuženog obuhvata i djela drugih za koja je optuženi odgovoran.

¹⁶³ Vidjeti Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vjeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §94.

¹⁶⁴ Vidjeti Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vjeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §132, i Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vjeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A, §581-592.

¹⁶⁵ Vidjeti Tužilac protiv Limaja i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 30. XI 2005. god.*, MKSJ, IT-03-66-T, §190.

¹⁶⁶ Vidjeti Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda pretresnog vjeća od 26. II 2001. god.*, MKSJ, IT-95-14/2-T, §185.

280. Zaključak o postojanju nekusa između konkretnih djela za koja je optuženi i osuđen i prethodno opisanog i utvrđenog napada na civilno stanovništvo, Vijeće je zasnovalo na sljedećim okolnostima: prisustva optuženog na području opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, u inkriminisanom periodu i njegovom znanju o dešavanjima u tom periodu na teritoriji opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, te neposrednog učešća optuženog u pojedinim radnjama napada na civilno stanovništvo, kao što je ubistvo, oduzimanje fizičke slobode muslimanskim civilima i nezakonito odvođenje muslimanskih civila u zatvor iza suda u Vlasenici, prisilni nestanak muslimanskih civila koji su izvedeni iz logora Sušica i više nisu vraćeni, nečovječno postupanje, koje su vršile policijske i vojne formacije kojima je on pripadao i proveo većinu inkriminisanog vremena na rukovodećim funkcijama, pri čemu je optuženi bio svjestan dešavanja u okvirima kojih te radnje preduzima.

281. S obzirom na vrstu krivičnog djela za koje je optuženi Garić ovom presudom oglašen krivim, o čemu će Vijeće dati detaljnije obrazloženje uz svaku pojedinu radnju optuženog u osnovi progona, jasno proizilazi da je optuženi Rade Garić, prvobitno kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, potom kao komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača (prethodno navedeno u odnosu na inkriminisane radnje sa područja opštine Vlasenica tokom 1992. godine) i konačno kao komandir interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade (navedeno u odnosu na inkriminisane radnje u mjestu Luke tokom jula i kasnije tokom 1995. godine), u vrijeme širokog i sistematičnog napada, bio prisutan i viđan na području opštine Vlasenica tokom 1992. godine, odnosno u mjestu Luke, kako u julu, tako i kasnije tokom 1995. godine, te da je bio svjestan postojanja napada jer u kontekstu krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, zajedno sa drugim srpskim policajcima i vojnicima učestvuje u nezakonitom oduzimanju fizičke slobode civila iz kuće Fadila Šiljkovića i njihovom sprovođenju do zatvora iza suda u Vlasenici gdje su i zatvoreni, prisilnom nestanku grupe civila muslimanske nacionalnosti iz logora u Sušici koji su jedne prilike izvedeni i više nikad nisu vraćeni, iako je bio zadužen za obezbjeđenje istih, nečovječnom postupanju prema Ismetu Hasanoviću i Mehmedu Agiću u SJB Vlasenica, nečovječnom postupanju prema GR-9 i drugim zarobljenicima u prostorijama zatvora iza zgrade suda u Vlasenici, nečovječnom postupanju prema dječaku nazvanom Dražo koji je držan u zarobljeništvu više sedmica, zatim prema civilima Vejsilu Ahmetoviću, Ibri Ahmetoviću, Hasanu Ahmetoviću i 22 civila iz Srebrenice koji su izdvojeni iz konvoja i zatvoreni u prostorije škole u Lukama, te ubistvu civila Safeta Alikadića, Bege

Sulejmanovića i Hasana Ahmetovića.

282. Obzirom na kompleksnost činjeničnih navoda optužnice iz koje proizilaze različite dužnosti i poslovi koje je tokom inkriminisanog perioda optuženi Garić obavljao, radi jasnoće, lakšeg praćenja i izbjegavanja suvišnih ponavljanja, u nastavku ove presude, Vijeće će se kratko osvrnuti na dužnosti optuženog i periode u kojima je iste obavljao.

283. Vezano za pripadnost optuženog rezervnom sastavu Stanice javne bezbjednosti Vlasenica tokom inkriminisanog perioda 1992. godine, na glavnom pretresu izvedeni su kako subjektivni, tako i objektivni dokazi. Pa tako, iz materijalnog dokaza T-104 koji se odnosi na pripadnike rezervnog sastava milicije pri SJB Vlasenica na dan 08.06.1992. godine jasno proizilazi da je optuženi Garić u to vrijeme nesumnjivo bio pripadnik rezervnog sastava milicije i to pod rednim brojem 36. Također, prema spisku radnika rezervnog sastava SJB Vlasenica kojeg načelnik stanice dana 24.06.1992. godine dostavlja CSB-u Sarajevo¹⁶⁷ optuženi Garić je evidentno i dalje bio pripadnik rezervnog sastava. Na ovu okolnost svjedočili su i svjedoci koji su iskaz dali na prijedlog Tužilaštva, tako i svjedoci po prijedlogu odbrane optuženog, i to: Milosav Klještan, Savo Čeliković, Slobodan Gradinac, Rajko Lošić i Mile Klještan, koji su potvrdili da je Rade Garić početkom ratnih dejstava na području opštine Vlasenica bio pripadnik rezervnog sastava policije. Tako je Milosav Klještan na glavnom pretresu izjavio da je Rade Garić u rezervnom sastavu policije bio od početka rata, negdje do kraja proljeća – juna 1992. godine, kada je otišao u vojsku, jer nešto nije bio zadovoljan. Kako svjedok izjavljuje, otišao je u svoj rodni kraj, ali ne zna koja jedinica. Da je zbog nezadovoljstva Rade Garić tokom juna 1992. godine napustio policiju i otišao u vojsku, te da je dobio raspored u četi Drinjača, potvrdio je i svjedok Slobodan Gradinac. Isto je potvrdio i svjedok Mile Klještan, koji je izjavio da je Garić napustio policiju „iz sebi poznatih razloga“, što je svjedoka iznenadilo, te da je, kako svjedok izjavljuje „*otišao u šumu*“. Iz naprijed navedenih dokaza, a prije svega iskaza svjedoka Mile Klješтана, Save Čelikovića, Slobodana Gradinca i Milosava Klješтана, Vijeće nalazi da je nakon 21. aprila 1992. godine optuženi Garić bio u rezervnom sastavu SJB Vlasenica gdje ostaje određeni vremenski period, i to do pristupanja Odredu Drinjača. Iako iz navedenih dokaza ne proizilazi tačno vrijeme odlaska iz SJB Vlasenica i prelazak u vojne strukture, prilikom utvrđivanja ove činjenice, Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka Slobodana Gradinca, koji je izjavio da je on lično tek u junu

¹⁶⁷ T-105. Pripadnost rezervnom sastavu proizilazi i iz materijalnog dokaza T-106.

'92 pristupio rezervnom sastavu policije te da su se njegov i boravak optuženog preklopili kraći vremenski period – nekih 15-20 dana, nakon čega optuženi dobiva raspored da ide u vojsku, te iskaza svjedoka Milosava Klješšana koji odlazak Garića u vojsku također veže za kraj proljeća – juna 1992. godine. Imajuću u vidu naprijed navedene iskaze svjedoka, te materijalni dokaz T-105 koji je naprijed elaboriran, Vijeće zaključuje da je optuženi u rezervnom sastavu policije bio do kraja juna 1992. godine.

284. Vezano za navode odbrane optuženog o uniformi koju je optuženi Garić obavljajući te poslove u inkriminisano vrijeme nosio i iskazima svjedoka na tu okolnost, Vijeće nalazi da su se svi svjedoci uglavnom različito izjašnjavali u pogledu uniforme koju je optuženi Garić nosio. Pa tako, svjedok Mile Klješšan navodi da se nije razlikovala uniforma između aktivnih i rezervnih policajaca. Svjedok GR-15 u prilikama kad je viđao optuženog u stanici policije svjedoči da je isti imao maskirnu uniformu, kao i da nije bio stalno u uniformi, a sam svjedok je kao pripadnik rezervnog sastava zadužio maskirnu uniformu. Svjedok Slaviša Sekulić izjavljuje da su pripadnici rezervnog sastava policije imali plave čohane, stare uniforme, jednako kao i svjedok Zdravko Popović koji navodi da su se iste nosile do kraja '92 kada su počele nove, maskirne uniforme. Svjedok odbrane optuženog Rajko Lošić navodi da je zadužio plavu uniformu, a i svjedok odbrane Milosav Klješšan potvrđuje da je nosio uniformu prijeratnog rezervnog policajca. Dakle, iz iskaza navedenih svjedoka proizilazi da su u pravilu pripadnici rezervnog sastava policije dužili stare, plave, policijske uniforme, međutim isto tako to ne isključuje mogućnost da su mogli nositi i neke druge uniforme, pa čak i biti u civilu, posebno kada se ima u vidu da su mnogobrojni svjedoci opisivali haotično stanje koje je vladalo u Vlasenici, pa tako i svjedoci Dževad Šiljković i Jusuf Ramčić opisuju da je bilo svakakvih uniformi u tom periodu, od policijskih, preko SMB uniformi, do šarenih, maskirnih uniformi. Osim toga, ta činjenica nije od presudnog značaja za određivanje pripadnosti, a niti za identifikaciju optuženog kao počinioca određene protivpravne radnje, o čemu će više biti riječi prilikom analize pojedinačnih inkriminacija u osnovi predmetnog krivičnog djela.

285. Nakon odlaska iz rezervnog sastava policije SJB Vlasenica optuženi postaje pripadnik Odreda Drinjača, preciznije komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja te formacije. Kako se to navodi u vojnoj analizi i mišljenju vještaka Frančeševića,¹⁶⁸ Odred Drinjača je formiran prvobitno sa nazivom Odred Mišari, istovremeno kada je formiran i

¹⁶⁸ T-48.

Opštinski štab TO, tj. krajem aprila 1992. godine. Komandno mjesto odreda je bilo u selu Luke, što potvrđuje i T-138¹⁶⁹, a komandant tog odreda bio je kapetan Dragoljub Jevtić. Struktura Odreda Drinjača je bila: komanda odreda na čelu sa komandantom, izviđačko-diverzantsko odjeljenje na čijem čelu je bio optuženi, pozadinski vod na čijem čelu je bio Milovan Jevtić, I četa na čijem čelu je bio Milan Jevtić, II četa na čijem čelu je bio Mirko Pajić, a što proizilazi iz materijalnih dokaza T-79,¹⁷⁰ T-80¹⁷¹ i T-107¹⁷². Kako to vještak navodi uobičajna formacija odreda predviđala je da ima izviđačko-diverzantsko odjeljenje koje je bilo namijenjeno prije svega za izviđanje prednjeg kraja i prikupljanje podataka o neprijatelju, ali su korišteni i kao interventna jedinica, zatim za pretres terena, kao protivdiverzantska grupa za borbu sa ubačenim neprijateljskim diverzantskim grupama ili kao diverzantska jedinica za djelovanje iza neprijateljskih linija. Dakle, iz navedenih materijalnih dokaza proizilazi da je Odred Drinjača formiran najkasnije u junu 1992. godine, kada je i optuženi Garić istom pristupio, suprotno navodima svjedoka Dragoljuba Jevtića da ta jedinica prije kraja jula '92. godine nije ni postojala. Ovakva tvrdnja svjedoka Jevtića se nije mogla prihvatiti naročito kada se ima u vidu i njegova tvrdnja da optuženi njegovom odredom pristupa tek krajem '92, početkom '93 godine, obzirom da svjedoci odbrane optuženog Slobodan Gradinač i Milosav Klještan izričito smještaju prelazak optuženog u vojne strukture već u junu 1992. godine. Da je Garić u inkriminisanoj periodu bio komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja odreda Drinjača, kojeg su svjedoci u svojim iskazima često nazivali izviđački ili izviđačko-diverzantski vod, potvrdili su brojni svjedoci, među kojima Dragoljub Jevtić, GR10, Radiša Đurić, Milovan Ninić, Dane Klještan, GR7, GR15, Radivoje Gađunović, GR12, Božidar Klještan, Rajko Đurić, Slavko Mrakić, Boban Garić, Risto Vasiljević, Dane Klještan i Ljubomir Stojić.

286. U odnosu na svojstvo optuženog u julu 1995. godine kao komandira interventnog voda Vlaseničke brigade brojni svjedoci, kao što su Petar Jokić, Radomir Jokić, MK-3, Dragan Milovanović, Boško Šargić, Milenko Komlenović, Radiša Đurić, Momir Sokanović, Petar Jokić, svjedoče da su u okviru Vlaseničke brigade postojala dva interventna voda, jedan vod kojim je komandovao Vlado Jokić i drugi vod kojim je komandovao optuženi i da

¹⁶⁹ T-138 - Dopis upućen komandi Drinskog korpusa od strane komande 1. Vlaseničke LPBr, o datumu formiranja jedinice, pov. br. 05-691/94, od 19.12.1994. godine, haški broj 04431518.

¹⁷⁰ T-79 - Arhivski spisak, Republika Srpska, Komanda 5. divizije "R", pov. br. 03/2-20-226 od 11.04.2005. godine - Odred Drinjača – juni 1992. godine.

¹⁷¹ T-80 - Odred Drinjača – juni 1992. godine.

¹⁷² T-107 - Organizacija i formacija jedinica, Snage prostornih struktura Vlasenica od 21.06.1992. godine.

su ti vodovi bili smješteni u prostorijama osnovne škole u Lukama. Svjedok MK-3 navodi da su ovi vodovi brojali 20-25 vojnika, dok svjedok Dragan Milovanović izjavljuje da su bili podređeni brigadi, drugim riječima komandantu Mile Kosoriću. Uloga interventnih vodova, kako to opisuje svjedok Boško Šargić, je bila da pojača i podrži položaje, gdje nije bilo dovoljno ljudstva da se pokrije linija. I materijalni dokaz T-84¹⁷³ potvrđuje da je optuženi bio pripadnik Vlaseničke brigade.

287. U konačnici, ni odbrana optuženog nije osporavala da je optuženi Garić obavljao gore opisane dužnosti u navedenim vremenskim periodima. Za svoje ratne aktivnosti optuženi je odlikovan, a što proizilazi iz dokaza T-102¹⁷⁴, T-83¹⁷⁵ i T-86¹⁷⁶ koji se odnose odlikovanje optuženog za vojne zasluge od strane predsjednika Republike Srpske, dr. Radovana Karadžića, dana 28.06.1993. godine (T-102), zatim u znak obilježavanja dvogodišnjice formiranja Drinskog korpusa sa danom 01.11.1994. godine general-major Milenko Živanović je, između ostalog, vanredno unaprijedio i optuženog Garića (T-83), te depeše komandi 1. Miličke brigade o vraćanju medalja koje su do tada držali za lica koja nisu iz njihove jedinice, među kojima je i optuženi Garić (T-86).

288. Uzevši u obzir utvrđeno činjenično stanje, Vijeće je zaključilo da nema sumnje da je optuženi Rade Garić znao za postojanje niza rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog bošnjačkog stanovništva opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, te nema sumnje da je znao i htio da i njegova djela budu dijelom napada i da doprinese takvom napadu protiv civilnog stanovništva.

289. Ako se navedeno sagleda u kontekstu masovnosti samoga napada, te sveobuhvatnosti djelovanja srpskih snaga prema civilnom bošnjačkom stanovništvu opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, opravdano je zaključiti da je optuženi Garić, kao mještанин opštine Vlasenica, a naročito kao pripadnik formacija koje su svojim radnjama učestvovalе u napadu na civilno stanovništvo i svojstvo koje je imao u to vrijeme, morao biti upoznat sa opisanim dešavanjima na području opštine Vlasenica,

¹⁷³ Spisak RS 1. vlpbr na dan 29.03.1995. od 29.04.1995. godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI).

¹⁷⁴ Odlikovanje Republike Srpske na ime Rade Garić, Medalja za vojne zasluge od 28.06.1993. godine, u potpisu Karadžić Radovan, trag 9.

¹⁷⁵ Naredba komandanta Drinskog korpusa. br. 05/2-477 od 01.11.1994. godine - Vanredno unapređenje u čin rezervnog vodnika (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI).

¹⁷⁶ Depeša, Komanda Drinskog korpusa, pov. br. 05/1-475 od 24.12.1995. godine – Vraćanje medalja (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI).

kao i zaštićene zone Srebrenica. Drugim riječima, optuženom Gariću koji je relativno kraće vrijeme bio pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, nakon čega preuzima rukovodeću funkciju (prvo komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača, a potom komandir interventnog voda Vlaseničke brigade), na kojoj će biti do kraja inkriminisanog perioda takvo što nikako nije moglo ostati nepoznato. Za te svoje ratne zasluge optuženi je i odlikovan od predsjednika Republike Srpske, Radovana Karadžića¹⁷⁷ Pri tome svakako treba imati u vidu razmjere i učestalost nasilja, koje nije moglo ostati nezapaženo kao i težinu i prirodu djela u osnovi ovog konkretnog zločina.

290. Način na koji je optuženi učestvovao u počinjenju djela za koje je oglašen krivim nedvojbeno ukazuje da je znao za postojanje širokog i sistematičnog napada, odnosno da radnje koje preduzima predstavljaju dio tog napada, jer se na području opštine Vlasenica, kao i zaštićene zone Srebrenica, nije radilo o sporadičnom i izoliranom incidentu, niti o pojedinačnim zločinima koji bi se mogli smatrati izuzetkom, već o sistematičnom načinu ponašanja prema civilima nesrpske nacionalnosti, njihovom životu, slobodi i imovini.

291. Drugim riječima, optuženi je bio u potpunosti svjestan svojih djela i njihovih posljedica, i htio je da ista budu dio napada, koji se sistematski odvijao na području opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, čime je ispunjen i ovaj posljednji opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH.

III. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

292. Optuženom Rade Gariću stavljeno je na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, i to stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), g), i) i k), odnosno izvršenje progona i to: a) ubistvom; e) zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode; f) mučenjem; g) silovanjem; i) prisilnim nestankom osoba i k) drugim nečovječnim djelima slične prirode.

293. Kako je to navedeno u izreci presude, Vijeće je našlo dokazanim da je optuženi Rade Garić počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), i) i k) KZ BiH, odnosno da je izvršio progon civila muslimanske

¹⁷⁷ T-102- Odlikovanje Republike Srpske na ime Rade Garić, Medalja za vojne zasluge od 28.06.1993. godine, u potpisu Karadžić Radovan, trag 9.

nacionalnosti sa teritorije opštine Vlasenica i zaštićene zone Srebrenica ubistvima, teškim oduzimanjem fizičke slobode, prisilnim nestankom i nečovječnim postupanjem.

294. Vijeće će u nastavku dati obrazloženje razloga na kojima je zasnovalo zaključak o krivici optuženog Garića po pojedinačnim tačkama izreke presude, podvodeći radnje optuženog pod kriterije inkriminacija u osnovi zločina protiv čovječnosti.

A. PROGON

295. Odredba člana 172. stav 2. KZ BiH u tački g) sadrži značenje pojma progon „*Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici*“. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir temelji se na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opšteprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.¹⁷⁸

296. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- *namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;*
- *suprotno međunarodnom pravu;*
- *zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;*
- *protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;*
- *u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.*

¹⁷⁸ Vidi Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, knjga I, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 565.

297. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.¹⁷⁹ Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući, između ostalog, djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

298. Iako se presude za progon uglavnom zasnivaju na nizu djela koja su optuženi počinili, bitno je napomenuti da i jedno djelo može biti dovoljno za postojanje progona, ako to djelo stvarno diskriminiše i ako je izvršeno s namjernom da se diskriminiše po jednom od zabranjenih osnova.¹⁸⁰

299. *Mens rea* za djelo progona sastoji se od tri elementa: znanja da postoji rasprostranjen ili sistematski napad na civilno stanovništvo i da djelo optuženog ulazi u okvir napada; namjere da se izvrši djelo u osnovi progona i diskriminatorne namjere, odnosno namjere da se žrtve progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.¹⁸¹ Ovim posljednjim elementom, progon se razlikuje od drugih zločina protiv čovječnosti, na kojima se najčešće bazira. O postojanju diskriminatorne namjere može se, u nedostatku direktnih dokaza, zaključiti iz okolnosti.¹⁸²

300. U konkretnom slučaju, optuženi Rade Garić je vršio progon na vjerskoj i etničkoj osnovi i to ubistvima, prisilnim nestankom, drugim teškim oduzimanjem slobode i nečovječnim postupanjem.

301. Vijeće je u svrhu označavanja kategorije stanovništva muslimanske nacionalnosti, u pojedinim situacijama u okviru obrazloženja presude povremeno koristilo termin «Bošnjaci», koji nije bio opšteprihvaćen u vrijeme izvršenja krivičnog djela, ali se radi o historijskom, etničkom i kulturološkom terminu, koji obuhvata između ostalog i jedinstvo

¹⁷⁹ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §697, 710.

¹⁸⁰ Navedeni stav prvi put je iznesen u Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §624, a kasnije je potvrđen u Tužilac protiv Vasiljevića, *Presuda žalbenog vijeća od 25. II 2006. god.*, MKSJ, IT-98-32-A, §113, Tužilac protiv Blaškića, *Presuda žalbenog vijeća od 29. VII 2004. god.*, MKSJ, IT-95-14-A, §131 i Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §102.

¹⁸¹ Tužilac protiv Stakića, *Presuda žalbenog vijeća od 22. III 2006. god.*, MKSJ, IT-97-24-A, §328.

vjere/religije, te Vijeće prihvata da se osnov diskriminacije prema grupi Bošnjaka u ovom predmetu može definisati kao vjerski osnov. Etnička, odnosno nacionalna i vjerska osnova usko su povezane i također sadržane u terminu *Bošnjak*.

302. Da je u počinjenju naprijed opisanih inkriminacija optuženi postupao sa diskriminatorskom namjerom jasno proizilazi iz iskaza svjedoka koji će biti detaljno elaborirani u daljem dijelu presude u kojem se obrazlaže zaključak Vijeća o krivici optuženog po pojedinim tačkama izreke presude. Kako će to jasnije biti vidljivo iz daljeg obrazloženja presude, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo i da je optuženi sve inkriminisane radnje poduzimao isključivo prema oštećenim licima koja su bila bošnjačke nacionalnosti, odnosno njegov motiv je bio isključivo diskriminatorne prirode.

303. U obrazlaganju pojedinačnih radnji inkriminacija za koje je Vijeće optuženog oglasilo krivim pratiće se hronologija istih propisana članom 172. stav 1. ZKP BiH. Prije toga Vijeće će općenito obrazložiti izmjene činjeničnog opisa u osuđujućem dijelu izreke presude, uz napomenu da će se detaljno osvrnuti na te izmjene kod svake tačke optužnice za koje je utvrđena krivnja optuženog.

(i) Izmjene činjeničnog opisa

304. Sud je u činjeničnom opisu izreke presude, načinio određene izmjene, pri čemu je vodio računa da se i dalje radi o istom djelu, odnosno istom događaju sa svim bitnim obilježjima, koji predstavljaju obilježje krivičnog djela, čime je objektivni identitet između optužnice i presude očuvan.

305. Naime, Sud je izvršio intervencije u pogledu okolnosti koje pridonose tačnijem određivanju okolnosti izvršenja krivičnog djela, ne narušavajući integritet bića krivičnog djela u konkretnom slučaju.

306. Prilikom obrazloženja svake tačke optužnice, Vijeće je tačno naznačilo u kom pravcu je izvršilo korekcije u činjeničnom opisu izreke presude, a što je rezultat provedenih dokaza, te je činjenični opis na taj način prilagođen rezultatima dokaznog postupka.

¹⁸² Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vjeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §675.

307. Prilikom svih intervencija, Sud se rukovodio stavom da su intervencije Suda u činjeničnom opisu djela dozvoljene ako su usmjerene na preciznije određenje djela, pri tome vodeći računa da se optužba ne prekorači, odnosno da se optuženi ne dovede u težu procesnu situaciju koja obuhvata težu kvalifikaciju po njega. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Sud zaključuje da je činjenični opis djela usklađen sa utvrđenim činjeničnim stanjem, pravna kvalifikacija djela nije teža, a izmijenjeni dijelovi optužnice nisu doveli optuženog u teži procesno-materijalni položaj.¹⁸³

308. U pojedinim tačkama Vijeće je određene krivičnopravne radnje izostavljalo iz činjeničnog opisa u slučajevima gdje nije našlo potvrđenim u provedenim dokazima da se događaj desio upravo na način opisan u optužnici, a rukovodeći se stavom Apelacionog vijeća Suda BiH¹⁸⁴ prema kojem u ovakvim slučajevima prvostepeni sud nije u obavezi donositi oslobađajuću presudu, već je dovoljno u obrazloženju dati razloge zašto su pojedine radnje i posljedice izostavljene iz izreke presude. U drugim slučajevima, Vijeće je donosilo oslobađajuću presudu.

309. S tim u vezi, Vijeće je izvršilo intervencije činjeničnog opisa tačke 1. obzirom na pojedinačne inkriminacije za koje je optuženog oglasilo krivim, izostavljajući one za koje je optuženog oslobodilo od optužbe ili našlo da je te radnje potrebno drugačije kvalifikovati u odnosu na kako je to optužnicom učinjeno. U pogledu drugih korekcija činjeničnog opisa pojedinačnih tačaka Vijeće će iznijeti detaljnije u nastavku obrazloženja.

B. LIŠENJE DRUGE OSOBE ŽIVOTA IZ ČLANA 172. STAV (1) TAČKA A) KZ BIH

310. Vijeće je nakon provedenih dokaza nesporno utvrdilo da je optuženi Rade Garić radnjama opisanim u tačkama 1.5, 1.7. i 2.1. osuđujućeg dijela izreke, koje su u vezi sa članom 29. KZ BiH, ostvario i sva bitna obilježja krivičnog djela ubistvo iz tačke a) stav 1. član 172. KZ BiH.

311. Prilikom ocjene dokaza, Vijeće je imalo u vidu pojedinačne elemente navedene inkriminacije u osnovi zločina koja predviđa postojanje sljedećih elemenata:

- da je osoba lišena života

¹⁸³ Sličan stav zauzelo je Apelaciono vijeće Suda u predmetu Ekrem Ibračević broj S1 1 K 016488 17 Krž od 12.07.2017.godine.

– da je lišenje izvršeno iz direktnog umišljaja, jer je optuženi bio svjestan svoje radnje izvršenja i htio je učinjenje te radnje.

312. U tom kontekstu, korisno je ukazati i na praksu pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Krncjelac* gdje je zaključeno da se „Činjenica smrti žrtve može izvesti posrednim zaključivanjem na osnovu ukupnih dokaza kcji su predloženi (...) vijeću. Dovoljno je utvrditi da je jedini razuman zaključak kcji se može izvesti iz raspoloživih dokaza taj da je smrt žrtve nastupila kao posljedica cjela ili propusta optuženog ili jedne ili više osoba za kcje je optuženi krivično odgovoran.“¹⁸⁵

313. Dakle, pobrojani elementi su bili predmetom analize i ocjene od strane Vijeća u odnosu na sve tačke izreke presude za koje je ustanovljena krivica optuženog za ubistvo iz tačke a) stav 1. član 172. KZ BiH.

314. Vijeće će u nastavku navesti svaku pojedinačnu tačku izreke presude za koju je optuženog oglasilo krivim, kao i razloge zbog kojih je došlo do takvog zaključka.

(i) Ubistvo Safeta Alikadića – tačka 1.5. izreke presude

315. Prema optužnici Tužilaštva, optuženi Rade Garić se tereti da je neutvrđenog datuma krajem juna ili početkom jula 1992. godine na lokalitetu Štit – Borje koje se nalazi između sela Turalići i sela Đurići gdje je bio smješten sa pripadnicima izviđačko-diverzantskog odjeljenja odreda “Drinjača” kojim je komandovao, učestvovao u zlostavljanju i ubistvu Safeta Alikadića iz sela Turalići kojeg je zarobio, na način da ga je rezao nožem po licu i vratu, sipao mu sol po ranama, te mlđb. dječaka Adila Omerovića zvanog Dražu, prisilio da mu stavlja sol na rane i da ga udara nogom u predjelu stomaka, nakon čega ga je zajedno sa drugim pripadnicima jedinice, među kojima su bili Đorđe Đurić i Slavko Matić, odveo na lokalitet Debelo brdo – Vis i lišio života, bacivši tijelo niz liticu gdje su njegovi posmrtni ostaci i pronađeni prilikom ekshumacije.

316. Činjenične navode iz tačke 1.5. optužnice, Vijeće je utvrdilo na osnovu iskaza svjedoka koji su svjedočili na glavnom pretresu, i to: GR-6, GR-7, GR-8, GR-3, GR-15,

¹⁸⁴ Tužilaštvo BiH protiv Radoslava Kneževića, *Drugostepena presuda od 01. VII 2013. god.*, Sud BiH, S1 1 K 013165 13 Krž, str. 11. i 12.

¹⁸⁵ Vidjeti i Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §240; Tužilac protiv Kvočke i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 02. XI 2001. god.*, MKSJ, IT-98-30/1-T, §260. i Tužilac protiv Mrkšića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 27. IX 2007. god.*, MKSJ, IT-95-13/1-T, §486.

Abdulaha Salihovića, Jusufa Ramčića, Mevludina Alikadića, GR-14, Najfe Alikadić, GR-10 (cijeneći i iskaz ovog svjedoka dat u istrazi), iskaza svjedoka Boška Matića datog u istrazi, kao i nalaza i mišljenja vještaka Rifata Kešetovića.¹⁸⁶

317. Prije analize izvedenih dokaza, Vijeće nalazi potrebnim da se osvrne na situaciju koja se relativno često dešavala u ovom krivičnom predmetu, a to je da svjedoci prilikom svjedočenja na glavnom pretresu značajno ili u potpunosti odstupe od ranije datih izjava u istrazi, bez davanja razloga za takve razlike i promjene, formulišući iste uglavnom na način da njemu to nije poznato, da se ne sjeća, da nije tačno, da je to dopisivano od strane lica koja su saslušavala, odnosno da su isti "servirali" odgovore i objašnjenja i tome slično. Rukovodeći se obavezom suda da u odnosu na iskaze pojedinih svjedoka izvrši pažljivu i svestranu ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, konkretno za ovu tačku iskazi svjedoka Boška Matića i GR-10, koji su uglavnom ili u značajnom dijelu negirali svoj iskaz iz istrage tokom svjedočenja pred ovim sudom, Vijeće je nastojalo da pronađe logičko i prihvatljivo objašnjenje ovakvih razlika, ali u tome nije uspjelo. Naime, evidentno je da prilikom saslušanja u istrazi isti nisu bili pod prijetnjom ili pritiskom bilo koje vrste, da su prije davanja iskaza bili upoznati sa pravima koja im pripadaju shodno Zakonu o krivičnom postupku BiH i da su zapisnik iz istrage uredno potpisali, uz prethodnu izjavu da nemaju primjedbi na način na koji je vođen razgovor i da im nije prijećeno niti bilo šta obećano.¹⁸⁷ Oba svjedoka, i Boško Matić i GR-10, pitani su od strane Vijeća za objašnjenje takvih značajnih razlika u svjedočenju na glavnom pretresu i tokom istrage, a odgovori su bili da su istražitelji prilikom davanja iskaza u istrazi sugerisali odgovore (svjedok Boško Matić), odnosno da je rekao šta je znao ili da je to čuo od drugih (svjedok GR-10). Također, svjedok Matić je pitan, obzirom da bi u kontekstu prethodnog navoda to bilo logično, da li je ikome nakon svjedočenja rekao da je u zapisnik uneseno nešto što nije rekao i da li je navedeno prijavio, na što je svjedok odgovorio negativno. Slijedom navedenog, Vijeće ne može prihvatiti ovakve navode svjedoka Matića i GR-10 kao istinite, obzirom da se u zapisnicima izričito navodi da su to vjerni zapisnici vođenog razgovora, što svjedoci

¹⁸⁶ Uloženo u sudski spis kao T-43.

¹⁸⁷ Zapisnik o saslušanju svjedoka Boška Matića od 19.04.2018. godine uložen u sudski spis kao T-8; Zapisnici o saslušanju svjedoka GR-10 od 08.03.2018. godine i 19.07.2018. godine uloženi u sudski spis kao T-11.

potvrđuju stavljanjem svog potpisa na vrh i dno svake stranice.¹⁸⁸ Dakle, iz svega navedenog jasno proizilazi da na svjedoke Boška Matića i GR-10 niko nije vršio uticaj da bi svjedočili o činjenicama i okolnostima o kojima su imali neposredna saznanja, koja su prema mišljenju Vijeća, veoma detaljno i objektivno iznijeli prilikom saslušanja u istrazi, što je dokumentovano u zapisnicima o saslušanju svjedoka. Vijeće također primjećuje da svjedoci u istrazi događaje iznose iz vlastite perspektive, pominjujući određene detalje i pojedinosti koji su jedino mogli biti poznati licima sa neposrednim saznanjima, a ne saznanjima po čuvenju, te se ne stiče uvjerenje da su svjedocima prilikom saslušavanja sugerisani odgovori. Kako na glavnom pretresu ovi svjedoci nelogično i neuvjerljivo izbjegavaju odgovor na mnoga pitanja o kojima su detaljno svjedočili u istrazi, to je Vijeće odlučilo pokloniti vjeru iskazima svjedoka iz istrage u dijelovima u kojima su ti iskazi potkrepljeni iskazima drugih saslušanih svjedoka na iste okolnosti te drugim materijalnim dokazima. Zapisnici o saslušanju ovih svjedoka su uloženi u materijalne dokaze,¹⁸⁹ i podvrgnuti su slobodnoj ocjeni zajedno sa svim ostalim izvedenim dokazima.

318. Dodatno, iskaze svjedoka GR-10 obilježila je još jedna specifičnost, a to je da se izjave date u istrazi u bitnim dijelovima razlikuju. Konkretno, u izjavi od 08.03.2018. godine¹⁹⁰, svjedok GR-10 izjavljuje da mu nije poznato ništa o zarobljavanju lica muslimanske nacionalnosti po imenu Safet Alikadić, da bi u izjavi koja će uslijediti nakon ove, dana 19.07.2018. godine dao vrlo detaljan iskaz o kritičnom događaju. Ovakve razlike u svojim izjavama, svjedok GR-10 prilikom davanja potonjeg iskaza, objašnjava na način da se odlučio da se dobrovoljno prijavi i da da iskaz o stvarima o kojima je i ranije pitan, o kojima zbog straha za sebe i svoju porodicu nije smio govoriti. Taj strah vezuje za optuženog i članove njegove porodice, a intenzitet tog straha iz kojeg razloga je tada i tražio zaštitu najbolje opisuju riječi samog svjedoka zabilježene na zapisniku o saslušanju

¹⁸⁸ Paragraf 13, stranica 5. zapisnika o saslušanju svjedoka Boška Matića; Paragraf 14. stranica 7. zapisnika o saslušanju svjedoka GR-10, od 19.07.2018. godine, te paragraf 15. stranica 5. zapisnika o saslušanju svjedoka GR-10, od 08.03.2018. godine .

¹⁸⁹ T-8- Zapisnik o saslušanju svjedoka Boška Matića, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0015261 18, Kladanj od 19.04.2018. godine; T-11- Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 08.03.2018. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 19.07.2018. godine.

¹⁹⁰ Na sličan ili gotovo istovjetan način je svjedok GR-10 izjavljivao i u druge 3 (tri) izjave iz istrage koje su uložene kao dokaz odbrane O-2, ovisno naravno na koje okolnosti je saslušan, tako da Vijeće neće posebno navoditi te iskaze, ali ih cijeni u kontekstu različitog svjedočenja svjedoka u odnosu na iskaz iz istrage od 19.07.2018. godine (uloženo u sudski spis kao dokaz Tužilaštva T-11) i u konačnici njegovo svjedočenje na glavnom pretresu u ovom predmetu.

od 19.07.2018. godine: „Bio bih spreman da preuzmem radije svu krivicu i odgovornost Rade Garića na sebe nego da se u selu sazna da ja stojim iza ove izjave. Vi ne znate kakva je to porodica i kakvi su to ljudi. Bcjm se za svjcu porodicu i unuke i ništa na svijetu mi ne bi moglo nadoknaditi da im se nešto dogodi. Veoma je teško sakriti u Vlasenici i kada se ode u SIPA-u ili Tužilaštvo BiH da se da izjava jer advokati i boračke organizacije to nekako otkrju i čak kada se dobije poziv prije svjedočenja svi svjedoci budu pozvani i savjetovani šta smiju a šta ne smiju pričati. Zbog toga vas još jednom molim da pripazite i da sa ovom mojom izjavom postupate oprezno. Upravo radi ovih stvari ja nisam smio do sada da kažem istinu. Sada sam vidio da je vrag odnio šalu i da je Rade ipak u pritvoru a da tom prilikom ne želim da preuzimam tuđu odgovornost. Kada bi se saznalo da sam ovo ispričao digla bi se velika hajka na mene i moju porodicu i ne smijem da pomislim na šta su sve spremni Rade Garić i ljudi odani njemu, pri čemu posebno ističem njegovog sina Stevu.“ Obzirom na ovakve navode svjedoka na zapisniku od 19.07.2018. godine (u kojem također navodi da ostavlja mogućnost da u narednom periodu dopuni izjavu ako se sjeti neki novih događaja ili detalja, kao i da su istražitelji slobodni da ga kontaktiraju u bilo kojem slučaju, uz napomenu da svaki njihov naredni kontakt bude pod istim okolnostima i uvjetima kao ovaj dana 19.07.2018. godine, a to je da se ne šalje nikakav poziv putem pošte niti da ga se traži po selu) i prednje zaključke u pogledu svjedočenja na glavnom pretresu, Vijeće će prilikom analize okolnosti opisanih u tački 1.5. optužnice cijeliti Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10 od 19.07.2018. godine,¹⁹¹ te isti analizirati i cijeliti zajedno sa svim drugim izvedenim dokazima na ove okolnosti.

319. Da se inkriminirani događaj odigrao krajem juna ili početkom jula 1992. godine, proizilazi iz iskaza svjedoka Abdulaha Salihovića, Mevludina Alikadića, GR-14, Boška Matića, GR-6 i Najfe Alikadić. Naime, svjedok Abdulah Salihović se nije mogao precizno izjasniti o tačnom datumu, ali je posvjedočio da su nekih dva do tri mjeseca nakon što su iz Turalića izbjegli u Kladanj pokušali da oslobode selo, te da su kritične prilike sa njim bili Safet Alikadić i Duje. U pogledu vremena kritičnog događaja nešto precizniji su bili Mevludin Alikadić i Najfa Alikadić, sin i supruga stradalog Safeta Alikadića, te svjedok Boško Matić, koji su opisali da se događaj desio krajem juna mjeseca 1992. godine. Svjedok GR-14 je pred sudom izjavio da su prema Turalićima iz Kladnja krenuli

¹⁹¹ Istu ovu izjavu Vijeće će cijeliti i prilikom utvrđivanja krivice za druge tačke Optužnice, a što će Vijeće u konkretnim slučajevima posebno naglasiti i pozvati se na prethodno obrazložene razloge korištenja upravo ove izjave.

03.07.1992. godine, a svjedok GR-6 je potvrdio da se događaj desio tokom ljeta 1992. godine. Imajući u vidu protek vremena od inkriminisanog događaja, od kojeg je prošlo skoro tri decenije, Vijeće nalazi da su svjedoci prema svom najboljem sjećanju iskazivali na ovu okolnost, te da je vremenska odrednica navedena u Optužnici, da se događaj odigrao krajem juna ili početkom jula 1992. godine, dovoljno precizna te kao takva potvrđena iskazima naprijed navedenih svjedoka. Jedino svjedok GR-7, koji također ima neposredna saznanja o civilu Safetu Alikadiću iz Turalića inkriminisanog događaj smješta u prvu polovinu aprila, a koji navod ne nalazi uporište u mnogobrojnim drugim kako subjektivnim, tako i objektivnim dokazima, a posebno onim o formiranju i djelovanju jedinica srpske vojske, konkretno odreda Drinjača te okolnostima iz ove tačke optužnice, tako da Vijeće ovakvo vremensko određenje od strane svjedoka GR-7 shvata kao nemogućnost preciznog vremenskog percipiranja, a što je logična posljedica proteka vremena od inkriminisanog događaja.

320. Iz iskaza svjedoka Abdulaha Salihovića, Jusufa Ramčića, GR-14, Mevludina Alikadića i Najfe Alikadić nesporno proizilazi da su stanovnici Turalića početkom ratnih sukoba iz svog sela izbjegli na područje općine Kladanj, gdje su se muškarci kasnije priključili teritorijalnoj odbrani. Kako to opisuje svjedok Abdulah Salihović: „*morali su se priključiti TO radi paketa, jer nisu imali šta da jedu.*“ Nadalje, iz iskaza pobrojanih svjedoka proizilazi i to da su se krajem juna ili početkom jula 1992. godine organizovali i pokušali osloboditi svoje selo Turaliće. Prema kazivanju svjedoka Abdulaha Salihovića, sa njim su tom prilikom bili Safet Alikadić i Duja, te da je Safet išao kako bi tražio svoje ovce. Opisao je kako su zajedno stigli do sela, do Safetove štale, nakog čega se Safet odvajala i odlazi drumom prema Klještanima da traži ovce. Da je Safet Alikadić išao nazad u Turaliće da bi našao svoje ovce, potvrdili su i svjedoci Najfa Alikadić, Mevludin Alikadić, GR-14, GR-7 i GR-3. Činjenicu da se Safet u jednom trenutku odvojio od grupe, potvrdio je i svjedok GR-14, koji je opisao da je Safet otišao šumskim putem prema Sokolini, da je u jednom trenutku zapucalo i svi su se uspjeli povući nazad, osim Safeta. Da je sa srpske strane zapucalo, te da su se povukli prema nazad, potvrdili su i svjedoci Jusuf Ramčić i Abdulah Salihović, a svjedok Ramčić je dodao i da je Mujo Ihtijarević, koji je bio najbliži do Safeta, čuo kako je Safet uhapšen.

321. Dakle, iz navedenog proizilazi da je Safet Alikadić neutvrđenog datuma krajem mjeseca juna ili početkom jula 1992. godine sa svojim komšijama iz Turalića krenuo iz Kladnja prema selu sa namjerom da ga pokušaju osloboditi u čemu su vrlo brzo spriječeni

od strane srpskih snaga i natjerani na povlačenje i povratak nazad u Kladanj. Izvedeni dokazi nesporno potvrđuju i da je Safet Alikadić kritične prilike bio u civilnom odijelu (što su saglasno potvrdili svjedoci Najfa Alikadić, Abdulah Salihović, GR-10, GR-6, GR-14 i Boško Matić), nenaoružan (svjedoci Abdulah Salihović i Najfa Alikadić) i sa željom da pokuša pronaći svoje ovce, misleći da mu *“oni neće ništa, jer su komšije”*.¹⁹²

322. Kao svjedoci na glavnom pretresu svjedočili su i pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda “Drinjača”, jedinice kojom je u inkriminisano vrijeme komandovao optuženi, kao i svjedok Dragoljub Jevtić, koji je u to vrijeme bio komandir Odreda “Drinjača”, dakle nadređeni optuženom Gariću i njegovoj jedinici. Tako je svjedok Dragoljub Jevtić, svjedočeći o zoni odgovornosti odreda, kao komandant te jedinice, potvrdio da je ona išla od Luka, desno selo Hadžići, lijevo selo Klještani, te da na tom području osim Odreda “Drinjača” nije postojala nijedna druga jedinica. Zavisno od zadatka, kako to svjedok Jevtić objašnjava, vjerovatno su nekad ti vojnici i noćili u šumi. O lokaciji pripadnika izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda “Drinjača” i njihovog komandira, optuženog Garića svjedočili su svjedoci Boško Matić, GR-10, Dane Klještan, Risto Vasiljević zvan Fongo i GR-6. Tako je svjedok Boško Matić u svom iskazu iz istrage, kojem je Vijeće poklonilo vjeru, naveo da su u junu 1992. godine bili smješteni na brdu iznad Klješšana na lokalitetu zvanom Štit gdje su imali neki šator u koji bi se sklonili u slučaju kiše, a sve to iz razloga kontrole terena zbog prolaska Muslimana iz Vlasenice prema Kladnju i obratno. I svjedok GR-10 ovo potvrđuje navodeći da su na lokalitetu Ogradice, Štit, iznad sela Klješstani, vršili patrole jedno desetak dana i tada su spavali u šatorima. Iako svjedok Dane Klještan izjavljuje da pripadnici Garićeve jedinice na lokalitetu Štit-Borje nisu držali linije, ovakva činjenica dodatno je potvrđena iskazima svjedoka Riste Vasiljevića zvan Fongo i GR-6, također pripadnika ove jedinice, koji su potvrdili da su na tom lokalitetu bili smješteni, da su držali linije, dok svjedok GR-6 potvrđuje i navode svjedoka Matića (iskaz iz istrage) i GR-10 da su tu imali šator u kojem su spavali. Dakle, iz naprijed navedenih dokaza, kojima je Vijeće poklonilo vjeru, nesporno proizilazi da je izviđačko-diverzantsko odjeljenje Odreda “Drinjača” određeni vremenski period bilo smješteno na lokalitetu Štit – Borje, gdje su držali linije i po potrebi spavali u šatorima.

323. O samom događaju vezanom za Safeta Alikadića, svjedok Boško Matić (iskaz iz istrage) izjavljuje da se sjeća da je optuženi jedne prilike dovezao nekog čovjeka na

¹⁹² Iskaz svjedoka Abdulaha Salihovića.

lokalitet Štit gdje su bili raspoređeni, a za kojeg se pričalo da je zarobljen negdje iznad Turalića. Kada ga je optuženi izveo iz auta, svjedok Matić navodi da je vidio da je to lice obučeno u radničko odijelo plave boje i da je na nogama imao gumene čizme, kao i da je neko od vojnika iz njihove jedinice tada prepoznao tog čovjeka i rekao da je iz Turalića i da se zove Safet, a neko od vojnika je spominjao da poznaje i njegovog oca. Safetu je naređeno da sjedne na zemlju, što je on i učinio i tada odmah optuženi Rade Garić počinje da udara Safeta i da ga maltretira na razne načine. Svjedok Matić ističe da je vidio optuženog kako ga udara nogom i da ga je ošamario rukom po licu. Safet je govorio da je izgubio ovce i da je krenuo u šumu da ih traži kada je i zarobljen. Tokom maltretiranja Safeta, kako to svjedok Matić opisuje, tu je bio i dječak kojeg su u jedinici zvali "Dražo",¹⁹³ kojem tada optuženi Garić naređuje da Safetu stavlja so u usta, a što svjedok nije bio u stanju dugo da gleda, pa se sklonio u šator. Prema procjeni svjedoka Matića to maltretiranje je trajalo oko pola sata, nakon čega je optuženi Garić, Safeta stavio u auto i odvezao, a da li je otišao sam ili sa nekim pripadnikom jedinice svjedok nije mogao da vidi jer je u tom momentu bio u šatoru. Konačno, svjedok napominje da je njega ovaj događaj potresao, da nije volio te scene, te da "*maltretiranje sirotinje nikad nije odobravao*".

324. Saglasno iskazu svjedoka Boška Matića iz istrage, i svjedok GR-10 (iskaz iz istrage od 19.07.2018. godine, a kojem je Vijeće poklonilo vjeru) izjavljuje da u mjesecu juni-juli 1992. godine optuženi dovozi čovjeka po imenu Safet na lokalitet na kojem se tada nalazila njihova jedinica, Ogradice ili Štit, a koji čovjek je bio obučen u plavo radničko odijelo i vezanih ruku, i tu počinje maltretiranje tog lica od strane optuženog Garića, na način da svjedok GR-10 svjedoči trenutku kada ga je optuženi nožem posjekao po čelu, a potom naredio dječaku "Draži", koji je tu bio sa pripadnicima njihove jedinice, da mu posipa so po rani. Kako svjedok GR-10 ističe, taj dječak je radio šta god mu je optuženi rekao. To izživljavanje nad Safetom, prema riječima svjedoka GR-10, traje oko pola sata, i mada se većina nije s time slagala niko od njih nije reagovao iz straha od optuženog.

325. Nadalje, svjedok GR-10 opisuje momente koje u svom iskazu ne navodi svjedok Matić, sasvim logično obzirom da se on u tim trenucima nalazi u šatoru u kojem se sklonio, jer prema vlastitoj tvrdnji to maltretiranje nije mogao dugo da gleda, a to je da dječak

¹⁹³ O dječaku „Draži“ vidi više u analizi tačke 1.6. u dijelu obrazloženja koji se odnosi na nečovječno postupanje prema dječaku Adilu Omeroviću.

počinje da tom čovjeku "uči" nešto kao hodža na arapskom, dok ga Safet samo čudno gleda, sjedeći na zemlji samo je šutio i trpio maltretiranje kojem je bio izložen.

326. Nakon toga, optuženi Garić naređuje svjedoku GR-10, Đorđu Đuriću i Slavku Matiću da zajedno s njim povedu Safeta u auto i da idu prema Vlasenici kako bi se Safet likvidirao, u kojim momentima Safet samo šuti, a kako svjedok GR-10 ističe vidio je na njemu da zna šta će mu se desiti. Konačno, svjedok GR-10 opisuje zaustavljanje na lokalitetu zvani Vis iznad sela Đurići, gdje optuženi njemu naređuje da ostane kod auta, dok on zajedno sa Đorđem Đurićem i Slavkom Matićem odlazi prema krivini vodeći Safeta ispred sebe. U jednom trenutku, kako to izjavljuje svjedok GR-10, Đorđe trči nazad prema njemu i govori da neće da ubije tog čovjeka, neka ga ne tjeraju, nakon čega se ubrzo čuje jedan pucanj, a potom svjedok GR-10 vidi kada su prinijeli tijelo ivici puta i bacili ga niz liticu. Po povratku u njihov logor, na pitanje drugih pripadnika jedinice šta je bilo sa Safetom, svjedok GR-10 navodi da optuženi Garić odgovara "*bačen je niz liticu*", što su svi čuli i znali šta je to značilo.

327. Svjedok GR-10 je izjavio da on lično nije vidio sam čin ubistva, odnosno ko je od njih dvojice, optuženi Garić ili Matić pucao, ali navodi da su obojica bili naoružani automatskim oružjem. Dodatno, svjedok GR-10 izjavljuje da je kasnije nekoliko puta pitao Slavka Matića da li ga je on ubio, na što bi se ovaj nekad samo nasmijao, a nekad bi mu rekao da ga je ubio Rade Garić, pominjući da ga je Garić nožem ubo ispod vrata prije nego što je pucano. Vezano za lice Đorđe Đurić, svjedok GR-10 izjavljuje da mu je poznato da se nakon saslušanja u istrazi istu večer to lice objesilo, kao i da je poslije saslušanja, dakle prije nego što će si oduzeti život, prolazio kroz Mišare i da je te prilike razgovarao sa Garićem govoreći mu "*Rođo, judi sve znaju*", a na što ga je Rade Garić pitao da li je on nešto priznao.

328. Navode dva svjedoka očevica, Boška Matića i GR-10, koji su u istrazi vrlo detaljno opisali događaj u kojem je na brutalan način zlostavljan i ubijen Safet Alikadić iz Turalića, a kojima je Vijeće poklonilo vjeru, potvrđuju i drugi svjedoci. Da je lice Safet Alikadić kritične prilike bio u radničkom plavom odijelu i gumenim čizmama proizilazi iz iskaza svjedoka Najfe Alikadić, Abdulaha Salihovića i GR-7. Safeta Alikadića su svjedoci identifikovali i po njegovom ocu, Nuriji, koji je očigledno bio poznat na tom području, pa tako svjedok GR-8 navodi kako mu je Nurija pravio kuću, te da je imao sina Safeta. Činjenicu da je u inkriminisano vrijeme oštećeni bio sam, nenaoružan, u potrazi za svojim ovcama na području Klješšana, potvrđuju i svjedoci GR-3 i GR-7. Gotovo istovjetno iskazu svjedoka

GR-10 od 19.07.2018. godine, svjedoci GR-7 i GR-6, također pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi i očevici događaja sa Safetom Alikadićem iz Turalića, opisuju kako optuženi Garić zlostavlja čovjeka kojem su vezane ruke, tako što ga udara, siječe nožem po licu, nakon čega naređuje dječaku "Draži" da mu stavlja so na ranu, o čemu je svjedočila i svjedok GR-3 kako joj je pričano da je optuženi Safeta isjekao po licu i sipao mu so po rani. Involviranje maloljetnog dječaka da živom čovjeku koji ne može pružiti nikakav otpor stavlja so na ranu koja krvari, dodatno potvrđuje brutalnost i monstruoznost koju je optuženi Garić iskazao kritične prilike.

329. O odvođenju oštećenog Alikadića na lokaciju gdje će biti ubijen od strane optuženog i drugih pripadnika njegove jedinice, govorio je i svjedok GR-7 koji je potvrdio da su optuženi Garić i GR-10 odveli čovjeka. Međutim, ovaj svjedok je opisao kako su ga odveli u Vlasenicu radi predaje u SUP, te da su im nakon povratka rekli da su ga predali i da će sljedeći put i oni izvršavati naređenja i privoditi ljude. Vijeće poklanja vjeru iskazu ovog svjedoka u dijelu koji se tiče odvođenja od strane optuženog i GR-10, o čemu je detaljno govorio u istrazi i GR-10, međutim razlog njegovog odvođenja i činjenicu da je predat u SUP Vijeće nije prihvatilo, obzirom na kazivanja svjedoka GR-10 kao očevica događaja, te činjenicu da su posmrtni ostaci Safeta Alikadića upravo pronađeni na lokalitetu Debelo Brdo-Vis, opština Vlasenica, a koji su i vještačeni od strane vještaka dr. Rifata Kešetovića, što je u cijelosti saglasno i sa iskazima svjedoka očevidaca GR-10, Boška Matića, kao i svjedoka GR-3 i GR-15 koji navode da su čuli da je odveden na lokalitet Debelog Brda, dok svjedok GR-15 dodaje da je tu i likvidiran.

330. O okolnostima odvođenja Safeta Alikadića, govorio je i svjedok GR-6 koji je opisao da je optuženi zajedno sa Ljubomirom, GR-10 i Đorđem Đurićem odveo Safeta prema Vlasenici, a da po njihovom povratku "*niko ništa ne govori, nit' pita*". On je također u svom iskazu dodao da je kasnije od Đurića i GR-10 čuo da je Safeta optuženi Garić nožem zaklao i da je bačen sa neke stijene, a što je zapravo saglasno iskazu svjedoka GR-10 iz istrage od 19.07.2018. godine. Mada navod svjedoka GR-10 o tome da je optuženi po povratku rekao svima da je Safet bačen niz liticu ne potvrđuje svjedok GR-6, takva okolnost je toliko varijabilna iz mnogobrojnih razloga (mogućnost percepcija, mogućnost da čuje u datom trenutku, lokacija gdje se svjedok nalazio, njegovo pamćenje, brojnost prisutnih lica, buka i slično) i bez ikakvog utjecaja na vjerodostojnost i istinitost iskaza ovih svjedoka. Svjedok GR-6 je također u svom iskazu naveo da je Safeta, pored Garića i GR-10, odveo i Ljubomir, kojeg svjedok GR-10 ne navodi (već Slavka Matića), koja tvrdnja za

ovo Vijeće nije od krucijalnog značaja za ocjenu vjerodostojnosti iskaza ovih svjedoka, posebno imajući u vidu protek vremena od skoro tri decenije, sa koje vremenske distance je svjedocima jako teško da se sjete svih detalja događaja. U tom dijelu, Vijeće poklanja vjeru svjedoku GR-10 koji je lično prisustvovao događaju i bio u prilici da precizno odredi lica koja su kritične prilike otišla sa optuženim i Safetom, obzirom da je on bio jedan od njih.

331. U konačnici, da je tijelo ubijenog Alikadića kritične prilike bačeno niz liticu od strane optuženog potvrđuje i činjenica da su njegovi posmrtni ostaci pronađeni na istom lokalitetu,¹⁹⁴ o kojem je govorio svjedok očevidac GR-10, a njegovu dilemu iznesenu prilikom saslušanja dana 19.07.2018. godine o tome kako se iko mogao spustiti niz te litice da bi ga tražio, razrješava sin oštećenog, svjedok Mevludin Alikadić koji kaže da su se spuštali užadima kako bi došli do posmrtnih ostataka njegovog oca.

332. Izjašnjavajući se na okolnosti povreda koje su nađene na posmrtnim ostacima Safeta Alikadića, vještak Kešetović je pred sudom izjavio, obzirom da se radi o nekompletnim skeletnim ostacima, da se ne može sa sigurnošću utvrditi koje su povrede nastale za života i koje su mogle biti uzrok smrti, kao i da su pronađene različite povrede koje podsjećaju na povrede koje su mogle nastati djelovanjem nekog projektila, mine i tome slično. Dakle, po pitanju uzroka smrti Safeta Alikadića, Vijeće nije bilo u mogućnosti da cijeni iskaz vještaka Kešetovića, obzirom na njegovu tvrdnju da se pregledom skeleta koji je reasociran ne mogu sa sigurnošću utvrditi povrede nastale za života i one koje su mogle biti uzrok smrti, a što Vijeće i prihvata imajući u vidu objašnjenje vještaka dato s tim u vezi. U pogledu činjenice pronalaska skeletnih ostataka preminulog Safeta Alikadića i njihove lokacije, Vijeće je prihvatilo iskaz vještaka dat na glavnom pretresu, te nalaz i mišljenje vještaka, ocijenilo ih kao istinite, pouzdane, jasne, zasnovane na pravilima struke i nauke, imajući u vidu da se radi o dugogodišnjem sudskom vještaku i da su nalaz i mišljenje zasnovani na materijalnoj dokumentaciji, te da su u bitnim dijelovima saglasni sa drugim izvedenim dokazima.

333. Na okolnosti ove tačke optužnice, u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH pročitana je i iskaz svjedoka Rajka Matića, koji je izjavio da je Alikadić bio naoružani neprijateljski vojnik koji je zarobljen i predat u policijsku stanicu u Vlasenici, u maju 1992. godine. Vijeće

¹⁹⁴ T-43.

iskaz svjedoka na ove okolnosti nije prihvatilo, jer u ostalim dokazima nije našlo potvrdu ovakvih navoda. Niko od saslušanih svjedoka nije potvrdio da je Safet Alikadić bio naoružani neprijateljski vojnik, nego naprotiv, svi svjedoci pitani na ove okolnosti su potvrdili da se radilo o licu koje je bilo u civilu (radničkom plavom odjelu), nenaoružano i koje je došlo da traži svoje ovce. Navod svjedoka da je u maju 1992. godine Safet predat u policijsku stanicu u Vlasenici je također ostao nepotvrđen drugim dokazima, obzirom da iz svih prethodno analiziranih dokaza jasno proizilazi da se inkriminirani događaj desio krajem juna ili početkom jula, a ne kako to svjedok izjavljuje u maju 1992. godine.

334. Odbrana optuženog je tokom postupka problematizirala kredibilitet svjedoka GR-6 i GR-3, ističući da su u dugogodišnjoj zavadi sa porodicom optuženih, iz raznih razloga (neriješeni imovinskopravni odnosi, politička opredjeljenja i fizičko mlattretiranje djece optuženog od strane GR-6 što je rezultiralo i sudskim postupcima), o čemu je odbrana uložila materijalne dokaze, konkretno ..., kojom su GR-6, Ljubiša Garić i Stevan Garić oglašeni krivim zbog krivičnog djela Laka tjelesna povreda iz člana 155. stav 1. KZ RS, a koja je postala pravosnažna Također, odbrana optuženog osporava kredibilitet svjedoka GR-10, ističući da je svjedok nekonzistentno svjedočio, te svjedoka GR-15, koji je prema mišljenju odbrane, a što proizilazi iz iskaza svjedoka optužbe, počinio brojna krivična djela tokom 1992. godine na području Vlasenice. U pogledu kredibiliteta i vjerodostojnosti svjedoka GR-6, GR-3 i GR-15, suprotno drugačijoj tezi odbrane optuženog, Vijeće cijeni da su svjedoci GR-6, GR-3 i GR-15 na glavnom pretresu, na uvjerljiv, objektivan i detaljan način iznijeli svoja saznanja o predmetnim inkriminacijama koja se optuženom stavljaju na teret, a što je nesumnjivo bila njihova dužnost kao svjedoka, pri čemu Vijeće napominje da njihovi iskazi obiluju detaljima koji mogu biti poznati samo licima koja imaju neposredna saznanja, bilo kao učesnici ili pak kao posmatrači predmetnih inkriminacija, ili koja imaju posredna saznanja o tome. Prema ocjeni Vijeća, iz iskaza svjedoka GR-3, GR-6 i GR-15 može se uočiti njihova volja da iznesu sva saznanja koja imaju o predmetnim inkriminacijama, uz odsustvo bilo kakvog motiva da neosnovano terete optuženog, odnosno Vijeće smatra da svjedoci nisu optuženom htjeli staviti na teret više inkriminacija, nego što je isti zaista i počinio. Dakle, nakon detaljnog uvida u sve uložene dokaze i prigovore odbrane na okolnost vjerodostojnosti i kredibiliteta svjedoka GR-6, GR-3 i GR-15, Sud je nakon svestrane ocjene uložениh dokaza i podnijetih prigovora, te ocjene iskaza svjedoka GR-6, GR-3 i GR-15 i drugih provedenih dokaza, našao da isti nisu doveli u pitanje vjerodostojnost navoda svjedoka GR-6, GR-3 i GR-15 u pogledu predmetnih inkriminacija. Naime, Vijeće

se u tom smislu ograničilo na iskaze svjedoka GR-3, GR-6 i GR-15 u onim dijelovima koji su bili relevantni za odlučivanje u ovom krivičnom predmetu i predmetni dokazi uloženi od strane odbrane nisu doveli u pitanje kredibilitet ovih svjedoka u tom smislu. Činjenice da je svjedok GR-6 ranije osuđivan zbog događaja u kojem je, između ostalog, učestvovao i sin optuženog, Stevan Garić, te da je svjedok GR-3 u srodstvu sa svjedokom GR-6, same po sebi nisu dostatne da se njihovi iskazi a priori smatraju nepouzdanim, pogotovo što su svjedoci GR-6 i GR-3 iznosili svoja lična i/ili posredna zapažanja, odnosno saznanja o događajima koji činjenično nemaju bilo kakvu vremensku ili prostornu vezu sa inkriminiranim radnjama za koje je svjedok GR-6 krivično odgovarao. Vijeće podsjeća da je iskaze svjedoka GR-6, GR-3 i GR-15 cijeno sa posebnom pažnjom, odnosno da je nakon detaljne i svestrane analize provedenih dokaza, iskaze svjedoka GR-6, GR-3 i GR-16 ocijenilo vjerodostojnim i u bitnim dijelovima saglasnim, te dopunjujućim sa ostalim provedenim dokazima. U pogledu vjerodostojnosti iskaza svjedoka GR-10 Vijeće, a sve u cilju izbjegavanja suvišnog ponavljanja, upućuje na paragrafe 317. i 318. Presude u kojima je detaljno analizirano pitanje iskaza svjedoka GR-10 datih tokom istrage, kao i na glavnom pretresu. Također, Vijeće napominje da se prigovorima odbrane u pogledu kredibiliteta svjedoka GR-12 nije detaljnije bavilo, obzirom da taj iskaz nije cijeno u kontekstu predmetnih inkriminacija za koje je optuženi oglašen krivim.

335. Na okolnosti stradanja Safeta Alikadića, pitani su i svjedoci odbrane optuženog Spasoje Došić, Zoran Stupar, Cvijetin Milošević, Milan Klještan, Nikodin Kovačević i Slavoljub Milošević, međutim svi oni su saglasno izjavili da nisu nikad čuli da je neko lice muslimanske nacionalnosti iz sela Turalići zarobljeno i zlostavljano od strane optuženog i pripadnika njegove jedinice. Činjenica da ovi svjedoci nisu nikada čuli za događaj, ne znači da se sam događaj nije i desio, posebno imajući u vidu prethodno analizirane, jasne i detaljne iskaze svjedoka očevidaca, posebno svjedoka tzv. insajdera, koji su u kritično vrijeme bili dio jedinice kojom je komandovao optuženi i koji su bili prisutni na mjestu događaja, kao što su svjedoci GR-10 (iskaz iz istrage od 19.07.2018. godine), Boško Matić (iskaz iz istrage), GR-6 i drugi, čije iskaze je Vijeće analiziralo kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi, te na osnovu istih van svake razumne sumnje zaključilo da je optuženi Garić u inkriminirano vrijeme brutalno i monstruozno zlostavljao i učestvovao u ubistvu civila Safeta Alikadića, sina Nurije, iz Turalića, koji je kritične prilike bio u plavom radnom odijelu, nenaoružan, čija je jedina nesreća bila da prilikom traženja svojih ovaca završi u rukama optuženog. Dokle seže to zlostavljanje od strane optuženog i njegovo uživanje u istom, najilustrativnije potvrđuje činjenica da je u zlostavljanje civila Alikadića, optuženi

uključio i maloljetnog dječaka kojeg je tjerao da mu stavlja sol na rane te da ga udara nogom u predijelu stomaka. Odnos optuženog prema tom dječaku, o kojem će u nastavku biti više riječi, također svjedoči o tome kakva je ličnost bio i jeste optuženi Garić. Dodatno, da se optuženi potrudio da sakrije posljedice svojih radnji potvrđuje činjenica da je oštećeni Alikadić odvezen na lokalitet koji ima poprilično nepristupačne dijelove i da ga je optuženi Garić zajedno sa drugim pripadnikom svoje jedinice bacio niz liticu niz koju se moralo spuštati pomoću užadi, odnosno adekvatne opreme, kako bi se došlo do posmrtnih ostataka.

336. Imajući u vidu naprijed elaborirane iskaze, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je u inkriminisano vrijeme optuženi postupajući sa direktnim umišljajem, u svojstvu saizvršioca, učestvovao u ubistvu oštećenog Alikadića, na način kako je opisano u izreci, te je apsolutno poklonilo vjeru iskazima svjedoka (u odnosu na GR-10 i Boška Matića radi se o iskazima iz istrage), cijeneći da su isti dati objektivno, da su u odlučujućem dijelu međusobno saglasni, te potkrijepljeni iskazima ostalih navedenih svjedoka koji nisu neposredni očevici događa, što kod Vijeća nameće logičan zaključak da se događaj odvio kako je to prije svega opisao svjedok „GR-10“, koji je očevidac cijelog događaja.

337. Kao što je ranije u okviru poglavlja o progonu navedeno, Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog Garića imalo u sebi diskriminirajuću osnovu po kriteriju nacionalnosti i vjere, poduzimajući navedene radnje samo zato što je oštećeni Safet Alikadić Musliman. Ovo posebno proizilazi iz činjenice da je maloljetnog muslimanskog dječaka kojeg je upravo iz diskriminatorne namjere zvao „Dražo“ (o čemu će više biti u dijelu obrazloženja koji se odnosi na nečovječno postupanje prema dječaku Adilu Omeroviću) tjerao da Safetu Alikadiću za vrijeme dok biva maltretiran od strane optuženog Garića „uči nešto kao hodža na arapskom jeziku“.¹⁹⁵

338. Stoga se Vijeće van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi, postupajući sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji, u svojstvu saizvršioca i sa diskriminatornom namjerom, počinio progon ubistvom oštećenog Safeta Alikadića, na način kako je to opisano u izreci presude.

¹⁹⁵ Svjedok GR-10, iskaz iz istrage od 19.07.2018. godine.

339. Vijeće je činjenični opis događaja koji se tiče zlostavljanja i ubistva Safeta Alikadića, u cijelosti kvalifikovalo kao ubistvo u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti iz tačke h) stav 1. člana 172. u vezi sa tačkom a) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, suprotno kvalifikaciji ovog događaja u tački 1.5. optužnice. Naime, Tužilaštvo je inkriminisani događaj kvalifikovalo i kao ubistvo iz tačke a), mučenje iz tačke f) i nečovječno postupanje iz tačke k) člana 172. KZ BiH čime je očito previdjelo činjenicu da ubistvo kao djelo sa smrtnom posljedicom konzumira sve druge radnje koje nemaju takvu posljedicu, posebno kada u konkretnom slučaju zlostavljanje oštećenog prethodi njegovom usmrćenju. Ovakav propust Tužilaštva ispravljen je od strane Vijeća, obzirom da sud, u skladu sa članom 280. stav 2. ZKP BiH, nije vezan za prijedloge Tužilaštva u pogledu pravne ocjene djela.

340. U konačnici, Vijeće je izvršilo i manje korekcije činjeničnog opisa ove tačke, isključivo u cilju jasnoće i preciznosti, a što nikako ne ide na štetu optuženog, niti na bilo koji način dira u suštinu inkriminisanog događaja. Pa tako, navod „*sa svcjim vodom*” formulisalo na način „*sa svcjom jedinicom*” obzirom da je optuženi u inkriminisano vrijeme bio komandir odjeljenja, kako mu se to optužnicom i stavlja na teret, a ne voda – kako su navedenu jedinicu uglavnom oslovljavali svjedoci. Imajući u vidu pravnu kvalifikaciju ovog djela Vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo riječ „*mučio*”, kao i navod „*i vratu*”, obzirom da takvo što ne proizilazi iz iskaza svjedoka ispitanih na ove okolnosti. Također, Vijeće je korigovalo i navod „*sa pripadnicima interventnog voda*”, tako da glasi „*sa pripadnicima svcje jedinice*”, obzirom na prednji zaključak u pogledu jedinice kojom je komandovao optuženi Garić u inkriminisano vrijeme. Konačno, Vijeće je u izreci presude umjesto punog imena i prezimena lica koja su sa optuženim kritične prilike učestvovala u ubistvu Safeta Alikadića navelo inicijale „*Đ.Đ.*” i „*S.M.*” obzirom da je u ovom predmetu isključivo utvrđivana krivnja optuženog Garića za djela koja mu se stavljaju na teret, te da se postupak u odnosu na ova lica nije ni vodio.

(ii) Ubistvo Hasana Ahmetovića – tačka 1.7. izreke presude

341. U odnosu na tačku 1.7. osuđujućeg dijela izreke, optuženi je oglašen krivim, da je dana 24.11.1992. godine ili približno tog datuma u rejonu sela Grabovica, opština Vlasenica, zajedno sa drugim pripadnicima jedinice kojom je komandovao, među kojima su bili Zoran Garić i Miko Vasiljević, nezakonito lišio slobode civile muslimanske nacionalnosti, Hasana Ahmetovića, Ibru Ahmetovića i Vejsila Ahmetovića, nakon čega je fizički zlostavljao Ibru i Vejsila Ahmetovića, udarajući ih kunadcima pušaka, nogama,

drvenim kolcima, cjepanicama i drugim predmetima po raznim dijelovima tijela, slijedom čega je Vejsilu od siline udarca u predjelu usta izbio više zuba, a Ibri nožem rasjekao desnu stranu lica, u predjelu obraza od uha do usta, te zamahnuo puškom i kundakom iste udario Hasana Ahmetovića u predjelu srca kojem je momentalno potekla krv iz nosa i ušiju, te je isti pao na zemlju, nakon čega ubrzo više nije davao znakove života, nakon čega im je naređeno da Hasana podignu na tovarni prostor teretnog vozila marke TAM, čije tijelo je već tada bilo hladno, te su uz pratnju jednog vojnika, kojim vozilom je upravljao Radomir Deurić odvezeni u komandu Vlaseničke brigade u Vlasenici, gdje je ostalo tijelo Hasana Ahmetovića, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni.

342. Dakle, Tužilaštvo ovom tačkom, optuženom pored ubistva civila muslimanske nacionalnosti, Hasana Ahmetovića, stavlja na teret i mučenje i nečovječno postupanje prema Ibri i Vejsilu Ahmetoviću,¹⁹⁶ što će biti obrazloženo u dijelu presude kojom se obrazlaže krivica optuženog za druga nečovječna djela. U ovom dijelu, Vijeće će analizirati izvedene dokaze samo na okolnosti ubistva Hasana Ahmetovića i krivnju optuženog za to djelo, imajući u vidu činjenični opis ove tačke za inkriminaciju ubistva, i to da je optuženi kundakom puške udario Hasana Ahmetovića u predjelu srca od čega je njemu momentalno potekla krv iz nosa i ušiju, te je isti pao na zemlju, nakon čega ubrzo nije davao znakove života, a kad je u večernjim satima njegovo tijelo utovareno na teretno vozilo isto je bilo hladno i odvezeno u komandu Vlaseničke brigade u Vlasenici, gdje ostaje tijelo Hasana Ahmetovića, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni.

343. Vijeće je zaključak o krivici optuženog za ovu inkriminaciju izvelo analizom iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, pročitano iskaza svjedoka Ibri Ahmetovića (u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH), te svjedoka Radomira Deurića, GR-10, Suvada Sulejmanija, Džemala Dautovića, Adnana Dedakovića, Hajrudina Gogića, Ismeta Hasanovića i Huseina Budića.

344. Pa tako, svjedok Vejsil Ahmetović izjavljuje kako su njegov otac, Hasan Ahmetović, brat Ibro Ahmetović, i on dana 24.11.1992. godine iz Cerske nastojali da se probiju prema Kladnju, na put za Han Pijesak – Raču, kada su sišli u selo Grabovica, čija su susjedna sela Mišari i Klještani, gdje su bili zarobljeni od strane srpskog vojnika u SMB uniformi.

¹⁹⁶ Vidi – E. Druga nečovječna djela – (iv) Nečovječno postupanje prema Vejsilu Ahmetoviću i Ibri Ahmetoviću – tačka 1.7. izreke presude.

Ove navode potvrđuje i brat svjedoka Ibro Ahmetović, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, navodeći da su zaustavljeni u rejonu sela Grabovica oko 16:30 sati.

345. U pogledu lica koja su kritične prilike zarobila braću Ahmetović i njihovog oca Hasana, svjedok Vejsil Ahmetović navodi da je tom vojniku što ih je zarobio, u ispomoć došla grupa vojnika među kojim vojnicima je bio Mika, što je radio u komunalnom, Rade Garić i Zoran Garić, koju dvojicu nije prije rata poznao, već ih je upoznao tu na Grabovici, dodajući da su se predstavili, te ostali njemu nepoznati vojnici. Odbrana optuženog je problematizirala u unakrsnom ispitivanju okolnost predstavljanja, u kom pravcu je svjedok dao i više nego prihvatljivo objašnjenje, izjavljujući da su im rečena imena kako bi „znali ko ih tuče“, a ne radi samog predstavljanja. Saglasno navodima svjedoka Vejsila Ahmetovića, i svjedok Ibro Ahmetović je u izjavi koja je pročitana, naveo da je bilo 12 naoružanih vojnika, mlađe starosne dobi, u maskirnim uniformama, kao i da su među njima bila dva starija lica odjevena u SMB uniforme, te da su od naoružanja imali automatske puške i mitraljez osamdeset četvorku.

346. Nadalje, svjedok Vejsil Ahmetović opisuje kako su ih od mjesta zarobljavanja vodili prema selu i tukli, drvenim cjepanicama i kundacima. Dovedi su ih do kuće gdje je bio drveni A-stup za struju, gdje su sva trojica vezana za taj stup kanapom oko vrata, gdje ih počinju tući, najviše Zoran, Rade i Miko puškama, kundacima, čime stignu, a o kojem premlaćivanju je saglasno govorio i svjedok Ibro Ahmetović. O pojedinačnom premlaćivanju ovih lica će biti više u analizi tačke 1.7. izreke presude u dijelu presude kojom se obrazlaže krivica optuženog za druga nečovječna djela.

347. Kada je riječ o zlostavljanju i ubistvu njihovog oca, svjedok Vejsil Ahmetović je naveo da je, osim premlaćivanja prilikom dovođenja do kuća, te nakon što su bili svezani za A-stub, Rade (Garić) oca udario kundakom u predjelu srca, od čega su mu krenule dvije kapi krvi na nos i po jedna na uši, od čega je otac počeo da se gubi i da je to bilo pred smrt. U pročitanoj iskazu svjedoka Ibre Ahmetovića se navodi da je otac od zadobijenih udaraca preminuo na licu mjesta, i to najvjerojatnije zbog udarca u predjelu kičme od kojeg je odmah pao na zemlju, da bi nakon 20-tak minuta umro, a što se u bitnim dijelovima poklapa sa iskazom svjedoka Vejsila Ahmetovića. Oba svjedoka su saglasna u činjenici da je bio jedan sporni udarac od koga je otac preminuo, s tim da je svjedok Vejsil izjavio da je to bio udarac u predjelu srca, ne izjašnjavajući se da li je taj udarac zadat sa prednje ili sa zadnje strane tijela, dok je svjedok Ibro Ahmetović u svom iskazu koji je pred sudom pročitao izjavio da je to bio udarac u predjelu kičme, aludirajući da je taj udarac

bio sa zadnje strane. Vijeće prihvata da je uzrok smrti udarac u predjelu srca, a kako je to i opisano u samoj optužnici, nalazeći da je svjedok Vejsil Ahmetović u pogledu svog iskaza bio precizniji, posebno imajući u vidu da je i uživo svjedočio pred sudom, kada je mogao i preciznije biti pitan na ove okolnosti, dok svjedok Ibro Ahmetović, obzirom da je preminuo prije davanja iskaza na glavnom pretresu nije mogao biti pitan da detaljnije pojasni mjesto spornog udara od kojeg je otac preminuo.

348. Nadalje, svjedok Vejsil Ahmetović je na glavnom pretresu detaljnije svjedočio na okolnosti kompletnog događaja od Ibre Ahmetovića, a detaljnije i u odnosu na svoj iskaz iz istrage, a što je sasvim očekivano obzirom da se radi o dokazu koji je neposredno izveden pred sudom te da je svjedok Vejsil Ahmetović bio podvrgnut i direktnom i unakrsnom ispitivanju, kada je veća mogućnost da ispriča više detalja i da se sjeti još nekih prilikom ponovnog prisjećanja na sami događaj.

349. Tako je svjedok Vjesil Ahmetović na glavnom pretresu još dodatno izjavio da su nakon premlaćivanja kod A-stuba odvezani i odvedeni prema jednoj rupi, gdje je Rade htio da njihovog oca zakolje, vadeći nož i prebacujući mu glavu preko noge, ali se predomislio, nakon čega ih vraćaju i otac kod stuba pada. Nadalje, svjedok Vejsil Ahmetović izjavljuje da su tada oca natovarili na neka kolica i vozili ga prema vikendici, gdje ga spuštaju na pelerinu od bojnih otrova, gdje otac govori bratu da ga prevrne, na što je brat pitao Zorana da li smije, pa ga je prevrnuo i misli da je otac tu izumro. Zoran Garić da bi se uvjerio da li je otac umro, prema navodima svjedoka Vejsila Ahmetovića, ispaljuje nekoliko metaka u šumu i govori „*Ubismo ti Vejsila*“, vjerovatno da vidi da li će reagovati, međutim otac više nije davao znakove života.

350. U večernjim satima, kako to navodi svjedok Vejsil Ahmetović, došao je tamić po njih, a što potvrđuje i svjedok Radomir Deurić, koji je u inkriminisano vrijeme bio vojno angažovan u Vlasenici na poslovima vozača. Svjedok Deurić je pred sudom izjavio da je u zimu '92 godine tokom noći dobio zadatak, odnosno poruku od veziste da ode u selo Grabovica po bolesno ili ranjeno lice, što je svjedok i učinio, vozeći tamića sa produženom karoserijom, žute boje, dodajući da mu je rečeno da je čovjek pao sa stijene. Da je upravo vozač žutog tamića bio Radomir Deurić proizilazi iz pročitanoig iskaza svjedoka Ibre Ahmetovića, koji je Deurića poznavao od prije rata jer je radio kao vozač u Boksitu.

351. Kako svjedok Vejsil Ahmetović dalje opisuje, po dolasku tamića naređeno im je od strane Zorana, Radeta i Mike da podignu oca na tamić, kada je podigavši oca i osjetio da

je otac hladan po stomaku, odnosno da je već bio mrtav. Navode svjedoka Vejsila Ahmetovića o naredbi da tijelo svog oca podignu na kamion potvrđuje i pročitani iskaz svjedoka Ibri Ahmetovića, a posredno i svjedok Deurić koji je izjavio da je taj stariji čovjek, a za kojeg će kasnije saznati da je iz Gerova i da je radio s njim u njegovoj prvoj firmi, imena Hasan unijet i iznijet sa vozila.

352. Da je Hasan Ahmetović bio već mrtav prilikom unošenja na kamion proizilazi prvenstveno iz iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, te pročitanih iskaza svjedoka Ibri Ahmetovića, ali posredno i navoda svjedoka Deurića da je Hasan na kamionu bio u ležećem položaju, te da su ga na kamion unijeli, a kasnije i iznijeli. Iako je svjedok Deurić izjavio da je njemu Hasan izgledao živ i da bi ujutru bilo krvi na kartonima kamiona koji su bili postavljeni da je bilo povreda, Vijeće nije prihvatilo ove navode svjedoka, posebno imajući u vidu činjenicu da on nije prilazio tijelu Hasana Ahmetovića kako bi se sam u to uvjerio, a prema vlastitoj izjavi već je bila noć kada je došao u rejon sela Grabovica po ta lica. Sa druge strane, Vijeće je poklonilo vjeru svjedoku Vejsilu Ahmetoviću, a u cijelosti je prihvatilo i pročitani iskaz Ibri Ahmetovića, koji su saglasno potvrdili da je otac ubrzo nakon udarca koji mu je zadao Rade Garić kundakom puške i preminuo, te da je već bio mrtav kada su ga unosili u kamion.

353. Dodatno, da svjedok Vejsil Ahmetović kao očevidac i neposredno oštećeni svjedoči istinito i objektivno, bez ikakve namjere da lažno tereti optuženog, proizilazi iz njegovog iskaza o daljnim dešavanjima po dolasku teretnog vozila, koji potvrđuju i drugi svjedoci. S tim u vezi, svjedok Vejsil Ahmetović navodi da je jedno lice bilo s njima pod ceradom i dva u kabini sa vozačem, a što je saglasno navodima svjedoka Deurića da je na kamionu bilo jedno ili više naoružanih lica kao pratnja. Također, svjedok Vejsil Ahmetović navodi da su dovezeni u komandu u Vlasenicu, koja je bila u nekom bivšem kafiću, gdje su oca istovarili na neki metalni sto, a što je saglasno iskazima svjedoka Ibri Ahmetovića i Radomira Deurića koji su opisali da su stigli do „Kikine kuće“ gdje je bila komanda, a isto proizilazi i iz iskaza svjedoka Suvada Sulejmanija kojem su braća za vrijeme dok su bili u zatvoru u Vlasenici pričala da je prilikom njihovog hapšenja i otac bio s njima, koji je ubijen od strane srpskih vojnika i koji je ostao u nekom kafiću. Nakon što su istovarili tijelo oca, braća Ahmetović su odvedena na ispitivanje, o čemu saglasno govore iskazi svjedoka Vejsila Ahmetovića i Ibri Ahmetovića.

354. Na okolnost šta se dalje dešavalo s tijelom Hasana Ahmetovića, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni, o čemu je govorio njegov sin, svjedok Vejsil Ahmetović,

svjedočili su svjedoci Suvad Sulejmani i Adnan Dedaković. Tako svjedok Sulejmani navodi da mu je u vremenskom periodu od oko 15-tak dana nakon razgovora sa braćom u zatvoru u Vlasenici, naređeno da ide da kopa mrtvo tijelo koje se nalazilo na kamionu koji je došao po njih, radilo se o starijem čovjeku, 60-70 godina, u civilu, džemper imao na sebi, dok svjedok Dedaković navodi da su njegove kolege s kojima je bio zatvoren u zatvoru u Vlasenici pričali da su ispod cerade vidjeli leš, za koji će se ispostaviti da se radi o ocu braće koja su također s njima bila zatvorena i koja su shvatila da se radi o njihovom ocu, valjda po džemperu. Da su braća Ahmetović pričala o tome šta im se sve desilo prilikom zarobljavanja, potvrđuje i iskaz svjedoka Džemala Dautovića, koji je bio zatvoren zajedno sa braćom Ahmetović u Klještanima, i koji je pred sudom potvrdio da su mu braća Ahmetović pominjali da je i otac bio sa njima kada su uhvaćeni, te da je kasnije saznao da im je otac ubijen.

355. Da je očevidac i neposredno oštećeni svjedok Vejsil Ahmetović bio u mogućnosti da kritične prilike identificira optuženog Radeta Garića kao počinioca predmetnih inkriminacija, proizilazi iz činjenice da je istog imao priliku i kasnije viđati tokom svog dugog perioda zatočenja. Naime, optuženog Garića kako svjedok izjavljuje prije rata nije poznavao, ali ga je tu upoznao jer su se između sebe dozivali imenima i predstavili su im se, da bi znali ko ih tuče. Detaljno je opisao koje je konkretno radnje preduzeo optuženi Rade Garić, kako prema njima, tako i prema njihovom ocu Hasanu Ahmetoviću. Svjedok je i u kasnijem periodu, poslije polovine marta '93 godine, ponovo imao priliku vidjeti optuženog Garića, i to kada je došao u zatvor gdje su tada bili zatvoreni i braći Ahmetović se obratio sa riječima: „*Mamu vam jebem, zar ste još živi*“, iz čega nesumnjivo proizilazi da ih je optuženi Rade Garić prepoznao. Kako svjedok Vejsil Ahmetović dalje opisuje, optuženi Garić je uzeo njega, brata, Džemu Dautovića, Huseina i Malčinovića i odvodi ih na Luke da kopaju rovove. Da su braća Ahmetović zajedno sa drugima kritične prilike doista odvedeni od strane optuženog Garića i pripadnika njegove jedinice u Luke na radove povrđuje i iskaz svjedoka Džemala Dautovića, te iskaz svjedoka Huseina Budića pročitani u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH.

356. Svjedok Ahmetović je i nakon toga imao priliku redovno viđati optuženog Garića, obzirom da su određeno vrijeme proveli u zarobljeništvu u jednoj privatnoj kući u Klještanima gdje su ih obezbjeđivali pripadnici jedinice kojom je optuženi Rade Garić komandovao, o čemu su saglasno svjedočili svjedoci Džemal Dautović, Ljubomir Stojišić i Milovan Ninić, koji je naveo da je optuženi Garić dolazio tu dok su ih oni čuvali, a od kojeg

je bilo i galame kada su zarobljenici pobjegli po noći u njegovoj smjeni.

357. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je svjedok Vejsil Ahmetović, iako optuženog nije poznavao prije rata, istog prilikom zarobljavanja u selu Grabovica upoznao, zbog svega što je optuženi Garić učinio njegovom ocu, njemu i bratu istog dobro zapamtio, a kasnije i prepoznao prilikom dolaska optuženog u zatvor gdje su se nalazili, a istog je i naknadno viđao u Klještanima gdje su odvedeni kako bi kopali rovove. Svjedok je vrlo detaljno i uvjerljivo opisao sve susrete sa optuženim Garićem, iz čega nedvojbeno proizilazi da ga je dobro zapazio, zapamtio i prepoznao. Ovdje je indikativno i to da je, pored svjedoka Ahmetovića koji je prepoznao Garića kao lice koje je preduzelo protivpravne radnje prema njemu i članovima porodice u Grabovici, i sam optuženi Garić prepoznao braću Ahmetoviće u zatvoru psujući im i pitajući ih „*zar ste još živi?*“. Svjedok Vejsil Ahmetović je pored svih naprijed navedenih načina identifikacije optuženog, vršio i prepoznavanje optuženog Garića, kojom prilikom je istog i prepoznao, a Zapisnik o prepoznavanju optuženog je uložen u sudski spis kao dokaz T-15.

358. Iako svjedok Deurić navodi da kritične prilike među 5-6, 7 ili 8 uniformisanih lica koja su bila na kamionu nije vidio optuženog, ovakav navod svjedoka ne dovodi u pitanje istinitost i pouzdanost svjedočenja svjedoka Vejsila Ahmetovića i njegovu identifikaciju optuženog Garića. Naime, Vijeće smatra da je u ovakvoj situaciji potrebno imati u vidu i navod svjedoka Deurića da je bila noć zbog čega je mogućnost percepcije od strane svjedoka smanjena, da je od samog događaja protekao period od skoro tri decenije koji je objektivno mogao uticati na sjećanje svjedoka, te činjenicu da svjedok nije ni morao u svakom trenutku obraćati pažnju na to ko je bio prisutan nekom događaju. S tim u vezi, Vijeće zaključuje da vjerodostojnost identifikacije optuženog Garića od strane oštećenog Vejsila Ahmetovića kao lica koje ih je zlostavljalo i zadalo njegovom ocu udarac od kojeg će ubrzo poslije toga i preminuti ovim nije dovedena u pitanje.

359. Kada su u pitanju manje nedosljednosti u iskazima saslušanih svjedoka, kao i u odnosu na njihove iskaze date u istrazi, što je odbrana optuženog problematizirala prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka Vejsila Ahmetovića, obzirom da određene pojedinosti svjedok navodi tek u svjedočenju na glavnom pretresu (da ih je optuženi vodio u Klještane da kopaju, da je optuženi htio njihovog oca da zakolje, prebacujući mu glavu preko koljena, provjera da je otac mrtav i pucanje i slično), Vijeće cijeni da je potpuno razumljivo u izvjesnoj mjeri očekivati određene protivrječnosti i nedosljednosti prilikom

davanja iskaza, posebno cijeneći traumatičan događaj koji se dogodio, okolnosti u kojim su se nalazili svjedoci, da su bili zarobljeni i zlostavljani, gledajući kako im otac umire pred očima bez da mu mogu pomoći, kao i činjenicu da se ovaj događaj odigrao mnogo godina prije nego što su svjedoci dali svoje iskaze u istrazi, a nakon toga i na glavnom pretresu, te da sadržaj iskaza svjedoka na određene okolnosti i mjera u kojoj će isti biti detaljan u dobroj mjeri ovisi od okolnosti na koje se ispituju njegova saznanja i pitanja koja mu se u tom pravcu postavljaju. Svjedok je osim toga, u sudnici podvrgnut direktnom, unakrsnom i dodatnom ispitivanju, kao i ispitivanju od strane članova Vijeća, čime se uvijek otvara mogućnost da se određena pitanja detaljnije razrade, da se postavljaju dodatna potpitanja na neke okolnosti od značaja za stranu koja ispituje, što sve u konačnici može dovesti do prisjećanja dodatnih detalja i šireg svjedočenja od onog u istrazi.

360. Odbrana optuženog je preko svjedočenja svjedoka odbrane optuženog, svjedoka Milana Vukovića, Cvijetina Mioševića, Milana Klještana, Nikodina Kovačevića i Slavoljuba Miloševića, nastojala da ospori prethodno analizirane iskaze, posebno svjedoka Vejsila Ahmetovića, uvođenjem teze da su trojica ljudi muslimanske nacionalnosti, jedan stariji i dvojica mlađih, u selu Grabovica, nekad u jesen, zarobljena od strane trojice starijih ljudi, Marinka Vukovića, Radislava Vukovića i Rajka Nastića, koji su ih žive predali komandi u Vlasenici, te da optuženi niti pripadnici njegove jedinice nemaju nikakve veze sa tim događajem. Iz iskaza ovih svjedoka proizilazi samo činjenica da su tri lica na tom lokalitetu zarobljena, bez da svjedoci imaju ikakva saznanja o kojim se konkretno licima radi, da li su to upravo članovi porodice Ahmetović ili su to neka skroz druga lica, obzirom da to zasigurno nije bilo jedino zarobljavanje lica na području oko Vlasenice tokom 1992. godine, imajući u vidu zaključke Vijeće o postojanju širokog i sistematičnog napada na području općine Vlasenica u inkriminisanom periodu. Vijeće iskazima ovih svjedoka nije moglo pokloniti vjeru, jer isti nisu dovoljno precizni da bi se nedvojbeno mogao izvući zaključak da se upravo radi o zarobljavanju oca i braće Ahmetović. Nadalje, Vijeće zaključuje da su iskazi ovih svjedoka dati i tendenciozno, jer ne nalazi nikakvo logičko uporište da svjedoci od svih mnogobrojnih stvari koje su se dešavale u Vlasenici tokom 1992. godine (npr. da su Bošnjaci protjerani iz Vlasenice, da su zlostavljani, da je postojao logor u Sušici gdje su bili zatvoreni Bošnjaci i drugo) pamte jedino događaj vezan za ova tri lica i to događaj kojem oni nisu neposredno prisustvovali, već su o istom čuli od drugih lica koja navodno imaju ili nemaju neposredna saznanja. Dodatno, sami svjedoci dolaze u očigledne kontradiktornosti prilikom svjedočenja, pa tako svjedok Slavoljub Milošević detaljni iskaz o zarobljavanju trojice lica Bošnjaka u Grabovici od strane trojice

starijih ljudi narušava vrlo ozbiljno u odgovoru da su vojnici o tome pričali, iako kako kaže sam svjedok linija nije prolazila tu gdje su te dede živjele, slijedom čega se sasvim opravdano postavlja pitanje iz kojeg razloga će vojnici pričati o događaju s kojim oni nemaju nikakve veze i to tako intenzivno pa da je to jedino što se vrlo detaljno pamti i poslije skoro trideset godina. I svjedok Nikodin Kovačević u nastojanju da eliminiše vezu optuženog sa ovim događajem dolazi u još veću kontradiktornost koja započinje sa tvrdnjom da je čuo da optuženi nije bio tu, pa nakon pitanja da li je bilo za očekivati da optuženi bude tu, obzirom na takvu njegovu tvrdnju, svjedok odgovara da ne zna, pa onda da je Vukovića "onako" pitao baš za optuženog je li bio tu, jer je njemu tu blizu kuća. Dakle, Vijeće cijeni da iskazi navedenih svjedoka odbrane optuženih ostaju bez logičkog uporišta, zbog čega Vijeće zaključuje da su prilikom davanja iskaza vodili računa da ne otežaju položaj optuženog, negirajući prisustvo optuženog na licu mjesta, iako je sa druge strane svjedok Vejsil Ahmetović dao vrlo detaljan i objektivan iskaz, potkrijepljen drugim izvedenim dokazima, a što je sve prethodno detaljno analizirano, decidno se određujući da je upravo optuženi zadao njegovom ocu udarac od kojeg će ubrzo i preminuti, a koji iskaz Vijeće prihvata u potpunosti kao vjerodostojan i pouzdan dokaz da je optuženi počinio ubistvo oštećenog Hasana Ahmetovića.

361. Konačno, saglasno standardima uspostavljenim sudskom praksom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR), nije neophodno imati tijelo kao dokaz smrti, budući da se može izvesti zaključak da je žrtva mrtva na osnovu posrednih dokaza, odnosno indicija, pod uslovom da je to jedini razuman zaključak.¹⁹⁷

362. Pred MKSJ-om, takvi dokazi uključuju: svjedok očevidac ustanovio je da je žrtva ubijena (što je ispunjeno u konkretnom slučaju), svjedok je dao iskaz da je žrtva nestala ili da je mrtva, žrtva imenom navedena u smrtovnici koju je izdao lokalni sud,¹⁹⁸ dokaz o incidentima maltretiranja žrtve, dosljednost maltretiranja i nestanaka drugih pojedinaca, opću atmosferu bezakonja, mjesto gdje su djela počinjena, dužinu vremena proteklog od nestanka osobe, činjenicu da između te osobe i osoba za koje bi se očekivalo da će im se ona javiti, npr. članova porodice, nije bilo nikakvog kontakta,¹⁹⁹ izvještaji lokalne policije

¹⁹⁷ Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vijeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §383-385; Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §240; Tužilac protiv Krnojelca, *Presuda pretresnog vijeća od 15. III 2002. god.*, MKSJ, IT-97-25-T, §326.

¹⁹⁸ Tužilac protiv Stakića, *Presuda pretresnog vijeća od 31. VII 2003. god.*, MKSJ, IT-97-24-T, §939.

¹⁹⁹ Tužilac protiv Krnojelca, *Presuda pretresnog vijeća od 15. III 2002. god.*, MKSJ, IT-97-25-T, §327.

koji navode imena žrtava koje su ubijene ili povrijeđene, ili bolnički dokumenti koji pokazuju prijem pacijenata i njihovu kasniju smrt.

363. Primjenom navedenih standarda, a pritom imajući u vidu da dokazivanje smrti kod krivičnih djela počinjenih u toku rata, odnosno oružanog sukoba nesumnjivo može biti otežano, ovisno o raspoloživim dokazima, Vijeće zaključuje da su očevici – sinovi Vejsil i Ibro Ahmetović ustanovili da je otac mrtav i to u momentu kada su utovarali njegovo tijelo na kamion, te da su isto istovarili kod komande, o čemu su kasnije pričali licima koja su sa njima bila zarobljena i to svjedocima Suvadju Sulejmaniju, Adnanu Dedakoviću i Džemalu Dautoviću koji su ovo pred sudom i potvrdili. Iako posmrtni ostaci oštećenog Hasana Ahmetovića, do danas nisu pronađeni, analizom svih dokaza izvedenih na ove okolnosti, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi Garić, kritične prilike, na naprijed opisani način usmrtio Hasana Ahmetovića.

364. Da je optuženi Garić, prilikom počinjenja ovog krivičnog djela postupao sa diskriminatornom namjerom nesumnjivo proizilazi iz naprijed analiziranih dokaza iz kojih Vijeće zaključuje da je optuženi Garić na navedeni način postupao samo zato što je oštećeni Hasan Ahmetović Musliman. Ovo proizilazi i iz dijela iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, koji je opisao da su im u jednom trenutku donijeli neke konzerve nareska na kojima je pisalo halal meso, kada im je Rade „psovao tursku majku“ jer neće da jedu jer je svinjetina, na što se svjedok začudio obzirom da piše da je halal, arapska slova, nakon čega ga je optuženi Garić gurno u prsa polako nogom, posljedicom čega je svjedok legao na leđa, a optuženi mu je zatim stao petom noge u predjelu srca i pitao ga „je l' glasao za Alju?“, nakon čega ih više niko nije tukao, a otac je već bio mrtav.

365. Iz svega naprijed navedenog, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi, postupajući sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji i sa diskriminatornom namjerom, počinio progon ubistvom oštećenog Hasana Ahmetovića, na način kako je to opisano u izreci presude.

366. Konačno, Vijeće je izvršilo manju korekciju u činjeničnom opisu na način da je navod „i više nije davao znakove života“ korigovalo tako da glasi „i ubrzo više nije davao znakove života“, slijedeći iskaze svjedoka oštećenih i očevidaca Vejsila i Ibre Ahmetovića, koji saglasno opisuju da je njihov otac određeno vrijeme bio živ nakon što mu je zadat udarac u predjelu srca, a koja korekcija ne mijenja suštinu inkriminisanog događaja, niti ide

na štetu optuženog Garića.

(iii) Ubistvo Bege Sulejmanovića – tačka 2.2. izreke presude

367. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je neutvrđenog datuma u augustu 1995. godine, u svojstvu komandira Interventnog voda, nakon što je do zgrade osnovne škole u Lukama kod Vlasenice doveden sa konopcem oko vrata zarobljenik, civil po imenu Bego, i istog nakon ispitivanja optuženi preuzeo i sa konopcem oko vrata ispred škole zajedno sa pripadnicima interventnog voda, među kojima su bili Risto Vasiljević zvani Fongo, Stevo Đokić, Spomenko Garić, učestvovao u zlostavljanju i ubistvu Bege, na način što ga je Rade Garić doveo od obližnjeg stabla u neposrednoj blizini škole, slobodni kraj konopca prebacio preko grane stabla, da bi jedan od pripadnika interventnog voda povukao konopac vješajući ga za jedno kraće vrijeme, da bi ga zatim spustili na zemlju, opkolili ga i udarali nogama, nakon čega su mu odrubili glavu sjekirom, držeći ga pritom za noge, a potom tijelo bacili u obližnju rijeku Drinjača, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni, dok su odrubljenu glavu šutali nogama.

368. Na okolnosti ove tačke optužnice, saslušani su svjedoci: GR-16, Radiša Đurić, Hurija Sulejmanović, Momir Sokanović, te je u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH iskaz svjedoka MK-4 pročitao.

369. Vijeće će se prije svega osvrnuti na vremenski okvir počinjenja ove krivično pravne radnje, koju Tužilaštvo smješta u mjesec august 1995. godine, i to neutvrđenog datuma u mjesecu augustu. Svjedoci saslušani na ovu okolnost su dali različite vremenske odrednice, a što će Vijeće u nastavku detaljno analizirati.

370. Tako je svjedok GR-16, pred Sudom posvjedočio da se nakon odlaska iz Srebrenice 10. jula 1995. godine, uputio prema Konjević Polju, gdje je po proteku otprilike 13 dana u Udrču sreo, između ostalih, i Begu iz Konjevića. Dakle, Bego se od tog dana zajedno sa svjedokom GR-16 i drugima nalazio u grupi koja je poslije pada Srebrenice pokušavala da preko terena iznad Vlasenice dođe do Kladnja. Također, svjedok GR-16 je izjavio da je Bego bio sa njima do 22 ili 23. augusta 1995. godine, kada su u jutarnjim satima utvrdili da Bege nema, a okolo su čuli lavež pasa i ljudske glasove. Tog dana su i uspjeli preći na slobodnu teritoriju u Kladanj. O vremenskom okviru su govorili i svjedoci Radiša Đurić i Momir Sokanović, koji su se nalazili u prostorijama škole kada je doveden Bošnjak, u civilu, srednje dobi, i oba ova svjedoka taj događaj vezuju za period poslije

pada Srebrenice, bez jasnog preciziranja kada se to dogodilo. Svjedokinja Hurija Sulejmanović navodi da je Bego Sulejmanović (koji je bio brat njezinog muža), prema njenim saznanjima hodao po šumi dva mjeseca. Svjedok MK-4, čiji je iskaz pročitao u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH a koji je očevidac čitavog događaja opisanog u tački 2.2. optužnice, događaj decidno i argumentovano vezuje za kraj septembra, početak oktobra 1995. godine. Imajući u vidu da je on očevidac cijelog događaja, te da je njegov iskaz u tom smislu vrlo jasan, obzirom da prema drugim događajima tačno precizira vrijeme kada se vratio na područje Vlasenice, Vijeće nalazi da je njegov iskaz i najuvjerljiviji u pogledu vremenske odrednice kada se sami događaj desio. Iskazi ostalih svjedoka nisu dovoljno precizni, ali istovremeno nisu ni suprotni sa iskazom svjedoka MK-4, a što će Vijeće analizirati u nastavku. Naime, svjedok GR-16 je posvjedočio da je on lično na slobodnu teritoriju prešao 22. ili 23. augusta 1995. godine, te da je tog jutra uvidio da Bego više nije bio sa njima. Dakle, iz njegovog iskaza ne proizilazi vrijeme kada je Bego uhvaćen, niti da li je i eventualno koliko dugo Bego još hodao po šumama nakon svjedokovog prelaska na slobodnu teritoriju. Iskaz Hurije Sulejmanović također u tom smislu nije precizan, pa Vijeće nalazi da informacija koja je njoj bila dostupna, da je Bego po šumama hodao dva mjeseca, također nije u suprotnosti sa iskazom svjedoka MK-4. Nadalje, svjedoci Momir Sokanović i Radiša Đurić, također očevidci spornog događaja, pred Sudom su izjavili da se događaj odigrao nakon pada Srebrenice, što također nije u suprotnosti sa svjedokom MK-4. Događaj se nesporno desio nakon pada Srebrenice, a svjedok Đurić koji prvo navodi da je to bilo 10-15 dana nakon pada Srebrenice, u kasnijem toku svjedočenja je jasno izjavio da se ustvari ne sjeća kada je događaj bio, te da je moguće da je bio i kasnije. Svjedok Momir Sokanović se uopšte nije preciznije izjašnjavao, ističući da se ne može sjetiti u kojem mjesecu je bio događaj, a na upit odbrane, on je potvrdio da je nakon pada Srebrenice dio Garićevog voda otišao s drugim pripadnicima brigade na ratište na područje Glamoča, Drvara i tome slično, gdje su se zadržali više od 2 mjeseca, a koji vremenski okvir se upravo i poklapa sa izjavom svjedoka MK-4. Ovdje Vijeće napominje da je od inkriminisanog događaja prošlo skoro tri decenije, te je sasvim logično da se uslijed količine događaja koji su se dešavali tokom 1995. godine, svjedoci ne mogu baš u ovom trenutku precizno izjasniti po pitanju vremena kada se neki konkretan događaj desio. Za Vijeće je sasvim logično objašnjenje nekih svjedoka da se ne sjećaju koji je mjesec bio kada se desio konkretni događaj. Imajući u vidu naprijed navedeno, Vijeće prihvata vremenski okvir naveden od svjedoka MK-4, odnosno da se događaj sa Begom odigrao krajem septembra, početkom oktobra 1995. godine, u kojem smislu je i

izmijenjen činjenični opis ove tačke.

371. Iako je ovdje vremenski okvir inkriminacije Vijeće izmijenilo sa „*tokom mjeseca augusta 1995. godine*“ na „*krajem septembra ili početkom oktobra 1995. godine*“, Vijeće cijeni da ovom intervencijom nije došlo do povrede prava optuženog.

372. Naime, odredbom člana 280. stav 1. ZKP BiH određeno je da se *presuda može odnositi samo na osobu kcja je optužena i samo na cjelo kcje je predmet optužbe sadržane u potvrđencj, odnosno na glavnom pretresu izmjerjencj optužnici*. Pravilnim tumačenjem ove odredbe, naročito u dijelu koji se odnosi na objektivni identitet kao najčešći prigovor koji se u tom smislu ističe, nesumnjivo je da se govori o identitetu radnji koje se optuženom stavljaju na teret, odnosno samog činjeničnog opisa, a ne i o pojedinim činjeničnim preciziranjima koja sud vrši, a koja imaju podlogu u izvedenim dokazima, a kako je to naprijed elaborirano.

373. Predmetnom činjeničnom intervencijom nije doveden u pitanje sam inkriminirani događaj, niti se radi o odlučnoj činjenici kojom bi bilo dovedeno u pitanje bitno obilježje krivičnog djela. Radi se samo o, u skladu sa činjeničnim stanjem, tačnijem označavanju vremena izvršenja djela na osnovu dokaza kojim je Vijeće poklonilo vjeru i ni na koji način izvršena modifikacija u činjeničnom opisu, ne izlazi van njegovog okvira tako što bi predstavljala novu optužbu sa daljom negativnom reperkusijom po garancije odbrane optuženog. Drugim riječima, ovakvom intervencijom Vijeća, ni na koji način nije došlo do prekoračenja optužbe odnosno do povrede objektivnog identiteta između optužbe i presude, jer se i dalje radi o potpuno istom događaju iz prošlosti pri čemu djelo, kako ga poznaje odredba člana 280. ZKP BiH u odnosu na objektivni identitet, ostaje nepromijenjeno. Optuženi se brani od kriminalnog događaja u prošlosti, u njegovoj cjelini, gdje se odlučujuća okolnost koja bi bila od utjecaja na krivicu optuženog ne može svesti na preciziranje činjenične pojedinosti vremena izvršenja.²⁰⁰

²⁰⁰ *Zbog promjene datuma izvršenja krivičnog djela (prvostepeni sud je u opisu djela u presudi promijenio datum krivičnog djela sa 28. na 29. dan) nije dovedeno u pitanje postojanje objektivnog identiteta optužbe i presude, jer se presuda uprkos toj promjeni odnosi na isti događaj, pri čemu je cjelo optuženog ostalo nepromijenjeno* (Vrhovni sud Republike Slovenije I Ips 221/93 od 2. 2. 1994.); *Utvrđivanjem bližeg, tačnijeg vremena ostvarenja krivičnog djela ne narušava se identitet optužbe do mjere da bi se zbog toga radilo o drugom cjelu, pa ni drugačijem, jer se time ne dovodi u pitanje inkriminirani događaj, niti se radi o odlučnoj činjenici da bi time bilo dovedeno u pitanje bitno obilježje krivičnog djela* (Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-39/95. od 14. 9. 1995.).

374. Prihvatanjem ovakve vremenske odrednice predmetnog događaja samo formalno se izlazi izvan vremenskog okvira širokog i sistematičnog napada na zaštićenu zonu Srebrenica koji je u optužnici postavljen u periodu od 6. jula do kraja augusta 1995. godine. Kada su ovakve situacije u pitanju, Međunarodni sudovi su u više predmeta zauzimali stavove da djela optuženog moraju objektivno da "čine dio napada po svjcjcj prirodi ili posljedicama",²⁰¹ za razliku od djela izvršenih zasebno, „ali ne moraju biti izvršena za vrijeme napada“.²⁰² Na primjer, pretresno vijeće MKSJ-a u predmetu Kunarac konstatovalo je da zločin počinjen nekoliko mjeseci poslije napada ili nekoliko kilometara dalje od mjesta glavnog napada ipak može predstavljati dio napada, pod uslovom da je s njim u dovoljnoj mjeri povezan na drugi način.²⁰³ Ovdje se upravo radi o takvoj situaciji, gdje je djelo nesporno povezano sa događajima u i oko Srebrenice 1995. godine, za koje je Vijeće već iznijelo zaključke u pogledu postojanja širokog i sistematičnog napada.²⁰⁴ Dakle, u konkretnom slučaju se radi o radnjama optuženog koje čine dio ovog napada, jer je oštećeni Bego nesporno napustio Srebrenicu u julu 1995. godine (za vrijeme širokog i sistematičnog napada), a zatim mjesecima lutao šumama u namjeri da pređe na slobodnu teritoriju, a što nesporno proizilazi iz iskaza svjedoka GR-16 i Hurije Sulejmanović, čime radnja izvršenja ovog krivičnog djela, iako je zločin počinjen nakon napada, predstavlja dio ovog napada i sa njim je u direktnoj povezanosti. Iako se sama radnja izvršenja desila mjesec dana nakon augusta 1995. godine (vremena postavljenog širokog i sistematičnog napada u optužnici i za koji vremenski period je Vijeće utvrdilo postojanje širokog i sistematičnog napada na zaštićenu zonu Srebrenica²⁰⁵), prema mišljenju Vijeća ista predstavlja radnju koja se desila u kontekstu napada, sa njim je povezana i predstavlja samo vremenski nastavak onom što se dešavalo u Srebrenici, a zatim i u Lukama u julu 1995. godine, o čemu je Vijeće već iznijelo svoja utvrđenja u dijelu obrazloženja postojanja širokog i sistematičnog napada na području zaštićene zone Srebrenice u julu 1995. godine i kasnije. Predmetna inkriminacija je izvršena po istom obrascu ponašanja koji je postojao

U ovom smislu vidjeti i presude Apelacionog vijeća Suda BiH: S1 1 K 019908 20 Krž 5 od 19.02.2021. godine i S1 1 K 007209 13 Krž od 05.11.2013. godine.

²⁰¹ Tužilac protiv Tadića, *Presuda žalbenog vijeća od 15. VII 1999. god.*, MKSJ, IT-94-1-A, §248; Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda žalbenog vijeća od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23&IT-96-23/1-A, § 85, 99-101.

²⁰² Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vijeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §132.

²⁰³ Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 22. II 2001. god.*, MKSJ, IT-96-23-T i IT-96-23/1-T, §417 i dalje.

²⁰⁴ Paragrafi 226-265. ove presude.

²⁰⁵ Ibid.

u julu i augustu 1995. godine, kada su civili muškarci odvajani, a kasnije i lišeni života od strane VRS samo zato što su pripadnici muslimanskog naroda. Ovakav stav proizilazi i iz prakse Suda BiH zauzetog u presudi broj S1 1 K 003420 12 Krž 7 od 21.02.2013. godine.

375. Nakon razmatranja pitanja vremenskih odrednica predmetnog događaja i veze sa utvrđenim širokim i sistematičnim napadom na području zaštićene zone Srebrenica, Vijeće će u nastavku analizirati činjenične navode iz tačke 2.2. optužnice i obilježja krivičnog djela za koja se optuženi ovom tačkom tereti.

376. Iz pročitano g iskaza svjedoka MK-4 proizilazi da je krajem septembra ili početkom oktobra,²⁰⁶ obaviješten od komandanta brigade Mile Kosorića da ode u osnovnu školu u Luke i da uzme izjavu od čovjeka koji se predao u komandi u selu Klještani, odnosno u njegovoj zoni odgovornosti. Svjedok MK-4 je u to vrijeme bio komandant odbrambene linije na potezu od Trnova do Han Pijeska, te prema vlastitoj izjavi, bio je direktno podređen Miletu Kosoriću. Kada je došao tamo i uzeo podatke, svjedok MK-4 izjavljuje da je saznao da se radi o Begi Sulejmanoviću, rođenom 1968. godine u Konjević Polju, a što je saglasno iskazima svjedoka Hurije Sulejmanović i GR-16 u pogledu identifikacije Bege Sulejmanovića, a koji je nesumnjivo upravo ono lice bošnjačke nacionalnosti kojeg opisuju svjedoci Đurić i Sokanović. Nakon što je uzeo izjavu od Bege, svjedok MK-4 navodi da je optuženom Radi Gariću (komandiru samostalnog voda) naredio da Begu sprovede van granica minskog polja i da momak može slobodno ići prema Kladnju ili kuda je već htio da ide, kada mu je Rade Garić ponovo nabacio neki konopac na vrat koji je Bego imao i kad ga je optuženi doveo kod svjedoka na ispitivanje. Kako svjedok MK-4 dalje opisuje, umjesto da se ispoštuje njegova naredba, optuženi Garić je prebacio slobodan kraj konopca preko grane od lipe koja se nalazila blizu ulaza u školu s donje strane i počeo igrati karti sa ostalim vojnicima, nakon čega je jedan od prisutnih vojnika prezimena Mirović zvani Pirgo sa područja opštine Han Pijesak zategao konopac i digao Begu konopcem tako da je on visio. Bego je odmah, prema navodima svjedoka MK-4, pustio pjenu na usta dok su se ostali nasmijali uz komentar: "*Vidi Turčina ne može ni pola sata da visi o grani*", nakon čega je Mirović pustio konopac i Bego je pao na zemlju. Kada je Bego došao sebi, Spomenko Garić koji je također bio tu, kako to ističe svjedok MK-4, pita Begu da mu kaže kako je poginuo Miloš Obilić, a kada je Bego rekao da ne zna, neko od

²⁰⁶ Svjedok MK-4 precizira vrijeme prema drugim događajima, konkretno da je od marta 1995. godine bio na Glamočkom ratištu, s kojeg se vratio u Vlasenicu u drugoj polovini septembra.

prisutnih mu je rekao: *“Sada ćemo ti pokazati kako je poginuo Miloš Obilić”*. Nadalje, svjedok MK-4 opisuje kako je Bego imao dužu kosu pa ga je bilo zgodno držati za glavu, te da je jedan od prisutnih uzeo Begu za kosu i stavio mu vrat na panj, a druga dvojica su ga držala za noge, dok je četvrti uzeo sjekiru i jednim zamahom odsjekao Begu glavu. Zatim opisuje kako su ta dvojica što su ga držali za noge odveli njegovo tijelo preko školskog dvorišta i bacili u Drinjaču, dok su svi prisutni tu, njih sedam ili osam, uključujući optuženog, Spomenka Garića, Mirovića zvanog Pirgo, podijeljeni u dvije ekipe koristili Begu glavu za igranje lopte u školskom dvorištu.

377. Iskaz svjedoka očevica MK-4, koji je pročitao na glavnom pretresu, je u odlučnim činjenicama potvrđen od strane drugih svjedoka koji su pred Sudom saslušani na ove okolnosti.

378. Kada je riječ o identitetu lica, iskaz svjedoka MK-4 je potvrđen iskazima svjedoka Hurije Sulejmanović i svjedoka GR-16, a što je naprijed već navedeno.

379. O fizičkom izgledu Bege, svjedok MK-4 izjavljuje da je Bego bio mlađi čovjek, te da je imao dužu kosu. Da se radi o mlađem licu, potvrdili su svjedoci Hurija Sulejmanović, GR-16 i Momir Sokanović. Nadalje, kada je fizički opis Bege u pitanju, svjedokinja Hurija Sulejmanović je pred sudom opisala da je Bego bio visok, mršav, kovrdžave kose, te da ga je posljednji put vidjela poslije 11. jula 1995. godine u selu Broševići kada je na sebi imao *„od padobrana pantole i majicu“*. Da je Bego kritične prilike bio u civilnoj odjeći, potvrdili su i svjedoci GR-16, Radiša Đurić i Momir Sokanović.

380. Da se sam događaj odigrao onako kako je u svom iskazu opisao svjedok MK-4, u bitnim dijelovima potvrđuju i iskazi svjedoka Radiše Đurića i Momira Sokanovića, koji su kritične prilike bili u školi u Lukama. Prisustvo Radiše Đurića iz Dragasevca na licu mjesta potvrdio je i MK-4, opisujući kako je sve gledao sa strane, te kako je on u toj jedinici bio kuhar i poznaje sva lica koja svjedok MK-4 nije mogao imenovati. Svjedok MK-4 je u svom iskazu potvrdio i to da je pored optuženog i Radiše Đurića tu bio prisutan i Spomenko Garić, a koju činjenicu su potvrdili svjedoci Radiša Đurić i Momir Sokanović, i to u svojim iskazima iz istrage. Iako su činjenicu prisustva Spomenka Garića svjedoci na glavnom pretresu negirali, Vijeće je u tom dijelu poklonilo vjeru iskazima iz istrage, obzirom da svjedoci nisu dali prihvatljivo obrazloženje u vezi sa promjenom iskaza. Kada je u pitanju dalje preciziranje ko je bio prisutan na licu mjesta, svjedok Momir Sokanović potvrđuje i to da su u dovođenju i maltretiranju ovog lica učestvovali 4-5 pripadnika Garićeve jedinice,

među kojima su bili Đokić i Fongo, te da se sve to dešava pred očima komandira Garića i Spomenka. Dakle, oba ova svjedoka, i Đurić i Sokanović, u bitnom dijelu potvrđuju iskaz svjedoka MK-4 a koji se odnosi na prisustvo Rade Garića i pripadnika njegove jedinice na mjestu događaja, a iz istih proizilazi da je u događaju učestvovalo najmanje 4-5 pripadnika Garićeve jedinice, među kojima su bili (Stevo) Đokić i Fongo (Risto Vasiljević), Spomenko Garić i sam optuženi Rade Garić.

381. Nadalje, u vezi sa samim inkriminiranim događajem, Radiša Đurić izjavljuje da je vidio kako to lice vode za neki kanap, da ga dovode do lipe, te da se oko njega pravi krug vojske, gdje je bio i sam Garić. Iako je u svom iskazu u istrazi svjedok Đurić opisao i detalje vezane za zlostavljanje Bege Sulejmanovića, na način da je odmah po dovođenju počelo maltretiranje, da je vidio kako leži na zemlji, da ga šutaju čizmama, tuku, neke od ovih navoda je na glavnom pretresu negirao bez da je Vijeću dao bilo kakvo razumno i razložno objašnjenje, a na glavnom pretresu je potvrdio i da je nakon tog događaja sa Begom vidio krv u blizini drva gdje se nalazi lipa.

382. Također i svjedok Momir Sokanović tokom svjedočenja na glavnom pretresu potvrđuje navode iz istrage da su tog momka u dvorište škole doveli oko 4-5 pripadnika Garićevog voda, gdje su bili i drugi pripadnici, te da tada kreće njegovo maltretiranje, i to od strane tih 4-5 lica, među kojima su bili Đokić i Fongo. Prisustvo Radiše Đurića, kao i Milovana Ninića na licu mjesta, potvrđuje i ovaj svjedok.

383. Nadalje, on navodi da je čuo maltretiranje tog lica, ali da nije vidio ko je to uradio. Saglasno navodima svjedoka MK-4 i Radiše Đurića, svjedok Sokanović izjavljuje da kada je izašao u dvorište momka nije bilo, da tijelo nije vidio, a da je glava bila na igralištu. Dakle, iako svjedoci Đurić i Sokanović negiraju da optuženi učestvuje u zlostavljanju i ubistvu civila Bege Sulejmanovića, nesporno je da potvrđuju njegovo prisustvo u dvorištu škole, upravo na onom mjestu gdje se događaj i odigrao. Ovdje je potrebno imati u vidu i navod svjedoka Đurića da su Mošo (misli na svjedoka Momira Sokanovića) i on po opkoljavanju tog momka u dvorištu otišli sa druge strane škole, dakle da nisu neposredno svjedočili zlostavljanju i ubistvu Bege, tako da nisu mogli realno ni vidjeti ko je i na koji način u istom učestvovao, dok su obojica izjavila da su nakon događaja, svjedok Đurić vidio krv kod drva pored lipe, dok je svjedok Sokanović vidio odsječenu glavu dovedenog momka.

384. Vijeće je poklonilo vjeru iskazima svjedoka, kako MK-4, tako i iskazima svjedoka

Radiše Đurića i Momira Sokanovića, a u dijelovima koji su suprotni svjedočenju na glavnom pretresu Vijeće je poklonilo vjeru iskazima iz istrage, cijeneći da se isti u bitnim dijelovima podudaraju, da se logički nadopunjuju, da događaj prikazuju na istovjetan način, posebno u dijelovima koji prethode samom ubistvu, a da je jedini očevidac svjedok MK-4 jasno iznio detalje zlostavljanja i ubistva, a koji se u konačnici poklapaju sa svjedočenjem Đurića i Sokanovića, koji iako su se odmakli da to ne gledaju, iznose dovoljno detalja koji potkrijepljuju iskaz MK-4, a također su očevici konačne posljedice, a što nesporno iznosi svjedok Sokanović koji je pred sudom potvrdio da je nakon svega na igralištu vidio odsječenu glavu lica koje je ispred škole maltretirano.

385. Analizom navedenih iskaza, Vijeće se nesumnjivo uvjerilo da je upravo optuženi Garić, a nakon što mu je svjedok MK-4 predao Begu da ga izvede na slobodnu teritoriju, doveo istog na konopcu do mjesta gdje su se nalazili pripadnici Garićeve jedinice, a što pored svjedoka MK-4 potvrđuju i Đurić i Sokanović, da je odmah nastao metež, da su se okupili oko Bege te istog maltretirali, nakon čega je od strane te grupe lica u kojoj se nalazio i optuženi Garić usmrćen na način da mu je odsječena glava. Niko od svjedoka nije identificirao Garića kao lice koje je odsjeklo glavu Begi, međutim Vijeće nalazi nespornim da je isti svojim radnjama na odlučujući način doprinio učinjenju ovog krivičnog djela. Konkretno, Bego je predat Gariću uz naredbu da ga izvede na slobodnu teritoriju, a o koju naredbu se optuženi oglušio tako što je sam odlučio da istog uz pomoć konopca odvede među vojsku, da taj konopac prebaci preko grane drveta, gdje je odmah po dovođenju započelo maltretiranje Bege od strane pripadnika njegove jedinice, a koji su ga prvo pokušali objesiti, pa kada je Bego zapjenio, vrijeđali ga na nacionalnoj osnovi, govoreći „*Vidi Turčina ne može ni pola sata da visi o grani*”, što ukazuje nesporno na diskriminatornu namjeru, nakon čega je uslijedila i njegova fizička likvidacija, na način da je u prisustvu optuženog istom na brutalan način u nesporednoj blizini odsječena glava, dok je on igrao karti, a zatim su svi zajedno tu istu glavu, uključujući i optuženog Garića, šutali nogama kao da je lopta, tako što su se podijelili u dvije ekipe. Naprijed opisane radnje optuženog su takve prirode, da bez istih ubistvo Bege ne bi bilo moguće, čime je optuženi Garić postupao kao saizvršilac, preduzevši radnje koje su imale odlučujući doprinos učinjenju ovog gnusnog krivičnog djela, koje je optuženi htio, omogućivši i pokrenuvši tako čitav niz radnji i događaja koji će u kratkom vremenskom periodu rezultirati lišenjem života ovog civila.

386. Odbrana optuženog je problematizirala činjenicu prisustva optuženog u kritično

vrijeme, iznoseći da je optuženi bio zamjenik manevarske čete, Drinski vukovi, od koje je jedan dio u septembru bio na ratištu u Krajini, a da je u oktobru optuženi ranjen. Međutim, obzirom na navode svjedoka MK-4, Đurića i Sokanovića, koji su bili kritične prilike prisutni u i kod škole u Lukama, od kojih je jedan očevidac cjelokupnog događaja, i koji nemaju nikakvu sumnju u identificiranje optuženog na mjestu događaja, a u vezi sa vremenskom odrednicom inkriminisanog događaja (krajem septembra ili početkom oktobra 1995. godine), Vijeće nalazi da tvrdnje odbrane optuženog o njegovom kretanju tokom septembra i ranjavanja u oktobru te godine nikako ne isključuju njegovo prisustvo u Lukama u periodu krajem septembra odnosno početkom oktobra 1995. godine. Također, odbrana optuženog je problematizirala iskaz svjedoka MK-4 i radnje optuženog kojima je isti svjedočio na način da su na mjestu događaja bili pripadnici neke druge jedinice, preciznije lica prezimena Gužvić, o kojima je govorio svjedok Đurić. S tim u vezi, Vijeće podsjeća da svjedok MK-4 vrlo jasno identificira identitet prisutnih vojnika u dvorištu i radnje koje su isti preduzimali, kao i to da za ona lica koja su njemu bila nepoznata iste je tako i odredio, što samo potvrđuje objektivnost i istinitost iskaza ovog svjedoka. Dodatno, potrebno je imati u vidu da se za ovo krivično djelo optuženi tereti po osnovu individualne odgovornosti, u svojstvu saizvršioca, tako da činjenica da li je na mjestu događaja bilo lica koji nisu bili pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi nema nikakve relevantnosti za predmetnu krivičnu stvar.

387. Nadalje, odbrana optuženog je problematizirala iskaz svjedoka MK-4 u odnosu na mogućnost prisustva Spomenka Garića na mjestu događaja u inkriminirano vrijeme. Ovdje je važno naglasiti da prisustvo Spomenka Garića na licu mjesta spominju i svjedoci Radiša Đurić i Momir Sokanović u svojim iskazima u istrazi, pri čemu svjedok Sokanović izjavljuje „*tuklo ga je 4-5 pripadnika (Garićeve jedinice), Đokić, Fongo, a sve se to dešava pred očima komandira i Spomenka*“. Iako na glavnom pretresu, oba svjedoka izjavljuju da nisu sigurna da li je tu bio Spomenko, Vijeće nalazi da za ovakvo odstupanje od iskaza iz istrage svjedoci nisu dali nikakvo logično objašnjenje, zbog čega zaključuje da su u pogledu ove činjenice sva tri svjedoka u saglasnosti.

388. Iz uložениh materijalnih dokaza u sudski spis²⁰⁷ proizilazi da je Spomenko Garić dana 24.07.1995. godine ranjen eksplozivnim sredstvom na ratištu kod Žepe, te da je istog

²⁰⁷ O-8- Rješenje broj 03/10-560-45/08 od 23.12.2008. godine, na ime Spomenko Garić, Administrativna služba, Odjeljenje za opštu upravu, Opština Vlasenica (ovjerena fotokopija); Otpusna lista sa epikrizom, na

dana primljen i operisan na Neurohirurgiji KBC Zemun. U pomenutoj bolnici je bio hospitalizovan do 09.08.1995. godine, nakon čega je upućen na rehabilitaciju u Specijalnu bolnicu za neurološka oboljenja i postraumatska stanja "Dr Borivoje Gnjatić" Stari Slankamen. Na rehabilitaciji je Spomenko Garić bio do 15.11.1996. godine, sa određenim prekidima liječenja koji su naznačeni u otpusnoj listi bolnice gdje se obavljala rehabilitacija. Dakle, iz navedenih dokaza nesporno proizilazi da je lice Spomenko Garić, kojeg spominje MK-4 da je krajem septembra, početkom oktobra 1995. godine bio u dvorištu škole u Lukama, a što spominju i svjedoci Đurić i Sokanović u izjavama iz istrage, u kritično vrijeme bio na rehabilitaciji u Starom Slankamenu. Međutim, obzirom na vrijeme inkriminisanog događaja i prijema Spomenka Garića u rehabilitacionu ustanovu, a kako se to navodi u otpusnom pismu te ustanove da je tokom hospitalizacije došlo do izvanrednog motornog oporavka, zatim da je rehabilitacioni proces takvog karaktera da ne isključuje mogućnost odlaska i povratka, te da se to sve odvija u ratnim uslovima, Vijeće nalazi da je bilo moguće da lice Spomenko Garić krajem septembra, početkom oktobra 1995. godine bude prisutan u dvorištu škole u Lukama, odnosno da je svjedok MK-4 pravilno njega identificirao među vojnicima kritične prilike, jednako kao i svjedoci Đurić i Sokanović. S tim u vezi, još jedan detalj potvrđuje objektivnost, istinitost i uvjerljivost iskaza svjedoka MK-4, a to je pitanje upućeno Begi od strane Spomenka Garića, prije nego što će mu glava biti stavljena na panj i odsječena, o načinu pogibije Miloša Obilića, ličnosti koja je prema narodnim predanjima pogubljena na način koji je bio karakterističan za to vrijeme, a to je upravo način koji je nad Begom 1995. godine i demonstriran.

389. Imajući u vidu sve navedeno, iskaz svjedoka očevica MK-4 koji vrlo detaljno i uvjerljivo iznosi okolnosti događaja i radnje optuženog, iako pročitao u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH isti je u bitnim dijelovima potvrđen iskazima svjedoka očevidaca koji su neposredno pred sudom svjedočili, Đurića i Sokanovića, zbog čega Vijeće nalazi da je iskaz svjedoka MK-4 u potpunosti objektivna, istinita i vjerodostojna prikaz radnji optuženog u inkriminisanom događaju. Naime, prethodno ubistvu oštećenog Bege Sulejmanovića optuženi je istoga doveo na konopcu do MK-4 na ispitivanje, a također i odveo na konopcu, dovodeći ga do lipe gdje se i odigralo njegovo ubistvo, a protivno naredbi MK-4 da se odvede i pusti na slobodno teritoriju, što vrlo ilustrativno pokazuje odnos optuženog

ime Spomenko Garić, Obr. br. 1-11/2-Sr, Mat. br. istorije bolesti 1104/95, Specijalna bolnica za neurološka oboljenja i posttraumatska stanja „Dr Borivoje Gnjatić“, Stari Slankamen (ovjerena fotokopija); Otpusna lista sa epikrizom, Obr. br. 1-11/2-Sr, Mat. br. istorije bolesti 8323, KBC Zemun, Neurohirurgija, Beograd, Zemun.

prema zarobljenom civilu, kao da se radi o objektu, a ne ljudskom biću, koji je sebi uzeo za pravo da utiče na njegovu dalju sudbinu, nepostupajući po naredbi da se isti pusti. Dodatno, nakon odsijecanja glave ista je prisutnim vojnicima u dvorištu služila kao lopta za igranje nogometa, a koji navod MK-4 zapravo potvrđuje svjedok Sokanović kada na pitanje predsjednice vijeća o glavi koju je zatekao u dvorištu izjavljuje da je samo glava bila tu, da tijela nije bilo, a da je "glava ličila na onog momka što sam vidio". Dakle, nije dovoljno bilo psihičko i fizičko zlostavljanje Bege dok je bio živ, već se isto nastavilo i po njegovoj smrti, na način da su se svi prisutni, uključujući i optuženog Garića podijelili u dvije ekipe i sa odsječenom glavom igrali nogomet. Stoga se Vijeće van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi, postupajući sa direktnim umišljajem, u svojstvu saizvršioca i sa diskriminatornom namjerom, počinio progon ubistvom oštećenog Bege Sulejmanovića, na način kako je to opisano u izreci presude.

390. Konačno, a saglasno standardima uspostavljenim sudskom praksom MKSJ i MKSR, nije neophodno imati tijelo kao dokaz smrti, budući da se može izvesti zaključak da je žrtva mrtva na osnovu posrednih dokaza, odnosno indicija, pod uslovom da je to jedini razuman zaključak²⁰⁸.

391. Pred MKSJ-om, takvi dokazi uključuju: svjedok očevidac ustanovio je da je žrtva ubijena (što je ispunjeno u konkretnom slučaju), svjedok je dao iskaz da je žrtva nestala ili da je mrtva, žrtva imenom navedena u smrtovnici koju je izdao lokalni sud²⁰⁹, dokaz o incidentima maltretiranja žrtve, dosljednost maltretiranja i nestanaka drugih pojedinaca, opću atmosferu bezakonja, mjesto gdje su djela počinjena, dužinu vremena proteklog od nestanka osobe, činjenicu da između te osobe i osoba za koje bi se očekivalo da de im se ona javiti, npr. članova porodice, nije bilo nikakvog kontakta²¹⁰, izvještaji lokalne policije koji navode imena žrtava koje su ubijene ili povrijeđene, ili bolnički dokumenti koji pokazuju prijem pacijenata i njihovu kasniju smrt.

392. Vijeće je u konkretnom slučaju primjenilo navedene standarde, pritom imajući u vidu da dokazivanje smrti kod krivičnih djela počinjenih u toku rata, odnosno oružanog sukoba nesumnjivo može biti otežano, ovisno o raspoloživim dokazima. Kako posmrtni ostaci

²⁰⁸ Tužilac protiv Brđanina, *Presuda pretresnog vijeća od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, §383-385; Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §240; Tužilac protiv Kmojelca, *Presuda pretresnog vijeća od 15. III 2002. god.*, MKSJ, IT-97-25-T, §326.

²⁰⁹ Tužilac protiv Stakića, *Presuda pretresnog vijeća od 31. VII 2003. god.*, MKSJ, IT-97-24-T, §939.

oštećenog Bege Sulejmanovića, do danas nisu pronađeni, analizom svih dokaza izvedenih na ovu okolnost, Vijeće se nesumnjivo uvjerilo da je Bego Sulejmanović kritične prilike ubijen, te da je istom odsječena glava, koju su svjedoci vidjeli na igralištu, a da je tijelo istog, prema iskazima svjedoka bačeno u Drinjaču, na osnovu čega se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi, postupajući sa umišljajem i sa diskriminatornom namjerom, kao saizvršilac počinio progon ubistvom oštećenog Bege Sulejmanovića, na način kako je to opisano u izreci presude.

393. Dakle, Vijeće je činjenični opis događaja koji se tiče zlostavljanja i ubistva Bege Sulejmanovića, u cijelosti kvalifikovalo kao ubistvo u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti iz tačke h) stav 1. člana 172. u vezi sa tačkom a) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, suprotno kvalifikaciji ovog događaja u tački 1.5. Optužnice. Naime, Tužilaštvo je inkriminisani događaj kvalifikovalo i kao ubistvo iz tačke a) i nečovječno postupanje iz tačke k) člana 172. KZ BiH koju u tekstualnom dijelu navođenja pravne kvalifikacije označava kao mučenje, čime je očito previdjelo bitne činjenice, da ubistvo kao djelo sa smrtnom posljedicom konzumira sve druge radnje koje nemaju takvu posljedicu, posebno kada u konkretnom slučaju zlostavljanje oštećenog prethodi njegovom usmrćenju. Ovakav propust Tužilaštva ispravljen je od strane Vijeća, obzirom da sud, u skladu sa članom 280. stav 2. ZKP BiH, nije vezan za prijedloge Tužilaštva u pogledu pravne ocjene djela. Kod ovakvog stanja stvari Vijeće je zaključilo da se konkretni događaj može jedino kvalifikovati i osuditi po osnovu člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a (ubistvo) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog Zakona.

394. Konačno, Vijeće je izvršilo korekciju u činjeničnom opisu u pogledu vremenske odrednice inkriminisanog događaja opisanog u tački 2.2. optužnice, slijedeći iskaz svjedoka MK-4 kao očevica događaja, a kojim navodima korespondiraju i iskazi drugih svjedoka na ovu okolnost, a što je prethodno detaljno obrazloženo, na način da je navod "*Neutvrđenog datuma u augustu mjesecu 1995. godine*" korigovan tako da glasi "*Krajem septembra ili početkom oktobra 1995. godine*". Ovakva korekcija, odnosno vremensko preciziranje događaja iz tačke 2.2. optužnice, ne mijenja suštinu inkriminisanog događaja, niti ide na štetu optuženog Garića, posebno jer je optuženom od samog početka jasno da se tereti za ubistvo oštećenog Bege Sulejmanovića u periodu nakon pada Srebrenice

²¹⁰ Tužilac protiv Krnojelca, *Presuda pretresnog vijeća od 15. III 2002. god.*, MKSJ, IT-97-25-T, §327.

1995. godine i u skladu s tim je koncipirao i ostvarivao svoju odbranu tokom glavnog pretresa. Nadalje, Vijeće je izvršilo i korekciju u smislu preciziranja identiteta oštećenog, obzirom da je isti tokom dokaznog postupka nesporno utvrđen, kako iz iskaza svjedoka MK-4 tako i iskaza Hurije Sulejmanović, zbog čega je Vijeće dio „civil po imenu Bego“, preciziralo navodeći i prezime „civil po imenu Bego Sulejmanović“. Nadalje, Vijeće je lica navedena u optužnici da su zajedno sa Radom Garićem učestvovala, kao saizvršioци, u zlostavljanju i ubistvu Bege, zamijenilo inicijalima, budući da nisu optuženi u ovom krivičnom postupku. Identitet lica je odbrani poznat, pa Vijeće cijeni da je odbrana imala mogućnost osporavanja činjenica, te da načinjena intervencija u presudi nije na štetu prava optuženog. Konačno, navod „da jedan od pripadnika interventnog voda povukao konopac“ Vijeće je preformulisalo tako da bude „da bi jedan od prisutnih povukao konopac“ obzirom da ovaj navod optužbe nije potvrđen izvedenim dokazima na ovu okolnost.

C. ZATVARANJE ILI DRUGO TEŠKO ODUZIMANJE FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA

395. Sud je nakon provedenih dokaza zaključio da je optuženi Rade Garić radnjama opisanim u tački 1.2. osuđujućeg dijela izreke presude, koje su u vezi sa članom 29. KZ BiH, ostvario sva bitna obilježja krivičnog djela zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode iz člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH, čiji pojedini elementi podrazumijevaju da je postojalo:

- zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode;
- suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;
- da je djelo počinjeno sa direktnim ili eventualnim umišljajem.

396. Naime, u smislu člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH zatvaranje ili teško oduzimanje fizičke slobode nekog pojedinca bez odgovarajućeg pravnog postupka, u sklopu rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, suprotan je osnovnim pravilima međunarodnog prava, a takvo postupanje se kvalifikuje kao zločini protiv čovječnosti.

397. U predmetu Krnojelac, pretresno vijeće MKSJ je zaključilo da se „lišavarje slobode nekog pojedinca smatra proizvođnim, a prema tome i protivpravnim, ako ne postcji pravna

*osnova kcjom bi se opravdalo prvobitno lišavarje slobode.”²¹¹ Nadalje, u istom predmetu pretresno vijeće MKSJ je kod zločina zatvaranja ili drugog teškog oduzimanja fizičke slobode označilo obavezu postojanja kod učinioca “*namjere da se pojedinac proizvojnno liši fizičke slobode, ili razumno znarje da će čirjerje ili nečirjerje dovesti do proizvojnog lišavarja fizičke slobode*”.*

398. Vijeće će u nastavku analizirati krivnju optuženog Garića za radnje opisane u tački 1.2. optužnice kojima se tereti za počinjenje krivičnog djela progona zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom e) KZ BiH, dok će druge radnje iz ove tačke, a koje se tiču inkriminacije iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH analizirati u dijelu presude koja se bavi tom inkriminacijom u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti.

(i) Teško oduzimanje fizičke slobode grupe civila u kući Fadila Šiljkovića – tačka 1.2. izreke presude

399. Prije upuštanja u analizu dokaza izvedenih na okolnosti tačke 1.2. optužnice, Vijeće napominje, obzirom na činjeničnu kompleksnost ove tačke optužbe, da je potrebno dijelove iskaza svjedoka i zaključke o tome imati u vidu i prilikom razmatranja nečovječnog postupanja iz ove tačke optužnice, a koje će biti obrađeno u posebnom dijelu presude. Osim toga, Vijeće podsjeća da postoji mogućnost i ponavljanja određenih dijelova iskaza svjedoka i zaključaka u dijelu presude koji se tiče nečovječnog postupanja, što će se pokušati svesti na minimum, a eventualna ponavljanja će biti isključivo u cilju jasnoće i razumijevanja krivične stvari i ocjene izvedenih dokaza.

400. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je u saizvršilaštvu sa drugim licima neutvrđenog datuma sredinom maja 1992. godine u Vlasenici u ulici Gavrila Principa iz kuće Fadila Šiljkovića kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica učestvovao u hapšenju i zatvaranju oko 15 muškaraca bošnjačke nacionalnosti među kojima su bili Rahman Šiljković, Dževad Šiljković, Salih Mehičić zv. Hakan, Sulejman Berbić, Muharem Berbić, Alija Ferhatović, Muharem Osmanović, Mujo Ćatić i drugi, gdje su se isti iz straha za svoju sigurnost krili, udarali ih prilikom izlaska iz kuće i na putu prema zgradi suda u Vlasenici, nakon čega su zatvoreni u zatvor SJB Vlasenica.

²¹¹ Vidjeti Tužilac protiv Krnojelca, *Presuda pretresnog vjeća od 15. III 2002. god.*, MKSJ, IT-97-25-T, §114.

401. Vijeće je zaključak o krivici optuženog izvelo analizom iskaza svjedoka Rahmana Šiljkovića, Dževada Šiljkovića, Saliha Mehičića i Muje Ćatića.

402. Pa tako, svi svjedoci saslušani na ove okolnosti saglasno izjavljuju da su se kritične prilike nalazili u kući Fadila Šiljkovića, dok se svjedok Salih Mehičić u svom iskazu prisjeća i vremena odvođenja civila koje se prema ovom svjedoku dešava sredinom maja, odnosno 17, 18. maja 1992. godine.

403. Svi svjedoci saslušani na okolnosti ove tačke su se izjašnjavali i pojedinačno o licima koja su te prilike odvedena iz kuće Fadila Šiljkovića, pa tako svjedok Mujo Ćatić navodi Dževada Šiljkovića, Rahmana Šiljkovića, Saliha Mehičića, svog brata Mustafu i da su tu bila još četvorica. Svjedok Dževad Šiljković pored ovih lica navodi da je tu bio i dajidža Sulejman Berbić, zet Emin Gobeljić i tetak Muharem Osmanović. Da ih je u kući Fadila Šiljkovića kritične prilike bilo oko 7-8 opisuje svjedok Mehičić, dok svjedok Rahman Šiljković izjavljuje da je tog „*poslijepodneva, oko 3, pola 4, zarobjen, kao i komplet ulica*“, misleći na sve muškarce iz ulice.

404. Kako je njih 7-8 završilo u kući Fadila Šiljkovića, opisao je svjedok Mehičić koji navodi da se čula pucnjava „*gore kod Zokine kafane*“, pa im je majka od Dževada i Rahmana Šiljkovića rekla da uđu u kuću Fadila Šiljkovića, gdje su igrali karte, o čemu svjedoči i svjedok Dževad Šiljković. Da su se iz straha za svoju sigurnost sklonili u kuću Fadila Šiljkovića proizilazi, kako iz navedenog iskaza svjedoka Saliha Mehičića, tako i iz iskaza svjedoka Rahmana Šiljkovića a koji je na glavnom pretresu potvrdio dio iskaza iz istrage u kojem navodi da su svi bili u strahu, a u unakrsnom ispitivanju dodaje i to da se pucalo oko kuća, pojedinačno, radi zastrašivanja.

405. U pogledu lica koja su kritične prilike došla ispred kuće i civilima koji su bili unutra uz pucnjavu i psovke naredili da izađu, svjedok Mujo Ćatić navodi da je bilo 5-6 naoružanih lica, da su imali automatske puške, dok svjedok Rahman Šiljković od tih lica u maskirnim uniformama prepoznaje Slađana Pajića, Žuću, Zorana Obrenovića, Mišu Cvetkovića, Savu Majstorovića i Željka Zekića. Naveo je također da je bilo i par momaka kojima nije znao imena, ali ih je vidio. Tokom direktnog ispitivanja tužilac ga je podsjetio na iskaz iz istrage, kada je svjedok rekao da je i Garić bio prisutan, a što je svjedok kao tačno potvrdio i na glavom pretresu, dodavši da je Garić bio na putu. On je na upit odbrane pojasnio da je Garića znao iz viđenja, a u dodatnom ispitivanju je potvrdio da je za Garića saznao od brata koji ga je bolje poznao i Muje Ćatića. Da se Garić nalazio ispred kuće –

na putu, potvrdio je i na upit člana Vijeća, a također svjedok je vršio i prepoznavanje putem fotografija, kojom prilikom je prepoznao optuženog Garića kako kaže „*po ožijku*“ koji je imao.²¹² Istog je i kao dio svjedočkog iskaza pokazao i u sudnici.

406. Da se optuženi nalazio ispred kuće Fadila Šiljkovića potvrdio je i svjedok Salih Mehičić koji svjedoči da je upravo optuženi bio jedan od lica koje ga je udarilo po leđima prilikom izlaska iz kuće. Svjedok Mehičić izjavljuje da optuženog poznaje iz viđenja, daje opis njegovog fizičkog izgleda u smislu da je lice Garić koje ga je pri izlasku iz kuće Fadila Šiljkovića udarao čizmama, kundakom u dijelu kičme i potiljka, nižeg rasta, puniji momak, dobar vojnik i spreman, sa nečim na licu u obliku ožiljka ili fleke. Odbrana optuženog je problematizirala iskaz ovog svjedoka u pogledu mogućnosti identifikacije optuženog, obzirom da svjedok u ranijim izjavama Garića ne spominje po imenu ili ga uopšte ne spominje, međutim svjedok Mehičić nakon prezentacije tih okolnosti daje za ovo vijeće sasvim razložno i prihvatljivo objašnjenje da ga ranije niko nije pitao ili da nije imao potrebe da mu navodi ime, obzirom da ga poznaje od prije rata.

407. Nadalje, od lica koja su bila ispred kuće, svjedok Dževad Šiljković navodi Slađana Pajića, Miloša Matića, Koketa i Goceta, Veska zv. Kobac, Lemija, Miću konobara i Savu Majstorovića. On optuženog Garića pred kućom nije vidio, nego tek kasnije pred zgradom suda, međutim ova činjenica sama po sebi ne znači da optuženi i nije bio pred kućom Fadila Šiljkovića, obzirom da se prema iskazu svjedoka Rahmana Šiljkovića stvorila gužva pred kućom, da su neki sišli u dvorište, dok su drugi bili po putu, a da prema iskazu svjedoka Mehičića nisu smjeli gledati, jer „*ako podigneš glavu, dobiješ kundak u glavu*“.

408. Kada je izgled počinitelaca u pitanju, svjedoci su davali različite izjave. Tako svjedok Dževad Šiljković opisuje da je krenuo u WC i kroz otvoren prozorčić vidio kako vojska u šarenim uniformama izlazi iz kombija i kreće prema kući. Da su kritične prilike bili u maskirnim uniformama potvrdio je i svjedok Rahman Šiljković, dok je svjedok Salih Mehičić izjavio da su neki imali policijske uniforme, neki crne, neki maskirne, te da su na glavama imali beretke, kape, marame i fantomke. Kada je u pitanju uniforma optuženog, svjedoci Rahman i Dževad Šiljković su saglasno izjavili da je isti bio u maskirnoj uniformi,

²¹² T-17 - Zapisnik o prepoznavanju osoba putem fotografije-svjedok Rahman Šiljković, broj I-16-17-04-1-359/11, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, u Tuzli, dana 16.05.2018. godine; i u prilogu je Fotoalbum broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.02.2018. godine, Tužilaštvo BiH, sa 12 fotografija i na posljednjoj stranici spisak lica koja se nalaze na fotografijama.

te da je imao SMB/zelenu beretku na glavi, dok svjedok Mehičić u svom iskazu spominje da je Garić bio u plavoj policijskoj uniformi.²¹³ Ova manja razlika u iskazima svjedoka ne dovodi u sumnju pouzdanost, istinitost i vjerodostojnost njihovih iskaza, posebno kada se ima u vidu činjenica kompleksnosti i različitosti percepcije stvari i događaja kao individualnog doživljaja, a posebno vremenske distance od oko tri decenije. Sasvim je logično da se sada, nakon proteka vremena svjedoci ne mogu pouzdano sjetiti u čemu je svaka osoba bila kritične prilike, imajući u vidu da je bilo, kako svjedoci izjavljaju „*dosta vcske*“, te da je bitno čega se svjedoci sjećaju od samih radnji izvršenja, a manje je bitno sjećaju li se tačno odjeće u kojoj se ko kritične prilike nalazio. Kada je u pitanju identifikacija optuženog Garića od strane ovih svjedoka, Vijeće se nesumnjivo uvjerilo da svjedoci koji su na licu mjesta vidjeli optuženog Garića istog vrlo detaljno i jasno opisuju, zbog čega Vijeće nema dileme da se u konkretnom radi upravo o optuženom Gariću. Tako svjedok Mehičić u vezi identifikacije optuženog ističe da ga je poznavao od prije rata, da ga je viđao po školama, ulicama, po Vlasenici, opisuje da je u to vrijeme bio nižeg rasta, puniji momak, dobar vojnik, spreman, crne puti, te da je na obrazu imao neki ožiljak ili neku fleku. Saglasno ovom opisu, optuženog Garića je opisao i svjedok Dževad Šiljković, koji navodi da je Garić bio kratko ošišan, crna kosa, ožiljak na obrazu, niži od njega, a koji opis se poklapa i sa opisom koji daje njegov brat Rahman Šiljković, koji navodi da je optuženi nižeg rasta, sportske građe i sa ožiljkom.

409. Da je optuženi u inkriminiranim radnja učestvovao kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, proizilazi iz iskaza svjedoka Dževada Šiljkovića koji jasno navodi da je optuženi Garić u to vrijeme bio pripadnik rezervnog sastava policije, a utvrđenja vezana za pripadnost optuženog u relevantno vrijeme rezervnom sastavu policije obrazložena su u paragrafu 283. Presude. Nasuprot tome, svjedok Rahman Šiljković iako prvo izjavljuje da ne zna kojoj grupi su lica pripadala, kasnije izjavljuje da su ta lica „specijalci“, za koje je poslije čuo da su bili pod komandom Miše Pelemiša. Za Vijeće je nesporno da je u inkriminirano vrijeme optuženi Garić bio pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, a kako je to naprijed navedeno, ali zaključuje da iz ovakvih razlika u iskazima proizilazi složenost faktora pod kojima svako pojedinačno stvara određenu percepciju i pamti događaje. Konkretno, ovakve različitosti u iskazima svjedoka omogućavaju Vijeću da zaključi da su

²¹³ Ovaj odgovor svjedok daje tek prilikom ispitivanja od strane optuženog, a nakon završenog direktnog i unakrsnog ispitivanja od strane branioca, i nakon što je svjedok u više konteksta spomenuo Garića, tako da se ovaj odgovor može, a i ne mora odnositi samo na situaciju ispred kuće Fadila Šiljkovića.

iskazi ovih svjedoka uvjerljivi i istiniti i da je svako od njih svjedočio o događaju onako kako ga je on zapamtio, iz svoje perspektive i bez pokušaja usklađivanja iskaza. Također, okolnost koju je odbrana također problematizirala na osnovu iskaza svjedoka Mehičića da je ispred kuće Fadila Šiljkovića pored Garića bio i Kraljević, obzirom da iz dokaza odbrane proizilazi da optuženi nije pripadao jedinici koju je predvodio Kraljević, Vijeću nije od relevantnog značaja u ocjeni iskaza svjedoka Mehičića. Ovo iz razloga što prisustvo jedne jedinice na terenu ne isključuje prisustvo i učestvovanje druge jedinice, odnosno formacije na terenu, posebno kada se imaju u vidu navodi svjedoka Rahmana Šiljkovića da je tada „komplet ulica“ zarobljena, što je saglasno navodima svjedoka Mehičića, da su tada privedene sve komšije iz ulice koje su našli, te da je ispred i oko kuće bio veći broj uniformisanih lica, od kojih su neki imali policijske uniforme, neki crne, neki maskirne, a na glavama su imali beretke, kape, marame i fantomke, što sve upućuje na to da su i druge formacije učestvovala u inkriminisanom događaju.

410. Da su licima koja su se nalazila u kući Fadila Šiljkovića, uniformisana lica uz pucjavu i psovke naredila da izađu iz kuće, proizilazi iz saglasnih iskaza svjedoka Dževada Šiljkovića, Rahmana Šiljkovića i Saliha Mehičića. Tako svjedok Dževad Šiljković izjavljuje da je kroz prozor WC-a vidio kako se vojska „razvlači“ oko kuće, krenula je pucjavo, čuo je galamu, zovu da izađemo iz kuće i psuju „*baljsku majku*“. Svjedok Salih Mehičić je dodao da je jedan od njih zvao Garića da dođe da vidi kako držimo sastanke, da ubijamo Srbe, dok je svjedok Rahman Šiljković potvrdio da su govorili da se tu drži sastanak SDA. O premlaćivanju lica prilikom izlaska iz kuće, saglasno su svjedočili Mujo Ćatić, Salih Mehičić, Dževad i Rahman Šiljković.

411. Kako nadalje opisuje svjedok Rahman Šiljković, istjerali su ih na put, rekli da stave ruke iznad glave i odveli ih do suda u Vlasenici, te da su tako sa rukama iznad glave išli kroz cijeli grad. Opisao je kako su putem šutali prozore i vrata nogama, a kada su došli do zgrade suda, sve su ih postrojili, a zatim je opet uslijedilo udaranje i maltretiranje, njega lično je tukao Savo Maksimović, a kako izjavljuje, njegovog brata Dževada je tukao Garić. Ovakav razvoj događaja proizilazi i iz iskaza svjedoka Dževada Šiljkovića, koji je detaljno opisao i maltretiranje i udaranje od strane otpuženog koje se dogodilo ispred zgrade suda. Saglasno izjavljuje i svjedok Mehičić da dok ih vode prema Vlasenici u koloni, sa rukama na potiljku da im psuju majku, neko dobije čizmu „*u dupe*“, neko kundak, te da su maltretirani do ulaska u sud. Po proteku određenog vremena civili bošnjačke nacionalnosti su odvedeni u zatvor iza suda, o čemu su svjedočili svjedoci Mujo Ćatić, Salih Mehičić,

Rahman Šiljković i Dževad Šiljković.

412. Vijeće je poklonilo vjeru svjedocima Salihu Mehičiću, te braći Rahmanu i Dževadu Šiljkoviću, koji su o događaju, svako iz svog ugla, svjedočili saglasno, njihovi iskazi se u bitnim dijelovima poklapaju, a isti nisu dovedeni u sumnju tokom unakrsnog ispitivanja. U pogledu iskaza svjedoka Muje Čatića, Vijeće je isti cijenilo u kontekstu radnji i redosljeda istih opisanih u tački 1.2. optužnice, odnosno općenitih okolnosti koje se tiču ovih inkriminacija. U odnosu na ulogu i odgovornost optuženog Garića, Vijeće nije bilo u mogućnosti da cijeni iskaz ovog svjedoka, obzirom da na vrlo nejasan i konfuzan način svjedoči o tim odlučnim činjenicama. Obzirom na ovakav zaključak Vijeća izvršene su i potrebne izmjene činjeničnog opisa, kojima je smanjena kriminalna količina, a što će biti izloženo u nastavku ove presude.

413. Dakle, imajući u sve vidu naprijed navedeno, Vijeće je zaključilo da je optuženi Rade Garić, kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, poduzeo inkriminisane radnje koje se odnose na teško oduzimanje fizičke slobode navedene u tački 1.2. osuđujućeg dijela izreke presude, a koje su u vezi sa članom 29. KZBiH, prema oštećenim civilima, koji su proizvoljno i bez ikakvog opravdanog i na zakonu zasnovanog postupka lišeni slobode. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu da licima lišenim slobode nisu saopšteni razlozi lišenja slobode, niti eventualno osnovi sumnje, nit su ikad izvedeni pred nadležan sud kako bi bila ispitana zakonska osnovana lišenja slobode, slijedom čega nije ni postojalo rješenja suda o lišenju slobode oštećenih. Oštećeni u vrijeme lišenja slobode, nisu bili ni vojno angažovani, obzirom da su svi saglasno izjavili da su se nalazili u kući Fadila Šiljkovića iz straha za svoju sigurnost, gdje su sjedili i igrali karte. Stoga, Vijeće je zaključilo da su ovakvim postupanjem optuženog, kao saizvršioca, ostvarena zakonska obilježja krivičnog djela oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava.

414. Da je opisano postupanje optuženog bilo ne samo proizvoljno, već i da se radilo o teškom oduzimanju fizičke slobode detaljno su opisali direktno oštećeni. Prije svega, radilo se o jednom događaju koji se uklapa u obrazac sistematičnog lišavanja slobode, u vremenskom intervalu od aprila do kraja 1992. godine, te je i optuženi svojim radnjama, kao saizvršilac, učestvovao u lišavanju slobode vojno sposobnih muškaraca. Konkretno, učestvovao je u izvođenju muškaraca muslimana iz kuće Fadila Šiljkovića i njihovom sprovođenju do zgrade suda, nakon čega će biti i zatvoreni u zatvor iza suda. Optuženi Garić, naoružan i uniformisan, ove radnje je preduzeo zajedno sa drugim

uniformisanim licima, prethodno opkoljavajući kuću, pucajući oko kuće, psujući „balijsku majku“, a nakon što su svi zatečeni civili izvedeni, sprovedeni su do zgrade suda u Vlasenici, nakon čega su ti civili i zatvoreni u zatvor iza te zgrade.

415. Dakle, nijedan od oštećenih nije imao mogućnost izbora da eventualno ostane u svojoj kući, u ulici, sa svojom porodicom. Sudbina oštećenih je bila neizvjesna, obzirom da nisu znali zbog čega ih odvođe. Iz iskaza svjedoka Dževada Šiljkovića i Saliha Mehičića o psovka koje su im upućene proizilazi da je jedini razlog lišenja njihove slobode bio taj što su bili Muslimani, što potvrđuje i postojanje diskriminatorne namjere na strani optuženog Garića. O autoritetu i ovlasti optuženog kritične prilike ilustrativni su navodi svjedoka Dževada Šiljkovića da su optuženog „*svi vojnici ispred njega slušali, niko nije smio prići dok je on bio tu, ponašao se kao da je to sve njegovo, kao neka vlast*“.

416. Kako se iz svega jasno vidi, Vijeće je izvelo zaključak da je optuženi postupao sa direktnim umišljajem, da je imao svijest i znanje da će muškarci lišeni slobode biti odvedeni u zatvor iza suda, te da je to i htio.

417. Konačno, Vijeće je i činjenično uredilo ovu tačku osuđujućeg dijela izreke presude, slijedeći iskaze svjedoka oštećenih, te u tom smislu upućuje na detaljan opis učinjenih korekcija u dijelu presude za nečovječno postupanje koja se tiče tačke 1.2. optužnice, sa napomenom da su sve učinjene intervencije bile radi preciziranja i jasnoće i da ni na koji način ne idu na štetu optuženog ili da su čak istima smanjene kriminalne količine, što je u svakom slučaju povoljnije za optuženog.

D. PRISILNI NESTANAK OSOBA

418. Optuženi Rade Garić je radnjama opisanim u tački 1.4. osuđujućeg dijela izreke presude, kao saizvršilac, počinio progon prisilnim nestankom osoba.

419. Prije nego krene na obrazlaganje činjenica i razloga kojima se u tom pravcu rukovodilo, Vijeće će dati kratki osvrt na međunarodnu i domaću pravnu regulativu ovog pitanja.

420. Navedeno djelo je u članu 172. stav 2. tačka h) KZ BiH opisano kao „*hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe, s namjerom da se uklone od*

zaštite zakona na duže vrijeme.“

421. Aktuelni izvori međunarodnog prava daju definiciju prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti, a Generalna skupština UN je 1992. godine usvojila deklaraciju o zaštiti svih lica od prisilnog nestanka, u kojoj se, u trećem stavu preambule, navodi da „*prisilni nestanak ugrožava osnovne vrijednosti svakog društva koje je posvećeno vladavini prava, ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te sistematska praksa takvih djela ima prirodu zločina protiv čovječnosti.*“²¹⁴

422. Također, članom 2. Međunarodne konvencije o zabrani prisilnog nestanka osoba, čija je potpisnica i BiH²¹⁵, propisano je da:

„prisilni nestanak znači hapšenje, pritvor, otmicu ili bilo koji drugi oblik lišenja slobode od strane predstavnika države ili od strane bilo kojih lica ili grupa lica koji rade po ovlaštenju države, uz podršku države ili uz njenu prećutnu saglasnost, odbijajući pri tome da priznaju da je lice lišeno slobode ili tajeći sudbinu ili mjesto boravka nestalog lica, čime se to lice stavlja izvan pravne zaštite“.

423. Navedeni stav je prihvaćen i u domaćem krivičnom zakonodavstvu, pa tako član 172. stav 1. tačka i) propisuje djelo „*prisilni nestanak osoba*“ u okviru zločina protiv čovječnosti, čiji elementi se ogledaju u sljedećem:

- da postoji radnja hapšenja/otimanja osoba;
- da je djelo počinjeno uz pristanak i podršku države ili političke organizacije;
- da je počinitelj odbio da pruži informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze;
- da ima namjeru da takve osobe ukloni od zaštite zakona na duže vrijeme.

(i) Prisilni nestanak grupe zatvorenika iz logora Sušica – tačka 1.4. izreke presude

424. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je „*Neutvrđenog datuma u periodu od početka juna mjeseca do kraja septembra mjeseca 1992. godine, iz logora „Sušica“ u Vlasenici, Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica tokom*

²¹⁴ Rezolucija Generalne skupštine 47/133, Un doc. A/RES/47/133, od 18.12.1992. godine.

²¹⁵ Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka potpisana je od strane BiH 6. februara 2007. godine, a ratifikovana 30.03.2012. godine.

juna 1992. godine, a kasnije kao komandir izviđačko-diverzantskog ocjedjenja Odreda „Drijača“, zajedno sa uniformisanim vojnicima među kojima Radivoje Gadžunović, Risto Vasiljević zv. Fongo, i drugi njemu poznati pripadnici, u više navrata izveo u grupama od 10 do 12 zatvorenika civila bošnjačke nacionalnosti, među kojima Mehmed Sitarević sin Derviša, Meho Čehajić sin Huse, Nazif Ademović zv. „Šikara“, Salko zv. „Kondža“, Abdulah zv. „Pekar“, izvjesni Ajo i druge do sada neidentifikovane civile, koji su kamionom marke TAM i kombijem vlasništvo firme Elastik-a odveženi u nepoznatom pravcu, iako zadužen za obezbjeđenje istih, nije ih vratio u logor „Sušica“ i od tada im se gubi svaki trag.”

425. Nakon svestrane i detaljne analize svih dokaza provedenih na okolnosti ove tačke optužnice, optuženi Garić je u konačnici oglašen krivim za samo jedno izvođenje zatvorenika iz logora Sušica, njih 10 do 12, među kojima je bilo lice zvano Pekar, a koji su odveženi u nepoznatom pravcu, pa iako zadužen za obezbjeđenje istih, nije ih vratio u logor Sušica i od tada im se gubi svaki trag.

426. Vijeće je uvjerenje o krivici optuženog za ovu tačku optužnice izvelo ocjenom iskaza svjedoka GR-8, Riste Vasiljevića zv. Fongo, Radivoja Gadžunovića, GR-10 i Murtije Dautović.

427. Vijeće se u ovom dijelu presude neće baviti analiziranjem postojanja logora, te da su muškarci Bošnjaci, protupravno lišeni slobode, obzirom da je u okviru elaboriranja postojanja širokog i sistematičnog napada, kao opšteg elementa krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti pitanje u vezi postojanja logora obrazloženo, a optuženi je već oglašen krivim i za teško oduzimanje fizičke slobode, gdje je utvrđeno da su lica lišavana slobode bez postojanja pravnog osnova, te da su ta lišenja ispunjavala standard teškog oduzimanja fizičke slobode.

428. Kada je riječ o činjeničnim navodima konkretne tačke, Vijeće je imalo u vidu prije svega iskaz svjedoka GR-8, koji je u logoru Sušica radio kao stražar i koji je očevidac konkretnog događaja. On je pred sudom opisao kako je na tu funkciju došao početkom juna 1992. godine, a zatim je opisao koji su to bili zadaci stražara u Sušici, te da je njihov konkretan zadatak bio da ne dopuste da iko ulazi u logor, da odvodi ljude iz logora i da pravi scene. Što se tiče zatvorenih Bošnjaka civila, svjedok GR-8 navodi da su oni po danu izlazili, dok su uvečer bili unutra.

429. Vezano za optuženog Garića kojeg od ranije poznaje, a što ni odbrana optuženog nije problematizirala, svjedok GR-8 izjavljuje da je optuženog Garića vidio jednom u logoru, krajem juna, jula, da su došla trojica, njegov brat Zoran, on i još jedan kojeg ne poznaje, došli su nekim autom i tražili Dragana Nikolića, koji je potom izašao iz stražarske kuće. Svjedok GR-8 dalje opisuje kako su od Nikolića tražili neke uniforme i 13-14 zatvorenika za razmjenu ili rad. U pogledu njihovog zahtjeva, GR-8 opisuje da je Nikolić tražio neku potvrdu, nakon čega su sva trojica otišla i donijela neki papir, uzeli u šatorska krila garderobu i odveli 13-15 ljudi, koje su prethodno Dragan Nikolić i Zoran Garić izabrali, a otišli su istim autom kojim su i došli.

430. U pogledu odvedenih lica iz logora, svjedok GR-8 navodi da se sjeća jednog od odvedenih, koji je prema njegovom sjećanju taksirao i imao je nadimak Pekar, iz Vlasenice, tada imao oko 35 godina. Također, svjedok GR-8 je izjavio da ti ljudi koje je Garić odveo nisu vraćeni, obzirom da Pekara poslije tog odvođenja više nije vidio.

431. Unakrsnim ispitivanjem iskaz svjedoka GR-8 ničim nije doveden u sumnju, nego naprotiv, svjedok je tokom unakrsnog ispitivanja još detaljnije opisao sami događaj, s tim da svjedoku GR-8 nije bilo poznato da li su oni donijeli odobrenje za izvođenje zarobljenika, ali je ostao kod tvrdnje da je optuženi zajedno sa Zoranom Garićem i njemu nepoznatim, mlađim licem odveo grupu lica iz Sušice. Također, svjedoku GR-8 nije poznato radi čega su ti zatvorenici tačno odvedeni, da li radi razmjene ili kopanja rovova.

432. Za vrijeme svog svjedočenja, GR-8 je objasnio i opšte funkcionisanje logora, da zatvorenici jesu izvođeni iz logora, na način da su lica koja dolaze po njih morala da donesu potvrdu iz SJB Vlasenice, prije preuzimanja i izvođenja zatvorenika za različite potrebe, radove i razmjene. Također, svjedok GR-8 je objasnio da je bilo lice ispred SJB Vlasenice koje je izdavalo te potvrde, a na izričit upit člana Vijeća, svjedok odgovara da je otprilike prošlo oko pola sata od trenutka kada su optuženi i druga dva lica otišli po potvrdu, pa se vratili. Dakle, iz navedenog proizilazi da je optuženi morao imati određeni akt, u vidu potvrde ili slično, za odvođenje zatvorenika iz Sušice, po koji akt je u tom vremenskom periodu od pola sata i otišao, a koje potrebno vrijeme za pribavljanje takvog akta odgovara navodu svjedoka GR-8 da je Sušica udaljena od policijske stanice oko kilometar i po.

433. Tokom unakrsnog ispitivanja svjedok GR-8 je pitan i o svojstvu optuženog te prilike kada je vidio optuženog da dolazi u Sušicu i odvodi zarobljenike, što je u potpunosti

irelevantno u kontekstu ocjene iskaza ovog svjedoka. Lice koje je bilo stražar u logoru Sušica, kritične prilike u junu ili julu mjesecu 1992. godine je vidio optuženog zajedno sa druga dva lica kako dolazi u logor i odvodi grupu zatvorenika, među kojima je bilo i lice zvano Pekar, koji poslije tog odvođenja više nikada nisu viđeni. A svojstvo optuženog u relevantnom periodu od juna do septembra 1992. godine Vijeće je već utvrdilo u paragrafima 283. do 285. Presude, te ih ovdje neće ponavljati.

434. Da su pripadnici Garićeve jedinice i sam Garić odvodili zatvorenike iz logora Sušica proizilazi i iz iskaza drugih svjedoka, tada pripadnika jedinice kojom je komandovao optuženi. Tako svjedok Risto Vasiljević zvani Fongo navodi da je u dva navrata išao po zatvorenike u Sušicu i vršio obezbjeđenje istih, te da su kad završe sa radovima zatvorenike vraćali nazad u logor. Ovo proizilazi i iz iskaza svjedoka GR-10 (iskaz iz istrage od 19.07.2018. godine), koji je izjavio da je zarobljenike iz Sušice preuzimao i dovodio optuženi Garić i da se on pitao o svemu u vezi sa ovim zarobljenicima, te da je i njega jedne prilike kada su prolazili pored logora pozvao da uđu da svjedok vidi svoje radne kolege, čija imena potom detaljno i precizno navodi. Iako sve ovo negira tokom svjedočenja na glavnom pretresu, za ovakve promjene u iskazu svjedok nije dao nikakvo razložno objašnjenje, zbog čega Vijeće prihvata kao istinito njegovo svjedočenje iz istrage.²¹⁶ Da su odvodili zarobljenike iz logora Sušica, potvrdio je i svjedok Gadžunović, koji je tada obavljao poslove vozača u odredu Drinjača, i koji je vozio zatvorenike da kose, sa pratnjom koja je vršila obezbjeđenje, među kojima svjedok nabroja i pripadnike Garićeve jedinice, Ljubana Đurića i Ristu zvanog Fongo.

435. Pored svjedoka pripadnika Garićeve jedinice, svoja saznanja o odvođenju zatvorenika iz logora su iznijeli i svjedoci koji su u to vrijeme bili zarobljenici u Sušici. Tako svjedok Ismet Hasanović koji je bio zatvoren u logoru potvrđuje da je braću Garić viđao ispred Sušice. Navedeno se analizira samo u kontekstu činjenice da je evidentno da su optuženi i pripadnici njegove jedinice imali pristup logoru Sušica, da su iz logora izvodili zatvorene muškarce radi obavljanja određenih poslova, vršili obezbjeđenje istih i bili dužni da iste vrate nazad, pritom ne previđajući da konkretno Vijeće razmatra krivnju optuženog samo za izvođenje grupe lica među kojima je bio izvjesni Pekar, a o čemu je svjedočio

²¹⁶ O svjedočenju svjedoka GR-10 i njegovim izjavama iz istrage, Vijeće je dalo detaljno obrazloženje u paragrafima 317. i 318. Presude, iz kojih razloga će se cijeniti izjava svjedoka GR-10 iz istrage, i to iskaz od 19.07.2018. godine, stoga upućuje na te dijelove presude, sve radi izbjegavanja suvišnog ponavljanja i nepotrebnog opterećivanja preglednosti i razumljivosti obrazloženja presude.

svjedok GR-8, tada stražar u logoru i očevidac događaja kada je došao optuženi zajedno sa Zoranom Garićem i još jednim njemu poznatim licem.

436. Svjedok Mujo Ćatić je također svjedočio na okolnosti odvođenja zatvorenika iz logora Sušica, ali njegov iskaz dat na glavnom pretresu je u tolikoj mjeri konfuzan i nejasan, da ga Vijeće nije moglo prihvatiti u kontekstu utvrđivanja krivnje optuženog za događaje opisane u tački 1.4. optužnice.

437. Da je među licima koja su kritične prilike odvedena od strane optuženog i nikad više nisu vraćena u logor bilo i lice zvano Pekar, potvrđuje i iskaz svjedoka Murtije Dautović koja izjavljuje da su Sejfo Telalović, Mehanović, Meho Bošnjaković, Juso, Pekar i drugi odvedeni iz logora navodno da rade na Mišarima i da se niko od njih više nije vratio.

438. Dakle, iz svega navedenog jasno proizilazi da je Vijeće iskaz svjedoka GR-8 koji je kritične prilike bio stražar u logoru Sušica i očevidac odvođenju zatvorenika iz logora, među kojima je bilo lice zvano Pekar, od strane optuženog zajedno sa drugim licima, a koji zatvorenici se više nikad nisu vratili, pažljivo i svestrano analiziralo i zaključilo da je svjedok objektivno, nepristrasno i vjerodostojno opisao sami događaj, a koji iskaz se u bitnim dijelovima poklapa sa iskazima drugih svjedoka. Vijeće je pažljivo analiziralo iskaze i drugih svjedoka saslušanih na ove okolnosti, te ocijenilo da su iskazi dati na jasan i iskren način, da se u bitnim dijelovima međusobno preklapaju, te da isti nisu ničim dovedeni u sumnju, izuzimajući iskaz svjedoka Muje Ćatića koji je vrlo konfuzno svjedočio na glavnom pretresu, posebno u dijelovima kada mu je prezentiran iskaz iz istrage, kojem Vijeće nije moglo pokloniti vjeru i na osnovu istog izvesti pouzdan zaključak o tome da je optuženi Garić u više navrata izvodio u grupama zatvorenike civile bošnjačke nacionalnosti iz logora Sušica.

439. Svoja utvrđenja vezana za logor Sušica, Vijeće je iznijelo u paragrafima 216-220 Presude, a ovdje će samo napomenuti da su objekti u Sušici predstavljali logor u kojem su bili zatočeni civili muslimanske nacionalnosti sa područja Vlasenice i okolnih mjesta i koji je predstavljao značajan elemenat u uspostavljanju i funkcionisanju sistema progona Muslimana sa područja Vlasenice tokom 1992. godine, i kao takav bio itekako poznat svima na tom području. Lica zatočena u logoru su, samo zato što su bili Muslimani, na razne načine u logoru maltretirana, uključujući i odvođenje na prinudne radove, a što nedvojbeno ukazuje na diskriminatornu namjeru onih koji su zatočene Muslimane iz logora

izvodili.

440. Za Vijeće je također nesporno da je na strani optuženog ispunjen i subjektivni elemenat ovog krivičnog djela, odnosno, da je optuženi do danas odbio da pruži informacije o sudbini nestalih lica ili o mjestu gdje se nalaze odvedene osobe, pogotovo imajući u vidu činjenicu da su oštećeni posljednji put viđeni živi upravo kritičnog dana od strane svjedoka GR-8 i Murtije Dautović, čiji iskazi su već cijenjeni u ovom kontekstu.

441. Iz svega navedenog, Vijeće zaključuje da između izvršenja radnje prisilnog nestanka oštećenih i odbijanja optuženog da pruži informacije o sudbini ili mjestu gdje se nalaze odvedene osobe, postoji uzročna veza, a sve imajući u vidu da odbiti da prizna sudbinu nestale osobe ili dati informaciju o toj okolnosti, može učiniti osoba koja je prethodno, nestalu osobu i odvela, što je u konkretnom optuženi Rade Garić zajedno sa njemu poznatim licima.

442. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, na osnovu svih analiziranih dokaza, kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi, Vijeće je van svake razumne sumnje utvrdilo da je optuženi jedne prilike tokom juna ili jula 1992. godine bio u logoru Sušica i učestvovao u izvođenju 10 do 12 zatvorenika, među kojima je bilo lice zvano Pekar, a koji zatvorenici su odvezeni u nepoznatom pravcu, pa iako je bio zadužen za obezbjeđenje istih, nije ih vratio u logor Sušica i od tada im se gubi svaki trag, na koji način je nesumnjivo učestvovao u prisilnom nestanku oštećenih, čime je postupajući kao saizvršilac ostvario biće krivičnog djela progon prisilnim nestankom iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom i) KZ BiH, zbog čega ga je Vijeće i oglasilo krivim.

443. Konačno, Vijeće je i u ovom dijelu izvršilo korekcije činjeničnog opisa, slijedeći iskaz svjedoka očevica, svjedoka GR-8, na način koji je povoljniji za optuženog, jer Vijeće načinjenim korekcijama nije povećavalo kriminalnu količinu aktivnosti optuženog, nego naprotiv, kriminalna količina je bitno smanjena, što potvrđuje i činjenica da Vijeće nije diralo u broj zatvorenika po grupi koja je izvedena iz logora, iako iz iskaza svjedoka proizilazi veći broj lica izvedenih kritične prilike. U tom smislu, Vijeće je navod „uniformisanim vcjnicima među kcjima Gadžunović Radivoje, Vasičević Risto zv. Fongo, i drugi njemu poznati pripadnici” korigovalo na način da stoji “njemu poznatim uniformisanim vcjnicima”, obzirom da imena ovih lica ne proizilaze iz iskaza svjedoka GR-8, jednako kao što je korigovalo i navod “u više navrata izveo u grupama” korigovalo na način da bude “izveo grupu”, jer svjedok GR-8 svjedoči samo jednoj prilici kad je optuženi Rade Garić

odveo grupu zatvorenika koju nije vratio, te navod "među kojima Sitarević Mehmed sin Derviša, Čehajić Meho sin Huse, Ademović Nazif zv. „Šikara“, Salko zv. „Kondža“, Abdulah zv. „Pekar“, izvjesni Ajo i druge do sada neidentifikovane civile" je korigovalo tako da glasi "među kojima je bilo lice zvano Pekar", imajući u vidu da svjedok GR-8 idenitificira samo jedno njemu poznao lice u toj grupi izvedenih lica koju je nesumnjivo odveo optuženi. Navod "kamionom marke TAM i kombijem vlasništvo firme Elastik-a" je izostavljen iz činjeničnog opisa, imajući u vidu da je na taj način činjenični opis preciziran i lišen suvišnih detalja koji ne čine bitne elemente djela, a koji nisu potvrđeni iskazom svjedoka GR-8.

E. DRUGA NEČOVJEČNA DJELA

444. Vijeće je na temelju provedenih dokaza zaključilo da je optuženi Rade Garić svojim radnjama opisanim u tačkama 1.1. (u odnosu na oštećenog Mehmeda Agića), 1.3. i 1.6. osuđujućeg dijela izreke ostvario sva obilježja bića krivičnog djela druga nečovječna djela iz tačke k) stav 1. člana 172. KZ BiH, a u tačkama 1.1. (u odnosu na oštećenog Ismeta Hasanovića), 1.2, 1.7. i 2.1. osuđujućeg dijela izreke, ostvario sva obilježja bića istog krivičnog djela u vezi sa članom 29. KZ BiH.

445. Druga nečovječna djela slične prirode predstavljaju djela učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja kod kojih je potrebno dokazati postojanje radnji ili propusta slične težine kao i za druge zločine pobrojane u članu 172. stav 1. KZ BiH:

- radnju ili propust kojima je nanesena duševna ili tjelesna patnja ili povreda, odnosno koji predstavljaju ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo;
- radnju ili propust koje je namjerno izvršio optuženi i osoba odnosno osobe za čije radnje ili propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

446. Primjeri nečovječnih djela iz člana 172. KZ BiH u praksi MKSJ su: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda²¹⁷; premlaćivanje i druge nasilne radnje²¹⁸; nanošenje

²¹⁷ Vidjeti predmet Tužilac protiv Kvočke i dr, *Presuda pretresnog vjeća od 02. XI 2001. god.*, MKSJ, IT-98-30/1-T, §208.

²¹⁸ Ibid, §208.

povreda²¹⁹; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta²²⁰; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo²²¹; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo²²²; deportacija i prisilno premještanje grupa civila²²³; prisiljavanje na prostituciju²²⁴ i nestajanje ljudi pod prisilom²²⁵.

447. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti, a koje se mogu ogledati kroz npr. karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu. Činjenica da djelo ima dugoročne posljedice može da bude od važnosti prilikom utvrđivanja težine djela²²⁶.

448. *Mens rea* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činjenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činjenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome²²⁷.

449. Vijeće ukazuje da je odgovornost optuženog za ovo krivično djelo, u većini tačaka zasnovana isključivo na iskazu direktno oštećenih svjedoka, što je bilo i za očekivati, obzirom da u uslovima u kojim su se nalazili u vrijeme inkriminacije, oštećeni su jedini koji mogu i svjedočiti. Vijeće je zaključak o krivici optuženog za svaku tačku izreke za ovo djelo izvelo na osnovu iskaza direktno oštećenih, iako su u pojedinim tačkama optužnice iskazi oštećenih potkrijepljeni iskazima drugih svjedoka. Vijeće je poklonilo vjeru iskazima oštećenih, kao i iskazima drugih svjedoka, cijeneći da su iste dali objektivno, nepristrasno, te da su događaj opisali na vjerodostojan način. S tim u vezi, Vijeće i u ovom dijelu naglašava da ne postoji nikakav pravni zahtjev da iskaz jedinog svjedoka o materijalnim

²¹⁹ Vidjeti predmet Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKSJ, IT-95-14/2-A, §117.

²²⁰ Tužilac protiv Blaškića, *Presuda pretresnog vijeća od 03. III 2000. god.*, MKSJ, IT-95-14-T, §239; Tužilac protiv Krstića, *Presuda pretresnog vijeća od 02. VIII 2001. god.*, MKS, IT-98-33-T, §523.

²²¹ Tužilac protiv Vasiljevića, *Presuda pretresnog vijeća od 29. XI 2002. god.*, MKSJ, IT-98-32-T, §239-240.

²²² Tužilac protiv Naletilića i Martinovića, *Presuda pretresnog vijeća od 31. III 2003. god.*, MKSJ, IT-98-34-T, §271, 289, 303.

²²³ Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §566.

²²⁴ Ibid, §566.

²²⁵ Ibid, §566.

²²⁶ Tužilac protiv Vasiljevića, *Presuda pretresnog vijeća od 29. XI 2002. god.*, MKSJ, IT-98-32-T, §235; Tužilac protiv Blaškića, *Presuda pretresnog vijeća od 03. III 2000. god.*, MKSJ, IT-95-14-T, §243.

činjenicama, u kontekstu njegovog prihvatanja kao dokaza, mora da bude potkrijepljen. Važna je pouzdanost i vjerodostojnost koja se tom iskazu pridaje. Osim toga, Vijeće primjećuje, a saglasno stavu apelacionog vijeća ovog suda da je za utvrđivanje relevantnosti činjenica kao kriterij opredjeljujući kvalitet svjedočenja a ne puki broj dokaza, odnosno: „*da je inherentno pravo suda da utvrđuje činjenice na osnovu principa slobodne ocjene dokaza i u skladu sa dubokim ličnim uvjerenjem svakog od sudija. Radi se o široko postavljenom diskrecionom pravu koje je podložno određenom broju ograničenja. Međutim, na princip unus testis nullus testis (jedan svjedok nije dovoljan)*”²²⁸ *kcji zahtjeva potkrepljivanje svjedočenja jedinog svjedoka neke relevantne činjenice drugim svjedokom, više se ne poziva gotovo ni jedan moderni kontinentalni pravni sistem.*”²²⁹ Vijeće podsjeća na praksu u predmetu Miodrag Marković²³⁰, u kome postupajuće apelaciono vijeće zaključuje da je pretresno vijeće „*moglo osuditi optuženog na osnovu izjave oštećene*“, citirajući mišljenje apelacionog vijeća Suda BiH u predmetu Mejakić i drugi da „*dokaz kcji je zakonit, autentičan i vjerodostojan može biti dovoljan da se optuženi osudi, čak i ako je riječ o iskazu samo jednog svjedoka*”. U prilog ovakvom zaključku ide i stav MKSR gdje je pretresno vijeće primjenjujući pravilo 96. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ-a i MKSR-a zaključilo „*da vijeće može temeljiti svjedočke samo na jednom iskazu ukoliko je taj iskaz relevantan i vjerodostojan*”²³¹.

(i) Nečovječno postupanje prema Mehmedu Agiću i Ismetu Hasanoviću – tačka 1.1. izreke presude

²²⁷ Ibid, §132.

²²⁸ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §537.

²²⁹ Ibid, §536: “*Opći princip kcji Pretresno vijeće mora da primjeni na osnovu Pravilnika je princip da se svaki relevantni dokazni materijal probativne vrijednosti može prihvatiti kao dokaz, osim ako potreba da se osigura pravično suđenje uveliko ne preteže nad njegovom probativnom vrijednošću (Potpravila 89(C) i (D)). Jedino se pravilo 96(i) bavi pitanjem potkrepljivanja dokaza, i to samo u slučajevima seksualnih napada za koje, kako stoji u pravilu, nije potrebno potkrepljivanje dokaza. Svrha ovog pravila ispravno je navedena u priručniku *An Insider's Guide to the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, autora Morris i Scharf. Tu se objašnjava da navedeno potpravilo iskazu žrtve seksualnog napada daje istu presumpciju pouzdanosti kao i iskazima žrtava drugih zločina, što je common law dugo uskraćivao žrtvama seksualnog napada. Ovo potpravilo, dakle, zasigurno ne opravdava zaključak da se potkrepljivanje dokaza zahtjeva u slučajevima svih drugih zločina osim u slučajevima seksualnih napada. Ispravan zaključak je, zapravo, suprotan.*”

²³⁰ Tužilaštvo BiH protiv Miodraga Markovića, *Drugostepena presuda od 27. IX 2011. god.*, Sud BiH, S 1 1 K 003426 10 Krž (veza X-KR-10/948), §72, citirana drugostepena presuda Suda BiH u predmetu Mejakić i drugi, paragraf 47.

²³¹ Tužilac protiv Akayesu, *Presuda pretresnog vijeća od 02. IX 1998. god.*, MKSR, ICTR-96-4-T, §134. i 135.

450. Tačkom 1.1. osuđujućeg dijela presude, optuženi je oglašen krivim da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, činjenjem drugih nečovječnih djela slične prirode, učinjenjih u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušavanja zdravlja, na način da je *„Neutvrđenog datuma u maju mjesecu 1992. godine Rade Garić kao pripadnik rezervnog sastava Stanice javne bezbjednosti (SJB) Vlasenica više puta ulazio u prostorje SJB-a i zajedno sa više NN uniformisanih osoba u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca Bošnjaka među kojima su bili Mehmed Agić i Ismet Hasanović udarajući ih rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, pa je tako Mehmeda Agića kojemu je pozvan u SJB Vlasenica od strane Miše Gcrgolovića, gdje je ispitan o posjedovanju oružja, Rade Garić ga snažno dva puta udario šakom u precjelu grudnog koša od čega je izgubio dah, a u daljem fizičkom zlostavljanju ga je sprječio Mišo Gcrgolović, a potom kad je Mehmed odveden u drugu kancelariju kod Milenka Šargića, došao za istim te ga još jednom snažno udario, kada je u daljem fizičkom zlostavljanju i sprječen od Milenka Šargića, a Ismeta Hasanovića kojemu je bio zatvoren zajedno sa oko 50-tak Bošnjaka u prizemlju SJB Vlasenice Rade Garić zajedno sa MK-8 i G.V. izveli ga na sprat u jednu prostoriju, gdje su ga svi zajedno udarali po raznim dijelovima tijela, kom prilikom je Rade Garić izvadio pištolj i prislonio mu isti na prsa govoreći mu „Hoćeš li sad da te ubijem“ a potom ga pištoljem snažno udario u precjelu iznad lijeve obrve kojom prilikom je izgubio svijest, odakle je nakon nekoliko dana od strane policije odveden u logor Sušica. »*

451. Kada je u pitanju vremenski okvir ovog događaja, koje je Tužilaštvo postavilo *«neutvrđenog datuma u maju mjesecu 1992. godine»*, isti je nesporno utvrđen na osnovu iskaza samih svjedoka oštećenih, koji su potvrdili da su inkriminisane radnje prema njima poduzete u mjesecu maju, i to prema Mehmedu Agiću oko 20. maja 1992. godine, a prema Ismetu Hasanoviću ranije tokom maja mjeseca 1992. godine, jer je konkretne događaje iz Sušice (gdje je odveden nakon događaja u policijskoj stanici) vezao za datum 15. maj 1992. godine.

452. Da je Rade Garić inkriminisane radnje prema oštećenim preduzeo u svojstvu pripadnika rezervnog sastava SJB Vlasenica, kojem je u maju mjesecu nesumnjivo pripadao, Vijeće je svoja utvrđenja već iznijelo u paragrafu 283. Presude, te ih ovdje neće ponavljati.

453. Tužilaštvo je ovom tačkom optužnice, Gariću na teret stavilo i da je isti više puta

ulazio u prostorije SJB-a i zajedno sa više NN uniformisanih osoba u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca Bošnjaka među kojima su bili Mehmed Agić i Ismet Hasanović udarajući ih rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela. Vijeće je uvjerenje o krivici optuženog za ove inkriminacije izvelo na osnovu iskaza kako oštećenih Mehmeda Agića i Ismeta Hasanovića, tako i svjedoka GR-15, Sinana Hodžića i Huse Patkovića. Radnje koje je Garić poduzeo konkretno u odnosu na Mehmeda Agića i Ismeta Hasanovića će Vijeće detaljno analizirati u nastavku, a ovdje će spomenuti činjenice koje se odnose na maltretiranje *drugih zarobljenih* muškaraca Bošnjaka od strane Garića, obzirom da je tužilaštvo tako koncipiralo Optužnicu u ovom dijelu.

454. Tako svjedok GR-15 ističe da je vidio optuženog Garića da je tukao jednog čovjeka ispred ulaza u sobu za ispitivanje, faktički oni su se tu pobili, Rade ga je istukao i uveo unutra, pesnicama ga udario, ne zna ko je bio civil, ali zna da je bio Musliman. Svjedočeći na glavnom pretresu, svjedok GR-15 je potvrdio i dio svog iskaza iz istrage, da je Garić dolazio i tražio neke ljude po imenu, ali se sada ne sjeća imena. Također, potvrdio je i dio iskaza iz istrage koji se odnosi na činjenicu da je Garić više puta dolazio u policiju.

455. I svjedok Huso Patković detaljno opisuje kako je bio zlostavljan u policijskoj stanici u Vlasenici, između ostalog od strane lica kojeg identificira kao Garić (i to lica koje je različito od Gorana Garića kojeg dobro poznaje), kojeg opisuje kao čovjeka koji je pun, crn, sa Mišara, koji je prije rata bio u Vukovaru. On je opisao svoj dolazak u policijsku stanicu, da su ga uveli kod Šargića, gdje je bio Garić i još jedan što ga je tukao. Taj ga je pitao ima li pušku, a kada je rekao da nema udario ga je „*ljevom nogom podno stomaka, jedno 5-6 puta, zrak mu isjerao*“, pa opet pitao za pušku, svjedok opet rekao da nema, nakon čega je Garić ustao i udario ga nogom u stomak, što ga je najžešće zaboljelo, pa kada je krenuo drugi put da ga udari, ovaj mu je rekao „*Vukovarac, stani!*“. Taj vojnik ga je udarao vojničkom čizmom u predjelu stomaka, sve mu bilo zguljeno, a to je trajalo jedno 15 – 20 minuta. O fizičkom zlostavljanju u SUP-u kao i u zatvoru iza SUP-a, svjedočio je i Sinan Hodžić, koji u tom kontekstu spominje velikog i malog Garića, kao i svjedok Ismet Hasanović, koji je opisao kako su Goran Višković, GR-15 i braća Garići pretukli Džemu Ambeškovića.

456. Iako se konkretne radnje prema ovim licima poimenično ne stavljaju na teret optuženom Gariću, one potvrđuju postavke činjeničnog opisa ove tačke optužnice u kojoj se tvrdi da je Garić ulazio u prostorije SJB-a i zajedno sa više NN uniformisanih osoba u

namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca Bošnjaka, pa ih je Vijeće u tom smislu i cijeno.

457. Kada je riječ o radnjama izvršenja koje se optuženom Gariću stavljaju na teret u odnosu na oštećenog Agića, Vijeće je uvjerenje o krivici optuženog izvelo na osnovu iskaza oštećenog Mehmeda Agića, koji je posredno potvrđen iskazima svjedoka GR-15, Huse Patkovića i Sinana Hodžića.

458. Pa tako, svjedok Mehmed Agić izjavljuje da je jedan dan oko 20. maja 1992. godine, dok je bio u grilu, naišao Mišo Gojgolović koji ga je pozvao napolje i rekao mu da ode s njim u stanicu policije, kod pošte, da da izjavu vezano za očev pištolj koji nije predat. Svjedok Agić koji je tada radio kao poštar odlazi prvo u poštu da se razduži, a potom odlazi u policiju, u vatrogasnu salu, gdje ga Mišo Gojgolović ispituje za očev pištolj. Nakon toga, svjedok Agić biva upućen kod komandira Šargića da i njemu da izjavu. Kad je izlazio iz vatrogasne sale, gdje je policija smještena, sa Mišom, kako to svjedok Agić izjavljuje, Garić je stajao na hodniku. Kako je mahinalno pogledao u njega, svjedok Agić navodi da ga je Garić toliko „udario štocem u grudni koš“, i opisao taj udarac kao toliko silan da mu je „kapa odmah sletila“. Kako je bio u raskoraku, svjedok nije pao, nakon čega je optuženi udarac ponovio još dva-tri puta, gdje ga je u daljem udaranju spriječio Mišo (Gojgolović). Svjedok Agić je na upit člana Vijeća pojasnio da je od tog prvog udarca izgubio dah. Dalja dešavanja svjedok Agić opisuje na način da je ušao kod Šargića da da izjavu u pogledu oružja, da je za njim ušao i Garić i sjeo pored njega, gdje ga je Šargić nastavio ispitivati o tome ko još ima oružje, kada ga je Garić još jednom udario u grudni koš, nakon čega je Šargić istjerao Garića napolje. Na pitanje razloga zbog kojeg ga optuženi kritične prilike udara, svjedok odgovara da ne zna zbog čega ga je udarao, jer nisu bili u zavadi, niti su imali nesuglasice. O posljedicama ovih udaraca svjedok je govorio u unakrsnom ispitivanju, kada je na pitanje odbrane izjavio da mu je od tih udaraca otekao grudni koš, da su mu bile crne grudi nekoliko sedmica, te da nije imao doktora kojem je mogao otići.

459. Odbrana optuženog je osporavala iskaz svjedoka Agića iz više razloga. Prvenstveno, odbrana optuženog problematizira pitanje identifikacije optuženog kao počinioca predmetne inkriminacije prema svjedoku Agiću. S tim u vezi, svjedok Agić izjavljuje da je Garić bio buckast, crnomanjast, imao žutu kožnu jaknu, skoro uvijek nju nosio, viđao ga je na ulici, u kafani, u prolazu, čini mu se da je iz Mišara, Rača, ti krajevi. U dodatnom ispitivanju, svjedok je izjavio i da je taj Garić pred rat došao odnekud, te da ga je viđao i u policijskoj stanici. Odbrana optuženog pravilno primjećuje da u

zapisniku o saslušanju iz 2007. godine²³² svjedok Agić spominje „izvjesnog“ Garića koji se isticao u nedjelima na području Vlasenice, dodajući da je živio na području Mišara, opština Vlasenica i da je zajedno sa MK-8, Viškovićem i drugima bio član specijalnih jedinica, bez davanja detaljnijeg opisa njegovog izgleda i drugih karakteristika. Tek u zapisniku o saslušanju iz 2018. godine²³³ svjedok Agić daje detaljniji opis Garića koji ga je udarao u policijskoj stanici u Vlasenici, vrlo slično kao i prilikom svjedočenja na glavnom pretresu (iz sela Mišari, starosti između 25-30 godina, srednje visine, poširok, malo nabijen, crna kosa sa zaliscima, bez brkova i brade, tog dana imao žutu jaknu koju je često nosio i prije rata). Mada svjedok Agić tvrdi da je Garić bio pripadnik specijalne jedinice, te da mu nije poznato da li je to lice imalo ožiljak na lijevom obrazu, jasno je iz njegovog svjedočenja na glavnom pretresu, a koje je saglasno kazivanju u istrazi datom 2018. godine, da oštećeni Agić nesumnjivo identificira upravo optuženog Garića kao učinioca. Optuženi Garić je iz mjesta Mišari, opština Vlasenica, opis fizičkog izgleda optuženog dat od strane oštećenog Agića odgovara realnom izgledu optuženog iz predmetnog perioda, kada je i bio pripadnik rezervnog sastava policije, a mnogi svjedoci su u svojim kazivanjima spominjali da je došao pred rat iz Hrvatske te da je nosio žutu kožnu jaknu. Takve karakteristike identificiraju optuženog kao počinioca uprkos okolnosti da je u predmetnom periodu na području Vlasenice bilo više lica koja se prezivaju Garić, posebno kada se ima u vidu da je oštećeni tada bio poštari, odnosno da je njegovo zanimanje bilo takvo da se kreće diljem opštine Vlasenica, te da poznanje jako puno ljudi zbog prirode svog poziva. Također, u kontekstu ocjene identifikacije optuženog kao počinioca predmetne inkriminacije je i činjenica da je u fazi istrage oštećeni Agić od 12 (dvanaest) prezentiranih fotografija lica²³⁴ prepoznao optuženog Garića kao lice koje ga je kritične prilike udaralo.

460. Kada je riječ o samim inkriminacijama koje se na teret stavljaju Gariću, navode svjedoka oštećenog Agića potvrđuje i iskaz svjedoka GR-15, koji je u inkriminisano vrijeme bio pripadnik rezervnog sastava policije i koji poznaje optuženog Garića. Svjedok GR-15 je potvrdio činjenice da su civili iz Vlasenice dovođeni u stanicu policije, da su isti bili ispitivani kod Šargića i kod Stanišića, da su zadržavani u policiji, te da je bila jedna prostorija za pritvaranje, a bila je jedna i u sudu. Ta prostorija u policijskoj stanici je bila na ulazu u stanicu, a prostorija gdje su zatvarani i tučeni bila je na spratu, lijevo. Svjedok GR-

²³² Uložen u spis kao T-1.

²³³ Također uložen u spis kao T-1.

²³⁴ Foto-album sa zapisnikom o prepoznavanju uloženo u sudski spis kao T-1.

15, kako je navedeno ranije je opisao i kako je vidio optuženog Garića da tuče jednog čovjeka ispred ulaza u sobu za ispitivanje, da ga je istukao i uveo unutra, pesnicama ga udario, te da ne zna ko je bio civil, ali zna da je bio Musliman. Da su i drugi zarobljenici Muslimani zlostavljani na sličan način od strane Rade Garića, potvrđuju i svjedoci Ismet Hasanović i Sinan Hodžić.

461. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Vijeće se na osnovu provedenih dokaza, a posebno kazivanja svjedoka oštećenog Agića, nesumnjivo uvjerilo da je optuženi Garić preduzeo naprijed opisane inkriminirane radnje, pri čemu je Vijeće iskaze svjedoka saslušane na ove okolnosti ocijenilo jasnim, detaljnim i vjerodostojnim, a isti ničim po ocjeni ovog vijeća nisu dovedeni u sumnju.

462. Kada je riječ o radnjama koje je optuženi preduzeo prema oštećenom Ismetu Hasanoviću, Vijeće je uvjerenje o krivici optuženog izvelo na osnovu iskaza oštećenog Ismeta Hasanovića, koji je posredno potvrđen iskazima svjedoka GR-15, Huse Patkovića i Sinana Hodžića.

463. Tako svjedok Ismet Hasanović navodi da je uhapšen u čaršiji, na pijaci, od strane MK-8, koji mu je rekao da sjeda u kola da ide dati izjavu, a u autu je pored MK-8 bio i GR-15. Odveli su ga u stanicu policije i rekli mu da ide u vatrogasnu salu da popije kafu, a da će doći po njega. Kada je MK-8 došao po njega, kako svjedok izjavljuje „*odveo me dole, u zatvor, otvara vrata, mala prostorija, 50-60 ljudi, ubacio me, gurnuo me među jude.*“ Svjedok je nabrojao koga je sve prepoznao među zatvorenim ljudima, te opisao zlostavljanje Džeme Ambeškovića. Nakon toga opisuje kako mu je GR-15 rekao da izađe, kako ga je povukao, na šta je svjedok reagovao tako da ga je odgurno, nakon čega je uslijedilo udaranje od strane braće Garić, MK-8, GR-15 i Viškovića, opisuje kako su ga u prizemlju udarali, gdje su ga kako kaže „*dobro izudarali*“.

464. Svjedok Hasanović izjavljuje da su ga nakon toga odveli gore u salu, vatrogasnu salu na spratu na lijevoj strani, gdje su ga braća Garići udarali, te MK-8, GR-15 i Višković. Kako svjedok Hasanović opisuje, tu ga udaraju palicama i lancima i bio je sav modar. Nadalje, svjedok Hasanović opisuje kako je pokušao da se baci kroz prozor, kada mu je Garić crni prišao, izvadio pištolj i 4-5 puta ga udario u prsa, govoreći mu „*hoćeš sad da te ubijem?*“, a zatim je repetirao pištolj. Tim pištoljem, kako svjedok Hasanović ističe, optuženi ga udara po glavi, pored lijeve obrve, gdje i danas ima ožiljak. U pogledu posljedica tog udarca, svjedok Hasanović izjavljuje da mu je taj udarac pištoljem „*rasjekao*“.

svu glavu“, da je pao onesviješten i da su ga polijevali vodom, nakon čega su ga odnijeli dolje u takvom stanju da su drugi zatvorenici mislili da neće preživjeti. Prema iskazu svjedoka, to udaranje odnosno izivljavanje je trajalo sat i po. Nakon što se probudio, svjedok Hasanović je izjavio da nije mogao ustati i da se tu umokrio, te da je narednih dana bio krvav, po licu, po nogama i rukama, te da nije dobio nikakvu pomoć. Svjedok je također opisao kako ni danas nije dobro, te da pije terapiju za strah. Konačno, svjedok Hasanović izjavljuje da je nakon stanice odveden u zatvor u sud gdje je proveo 3-4 noći, poslije čega je odveden u logor.

465. Navode svjedoka oštećenog Hasanovića posredno potvrđuju iskazi svjedoka GR-15 i Huse Patkovića koji su pred sudom posvjedočili o dovođenju Muslimana u policijsku stanicu, maltretiranjima u stanici, te pored ostalih i maltretiranja koja su zatvorenici proživljavali od strane optuženog Garića, a kako je to već ranije analizirano.

466. Odbrana optuženog je osporavala iskaz i svjedoka Hasanovića, prije svega po pitanju identifikacije optuženog. Oštećeni Hasanović lice Garić koje ga je zlostavljalo inkriminisane prilike identificira u kontekstu braće Garić, opisuje da je jedan crni, mali, zdepast, bucav, dok je drugi žut - smeđ, viši, nije ih po imenima znao, ali je opisao da su rodom iz Mišara, Grabovica, te da čak zna jednog što je držao pijacu. Također, oštećeni Hasanović ističe da je mrki, crn, imao ožiljak na licu, i to na lijevoj strani, te da su se ranije družili sa MK-8 (koji mu je bio komšija) i ispred vrata mu prolazili. Odbrana je problematizirala činjenicu da je oštećeni Hasanović u ranijim izjavama koje su mu prezentirane tokom unakrsnog ispitivanja spominjao Gorana Garića, da je Goran bio Mrki, te da tada nije spominjao da je to lice imalo ožiljak, na šta je svjedok objasnio da je govorio Goran jer je možda mislio na Gorana Viškovića koji je također bio tu, te da imena Garićima nije znao, a da je ime optuženog Rade saznao tek kada je dobio poziv. Priznao je da je pogriješio, ali da je sada potpuno siguran da je to lice koje ga je udaralo. Vijeće je ove navode svjedoka pažljivo analiziralo, te zaključilo da je svjedok iskreno priznao da je pogriješio, da ime braći Garić nije znao od ranije, ali je Vijeće prema opisu lica koje je oštećenom nanijelo povrede i kritične prilike učestovalo u njegovom zlostavljanju zaključilo da se radi upravo o optuženom Radi Gariću, koji je bio mrk, rodom iz Mišara te koji je na lijevoj strani lica imao ožiljak. Također, starosna dob lica kojeg oštećeni određuje kao mlađeg čovjeka u odnosu na njega koji je tada imao 39 godina, se također poklapa, kao i činjenica da su braća Garići bila u policiji, a što spominje i svjedok odbrane optuženog Milosav Klještan. Činjenica da li su obojica i formalno bila pripadnici rezervnog sastava

policije u Vlasenici nije od relevantnog značaja za ocjenu vjerodostojnosti iskaza oštećenog Hasanovića, obzirom da sam oštećeni to i nije morao znati. S tim u vezi, ilustrativne su riječi svjedoka odbrane optuženog Milosava Klješšana da je viđao optuženog, njegovog brata, kao i mnoge druge ispred policije. Dakle, kada se iskazi svjedoka oštećenih dovedu u vezu sa navodima svjedoka GR-15, te svjedoka Patkovića i Hodžića, Vijeće nalazi da je oštećeni Hasanović pravilno identificirao optuženog Garića kao počiniooca inkriminiranih radnji. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je iskaz svjedoka Hasanovića ocijenilo vjerodostojnim, te isti prihvatilo kao vjeran prikaz inkriminiranog događaja.

467. U odnosu na druge okolnosti koje je odbrana optuženog tokom postupka problematizirala, kao što je npr. činjenica da Šargić nije bio komandir policije, kako je to izjavio svjedok Agić, za Vijeće nije relevantna, imajući u vidu da znanje svjedoka o tačnim funkcijama koje su pojedinci obavljali u kritično vrijeme nije od odlučnog značaja, posebno jer je Šargić tada bio šef krim. službe u Vlasenici, dakle nalazio se na nekoj od rukovodećih pozicija. Nadalje, u pogledu rasporeda prostorija u policijskoj stanici u Vlasenici svjedočili su svjedoci odbrane optuženog Gradinac, Lošić i Milosav Klješšan koji su svi saglasno izjavili da je u prizemlju bila samo jedna prostorija, dežurana, što ne znači da je suprotno navodima svjedoka iz relevantnog vremena, jer i u toj jednoj prostoriji je bilo moguće zatvoriti i držati civile zatvorenim, a isto proizilazi i iz iskaza GR-15 koji je izjavio da je jedna od prostorija gdje su bili dovođeni civili bila na ulazu u stanicu, te svjedoka Agića koji je također potvrdio da je u prizemlju u u stanici policije bilo ljudi, što su mu ti ljudi po puštanju pričali.

468. Nakon detaljne i iscrpne analize iskaza svjedoka oštećenih Agića i Hasanovića, kako pojedinačno, tako i u vezi sa iskazima drugih svjedoka, Vijeće nalazi da su iskazi oštećenih dati objektivno, iskreno i nepristrasno, i bez motiva da optuženog lažno inkriminišu, zbog čega je Vijeće iskaze ovih svjedoka ocijenilo vjerodostojnim i istima u cijelosti poklonilo vjeru. Neka manja odstupanja u iskazima saslušanih svjedoka ne dovode u sumnju autentičnost i vjerodostojnost istih, obzirom da su odstupanja i nepreciznosti razumljive nakon proteka skoro tri decenije od događaja o kojima su svjedočili, te da se odstupanja ne odnose ni na jednu ključnu činjenicu. Jednako se odnosi i na činjenicu da o određenim inkriminiranim radnjama svjedoci oštećeni prilikom saslušanja u istrazi nisu svjedočili, obzirom da je u potpunosti prihvatljivo i razumljivo objašnjenje svjedoka Agića da je on pričao o događajima kako su ga pitali, posebno

imajući u vidu kvantitativnu i kvalitativnu kompleksnost događaja o kojima se svjedoči.

469. Iz navedenih iskaza, Vijeće se van razumne sumnje uvjerilo da se posljedice koje su nastupile kod oštećenih Agića i Hasanovića ogledaju, kako u velikim duševnim bolovima i strahu koje su oštećeni trpili tokom zlostavljanja u prostorijama SJB Vlasenica, počev od činjenice da su bili zatočeni bez ikakvog pravnog osnova i bez izvjesnosti koliko će to dugo trajati i kako će se završiti, tako i u nesumnjivo velikim fizičkim bolovima koje su oštećeni trpili, i to oštećeni Agić zbog snažnih udaraca u predjelu grudnog koša, od kojih je izgubio dah, od kojih mu je otekao grudni koš i grudi bile crne nekoliko sedmica, te oštećeni Hasanović zbog udaraca po raznim dijelovima tijela i snažnog udarca u predjelu iznad lijeve obrve, posljedicom čega mu je rasječena glava, izgubio je svijest, a kada se probudio nije mogao ustati i tu se i umokrio, a narednih dana je bio krvav, po licu, po nogama i rukama, od čega i danas osjeća posljedice i pije terapiju za strah.

470. Da je prema ovim oštećenim postupano sa diskriminatornom namjerom potvrđuje činjenica da su svi civili koji su tokom inkriminisanog perioda dovođeni, ispitivani i zlostavljani u policijskoj stanici u Vlasenici bili Muslimani, te da su i dovođeni samo zbog te činjenice. Stoga, Vijeće nalazi da je optuženi radnjama opisanim u ovoj tački, i to kao izvršilac u odnosu na oštećenog Agića, a kao saizvršilac u odnosu na oštećenog Hasanovića, ostvario obilježja bića krivičnog djela progon nečovječnim postupanjem iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH.

471. U konačnici, Vijeće je i činjenično uredilo ovu tačku osuđujućeg dijela izreke presude, tako što je činjenični opis prilagodilo kazivanju oštećenih Agića i Hasanovića, i to način da se ili smanjila kriminalna količina ili da se nije zadiralo u suštinu inkriminiranih radnji, već se radi samo o preciziranju načina na koji je optuženi Garić nečovječno postupao prema oštećenim Agiću i Hasanoviću, nanoseći im fizičke i psihičke bolove. Pa tako umjesto formulacije da je Agić Mehmed „uhapšen i doveden u SJB Vlasenica“, navedeno je da je imenovani „pozvan u SJB Vlasenica“ a što nesumnjivo proizilazi iz iskaza samog svjedoka, dok je navod optužnice koji opisuje drugi udarac od strane optuženog Garića *“od kojeg udarca je ponovo izgubio dah i počeo teturati od bolova”* izostavljen, obzirom da ne proizilazi iz svjedočenja ovog oštećenog koji je opisao da ga je drugi put udario u predjelu grudnog koša, a na izričit upit je odgovorio da tada nije gubio dah. Nadalje, Vijeće je umjesto navođenja punih imena i prezimena lica koja su zajedno sa optuženim Garićem zlostavljala oštećenog Hasanovića navedeni su inicijali “MK-8” i “G.V.”, obzirom da se ne radi o licima koja su optužena u ovom krivičnom postupku.

Vijeće je korigovalo i navod da je optuženi Garić „izvukao pištolj iz futrole“ na način da je „izvadio pištolj“ obzirom da o izvlačenju pištolja iz futrole svjedok Hasanović nije govorio. Također, pitanje optuženog navedeno u optužnici „Hoćeš pričati ili ne“ korigovan je tako da glasi „Hoćeš li sad da te ubijem“ jer ovakvo pitanje proizilazi iz iskaza svjedoka Hasanovića, dok je navod „a potom ga zajedno sa ostalim nastavio udarati po raznim odelovima tijela“ preformulisan i u hronologiji činjeničnog opisa inkriminiranih radnji prema oštećenom Hasanoviću stavljen odmah nakon izvođenja na sprat policijske stanice tako da isti glasi „goje su ga svi zajedno udarali po raznim dijelovima tijela“, a navod optužnice „držeći pištolj u desnoj ruci, drškom pištolja ga snažno udario u prejelu čela, iznad lijeve obrve, ... kom“ korigovan je na način da se navodi „pištoljem snažno udario u prejelu iznad lijeve obrve kcjom“, obzirom da je svjedok slijed događaja tako opisao, te da nije spominjao u kojoj ruci je pištolj držao niti kojim dijelom pištolja je udarao. Konačno, u zadnjem dijelu činjeničnog opisa ove tačke navod „nakon par dana“ korigovan je na način da glasi „nakon nekoliko dana“, obzirom da je takva vremenska odrednica u gramatičkom smislu pravilnija.

(ii) Nečovječno postupanje prema oštećenim Rahmanu Šiljkoviću, Dževadu Šiljkoviću, Salihu Mehičiću, Muji Čatiću i drugima – tačka 1.2. izreke presude

472. Vijeće je optuženog Garića našlo krivim i za ovu inkriminaciju u okviru tačke 1.2. izreke presude. Naime, Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je „Neutvrđenog datuma sredinom maja 1992. godine u Vlasenici u ulici Gavriela Principa iz kuće Fadila Šiljkovića kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica učestvovao u hapšenju i zatvaranju oko 15 muškaraca bošnjačke nacionalnosti među kojima su bili: Rahman Šiljković, Dževad Šiljković, Salih Mehičić zv. „Hakan“, Sulejman Berbić, Muharem Berbić, Muharem Osmanović, Mujo Čatić i dr. goje su se isti iz straha za svoju sigurnost krili, na način da je zajedno sa više neidentificiranih uniformisanih lica došao ispred navedene kuće te uz pucjavu i psovke naredili da isti izađu iz kuće, kcjom prilikom je u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda zajedno sa ostalim prilikom izlaska iz kuće tukao, a Salihu Mehičića udarili kundakom od puške, da bi jedan od uniformisanih lica zvani Lemi otišao do susjedne kuće Mustafe Čatića i bacio bombu kroz prozor kuće Mustafe Čatića, a potom im naredili da pognute glave i s rukama podignutim na potijak krenu prema zgradi suda u Vlasenici, a kcjim putem su im cijelo vrijeme upućivali psovke i tukli ih nogama, nakon čega su dovedeni do zgrade suda goje su im naredili da se okrenu licem prema zidu, a nakon čega su ih odveli u zatvor SJB Vlasenica kcji je bio pun

muškaraca Bošnjaka, gdje su ih i zatvorili”.

473. Vijeće je krivicu optuženog za teško oduzimanje fizičke slobode oštećenih muškaraca, među kojima su bili Rahman Šiljković, Dževad Šiljković, Salih Mehičić, Mujo Ćatić i drugi, obrazložilo u dijelu presude koja se bavi tom inkriminacijom u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti²³⁵, a u ovom dijelu presude će se baviti radnjama optuženog koje se odnose na nečovječno postupanje prema navedenim oštećenim.

474. Vijeće je zaključak o krivici optuženog za ovu inkriminaciju izvelo ocjenom iskaza svjedoka Rahmana Šiljkovića, Dževada Šiljkovića, Saliha Mehičića i Muje Ćatića.

475. Svoja utvrđenja vezana za vremenski okvir ove inkriminacije, teško oduzimanje fizičke slobode i odvođenje iz kuće Fadila Šiljkovića, lica koja su kritične prilike odvedena, kao i lica koja su počinioci opisanih inkriminacija, Vijeće je već iznijelo u paragrafima 402-409 Presude, te ih u ovom dijelu neće ponavljati, nego će se direktno baviti inkriminacijom nečovječnog postupanja prema oštećenima.

476. Radnje nečovječnog postupanja za koje je Vijeće oglasilo Garića kao saizvršioca krivim odnose se na nanošenje ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda udaranjem lica prilikom izlaska iz kuće Fadila Šiljkovića, gdje su Saliha Mehičića udarili kundakom od puške, zatim nanošenje ozbiljnih psihičkih povreda kada je jedan od uniformisanih lica zvani Lemi otišao do susjedne kuće Mustafe Ćatića i bacio bombu kroz prozor kuće Mustafe Ćatića, nakon čega su zatočenim licima naredili da pognute glave i s rukama podignutim na potiljak krenu prema zgradi suda u Vlasenici, kao i za nanošenje ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda kada su im putem cijelo vrijeme upućivali psovke i tukli ih nogama, dok nisu dovedeni do zgrade suda gdje su im naredili da se okrenu licem prema zidu, a potom ih odveli u zatvor SJB Vlasenica gdje su ih zatvorili.

477. Da su zatočena lica, među kojima su bili Rahman Šiljković, Dževad Šiljković, Salih Mehičić zv. „Hakan“, Sulejman Berbić, Muharem Berbić, Muharem Osmanović, Mujo Ćatić i dr, udarani odmah po izlasku iz kuće proizilazi nesporno iz iskaza svjedoka Rahmana Šiljkovića, Saliha Mehičića, Dževada Šiljkovića i Muje Ćatića. Tako svjedok Salih Mehičić

²³⁵ Vidi C. Zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava iz člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH – Teško oduzimanje fizičke slobode grupe civila u kući Fadila Šiljkovića – tačka 1.2. izreke presude

opisuje „*kako je ko izlazio iz podruma, tako je i dobio batine*“, dok svjedok Rahman Šiljković navodi „*kako je ko izlazio, neko šakom, kundakom, nogom*“.

478. Kao najupečatljivije, svjedoci navode udaranje Saliha Mehičića koje su posebno izdvojili svi svjedoci saslušani na ove okolnosti. O udaranju je govorio i sam oštećeni Salih Mehičić koji je opisao da ga je kritične prilike, dok je izlazio iz kuće Fadila Šiljkovića, lično optuženi istukao, tako što ga je udario čizmama, kundakom, sve u kičmu i potiljak. Na poseban upit, svjedok je potvrdio da nije udaran sa prednje strane, nego da je optuženi bio iza njega i da je sve udarce zadobio sa zadnje strane.

479. O udaranju Saliha Mehičića govorili su i svjedoci Rahman i Dževad Šiljković, koji su potvrdili da je Salih Mehičić udaran prilikom izlaska iz kuće. Obojica su opisala da ga je, između ostalog, nogom udario Slađan Pajić, a svjedok Dževad Šiljković je još dodatno izjavio da kada je vidio kako *udaraju Saliha Mehičića*, da se vratio i otišao do puta „*kroz svcju avlju*“. Svjedok Rahman Šiljković je na poseban upit da li je Mehičića neko puškom udario pojasnio da ga je Mišo Četković kada je Salih pao, odozgo udario.

480. Da je udaran Salih Mehičić u svom iskazu je potvrdio i Mujo Ćatić, međutim on nije detaljnije opisivao ko ga je i na koji način udarao. Iako je sam svjedok oštećeni tvrdio da ga je ispred kuće udarao optuženi Garić, Optužnicom se isti za te radnje ne tereti kao jedini izvršilac nego na način da je u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda zajedno sa ostalima prilikom izlaska iz kuće tukao, a da su Saliha Mehičića udarili kundakom od puške, što nesporno i proizilazi iz naprijed opisanih iskaza svjedoka.

481. Prisustvo optuženog ispred kuće i maltretiranje od strane istog potvrđuje neposredno oštećeni Mehičić, koji kao lice koje je pretrpjelo zlostavljanje jeste u mogućnosti da najverodostojnije identificira počinioca, zbog čega Vijeće njegovom iskazu u ovom dijelu i poklanja vjeru. Drugi svjedoci su potvrdili da je Mehičić udaran, spominjala su se u tom kontekstu i druga lica koja su oštećenog udarala, a što sve u konačnici potvrđuje da su iskazi ovih svjedoka uvjerljivi i istiniti i da je svako od njih svjedočio o događaju onako kako ga je on zapamtio, iz svoje perspektive i bez pokušaja usklađivanja iskaza.

482. Svoja utvrđenja vezana za identitet identitet optuženog i njegovu ulogu u inkriminisanom događaju, Vijeće je iznijelo u paragrafima 405-409 ove presude te se ovdje samo poziva na ta utvrđenja, a sve kako bi izbjegli nepotrebno ponavljanje.

483. O ulozi lica Lemi u nanošenju ozbiljnih psihičkih povreda oštećenim, govorili su svjedoci Mujo Čatić i Salih Mehičić. Obojica su potvrdila da je jedan od prisutnih lica Lemi bacio bombu na kuću Mustafe Čatića. Iako je bilo razlika u iskazima iz istrage i sa glavnog pretresa svjedoka Muje Čatića, i to u pogledu uloge optuženog Rade Garića u bacanju bombe, Vijeće je nakon pažljive analize iskaza ovog svjedoka koji je na glavnom pretresu svjedočio vrlo konfuzno o različitim činjenicama, zaključilo da samo na osnovu iskaza ovog svjedoka ne može sa sigurnošću zaključiti da je upravo optuženi Garić naredio licu Lemi da baci bombu. Međutim, kako je i svjedok Salih Mehičić pred sudom potvrdio da je lice Lemi zaista bacilo bombu na kuću Mustafe Čatića, Vijeće je ovakav navod i prihvatilo, te u tom smislu i izmijenilo činjenični opis, na način da je izostavilo dijelove koji se odnose na naređenja optuženog, jer tako nešto ne proizilazi iz iskaza svjedoka.

484. Da su oštećeni nakon toga dobili naređenje da pognute glave i sa rukama podignutim na potiljak krenu prema zgradi suda u Vlasenici, saglasno su potvrdili svjedoci Rahman Šiljković, Dževad Šiljković i Salih Mehičić, a dok ih tako vode svjedok Mehičić opisuje kako im psuju majku, maltretiraju, kako svjedok navodi "*neko dobije čizmu u dupe, neko kundak*" i to maltretiranje je trajalo do samog ulaska u sud. Svjedok Rahman Šiljković je potvrdio da su putem razbijali i prozore, šutali nogama vrata i prozore, a kada su došli ispred zgrade suda – postrojili su ih i tražili „kockare“, a zatim su počeli da tuku. Opisao je kako je njega tukao Savo Majstorović dok je njegovog brata Dževada tukao optuženi Garić, a što proizilazi i iz saglasnog iskaza svjedoka Dževada Šiljkovića. On je pred sudom izjavio da ga je Garić pitao "*na kcju kartu igra*", pesnicom ga udario u glavu tri-četiri puta, a zadnji put u prsa, psujući mu "*majku baljsku*" dok ga je udario. Također, svjedok Dževad Šiljković potvrđuje tačnost ranije iznesenih navoda tokom istrage da je u tim trenucima neki vojnik tuda prolazio i nosio municiju i rekao da ako krenu da pobjegnu da ih sve pobije i da je tada optuženi Garić rekao da je "*metak skup za njih, da je za njih nož*". I svjedok Salih Mehičić izjavljuje da je kod zgrade suda bila neka druga vojska gdje su također dobili batine.

485. Da su im nakon dolaska pred zgradu Suda naredili da se okrenu licem prema zidu, potvrdio je svjedok Mujo Čatić, dok su svjedoci Rahman Šiljković, Dževad Šiljković i Salih Mehičić opisivali kako su i ispred zgrade suda maltretirani. Nakon maltretiranja ispred zgrade suda, civili iz kuće Fadila Šiljkovića su odvedeni i zatvoreni u zatvor iza suda, što saglasno potvrđuju svjedoci Mujo Čatić, Rahman Šiljković i Dževad Šiljković, a svjedok Rahman Šiljković izjavljuje da je i tu bio špalir i udaranje gdje su Mensura Jusića "*nagazili*

pravo".

486. Tokom svjedočena navedenih oštećenih problematizirano je pitanje identifikacije optuženog, kao i drugih lica koja su učestovala u zlostavljanju civila iz kuće Fadila Šiljkovića, o čemu je Vijeće svoja utvrđenja iznijelo u paragrafima 405-409 Presude. Da je oštećeni Mehičić, suprotno drugačijoj tezi odbrane optuženog, nesumnjivo bio u mogućnosti da kao jednog od počinitelja predmetne inkriminacije prema njemu identificira upravo optuženog Garića potvrđuje i njegov opis fizičkog izgleda optuženog u inkriminisano vrijeme. Gotovo istovjetno optuženog Garića opisuje i svjedok Dževad Šiljković koji navodi da je Garić bio kratko ošišan, crna kosa, niži od svjedoka, sa ožiljkom na licu, u maskirnoj uniformi. Okolnost da svjedoci Dževad i Rahman Šiljković optuženog Garića vežu tek za lokaciju ispred suda ne dovodi u sumnju da je optuženi Garić bio jedan od mnogobrojnih lica koja su izvela i maltretirala civile koji su bili u kući Fadila Šiljkovića, obzirom da njegovo prisustvo ispred kuće i maltretiranje potvrđuje neposredno oštećeni Mehičić. Također, kako to svjedok Rahman Šiljković opisuje svi su bili u strahu, stvorila se gužva pred kućom, bilo lica koja su bila pred kućom, bilo i onih koji su ostali na putu. Lice koje je pretrpjelo zlostavljanje jeste u mogućnosti da najverodostojnije identificira tog počinioca, što potvrđuju i navodi oštećenog Mehičića da *"ne smiješ gledati, ako podigneš glavu, dobiješ kundak u glavu"*. Da su pored optuženog kritične prilike bili i pripadnici specijalne jedinice koju je predvodio Kraljević, pa i sam Kraljević, nije činjenica koja je od relevantnog značaja za ocjenu prisustva optuženog u predmetnoj inkriminaciji. Prisustvo pripadnika jedne jedinice na licu mjesta ne isključuje prisustvo i učestvovanje pripadnika drugih jedinica, odnosno formacija.

487. Kada su u pitanju posljedice koje su kod svjedoka nastupile, Vijeće je utvrdilo da su inkriminiranim radnjama, oštećeni pretrpili kako veliku fizičku, tako i psihičku bol, fizičku zbog udaraca koje su zadobili nakon izlaska iz kuće Fadila Šiljkovića, putem do zgrade Suda te ispred zgrade Suda, te nesumnjivo i veliku psihičku bol koja je kod oštećenih prouzrokovala veliki strah, posebno zbog činjenice da su izvedeni iz kuće, udarani, da je jedan od uniformisanih lica zvani Lemi otišao do susjedne kuće Mustafe Ćatića i bacio bombu kroz prozor, te da je veliki strah kod oštećenih prouzrokovala činjenica da su odvedeni iz svojih domova bez bilo kakvog pravnog osnova i da je neizvjesno kakva će ih u konačnici sudbina zadesiti.

488. Na osnovu svega navedenog Vijeće cijeni da su odlučne činjenice po pitanju ove inkriminacije dokazane, te da su svjedoci dali logične i iskrene iskaze, koje je Vijeće

prihvatilo i ocijenilo vjerodostojnim. Pažljivom i svestranom analizom navedenih iskaza Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi Garić bio među uniformisanim licima koja su kritične prilike učestovala u zlostavljanju civila bošnjačke nacionalnosti, kako prilikom izvođenja iz kuće Fadila Šiljkovića, tako i tokom njihovog sprovođenja do zgrade suda, postupajući kao saizvršilac sa direktnim umišljajem. Njegove radnje pred zgradom suda obzirom da iste nisu obuhvaćene činjeničnim opisom tačke 1.2. optužnice nisu posebno razmatrane od strane Vijeća, jer bi takvo postupanje dovelo do prekoračenja optužbe, nego su iste samo navedene prilikom ocjene iskaza svjedoka na okolnosti cjelokupnog događaja opisanog u ovoj tački optužnice i eventualno se mogu sagledati u svrhu bolje i jasnije identifikacije optuženog Garića od strane svjedoka.

489. Da je prema oštećenim u ovoj tački postupano sa diskriminatornom namjerom potvrđuje činjenica da su svi civili koji su izvedeni iz kuće Fadila Šiljkovića bili Muslimani, te kako to svjedok Dževad Šiljković opisuje da im je prilikom opkoljavanja kuće psavana *“baljska majka”*, a što je nastavljeno i prilikom vođenja prema zgradi suda, kako to izjavljuje svjedok Salih Mehičić navodeći da je prilikom opkoljavanja kuće jedan od uniformisanih lica zvao optuženog da vidi *“kako drže sastanke da ubiju Srbe”*. Okolnost da svjedok ovo nije u ranijim izjavama spominjao, što se akcentira prilikom unakrsnog ispitivanja, nije od relevantnog značaja u pogledu dokazne snage ovog iskaza. Stoga, Vijeće nalazi da je optuženi radnjama opisanim u ovoj tački, kao saizvršilac, ostvario obilježja bića krivičnog djela progon nečovječnim postupanjem iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH.

490. Vijeće je i u ovom dijelu vršilo korekcije, odnosno preciziranje činjeničnog opisa i usklađivanje sa iskazima svjedoka, pa je tako iz navedenih imena i prezimena lica bošnjačke nacionalnosti koje su kritične prilike bili u kući Fadila Šiljkovića izostavilo lice *„Alja Ferhatović“* obzirom da svjedoci ne identificiraju izričito to lice u grupi zarobljenih muškaraca. Navod *„policajca“* izmijenjeno je tako da stoji *„lica“* obzirom da iz izvedenih dokaza ne proizilazi da su sva lica koja su kritične prilike opkolila kuću Fadila Šiljkovića bila isključivo u svojstvu policajca. Navodi *“u preajelu stomaka, a potom ih postrcjili”* su izostavljeni, jer isti nisu potvrđeni provedenim dokazima. Također, navod *„da bi Garić Rade jednom od uniformisanih lica zv. „Lemi“ naredio da provjeri susjednu kuću Čatić Mustafe i da ako ko bude da ga isjera i dovede, a kcji je potom otišao do kuće, bacio bombu kroz prozor kuće a nakon eksplozije ušao u istu te izlazeći rekao Gariću da nema niko“* je korigovan tako da glasi *„da bi jedan od uniformisanih lica zvani Lemi otišao do*

susjedne kuće Ćatić Mustafe i bacio bombu kroz prozor kuće Ćatić Mustafe", jer uloga optuženog Rade Garića u vezi sa bacanjem bombe za Vijeće nije dokazana. Umjesto navoda da se „okrenu leđima i rukama naslone na zid“ navedeno je da se „okrenu licem prema zidu“, a što nesumnjivo proizilazi iz iskaza svjedoka. Navod "oko dva sata" je zamijenjen radi smisla rečenice prilogom "čega", obzirom da se svjedoci nisu decidno izjašnjavali koliko dugo su se zadržali ispred zgrade Suda. Sve navedene korekcije, slijedeći iskaze svjedoka oštećenih, predstavljaju preciziranje činjeničnog opisa ili izostavljanje suvišnih navoda, odnosno navoda koji ne proizilaze iz iskaza svjedoka ili smanjenje kriminalne količine, posebno u pogledu bacanja bombe u kuću Mustafe Ćatića, tako da navedenim korekcijama optuženi ni na koji način nije doveden u nepovoljniji položaj, niti je došlo do povrede objektivnog identiteta optužbe.

(iii) Nečovječno postupanje prema GR-9 – tačka 1.3. izreke presude

491. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je dana 07.06.1992. godine ili približno tog datuma u Vlasenici, optuženi kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica u namjeri nanošenja ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenih muškaraca bošnjačke nacionalnosti koji su bili zatvoreni u zgradu starog zatvora iza suda u Vlasenici gdje su držani bez dovoljno hrane i vode, na način da je obučen u plavu uniformu ušao u prostoriju gdje je bilo zatvoreno oko 20 zarobljenih, među kojima su bili Bajro Durić, Hasan Malkić, Murat Hajdarević, GR-9 i drugi neidentifikovani zarobljenici, koji su zarobljeni na području Tišća, a kom prilikom je ranjen GR-9, te naredio GR-9 da skine kaiš sa lijeve noge kojim je istu stegao kako mu rana od metka ne bi krvarila, a potom ga dva puta ošamario i uzeo mu kaiš, da bi potom zarobljene muškarce Bošnjake nakon pet dana kombijem odvezli i predali ih u logor "Sušica".

492. Na okolnost inkriminacija iz ove tačke na prijedlog Tužilaštva saslušan je oštećeni GR-9, koji je pred Sudom opisao kako su dana 06.06. pokušali da se prebace na slobodnu teritoriju, njih oko 120, pretežno muškarci, i stariji i mlađi, iz svih sela oko Vlasenice, Durići, Mršići, Begići. Opisao je kako su na šumskom putu u Tišću imali zasjedu, kako to svjedok opisuje, od strane bivše vojske JNA, kojom prilikom je ranjen u lijevu nogu i zarobljen. Opisao je kako je dosta lica tu ubijeno, a da je njih nekoliko zarobljeno. Među zarobljenim bili su i Senaid Vejzović, Bajro Durić i njegov brat, a ostalima se ne može sjetiti imena. Prema riječima svjedoka GR-9, tu su ih tukli, gazili, nakon čega ih navečer prebacuju kombijem, u stari zatvor, gdje je proveo 3 dana i onda prebačen u Sušicu. Na izričit

upit, svjedok se izjasnio da ne zna tačno koliko ih je bilo u zatvoru, misli oko 12.

493. Nadalje, svjedok GR-9 izjavljuje da su sutradan u zatvoru dobili samo jedan sendvič, a u pogledu svoje rane na nozi ističe kako mu niko nije pružio pomoć. Kako je dosta krvario, stegnuo je kaišem nogu iznad te rane da ne krvari, a kako izjavljuje i danas ima metak u nozi. Zatim opisuje kako je u jednom trenutku došlo lice Garić, kojem ime ne zna, a kojeg opisuje kao „ponizak, poširok, mrk, u policajskoj uniformi, plava, prjašnja“. Svjedok GR-9 izjavljuje da kad je Garić ušao, te vidio kaiš kojim je svjedok bio stegao nogu, rekao mu da skine taj kaiš i udarajući mu šamar uzima mu kaiš, te ga po glavi udara dva puta. Iako je rana svjedoku i dalje krvarila, Garić je samo opsovao i rekao mu „*ko ti je rekao to da stavjaš, daj 'vamo*“. Također, svjedok GR-9 ističe da je Garić jednog starijeg čovjeka koji je imao preko 70 godina udarao po glavi, a drugog zatvorenika Senaida Vejzovića je udarao rukom, govoreći mu da se namaže po ranama kolonjskom vodom.

494. Dakle, u situaciji kada svjedok biva ranjen, zarobljen i zatvoren, bez dovoljno hrane i vode, svjedok GR-9 ranu koja obilno krvari pokušava da sanira na način da tu nogu u koju je ranjen stegne kaišem i na taj način olaška svoje bolove koje je nesumnjivo trpio i zaustavi krvarenje, posebno kada se ima u vidu da u zatvoru nije dobio nikakvu medicinsku pomoć, već mu to biva omogućeno tek danima nakon ranjavanja, i to po dolasku u logor Sušica. Optuženi Garić, umjesto da mu obezbijedi medicinsku pomoć nakon što je vidio povredu, mu stanje dodatno otežava i to na naročito grub način, psujući mu i udarajući ga naređuje mu da skine taj kaiš koji je u tim trenucima oštećenom GR-9 bilo jedino sredstvo koje mu je moglo pomoći da zaustavi krvarenje i olakša bolove. Ponašanje optuženog kritične prilike ilustrativno opisuju riječi koje je uputio oštećenom prije nego što će mu uzeti kaiš, „*ko ti je rekao to da stavjaš, daj 'vamo*“ demonstrirajući na taj način svoj položaj i silu, i to ne samo prema svjedoku GR-9, već i prema drugim zatvorenicima koji mu ni na koji način nisu mogli pružiti bilo kakav otpor, kao što je čovjek koji je tada imao preko 70 godina. Optuženi Garić je veoma dobro iskoristavao svoj položaj, koristeći ga na najgori mogući način, zlostavljajući zatvorenike, na koji način je itekako doprinio da patnje koje su oni trpili samom činjenicom da su zarobljeni i zatvoreni i vrlo vjerovatno u neizvjesnosti šta će im se desiti, itekako intenzivira maltretirajući ih i psihički i fizički.

495. Odbrana optuženog je problematizirala identifikaciju optuženog od strane oštećenog GR-9 kao lice koje je prema njemu počinilo inkriminisane radnje, obzirom na navode oštećenog da on lice Garić tada nije lično znao, već iz viđenja, te da su mu

drugi, koji su bili sa njim, a koji su ga poznavali rekli da se preziva Garić. Ovakvi navodi svjedoka su u suprotnosti sa navodom iz Zapisnika o prepoznavanju, gdje stoji da to lice nikad prije ni poslije nije vidio. Iako je tačno da oštećeni optuženog nije lično poznao, opis fizičkog izgleda lica koje ga je kritične prilike zlostavljalo odgovara opisu optuženog koji su dali i drugi svjedoci u ovom postupku, a da su karakteristike fizičkog izgleda optuženog ogledaju u tome da je niži, krupniji, crn ili mrk potvrđuju i fotografije optuženog privremeno oduzete prilikom pretresa.²³⁶ Također, iako oštećeni prilikom prepoznavanja u istrazi nije bio u mogućnosti da sa sigurnošću identificira da je lice koje ga je kritične prilike maltretiralo bio optuženi Garić (svjedok obilježio fotografije dva lica, na jednoj je optuženi Garić) i tada je oštećeni iznio iste karakteristike fizičkog izgleda tog lica kao i tokom svjedočenja na glavnom pretresu, uz navode da mu je rečeno da se radi o Gariću iz sela Mišari kod Vlasenice i da ima oko tridesetak godina, a koje navode je potvrdio nakon prezentacije na glavnom pretresu. Mada svjedok GR-9 nije bio u mogućnosti da objasni razliku da se u zapisniku o prepoznavanju navodi da ga nikad prije nije vidio, a tokom svjedočenja tvrdi da ga jeste prije viđao, i da ga je znao iz viđenja, Vijeće cijeni da ta činjenica navedena u Zapisniku o prepoznavanju nije ključna za ocjenu iskaza ovog svjedoka, koji je na glavnom pretresu potvrdio i tokom direktnog i tokom unakrsnog ispitivanja da je optuženog znao iz viđenja, a istog je na istovjetan način opisao i prilikom prepoznavanja i tokom glavnog pretresa, a što Vijeće upućuje na konzistentnost svjedokovog sjećanja u odnosu na lice koje ga je kritične prilike zlostavljalo. Vijeće smatra da je oštećeni, u uslovima u kojima je bio zatočen sa ranom koja krvari, najbolje imao priliku vidjeti i zapamtiti lice koje mu je priredilo opisano zlostavljanje, te zapamtiti prezime tog lica za koje su mu rekli oni koji su ga poznavali.

496. Dakle, Vijeće je pažljivo cijeno iskaz ovog svjedoka, te istom u cijelosti poklonilo vjeru, cijeneći da je isti dao objektivno, iskreno i nepristrasno, vjerodostojno opisujući događaj koji se odvio kritičnog dana. Iako je optuženi počinio radnje koje su kod svjedoka prouzrokovale velike patnje i strah, svjedok je prilikom davanja svog iskaza istakao da za ta tri dana u zatvoru, osim te jedne situacije sa optuženim, ništa više nije bilo, iz čega proizilazi da oštećeni nema motiva da bilo koga, uključujući i optuženog lažno inkriminiše.

497. Iz iskaza samog svjedoka, nesumnjivo je da je oštećeni uslijed ovih radnji optuženog trpio jaku fizičku i psihičku bol, te da je ponašanjem optuženog ostao bez

²³⁶ Uložene u sudski spis kao T-101.

jedinog sredstva koje mu je muke u datom trenutku moglo ublažiti. Svjedok je jaku fizičku bol trpio zbog ranjavanja koje je zadobio prije dolaska u zatvor, ali je optuženi svojim radnjama, oduzimajući mu kaiš značajno uticao da se bolovi i patnje svjedoka znatno povećaju i produže. Kako to sam svjedok opisuje, nije imao nikakvu medicinsku pomoć iako je bio ranjen, sve dok nije došao u Sušicu. Ponašanjem optuženog na način opisan u izreci presude, nesumnjivo je doveo svjedoka i u velike psihičke bolove, posebno zbog činjenice da mu je oduzeo sredstvo kojim je zaustavio krvarenje iz rane koja nije medicinski zbrinuta i koja je nakon toga nastavila da krvari, gdje je svjedok nesumnjivo trpio velike duševne bolove ne znajući kada i da li će mu ikako biti ukazana medicinska pomoć, te da li će mu biti zaustavljeno krvarenje i šta će sve za posljedicu imati stanje u koje ga je optuženi doveo.

498. Da je prema oštećenom GR-9 optuženi postupao sa diskriminatornom namjerom potvrđuje činjenica da je isti, kao i drugi zarobljeni sa područja Tišća u zatvoru iza suda, bio Musliman, te da su svi zarobljeni bili zatvoreni samo iz činjenice što su bili lica nesrpske nacionalnosti.

499. Cijeneći da je iskaz svjedoka oštećenog GR-9 vjerodostojan, Vijeće je istom u cijelosti poklonilo vjeru, te utvrdilo van razumne sumnje da je optuženi Rade Garić ranjenom i zarobljenom GR-9 naredio da skine kaiš sa lijeve noge kojim je stegao nogu kako mu rana od metka ne bi krvarila a potom ga ošamario i uzeo mu kaiš, čime je ostvario sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH, zbog čega ga je i oglasilo krivim. Vijeće nalazi i u ovom dijelu bitnim naglasiti da ne postoji nikakav pravni zahtjev da iskaz jedinog svjedoka o materijalnim činjenicama, u kontekstu njegovog prihvatanja kao dokaza, mora da bude potkrijepljen. Važna je pouzdanost i vjerodostojnost koja se tom iskazu pridaje. Osim toga, Vijeće primjećuje, a saglasno stavu apelacionog vijeća ovog suda da je za utvrđivanje relevantnosti činjenica kao kriterij opredjeljujući kvalitet svjedočenja a ne puki broj dokaza, odnosno: „*da je inherentno pravo suda da utvrđuje činjenice na osnovu principa slobodne ocjene dokaza i u skladu sa dubokim ličnim uvjerenjem svakog od sudija. Radi se o široko postavjenom diskrecionom pravu koje je podložno određenom broju ograničenja. Međutim, na princip unus testis nullus testis (jedan svjedok nije dovoljan) koji zahtijeva potkrijepljenje svjedočenja jedinog svjedoka neke relevantne činjenice drugim svjedokom, više se ne poziva gotovo ni jedan moderni kontinentalni pravni sistem.*“

500. Osim toga, Vijeće podsjeća na praksu u predmetu Miodrag Marković, u kome

postupajuće apelaciono vijeće zaključuje da je pretresno vijeće „moglo osuditi optuženog na osnovu izjave oštećene“, citirajući mišljenje apelacionog vijeća Suda BiH u predmetu Mejakić i drugi da „dokaz kcji je zakonit, autentičan i vjerodostojan može biti dovoljan da se optuženi osudi, čak i ako je riječ o iskazu samo jednog svjedoka“²³⁷. U prilog ovakvom zaključku ide i stav MKSR) gdje je pretresno vijeće primjenjujući pravilo 96. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ-a i MKSR-a zaključilo „da vijeće može temeljiti svjčke zaključke samo na jednom iskazu ukoliko je taj iskaz relevantan i vjerodostojan“²³⁸.

501. Vijeće je i u ovom dijelu vršilo korekcije, odnosno preciziranje činjeničnog opisa i usklađivanje sa iskazom svjedoka oštećenog. Tako je navod „ga je su držani bez hrane i vode“ izmijenilo na način da je navelo „bez dovoljno hrane i vode“, obzirom na izjavu oštećenog da su dobili u zatvoru jedan sendvič. Nadalje, iz činjeničnog opisa je izostavljen navod „dimenzija 3x4 m“ jer svjedok nije precizirao dimenzije prostorije. Navod „ga je bilo zatvoreno oko 20 zarobljenih“, korigovan je na način da je navedeno „ga je bilo zatvoreno oko 12 zarobljenih“, obzirom da ovakav broj proizilazi iz iskaza svjedoka GR-9. Zatim, iz činjeničnog opisa su izostavljena imena „Malkić Hasan, Hajdarević Murat“, jer iste svjedok nije imenovao u svom iskazu, a u vezi broja šamara, Vijeće je navod „dva puta“ izostavilo, obzirom da je svjedok na glavnom pretresu opisao kako ga je optuženi ošamario (jednom) a zatim ga i dva puta udario po glavi. Kako je Tužilaštvo u činjeničnom opisu tačke 1.3. optužnice navelo samo šamare ali ne i druge udarce u predjelu glave za koje oštećeni GR-9 izjavljuje da ih je dobio od strane optuženog kritične prilike, to je Vijeće u ovom slučaju moralo znatno smanjiti kriminalnu količinu i optuženog oglasiti krivim između ostalog i za jedan šamar u kontekstu nečovječnog postupanja prema oštećenom GR-9. Također, Vijeće je navod „nakon pet dana“ korigovalo tako da stoji „nakon nekoliko dana“, jer je svjedok u iskazu spominjao tri, a ne pet dana. Na naprijed opisane načine, Vijeće je činjenični opis preciziralo i lišilo suvišnih detalja koji ne čine bitne elemente djela, a koji nisu potvrđeni iskazom svjedoka oštećenog GR-9.

(iv) Nečovječno postupanje prema dječaku Draži – tačka 1.6. izreke presude

²³⁷ Tužilaštvo BiH protiv Miodraga Markovića, *Drugostepena presuda od 27. IX 2011. god.*, Sud BiH, S 1 1 K 003426 10 Krž (veza X-KR-10/948), §72, citirana drugostepena presuda Suda BiH u predmetu Mejakić i drugi, paragraf 47.

²³⁸ Tužilac protiv Akayesu, *Presuda pretresnog vjeća od 02. IX 1998. god.*, MKSR, ICTR-96-4-T, §134. i 135.

502. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da su pod njegovim nadzorom neutvrđenog datuma u augustu 1992. godine petorica pripadnika izviđačko-diverzantskog odjeljenja, a sa kojima je bio i mldb. Adil Omerović zvani Dražo, kojeg je optuženi prije toga više sedmica držao u zatočeništvu, prisiljavajući ga da mu pere noge, šamarajući ga i slično, nakon preuzimanja određenog broja zatočenih muškaraca iz komande Odreda Drinjača, iste odveli na brdo Žuželj, gdje su vršili njihovo obezbjeđenje dok su kopali rovove, da bi ih istog dana iz vatrenog oružja sve usmrtili, uključujući i mldb. Adila Omerovića.

503. Vijeće je odvojeno razmatralo inkriminaciju koja se odnosi na radnje optuženog prema maloljetnom Adilu Omeroviću zvanom „Dražo“, kojeg je optuženi više sedmica držao u zatočeništvu, prisiljavajući ga da mu pere noge, šamarao ga, te vodio na prve borbene linije, od inkriminacije da su pod njegovim nadzorom petorica pripadnika izviđačko-diverzantskog odjeljenja, nakon preuzimanja određenog broja zatočenih muškaraca iz komande Odreda Drinjača, iste odveli na brdo Žuželj, gdje su vršili njihovo obezbjeđenje dok su kopali rovove, da bi ih istog dana iz vatrenog oružja sve usmrtili, uključujući i mldb. Adila Omerovića.

504. Vijeće će prvo iznijeti svoja utvrđenja vezana za prvu inkriminaciju koja se odnosi na nečovječno postupanje prema dječaku Adilu Omeroviću, a što je Vijeće utvrdilo na osnovu iskaza svjedoka Kadire Omerović, Mehmeda Omerovića, Boška Matića (iskaz iz istrage), GR-10, GR-7, GR-6, GR-3, GR-13, GR-15, Božidara Klještana, Mile Klještana, Bobana Garića, Ljubomira Stojšića i Radivoja Gadžunovića.

505. Svoja saznanja o nestanku i sudbini dječaka Adila Omerovića, pred sudom su iznijeli njegovi roditelji, Kadira Omerović, pomajka i Mehmed Omerović, otac dječaka Adila. Pa tako, svjedokinja Kadira Omerović, koja je bila udata za oca dječaka Adila Omerovića, koji je imao djece iz prethodnog braka, među kojom je bio i Adil rođen 1981. godine, izjavljuje da su svi skupa živjeli u Glogovi do njenog pada 9. maja 1992. godine, nakon čega su izbjegli iz sela, da bi se poslije određenog vremena vratili u Glogovu, skrivajući se u Zakošnici, koje mjesto je udaljeno od njene kuće oko 300 metara igdje je našla oko 70 žena i djece. Kako svjedokinja dalje opisuje, sutradan po povratku se počelo pucati sa svih strana, sišli su u podrum, a Adil je ustao i otišao iz kuće. Opisala je kako su krenuli za njim, dozivali ga, ali nigdje ga nije bilo. On je, kako kaže svjedokinja, njima sletio, vidjeli su dijete oko vojske, a svjedokinja je vidjela i kako je jedan uzeo dijete, stavio ga u auto, te da je auto otišlo prema Kravici. Svjedokinja Kadira Omerović navodi da je Adil tada

imao zeleni džemper, farmerice, bijele patike, roza ili ljubičaste šnjure, a da je općenito bio buckast, širok nos, lijepe, ali rijetke zube, imao je smeđu kosu, krupno lice i šake, te da je bio „*malo živac i volio je sve probati*“. Svjedokinja je dalje opisala šta je čula kuda se sve Adil kretao, a saglasno je izjavio i otac dječaka Mehmed Omerović. Oboje su pred sudom iznijeli svoja saznanja da je dijete bilo u logoru Sušica, te da je ubijen iz „škorpiona“ od strane lica koje je radilo u SUP-u, a da tijelo dječaka nikada nije pronađeno.

506. Da je dječak Adil Omerović zvan „Dražo“ bio zarobljen, te da je držan u zarobljeništvu od strane optuženog i boravio sa grupom vojnika kojom je komandovao optuženi Garić potvrdili su svjedoci GR-15, Boško Matić, Radivoje Gadžunović, GR-10, GR-13, GR-6, GR-3 i GR-7.

507. Tako svjedok GR-15 izjavljuje da u mjestu Borije sa grupom vojnika Rade Garića zatiče i dječaka od 10-12 godina, smeđe kose, za kojeg mu govore da je dječak zarobljen i da ga zovu „Dražo“, a prema sjećanju svjedoka dijete je viđao u junu mjesecu 1992. godine. Svjedok Gadžunović je pred sudom potvrdio da je viđao dječaka na liniji u Klještanima, da je bio sa vojskom a najčešće sa vojnicima iz Garićevog voda (Stojšićem, Fongom i Garićem). Također je potvrdio da se pričalo da su ga doveli Garićevi vojnici, a dječaka je opisao kao bucmastog i nestašnog, starosti oko 10-tak godina te da je dječak bio lijepo obučen. Da je optuženi Garić dječaka doveo među vojsku potvrdio je i svjedok GR-6, dok je svjedok GR-3 izjavila da je dječak po nadimku Držao negdje uhvaćen i da ga je Rade Garić vodio sa sobom. Da je dječak „Dražo“ spavao sa vojskom te da ga je vojska hranila potvrdio je i svjedok GR-10, a prisustvo dječaka zvanog Dražo među vojskom potvrdili su i svjedoci Ljubomir Stojšić, GR-13, Boban Garić, Mile Klještan i Božidar Klještan.

508. Nadalje, svjedok Boško Matić²³⁹ potvrđuje navode svjedoka GR-3 i GR-6 da je dječaka muslimanske nacionalnosti, starosti oko 10 godina, optuženi svugdje vodio sa sobom, pritom detaljno opisujući ulogu i radnje tog dječaka u zlostavljanju Safeta Alikadića iz Turalića (što je sve analizirano u dijelu presude koji se odnosi na ubistvo Safeta Alikadića).

²³⁹ Jednako kao i prilikom analize činjeničnih navoda tačke 1.5. optužnice, Vijeće se susrelo sa značajnim razlikama u iskazu svjedoka Boška Matića na glavnom pretresu u odnosu na iskaz iz istrage, za koje svjedok Matić nije ponudio nikakvo valjano i prihvatljivo objašnjenje, pa će Vijeće cijeniti njegov iskaz dat u istrazi, iz

509. Da je dječak Adil Omerović u zatočeništvu bio više sedmica proizilazi iz iskaza svjedoka koji su pred sudom posvjedočili da su više puta viđali dječaka. Tako svjedok GR-7 potvrđuje da je dječak Dražo najviše hodao sa optuženim, koji je u to vrijeme imao auto, tako da ga je viđao sa optuženim i u vozilu, po gradu i drugim mjestima. Mada svjedok GR-7 boravak dječaka u Garićevoj jedinici vezuje za mjesec april, jasno je iz mnogobrojnih materijalnih dokaza i iskaza svjedoka da se u tom periodu i dalje funkcioniše u okviru sistema teritorijalne odbrane i da tek kasnije dolazi do formiranja i djelovanja jedinica srpske vojske, konkretno Odreda Drinjača, tako da Vijeće ovakvo vremensko određenje od strane svjedoka GR-7 shvata kao nemogućnost preciznog izjašnjenja o vremenu inkriminisane radnje, a što je sasvim logična posljedica proteka vremena od skoro tri decenije od inkriminisanih događaja. I svjedok GR-10 je potvrdio da je dječak bio tu uz vojsku „neko vrijeme“, te da ga je više puta vidio, a njegov boravak u jedinici vezuje za period ljeta 1992. godine.

510. Iako je svjedok GR-7 izjavio da se optuženi prema dječaku normalno ponašao, svjedok GR-6 navodi da je dječak služio Gariću da obavlja neke poslove, da mu pere noge, dok ga on šamara, da mu pjeva četničke pjesme, te da je sve to dječak radio. Također je opisao kako Garić naređuje malom Draži da soli rane i tuče Safeta, a što je mali i činio, te mu solio rane i udarao nogama po stomaku. Prema izjavi svjedoka, Garić je gledao dok ga mali udara, a sve je to trajalo nekih pola sata.

511. Da je dječak vođen i na borbene linije proizilazi iz izjave svjedoka Gadžunovića date tokom istrage, i to da je dječaka viđao na liniji u Klještanima, koju izjavu na glavnom pretresu objašnjava da je to bilo kod kuće gdje se dijelila hrana. U ovakvom objašnjenju svjedoka Gadžunovića Vijeće nalazi potvrdu njegovih navoda iz istrage, a to je da je dječak viđan u Klještanima gdje su se nesumnjivo nalazile linije VRS-a. Odbrana optuženog je tokom postupka problematizirala pitanje kredibiliteta svjedoka GR-6, a povezano sa njim i GR-3, obzirom na sukobe i svađe koji traju dugo godina između te porodice i porodice optuženog, a jedna od tih situacija je dobila epilog i pravosnažnom krivičnom presudom.²⁴⁰ Međutim, Vijeće nalazi da to nema utjecaja na svjedoka GR-6 da iznese objektivni i istinit iskaz, posebno kada se ima u vidu da je svjedok GR-6 određeni vremenski period bio pripadnik jedinice kojom je komandovao optuženi, a koji period

razloga detaljno navedenih u paragrafu 317. Presude na koji se upućuje, zajedno sa svim drugim dokazima izvedenim na okolnosti ove tačke.

uključuje i inkriminisane događaje, i da svjedoči o tim događajima, o kojima su saglasno svjedočili i drugi svjedoci saslušani na ove okolnosti. Iskazi svjedoka GR-6 i GR-3 na konkretne okolnosti o kojima svjedoče nisu usamljeni, nego naprotiv, isti su potvrđeni iskazima i drugih svjedoka, zbog čega je Vijeće iskaze ovih svjedoka ocijenilo kao dosljedne, objektivne, vremenski i činjenično određene, te istima u ovom dijelu u potpunosti poklanja vjeru.

512. Slično navodima svjedoka GR-6 o ponašanju optuženog prema dječaku Draži govorio je i svjedok GR-10 (u iskazu iz istrage od 19.07.2018. godine)²⁴¹ u smislu da je taj dječak, a čiji boravak sa vojskom vezuje za ljetni period, bio spreman uraditi sve što mu optuženi kaže. Također, svjedok GR-10 izjavljuje da je upozoravao optuženog da dječak ne treba biti tu među oružjem i naoružanim vojnicima i da to nije uredu, ali mu je optuženi rekao da je to „*njegov Dražo*“ i da ga on sve sluša, te da je optuženi taj koji je odlučio da dječak tu boravi.

513. Jedna od rijetkih okolnosti o kojima je svjedok GR-10 svjedočio jednako na glavnom pretresu i u istrazi jeste način stradanja dječaka nazvanog Dražo, a što je vrlo indikativno kada se ima u vidu da optuženi nije bio prisutan u vrijeme i na mjestu kada se to desilo niti se na taj način tereti u tački 1.6. optužnice. Pa tako, svjedok GR-10 izjavljuje da je jedne prilike na Klještanima 5, 6, 7 lica muslimanske nacionalnosti dovedeno na taj lokalitet da kopaju rovove, kojom prilikom su ih obezbjeđivali pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi Garić, među kojima su bili svjedok GR-10, Risto (Vasiljević), Zoro (Garić), Ljubomir (Stojišić), Boban (Garić), gdje je brat optuženog Garića, Zoro Garić, pobio sve ljude, među kojima je bio i dječak. Kako svjedok GR-10 navodi prethodno se čula prepirka, pa onda rafal, nakon čega je vidio tijela ubijenih, koja je zajedno sa drugim pripadnicima zatrpao. Svjedok GR-10 navodi da je pitao Zoru zašto je to uradio, na što mu je on odgovorio da su ga iznervirali. Navode svjedoka GR-10 potvrđuje i svjedok GR-6 izjavljujući da mu je upravo GR-10 pričao da je dječak ubijen negdje oko Klještana u jami od strane pripadnika Garićeve grupe, među kojima je bio Zoran Garić. Ovakvo svjedočenje svjedoka GR-6 potvrđuje prednji zaključak o vjerodostojnosti njegovog iskaza, obzirom da

²⁴⁰ Prvostepena i drugostepena presuda uložene u sudski spis kao O-9.

²⁴¹ O svjedočenju svjedoka GR-10 i njegovim izjavama iz istrage, Vijeće je dalo detaljno obrazloženje u paragrafima 317. i 318. Presude, iz kojih razloga će se cijeniti izjava svjedoka GR-10 iz istrage, i to iskaz od 19.07.2018. godine, stoga upućuje na te dijelove presude, sve radi izbjegavanja suvišnog ponavljanja i nepotrebnog opterećivanja preglednosti i razumljivosti obrazloženja presude.

u situaciju o kojoj ima saznanja samo po čuvenju ni na koji način nije direktno involvirao i samog optuženog, već je prenio saznanja koja potiču od svjedoka GR-10 koji je bio očevidac događaja stradanja dječaka, a koja su saglasna u potpunosti iskazu svjedoka GR-10. I svjedok GR-13 potvrđuje da je dječaka ubio Zoran Garić izjavljujući da mu je to Zoran lično rekao, kao i da je optuženi kasnije plakao zbog toga.

514. Dakle, iz analiziranih iskaza svjedoka, kako pojedinačno, tako i međusobno, nesumnjivo proizilazi da je mladb. Adil Omerović, sin Mehmeda, iz Glogove, starosti 11 godina, smeđe kose, bio dječak koji je nazvan „*Dražo*“, a koji je boravio i hodao sa optuženim i pripadnicima njegove jedinice. Nadalje, vrlo je izvjesno da je optuženi bio taj koji je dječaku muslimanske nacionalnosti nadjenulo ime, odnosno bolje rečeno kojeg je on preimenovao u ime, koje je svojevremeno nosio jedan od najistaknutijih ličnosti u srpskoj historiji, komandant četničkih snaga u Drugom svjetskom ratu Dražo Mihajlović, obzirom na navode svjedoka GR-7 da je dječak najviše hodao sa optuženim i GR-10 da mu je optuženi rekao da je to „*njegov Dražo*“ i da ga on sve sluša.

515. Iako svjedoci odbrane optuženog kao što su Anđelka Jovičić, Božana Gavrilović, Spasoje Došić, Zoran Stupar i Cvijetin Milošević, negiraju da su ikada vidjeli ili čuli da je bilo kakvo dijete hodalo sa jedinicom optuženog Garića, pred ovim sudom su svjedočili svjedoci koji su bili očevici ili koji imaju posredna saznanja od takvih lica o boravku dječaka sa optuženim i pripadnicima njegove jedinice, u ljetnom periodu 1992. godine, a čije iskaze Vijeće cijeni da su pouzdani i objektivni u kontekstu razmatranja krivnje optuženog.

516. Da je optuženi Garić nazivanjem dječaka muslimanske nacionalnosti imenom koje dolazi iz historije i kulture naroda čiji pripadnici u to vrijeme sprovode organizovano i sistemsko nasilje nad licima koje su bili iste nacionalnosti kao i dječak, nesumnjivo vršio psihičko zlostavljanje dječaka, isti je neusumnjivo trpio i veliki strah uzrokovan činjenicom da ga je optuženi tjerao da obavlja neke poslove, npr. da mu pere noge, kojom prilikom mu je nanosio i velike fizičke bolove šamarajući dječaka, o čemu je govorio svjedok GR-6. Psihičko zlostavljanje dječaka od 11 godina od strane optuženog potvrđuju i navodi svjedoka GR-6 da ga je tjerao da pjeva četničke pjesme, kao i svjedoka GR-10 da mu je naredio da Safetu Alikadiću stavlja so na ranu koja u tim trenucima krvari, što je dječak i činio, a što sve potvrđuje navode svjedoka da je dječak radio sve što mu optuženi kaže, bez ikakvog pogovora. Da je vršio zlostavljanje dječaka, potvrđuje i činjenica da je dijete od 11 godina vodio po prvim borbenim linijama, da je dijete bilo u okruženju vojske, izloženo raznim opasnostima i oružju, što je sve uveliko uticalo na strah i psihičke

posljedice koje sve to može ostaviti na bespomoćno dijete koje se našlo u vlasti optuženog. Navod svjedoka GR-13 da je čuo da je optuženi plakao kada je saznao za stradanje dječaka, Vijeće može jedino cijeniti u kontekstu prethodno navedenog, a to je da je optuženi odjednom i neočekivano ostao bez sredstva kojem je on mogao raditi šta, kada i kako hoće, bez suvišnih pitanja i prigovora, obzirom da je optuženi Garić doista jednog dječaka kojem je bilo samo 11 godina i koji je vjerovatno samo nastojao da preživi tretirao kao objekat. Dakle, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi, postupajući sa diskriminatornom namjerom i direktnim umišljajem počinio predmetnu inkriminaciju. Naime, optuženi je na krajnje okrutan način iskoristio svoj položaj, te nemoć dječaka od 11 godina koji mu nije predstavljao nikakvu prijetnju, iskoristio ga, te izazvao strah i patnju oštećenom nazivajući ga „Dražo“, tjerajući ga da pjeva četničke pjesme, da stavlja so na ranu licu koje krvari u tim trenucima, da ga šamara dok mu pere noge i drugo, znajući da će to kod oštećenog prouzrokovati snažne psihičke i fizičke bolove. Optuženi je u svemu navedenom postupao svjesno, iz čega je Vijeće zaključilo da je u naprijed opisanim postupanjima prema mlđb. Adilu Omeroviću ostvario obilježja bića krivičnog djela progon nečovječnim postupanjem iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH, zbog čega ga je i oglasilo krivim.

517. U pogledu kvalifikacije činjeničnih navoda tačke 1.6. optužnice Tužilaštvo je ovu inkriminaciju kvalifikovalo kao član 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a) ubistvo i k) druga nečovječna djela. Ubistvo mlđb. Adila Omerovića i drugih zarobljenih lica koje su kritične prilike kopali rovove na Klještanima dok su ih obezbjeđivali pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi od strane Zorana Garića, brata optuženog, nije se ni moglo analizirati u kontekstu krivnje optuženog za taj događaj. Ovo iz razloga zato što Tužilaštvo tačku 1.6. započinje riječima „*Neutvrđenog datuma u augustu mjesecu 1992. godine pod nadzorom komandira Rade Garića*“, a potom dalje opisuje događaj ubistva u kojem ne navodi optuženog, iako ovu tačku optuženom stavlja na teret po principu individualne odgovornosti iz člana 180. stav 1. KZ BiH. Individualna odgovornost ne poznaje formulaciju „*pod nadzorom*“, niti se djelo može počiniti tako da određeno lice vrši nadzor, iako iz izvedenih dokaza nesumnjivo proizilazi da optuženi nije bio na mjestu i u vremenu krivičnog djela. Korištena formulacija u ekstenzivnom tumačenju bi mogla upućivati na institut komandne odgovornosti, odnosno odgovornosti nadređenog da spriječi podređene da učine krivično djelo ili da ih kazni, međutim u konkretnom slučaju ova vrsta odgovornosti niti je opisana u činjeničnom opisu tačke 1.6. Optužnice niti se optuženi teretio po tom principu u okviru pravne kvalifikacije djela. Ovakav

proceduralni propust Tužilaštva, iako je iz dokaza jasno proizilazilo da optuženi nije bio prisutan niti učestvovao u ubistvu grupe lica u Klještanima, u kojoj je bio i mldb. Adil Omerović, nije se mogao ni na koji način otkloniti, a da se ne učini gruba povreda zakona. Prilikom optuživanja lica koje je komandovalo određenom jedinicom, odnosno vršilo efektivnu kontrolu nad svojim podređenim, Tužilaštvo mora strogo voditi računa po kojem principu tereti to lice i kako to opisuje u činjeničnom opisu. U suprotnom, dolazi se do toga, kao u ovom predmetu, da se individualna odgovornost optuženog, a koja mu se tačkom 1.6. stavlja na teret, može razmatrati isključivo u svijetlu radnji nečovječnog postupanja prema mldb. Adilu Omeroviću, odnosno dječaku nazvanom „Dražo“.

518. U tom smislu, Vijeće je bilo u obavezi da činjenični opis tačke 1.6. liši svih navoda koji se tiču opisa ubistva grupe lica na lokalitetu Klještani u augustu 1992. godine, što je i učinilo. Također, Vijeće je izvršilo i druge korekcije činjeničnog opisa, na način da je preformulisalo vrijeme izvršenja inkriminiranih radnji za koje je optuženog u ovoj tački oglasilo krivim, tako da se izreci sada navodi „*u periodu od juna do augusta 1992. godine*“ obzirom na činjenične navode tačke 1.6. optužnice da je mldb. Adil Omerović više sedmica držan u zatočeništvu, te izvedene dokaze o formiranju Odreda Drinjača u okviru kojeg je bila jedinica kojom je komandovao optuženi, te navod svjedoka GR-10 da je dječak bio s njima tokom ljetnog perioda. Vijeće je navod „*naređujući mu da se pred vojnicima baca u trnoviti grm*“ izostavilo jer isti ne potvrđuju izvedeni dokazi. Konačno, iz razloga logičke smislenosti i cjeline, a što je opet u skladu sa izvedenim dokazima, Vijeće je preformulisalo završetak ove tačke tako da bude „*nakon čega je isti usmrćen od strane pripadnika izviđačko-diverzantskog ođe, jer ja Odreda „Drinjača“*“.

519. Po ocjeni Vijeća navedene korekcije nisu na štetu optuženog, nego naprotiv, u značajnoj mjeri je ovim korekcijama smanjena kriminalna količina i iste su povoljnije po samog optuženog. Kada je u pitanju korekcija koju je Vijeće načinilo po pitanju vremena izvršenja, ona također po ocjeni Vijeća nije na štetu optuženog, jer su načinjene korekcije unutar vremenskog okvira postavljenog u tački 1. optužnice, a što je optuženom bilo poznato i za koji vremenski okvir je odbrana izvodila dokaze, posebno imajući u vidu da je Tužilaštvo u činjeničnom opisu tačke 1.6. optužnice i navelo da je optuženi mldb. Adila Omerovića zvanog „Dražo“ više sedmica držao u zatočeništvu.

(v) Nečovječno postupanje prema Vejsilu Ahmetoviću i Ibri Ahmetoviću – tačka 1.7. izreke presude

520. Tužilaštvo tačkom 1.8. optužnice optuženom stavlja na teret da je dana 24.11.1992. godine ili približno tog datuma u rejonu sela Grabovica, opština Vlasenica, zajedno sa drugim pripadnicima jedinice kojom je komandovao, među kojima su bili Zoran Garić i Miko Vasiljević, nezakonito lišio slobode civile muslimanske nacionalnosti, Hasana Ahmetovića, Ibru Ahmetovića i Vejsila Ahmetovića, nakon čega je fizički zlostavljao Ibru i Vejsila Ajmatovića, udarajući ih kunadcima pušaka, nogama, drvenim kolcima, cjepanicama i drugim predmetima po raznim dijelovima tijela, slijedom čega je Vejsilu od siline udarca u predjelu usta izbio više zuba, a Ibrini nožem rasjekao desnu stranu lica, u predjelu obraza od uha do usta, te zamahnuo puškom i kundakom iste udario Hasana Ahmetovića u predjelu srca kojem je momentalno potekla krv iz nosa i ušiju, te je isti pao na zemlju, nakon čega više nije davao znakove života, nakon čega im je naređeno da Hasana podignu na tovarni prostor teretnog vozila marke TAM, čije tijelo je već tada bilo hladno, te su uz pratnju jednog vojnika, kojim vozilom je upravljao Radomir Deurić odvezeni u komandu Vlaseničke brigade u Vlasenici, gdje je ostalo tijelo Hasana Ahmetovića, čiji posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni.

521. Vijeće je krivicu optuženog za ubistvo Hasana Ahmetovića, obrazložilo u dijelu presude koja se bavi tom inkriminacijom u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti²⁴², dok će se u ovom dijelu presude baviti radnjama optuženog kada je u pitanju nečovječno postupanje prema oštećenim Vejsilu Ahmetoviću i Ibru Ahmetoviću.

522. Vijeće je zaključak o krivici optuženog za ovu tačku izvelo ocjenom iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, pročitano iskaza svjedoka Ibre Ahmetovića, svjedoka Radomira Deurića i Adnana Dedakovića.

523. Da se događaj odigrao dana 24.11.1992, godine potvrdio je svjedok Vejsil Ahmetović, koji je opisao kako su toga dana njegov otac, Hasan Ahmetović, brat Ibro Ahmetović, i on iz Cerske nastojali da se probiju prema Kladnju, kada su sišli u selo Grabovica, gdje su bili zarobljeni od strane srpskog vojnika u SMB uniformi. Ove navode potvrđuje i brat svjedoka Ibro Ahmetović, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, dodajući da su zaustavljeni u rejonu sela Grabovica oko 16:30 sati.

²⁴² Vidi B. Lišenje druge osobe života (ubistvo) iz člana 172. stav (1) tačka a) KZ BiH– Ubistvo Hasana Ahmetovića – tačka 1.7. izreke presude.

524. U pogledu lica koja su kritične prilike zarobila braću Ahmetović i njihovog oca Hasana, svjedok Vejsil Ahmetović navodi da je tom vojniku što ih je zarobio, u ispomoć došla grupa vojnika među kojim vojnicima je bio Mika, što je radio u komunalnom, Rade Garić i Zoran Garić, koju dvojicu nije prije rata poznao, već ih je upoznao tu na Grabovici, dodajući da su se predstavili, te ostali njemu nepoznati vojnici. Odbrana optuženog je problematizirala u unakrsnom ispitivanju okolnost predstavljanja, u kom pravcu je svjedok dao i više nego prihvatljivo objašnjenje, izjavljujući da su im rečena imena kako bi „znali ko ih tuče“, a ne radi samog predstavljanja. Saglasno navodima svjedoka Vejsila Ahmetovića, i svjedok Ibro Ahmetović je u izjavi koja je pročitana, naveo da je bilo 12 naoružanih vojnika, mlađe starosne dobi, u maskirnim uniformama, kao i da su među njima bila dva starija lica odjevena u SMB uniforme, te da su od naoružanja imali automatske puške i mitraljez osamdeset četvorku.

525. Nadalje, svjedok Vejsil Ahmetović opisuje kako su ih od mjesta zarobljavanja vodili prema selu i tukli, drvenim cjepanicama i kundacima. Dovedi su ih do kuće gdje je bio drveni A-stup za struju, gdje su sva trojica vezana za taj stup kanapom oko vrata, gdje ih počinju tući, najviše Zoran, Rade i Miko puškama, kundacima, čime stignu, a o kojem premlaćivanju je saglasno govorio i svjedok Ibro Ahmetović. Svjedok Vejsil Ahmetović nadalje opisuje i situaciju sa jednim starijim čovjekom koji je “doletio” sa poluautomatskom puškom, preklopio nož i zamahnuo puškom da svjedoka zbode, kada je dotrčala neka baba, opsovala ga i vratila ga dolje u prvu kuću, odakle je vjerovatno i bio. Kako to ističe svjedok Vejsil Ahmetović, optuženi Garić, Miko i Zoran su ih najviše udarali, puškom, kundacima, čim stignu. Saglasno iskazu svjedoka Vejsila Ahmetovića, i njegov brat, Ibro Ahmetović u pročitanoj iskazu navodi da je grupa vojnika po njihovom zarobljavanju počela sa žestokim premlaćivanjem, udarali su ih kundacima od puški, drvenim kolcima, cjepanicama, nogama, svime čime su stigli.

526. Opisujući pojedinačne radnje izvršenja ovog krivičnog djela od strane optuženog, svjedok Vejsil Ahmetović izjavljuje da ga je optuženi udario nogom u usta, izbijajući mu skoro sve zube, odnosno rasklimavajući ih vojnom čizmom, što potvrđuje i pročitani iskaz svjedoka Ibre Ahmetovića. Kada je u pitanju oštećeni Ibro Ahmetović, svjedok Vejsil Ahmetović navodi da je optuženi Garić njegovom bratu nožem rasjekao obraz, lijevu stranu lica, i to istim nožem kojim su sjekali duhan koji su nosili kada su zarobljeni. Oštećeni Ibro Ahmetović u pročitanoj iskazu navodi da je jedan od vojnika uzeo nož i rasjekao mu desnu stranu lica i to u predjelu obraza, od uha do usta, od čega je imao

vidljiv ožiljak. Također, oštećeni Ibro Ahmetović ističe da je zadobio i jak udarac u glavu, u predjelu potiljka, kom prilikom mu je napukla lobanja, od kojih posljedica i danas ima zadebljanje u tom predjelu glave. Obzirom na mnoge udarce u predjelu stomaka, leđa i glave koje je pretrpio kritične prilike, svjedok Ibro Ahmetović ističe da nije znao hoće li preživjeti. Vijeće je prihvatilo navod oštećenog Ibre Ahmetovića da mu je jedan od vojnika, a kojeg njegov brat, svjedok Vejsil Ahmetović identificira kao optuženog Garića, nožem rasjekao *desnu* stranu lica, cijeneći da se neposredno oštećeni najbolje i najpreciznije može izjasniti u pogledu strane obraza koja mu je rasječena, obzirom da je ostao ožiljak koji je ostatak života gledao i koji ga je redovno podsjećao na događaj i mjesto na kojem je inkriminisana radnja počinjena.

527. Mada svjedok Radomir Deurić, vozač koji je u večernjim satima došao po zarobljenu braću i njihovog oca u Grabovicu, posredno negira da su imali povrede, izjavljujući da bi ujutru bilo krvi na kartonima na kamionu koji su bili postavljeni da je bilo kakvih povreda, sam svjedok akcentira činjenicu da je bio mrak, što znači da nije bio u prilici da percipira stvarno stanje u kojem su bila ta lica. Dodatno, Vijeće nalazi indikativnim i navod svjedoka Deurića da je on dobio poruku od veziste da ode da pokupi nekog ko je bolestan ili ranjen.

528. Da su kritične prilike oštećeni Ahmetovići pretrpili povrede potvrđuje i navod svjedoka Adnana Dedakovića koji je pred sudom opisao kako su dvojica braće dovedena u zatvor "*polomjena do iznemoglosti*".

529. Kada se navedeni iskazi cijene, prvenstveno oštećenih Vejsila i Ibre Ahmetovića, kako pojedinačno, tako i u međusobnoj vezi, Vijeće nalazi da su isti saglasni po pitanju odlučnih činjenica, te da se međusobno potvrđuju. Iskaz oštećenog Vejsila Ahmetovića detaljno opisuje radnje koje poduzima optuženi Garić kao i povrede koje su oštećenim nanesene, a isti je saglasan iskazu njegovog brata, Ibre Ahmetovića, koji je pročitao. Vijeće u cijelosti prihvata svjedočenja ovih svjedoka kao iskrena, vjerodostojna i tačna, a isti po ocjeni Vijeća ničim nisu dovedeni u sumnju, suprotno drugačijem kazivanju svjedoka odbrane optuženog, Milana Vukovića, Cvijetina Miloševića, Milana Klješšana, Nikodina Kovačevića i Slavoljuba Miloševića koji u nastojanju da negiraju bilo kakve konekcije optuženog sa inkriminiranim događajem dolaze u očigledne protivriječnosti, kako prilikom vlastitog svjedočenja, tako i međusobno o tome šta su navodno čuli o zarobljavanju troje lica u jesen 1992. godine, a što je detaljno analizirano u paragrafu 360. Presude.

530. Iz iskaza oštećenih, Vijeće se van razumne sumnje uvjerilo da se posljedice koje su nastupile kod oštećenih ogledaju, kako u velikim duševnim bolovima i strahu koje su oštećeni trpili tokom premlaćivanja, tako i u nesumnjivo velikim fizičkim bolovima koje je oštećeni Vejsil Ahmetović pretrpio kada ga je optuženi čizmom udario u predjelu usta i od kojeg mu je izbio više zuba, kao i oštećeni Ibri Ahmetović kojem je optuženi nožem rasjekao desnu stranu lica, od čega je imao ožiljak, te snažnih bolova koje su pretrpjeli od drugih udaraca po glavi i tijelu, u kojim trenucima kako to ističe oštećeni Ibri Ahmetović nije znao hoće li preživjeti.

531. Da je optuženi Garić, prilikom počinjenja ovog krivičnog djela postupao sa diskriminatornom namjerom nesumnjivo proizilazi iz naprijed analiziranih dokaza iz kojih Vijeće zaključuje da je optuženi Garić na navedeni način postupao samo zato što su oštećeni Vejsil i Ibri Ahmetović Muslimani. Ovo proizilazi i iz dijela iskaza svjedoka Vejsila Ahmetovića, koji je opisao da su im u jednom trenutku donijeli neke konzerve nareska na kojima je pisalo halal meso, kada im je Rade „psovao tursku majku“ jer neće da jedu jer je svinjetina, na što se svjedok začudio obzirom da piše da je halal, arapska slova, nakon čega ga je optuženi Garić gurnuo u prsa polako nogom, posljedicom čega je svjedok legao na leđa, a optuženi mu je zatim stao petom noge u predjelu srca i pitao ga „je l' glasao za Alju?“, nakon čega ih više niko nije tukao.

532. Kada je u pitanju identitet lica koji je kritične prilike bilo u grupi koja je zlostavljala oštećene Ahmetoviće i koji je oštećenog Vejsila Ahmetovića udario nogom u predjelu usta od čega mu je izbijeno više zuba, a oštećenom Ibri Ahmetoviću rasjekao nožem desnu stranu lica, u predjelu obraza od uha do usta, Vijeće upućuje na paragrafe 355-357 ove presude u kojem je detaljno analizirano pitanje identifikacije optuženog kao počinioca inkriminiranih radnji opisanih u tački 1.8. optužnice, radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja i opterećivanje obrazloženja presude. S tim u vezi, Vijeće još jednom napominje da iz iskaza svjedoka kao što su Vejsil Ahmetović, Džemal Dautović, Milovan Ninić i Ljubomir Stojišić jasno proizilazi da je oštećeni Vejsil Ahmetović nesumnjivo bio u mogućnosti da identificira optuženog kao počinioca predmetnih inkriminacija, obzirom da će ubrzo nakon ovoga završiti u zarobljeništvu od strane optuženog i pripadnika njegove jedinice, u kojem će provesti i više nego dovoljno vremena da može bez ikakve dvojbe identificirati optuženog. Stoga, Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je optuženi radnjama opisanim u ovoj tački, kao saizvršilac, ostvario obilježja bića krivičnog djela progon nečovječnim postupanjem prema oštećenim Vejsilu i Ibri Ahmetoviću.

533. Vezano za pravnu kvalifikaciju radnji opisanih u ovoj tački, Vijeće nalazi potrebnim da istakne da je neprihvatljivo da Tužilaštvo jednu inkriminisanu radnju kvalifikuje po dva pravna osnova koja se isključivo razlikuju po težini nastupjelih posljedica. Konkretno, Tužilaštvo je zlostavljanje oštećenih Ahmetovića kvalifikovalo i po tački f), mučenje, i po tački k), druga nečovječna djela. Definicija mučenja zahtijeva da djelo ili propust prouzrokuje "snažnu" bol ili patnju, dok druga nečovječna djela zahtijevaju „veliku“ patnju ili „ozbiljne“ fizičke ili psihičke povrede ili narušenje zdravlja, što znači da je ovo djelo u poređenju sa mučenjem lakše krivično djelo. Drugim riječima, namjerne radnje ili propuste koje uzrokuju bol ili patnju određenog stepena intenziteta ne mogu se kvalifikovati dvojako.

534. Iako sud, u skladu sa članom 280. stav 2. ZKP BiH, nije vezan pravnom ocjenom djela, to ne znači da je Tužilaštvo lišeno obaveze da precizno kvalifikuje inkriminisane radnje, posebno kada se radi o radnjama koje se mogu kvalifikovati samo po jednom osnovu. Slijedom navedenog, inkriminisane radnje optuženog prema oštećenim Vejsilu i Ibri Ahmetoviću Vijeće je kvalifikovalo kao radnje iz tačke k) stava 1. člana 172. KZ BiH, druga nečovječna djela, cijeneći da te radnje i posljedice koje su oštećeni pretrpjeli dosežu standard koji je potreban kod ove inkriminacije, a koji je blaži u odnosu na standard mučenja.

535. Vijeće je u izreci presude umjesto punog imena i prezimena lica koja su sa optuženim kritične prilike učestvovala u inkriminiranim radnjama prema civilima Ahmetović navelo inicijale „Z.G.“ i „M.V.“ obzirom da je u ovom predmetu isključivo utvrđivana krivnja optuženog Garića za djela koja mu se stavljaju na teret. U svrhu jasnoće i gramatičke pravilnosti navod „sa ostalim neidentifikovanim pripadnicima VRS-a“ preformulisano je tako da glasi „i ostali neidentifikovani pripadnici VRS-a“. Slijedeći iskaze oštećenih Ahmetovića, Vijeće je načinilo i korekcije u činjeničnom opisu na način da je izostavilo navod „a nakon kraćeg vremena svi prisutni vojnici su nastavili da tuku Vejsila i Ibru“, obzirom da isto ne potvrđuju njihovi iskazi, čime je smanjena kriminalna količina u odnosu na onu opisanu u optužnici, te optuženi nije doveden u nepovoljniji položaj niti je došlo do povrede objektivnog identiteta optužbe i presude.

(vi) Nečovječno postupanje prema zarobljenim muškacima u školi u Lukama – tačka 2.1. izreke presude

536. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom stavlja na teret da je „Dana 13.07.1995. godine pod komandom i nadzorom Mileta Kosorića, komadanta Vlaseničke brigade, u večernjim

satima sa djelom pripadnika Interventnog voda Vlaseničke brigade došao u Luke, a nakon što je Rade Garić u svojstvu komandira Interventnog voda u sastavu Vlaseničke brigade, prethodno upoznat da su iz konvoja autobusa u Lukama odvojeni više desetina vojno sposobnih muškaraca Bošnjaka i da je njih 22 zadržano u školi, među kojima su bili MK-1, Abdulkadir Velić, Hasan Smajić, Rizo Mustafić, Hamed Đogaz, Zajim Hasić, koje su obezbjeđivali i vezane čuvali pripadnici Vojne policije i drugi pripadnici Vlaseničke brigade, znajući da će nakon privremenog zatočeništva biti ubijeni, sa pripadnicima Interventnog voda više puta ulazio u prostorije škole gdje su zarobljenici bili zatočeni bez adekvatnog smještaja, sanitarnih uslova, bez dovoljno hrane, vode, pri čemu je zajedno sa pripadnicima Interventnog voda od zarobljenih oduzimao novac i druge dragocjenosti, u namjeri nanošenja velikih materijalnih i ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda učestvovao u premlaćivanju zarobljenika udarajući ih šakama, nogama, raznim predmetima po svim dijelovima tijela, od kojih su neki izgubili svijest, dok drugi nisu mogli stajati na nogama i padali su usljed zadobivenih povreda, dok su samo dvojica ili trojica uspjeli ostati na nogama, nakon toga istog dana u toku noći, svi zarobljenici od strane vojne policije postrojeni uz zid prostorije, a potom ukrcani u kamion i odveženi na lokalitet Mršići i pogubljeni po prijevom postupku, od kojih je MK-1 preživio“.

537. Na okolnosti ove tačke saslušani su mnogobrojni svjedoci, među kojima su svjedoci MK-1, Milenko Komlenović, Petar Jokić, Radomir Jokić, MK-3, Stanimir Majstorović, Vojo Vuković, Slaviša Sekulić, Momir Sokanović, Dragan Milovanović, Živko Đokić, Radiša Đurić, Hanka Huremović i Zuhdija Mehmedović, te je u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH iskaz svjedoka Ljubana Đurića pročitao. Na okolnost pronađenih posmrtnih ostataka provedeno je i vještačenje po vještaku Rifatu Kešetoviću.

538. Vijeće je analizirajući činjenični opis ove tačke, prvenstveno imalo u vidu iskaz svjedoka Milenka Komlenovića, koji je u inkriminisano vrijeme bio pomoćnik komandanta za obavještajno-bezbjedonosne poslove, a koji je detaljno govorio o organizaciji Vlaseničke brigade u inkriminisanim periodu, kao i o ulozi optuženog Garića u istoj. Tako svjedok Komlenović opisuje da je Vlasenička brigada u tom periodu bila organizovana po četama, a da je pripadala Drinskom korpusu. Formacijski je imala 6 (šest) četa i tri interventna voda, gdje je Vlado Jokić bio komandir jednog interventnog voda, Rade Garić drugog, a trećeg ne može da se sjeti ko. Opisao je kako su vodovi brojali po 15 ljudi, a da su zadaci interventnih vodova 1995. godine u Lukama, bili obezbjeđenje zatvorenika na Lukama, i to Jokićev vod, dok je vod optuženog Garića bio stacioniran u školi. Svjedok

Komlenović je potvrdio i to da su Interventni vodovi bili podređeni direktno komandi brigade, odnosno komandantu Miletu Kosoriću.

539. Da su u Vlaseničkoj brigadi nesumnjivo postojali interventni vodovi, i to vod kojim je rukovodio Vlado Jokić, te vod kojim je rukovodio optuženi Garić potvrđuju i svjedoci Petar Jokić, Radomir Jokić, Dragan Milovanović, Stanimir Majstorović, Vojo Vuković, Slaviša Sekulić, Momir Sokanović i Savo Čeliković, a svojstvo optuženog Garića u julu 1995. godine je već utvrđeno i u paragrafu 286. Presude.

540. Da je vod Rade Garića bio smješten u školi u Lukama potvrdili su brojni svjedoci među kojima Milenko Komlenović, Vlado Bjelanović, Stanimir Majstorović i Momir Sokanović, tako da suprotno viđenje svjedoka Dragana Milovanovića da Garićev vod nije bio smješten u školi u Lukama, već samo vod Vlade Jokića, ostaje usamljeno i nepotkrijepljeno drugim dokazima.

541. O samim dešavanjima u mjestu Luke dana 13.07.1995. godine svjedočili su brojni svjedoci.

542. Tako je svjedok Milenko Komlenović koji je u inkriminisano vrijeme bio u Lukama izjavljuje da je tog dana došao oko podne u Luke, te da je vidio mnogo autobusa i kamiona koji su se kretali iz pravca Milića prema Kladnju, a vozili su civile, žene, djecu i ponekog muškarca, a rečeno mu je da se radi o evakuaciji civilnog stanovništva prema Kladnju. Također je opisao kako u Lukama vidi dosta njihove vojske, i poznatih i nepoznatih vojnika, vidi komandanta Kosorića, bio je i general Tolimir s nekim potpukovnikom, a navodi da kod škole vidi i vojnu policiju, kao i pripadnike interventnih vodova, „što Garićevog, što Jokićevog“. U pogledu optuženog Garića, svjedok Komlenović navodi da njega nije odmah vidio, već kasnije, poslije nekih sat vremena, i to kod škole sa trojicom ili četvoricom njegovih ljudi. Svjedok Komlenović je nadalje izjavio da je vidio odvajanje muškaraca u Lukama, među kojima je bilo mlađih ljudi, starijih, svih životnih dobi, moguće da je čak bio i koji maloljetnik, te da je bilo i ranjenika, o čemu je pitao Boru (svjedok referiše na vojnog policajca Borislava Stojišića) koji mu je rekao da je takvo naređenje, da će muškarci trebati za razmjenu koja treba da se obavi, te da je takvo naređenje došlo sa višeg nivoa. Na izričite upite, svjedok je odgovorio da Garića nije vidio da ulazi u autobuse, niti da ima kontakt sa Kosorićem, nego da ga je viđao oko škole i oko učionica.

543. Prije nego što se nastavi sa analizom iskaza drugih svjedoka na okolnosti činjeničnih

navoda tačke 2.1. optužnice, Vijeće nalazi potrebnim napomenuti, a o čemu je prethodno već detaljnije bilo riječi u odnosu na druge svjedoke, da je u pogledu iskaza pojedinih svjedoka u ovom dijelu izvršilo pažljivu i svestranu ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, obzirom da su pojedini svjedoci prilikom svjedočenja na glavnom pretresu u cijelosti ili u pretežnom dijelu negirali svoje iskaze date tokom istrage. Konkretno, radi se o svjedoku Petru Jokiću, u inkriminisano vrijeme pripadniku tzv. Jokićevog voda, čiji iskaz sa glavnog pretresa sadrži značajna odstupanja u odnosu na iskaz iz istrage, pravdajući te razlike na način da on to nije rekao, da je to dopisano ili da to nije tačno. Iako se Vijeće nije upuštalo u motive ovog svjedoka zbog kojih je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu odstupao od ranije date izjave, evidentno je da prilikom saslušanja u istrazi isti nije bio pod prijetnjom ili pritiskom bilo koje vrste, da je prije davanja iskaza bio upoznat sa pravima koja mu pripadaju shodno Zakonu o krivičnom postupku i da je zapisnik iz istrage uredno potpisan, uz prethodnu izjavu da nema primjedbi na način na koji je vođen razgovor i da mu nije prijećeno niti bilo šta obećano.²⁴³ Svjedok Petar Jokić nakon brojnih upita tokom svjedočenja na glavnom pretresu, nije imao objašnjenje značajnih razlika u kazivanju u istrazi i na glavnom pretresu, pa u tom pravcu navodi da se ne boji ničega, te da je prije davanja izjave u istrazi bio „popio“ i da nije bio ponio naočale, a inače ne vidi dobro. Vijeće ne može prihvatiti ovakve navode svjedoka Jokića kao istinite, obzirom da se u zapisniku izričito navodi da se zdravstveno dobro osjeća, da nije pod uticajem alkohola, niti drugih opojnih sredstava,²⁴⁴ te da je potvrdio na zapisnik da je pratio glasan diktat na zapisnik i da mu je saradnik pročitao izjavu čije čitanje je pratio na monitoru i da je to vjeran zapisnik, što potvrđuje stavljanjem svog potpisa na vrh i dno svake stranice.²⁴⁵ Dakle, iz svega navedenog jasno proizilazi da na svjedoka Petra Jokića niko nije vršio uticaj da bi svjedočio o činjenicama i okolnostima o kojima je imao neposredna saznanja, koje je prema mišljenju Vijeća, potpuno detaljno i objektivno iznio prilikom saslušanja u istrazi, što je dokumentovano njegovim zapisnikom o saslušanju svjedoka. Vijeće također primjećuje da svjedok u istrazi događaje iznosi iz vlastite perspektive, pominjući određene detalje i pojedinosti koje su jedino njemu mogle biti neposredno poznate, te se ne stiče uvjerenje da su svjedoku prilikom ispitivanja bilo kakvi odgovori sugerisani. Kako na glavnom pretresu ovaj svjedok nelogično i neuvjerljivo izbjegava odgovor na pojedina pitanja o kojima je detaljno svjedočio u istrazi, to je Vijeće odlučilo pokloniti vjeru iskazu

²⁴³ Uložen u sudski spis kao T-6.

²⁴⁴ Paragraf 2, stranica 3. zapisnika.

²⁴⁵ Paragraf 10, stranica 6. zapisnika.

svjedoka iz istrage u dijelu u kojem taj iskaz bude potkrijepljen iskazima drugih saslušanih svjedoka na iste okolnosti te drugim materijalnim dokazima. Zapisnik o saslušanju ovog svjedoka je uložen u materijalne dokaze,²⁴⁶ i podvrgnut je slobodnoj ocjeni zajedno sa svim ostalim izvedenim dokazima.

544. Naime, svjedok Petar Jokić u istrazi navodi da je od komandanta Kosorića ili bezbjednjaka Komlenovića dobio naredbu da pomogne u obezbjeđenju civila koji su iz Srebrenice pristizali u kamionima i autobusima, žene, djeca i starije osobe. Također, navodi da je lično vidio 5-6 odvojenih muškaraca muslimanske nacionalnosti, među kojima je bio i neki bolničar, starosti 18-19 godina, te da je čuo da je naredbu za odvajanje tih ljudi dao direktno Mile Kosorić, obzirom da prelaze 18 godina i da su vojno sposobni. Kako to svjedok Jokić u istrazi detaljno opisuje, ljudi su odvajani na cesti, i zatim sprovedeni do škole gdje ih je obezbjeđivao Željko Stević, dok su pripadnici vojne policije tim muškarcima vezali ruke nekom žicom, nakon čega su predveče uvedeni u školu radi pretresa.

545. Da je određeni broj vojno sposobnih muškaraca, civila, bošnjačke nacionalnosti odvojen u Lukama proizilazi i iz iskaza svjedoka MK-3, Živka Đokića, Radiše Đurića, Stanimira Majstorovića i Momira Sokanovića. Tako svjedok MK-3 opisuje da je odvojeno oko 20 ljudi, od kojih se sjeća jednog starijeg čovjeka sa beretkom na glavi i mladog doktora, a i on potvrđuje da su predvečer uvedeni u prostorije škole. Isto proizilazi i iz iskaza svjedoka Živka Đokića koji potvrđuje svoje navode iz istrage da su vojno sposobni muškarci iz konvoja odvojeni i u kasnim popodnevnim satima smješteni u prostorije škole. Gotovo istovjetne navode o odvajanju određenog broja muškaraca i njihovom kasnijem sprovođenju u prostorije u školi iznesene tokom istrage potvrđuje i svjedok Momir Sokanović, a da su muškarci proveli određeno vrijeme na livadi pored škole prije nego što će biti zatvoreni u školu proizilazi iz iskaza svjedoka Radiše Đurića. Svjedok Dragan Milovanović, iako je u svom iskazu tvrdio da nije vidio nikakvo odvajanje, svjedočio je da je određeni broj civila bio ispod škole, a što zapravo potvrđuje iskaze gore navedenih svjedoka.

546. Da su pripadnici tzv. Jokićevog voda, u inkriminisano vrijeme učestvovali u obezbjeđenju konvoja civila u autobusima i kamionima iz Srebrenice prema Kladnju,

²⁴⁶ T-6- Zapisnik o saslušanju svjedoka Petra Jokića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 16.11.2017. godine, Tužilaštvo BiH.

potvrđuju i pripadnici tog voda - svjedoci Petar Jokić, Radomir Jokić i Živko Đokić. Svjedok MK-3 čak navodi da je komandir Jokić izdao naredbu za razdvajanje vojno sposobnih muškaraca od drugih civila, od kojih odvojenih se sjeća jednog starijeg čovjeka i mladog doktora.

547. Da su pripadnici i drugog interventnog voda, tzv. Garićevog voda, bili prisutni kada su civili iz Srebrenice silazili iz autobusa i kamiona u Lukama i upućivani prema Kladnju, proizilazi iz iskaza svjedoka Milenka Komlenovića, te Stanimira Majstorovića koji je u inkriminisano vrijeme bio pripadnik voda kojim je komandovao optuženi, obavljajući poslove na dostavljanju hrane. Kako to svjedok Majstorović objašnjava, pripadnici interventnog voda su bili tu, na način *"svi su bili, bio je i Garić Rade vjerovatno, vidio sam, dole je bio u školi. Skidao je jude, nije nikoga dirao, niti je ko dirao. Djeca, žena sa četvoro ajece, pomogne da se skine."* Svjedok Majstorović negira da je njegov vod učestvovao u odvajanju muškaraca, te izjavljuje da je on lično odvezao jednog dječaka od 17 godina koji je bio svezan za drvo pred školom i proveo ga do prve barikade, iz razloga što je mislio da će ako završi u školi *"vjerovatno biti ubijen."*

548. O dešavanja o Lukama, kao posljednjoj stanici koja je bila pod kontrolom VRS-a prema suprotnoj strani, svjedočili su i svjedoci civili koji su u julu 1995. godine nakon pada Srebrenice upućeni autobusima i kamionima prema Kladnju. Tako svjedokinja Hanka Huremović navodi da svi izlaze iz autobusa, da su njenog sina Nedžiba prvog izveli i odveli, a zatim uzeše i supruga Nezira i jednog još mladića koji je bio sav krvav, ranjen, imao oko 15 godina. Također i svjedokinja Zuhdija Mehmedović izjavljuje da su u Lukama iz autobusa u kojem je ona bila odvojili svu petoricu muškaraca, među kojima je bio i njen nevjenčani suprug Bajro Salihović, rekavši joj da će ga pustiti kad bude ispitan. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su u Kamenici, Liplje.

549. Jedini muškarac koji je od tada odvojenih i zatvorenih muškaraca u školi u Lukama preživio strijeljanje na lokalitetu Mršići jeste svjedok MK-1, koji izjavljuje kako se 13. jula u jutarnjim satima usmjerio u pravcu prolaska, uspjevši da sa kćerkom, majkom i suprugom dođe do jednog od mnogobrojnih autobusa koji su kretali iz Potočara, i to tako što su ga žene tijelima sakrivale, dok su srpski vojnici povišenim tonom pitali je li neko ušao u autobus, na što je vozač odgovorio da nema muškaraca, da su sve žene. U tim trenucima svjedok MK-1 je sebe smatrao sretnim čovjek, misleći da će uspjeti stići do slobodne teritorije. Dalje, svjedok MK-1 opisuje dolazak u Luke oko 10 sati i odvajanje od žena i djece, detaljno opisuje dovođenje pred školu, gdje prepoznaje jednog momka iz

Srebrenice, medicinskog tehničara, kako vezanih ruku na leđima, sjedi ispod drveta u dvorištu škole. Vojnik koji ga je doveo, naredio mu je da sjede do njega, a kako svjedok opisuje taj momak se zvao Abdulkadir, imao je dužu crnu kosu, majicu dugih rukava, farmerice, patike koje su izgledale kao nove, mlad momak bio, mlađi od svjedoka. Kako svjedok MK-1 dalje navodi i njemu su vezali ruke na leđima, nekim pertlama i to je za kratko vrijeme počelo jako da boli. Kako je vrijeme odmicalo srpski vojnici su dovodili nove ljude (muškarce), tako da se broj povećavao i do predvečer se skupilo 22 ljudi. Svjedok opisuje da su ljude brojali svaki put kad dolaze i dovedu nekog novog, kojeg također vežu.

550. Svjedok MK-1 je opisao i vojnike koje je tom prilikom vidio, navodeći da su srpski vojnici naoružani i uniformisani kružili u njihovoj neposrednoj blizini, a svjedok MK-1 tu primjećuje i jednog vojnika koji se javlja na induktorski telefon, i izjavljuje da su tog vojnika zvali imenom Željko.

551. U pogledu obezbjeđivanja odvojenih muškaraca svjedok Petar Jokić navodi da ih je Željko Stević, pripadnik njihovog voda, tzv. Jokićevog voda, obezbjeđivao kod škole, a što je saglasno iskazu svjedoka MK-1 da među vojnicima koji "kruže" primjećuje jednog što priča na induktorski telefon, a kojeg su zvali Željko. Također, i svjedok MK-3 potvrđuje da su pripadnici tzv. Jokićevog voda bili u školi u momentima kada se odvojeni mušakrci uvedeni u školu. Obezbjeđivanje odvojenih civila bošnjačke nacionalnosti od strane kako pripadnika tzv. Jokićevog voda, tako i pripadnika vojne policije, potvrđuju i svjedoci Momir Sokanović i Milenko Komlenović.

552. Među izdvojenim muškarcima, svjedok MK-1 je prepoznao pored Abdulkadira i još jednog medicinskog tehničara iz Srebrenice, Hasana Smajića, zatim Rizu Mustafića, koji je radio u holandskom bataljonu, Zaima, koji je pokušao da se maskira u žensku odjeću, koji je bio dosta mršav i sitan, dvojicu braće koji su bili ranjeni Fuad i Alija, te jednog čovjeka sa beretkom, Hamed Karišik, izbjeglica iz Višegrada koji je radio na pijaci.

553. Nakon toga, svjedok MK-1 opisuje kako su uvečer svi uvedeni u školu, a što u svom iskazu potvrđuje i svjedok Petar Jokić, koji izjavljuje da su u školu uvedeni radi pretresa.

554. O samom pretresu, svjedok MK-1 izjavljuje da im je jedan vojnik rekao da će izvršiti pretres, a to se prema svjedoku MK-1 odnosilo na oduzimanje novca, zlata i drugih dragocjenosti. Opisao je kako su 3 vojnika bila kao u trokutu, jedan je rekao da se sve izvadi, kod njega su našli preko 1.200,00 KM i kako svjedok kaže „*bili su zadovoljni, čak su*

mi i novčanik vratili.“ Svjedok MK-1 se nije izjašnjavao ko je konkretno ovaj pretres izvršio.

555. Da su pripadnici Garićevog interventnog voda ulazili kod zarobljenika i oduzimali novac i dragocjenosti, proizilazi iz iskaza svjedoka Milenka Komlenovića i Petra Jokića. Naime, svjedok Milenko Komlenović je potvrdio da su od zarobljenika uzimani pare i zlato, te da se s tim u vezu dovodio Rade Garić i njegovi ljudi, a da je on lično vidio Garića kako se hvali sa parama i zlatom. Opisao je i situaciju kada je otišao do škole, te da je baš u tom trenutku došlo do sukoba između optuženog Garića i Jokića, da je sukob izbio oko zarobljenika i uzimanja novca, zato što su Garić i njegovi ljudi ulazili kod zarobljenika, uzimali novac i vrijednosti, a Petar i Vlado Jokić su to pokušavali spriječiti. Svjedok Komlenović nadalje opisuje kako je i on pokušao da ih razvadi, kada ga je optuženi Garić odgurnuo, nakon čega je svjedok krenuo prema njemu, poslije čega je Garić otišao u drugi dio škole. Ističe kako mu je Vlado (Jokić) rekao da je pokušavao zaštititi zatvorenike od uzimanja, ali da su bili jači, a poslije je čuo i da je neko zbog „*para i nakita dobio batine*“.

556. Ovo potvrđuje i svjedok Petar Jokić, koji u svom iskazu iz istrage navodi kako su u večernjim satima došli optuženi Garić i njegovi ljudi. Opisao je kako je ranije tog dana imao sukob s jednim dečkom po nadimku Čili ili Prizi iz Garićevog voda, kojom prilikom mu je svjedok opalio šamar, na što mu je ovaj zaprijetio da će ubrzo doći Rade Garić i da će svjedok „*dobiti svcje*“. Po njihovom dolasku, svjedok Jokić izjavljuje da su oni odmah krenuli da uđu u prostoriju gdje su bili odvojeni Muslimani, na što svjedok staje u hodnik i sukobljava se sa optuženim Garićem, koji repetira pištolj, a svjedok vadi bombu i drži prst na osiguraču, drugim riječima nastaje kaos i guranje koje uspijeva da smiri Komlenović zajedno sa pripadnicima vojne policije. Svjedok Jokić ističe da su se oni morali povući i prepustiti školu i zarobljenike optuženom i njegovim vojnicima. Navode svjedoka Jokića iz istrage koji su negirani na glavnom pretresu potvrđuje prvenstveno sam svjedok u neuvjerljivom i neuspješnom negiranju istih kada na upit predsjednice vijeća iz kojeg razloga nije dao optuženom da uđe u školu kod zatvorenika, svjedok odgovara da „*onako*“ nije dao da uđe, jer su oni tu došli prije, te svjedok Milenko Komlenović navodeći da je sukob između optuženog i Petra Jokića bio oko zatvorenika, pretresa i uzimanja stvari, u smislu da su optuženi i njegovi ljudi uzimali stvari, a da su pripadnici Jokićevog voda to htjeli da spriječe.

557. Svađu između optuženog i Petra Jokića u školi u večernjim satima 13. jula 1995. godine potvrđuju i svjedoci Radomir Jokić i MK-3, a da su od zatvorenih muškaraca u školi u Lukama pripadnici Garićevog voda, kao i sam optuženi, oduzimali novac i druge

dragocjenosti proizilazi iz iskaza svjedoka Milenka Komlenovića, koji je pred sudom izjavio da je vidio optuženog kako vani pokazuje zlato, pare, kao i iskaza svjedoka Radiše Đurića koji navodi da mu je Mošo rekao da su pokradene neke stvari, a oko nekih stvari je svjedok Đurić čuo da su Garićevi galamili.

558. Kada je riječ o daljim dešavanjima u školi, svjedok MK-1 opisuje da je unutra bio jedan vojnik na stolici, sa reflektorom, koji je naredio da stanu u jedan ugao. Taj vojnik je držao automatsku pušku na krilu, tu se ponovo prebrojavaju, 22 muškaraca su tu, i dalje svi vezanih ruku na leđima i sjede u učionici na podu. U jednom trenutku čuje se zvuk motornog vozila, neki kamiončić, nakon čega ulazi srpski vojnik drugačije obučen, kako svjedok opisuje imao je kombinezon (jednodijelnu uniformu), a kasnije će se ispostaviti da je to Spomenko Garić kojeg je od ranije poznao. Nadalje opisuje da je imao pušku podignutu u vazduh, sa preklopnim kundakom, preko imao opasač, automatski pištolj i bombu, dok je na glavi imao maramu, vezanu u obliku kape, te specifičan, sitan glas. Svjedok MK-1 izjavljuje da tu kratko razgovoraju kada mu Spomenko Garić, između ostalog, govori i da je u Kravici vidio Safeta zvanog Saju, što je sa njima radio. Činjenica da je Spomenko prije dolaska u školu bio u Kravici proizilazi i iz razgovora svjedoka MK-1 ranije tokom dana sa vojnikom koji se zvao Stanimir i koji ga je pitao da li zna Spomenka Garića. Razgovarajući o Spomenku, Stanimir mu je rekao da je on u Kravici na terenu, a koju činjenicu je i sam Spomenko prilikom tog razgovora potvrdio.

559. Nadalje, MK-1 svjedoči da nakon razgovora Spomenko odlazi i govori da će sutra nešto vidjeti za njega. Odmah poslije njegovog odlaska ulaze drugi momci - do 10 vojnika, isto obučeni kao Spomenko Garić, isto imaju marame, sve isto, neko od njih govori „*gđje ste balje, drago mi je da se vidimo*“, psuju i kreće premlaćivanje. Pozivaju Abdulkadira, najprije njega premlaćuju, dva reflektora su u učionici, svjedok MK-1 primjećuje da jedan od njih nosi zelenu zastavu sa mjesecom i zvijezdom. Abdulkadira udaraju, šutiraju, podignu ga, pa ga opet udaraju, glavu mu šutaju kao loptu, snažni potezi nogom, čini se kao da će glava odletiti. Kreću od jednog starca da pitaju za tu zastavu, on odgovara da je to od džamije, on imao neku metalnu šipku, saginje se jedan srpski vojnik, uzima tu šipku i dalje mu služi kao palica, sljedećeg opet pita za zastavu, na svaki odgovor slijedi udarac, šipkom, šutevima. Kada je došao do svjedoka MK-1, svjedok odgovora da je zastava sa džamije, i tada ga udara snažno iznad desnog oka, od čega i danas ima ožiljak, a mlaz krvi se slijevao niz lice, nakon čega ga je i šutnuo. Svjedok MK-1 opisuje kako su tražili Zaima, koga su posebno tukli jer je „*pokušao prevariti Srbina*“. Čovjek sa beretkom je

sjedio do svjedoka MK-1, vojnici su ga pitali odakle mu ta kapa, nakon čega su mu nožem gurnuli kapu sa glave, te udarili ga nožem u predjelu obraza. Prema navodima svjedoka MK-1, to premlaćivanje traje negdje oko sat vremena, te se čuje u jednom trenutku da neko pita koliko je sati, drugi odgovara da je 12 sati i oni odlaze. Svjedok MK-1 izjavljuje da je svih 22 premlaćeno, te da Spomenka poslije onog razgovora više nije vidio. Dok je trajalo premlaćivanje, svjedok MK-1 ističe da su tražili od Mustafića da preda pare.

560. O ulasku u učiniocu gdje su se nalazili zarobljenici, svjedočio je i MK-3. On je opisao kako su pripadnici Garićevog voda ulazili kod muškaraca, sa baterijama, a opisuje i kako je vidio malog Stevu Đokića koji je razmotao zastavu i tražio od zarobljenih da istu prepoznaju, a što je saglasno iskazu jedinog preživjelog svjedoka MK-1. Pored navedenih svjedoka, činjenicu da je pored optuženog u inkriminisanom događaju učestvovao i Stevo Đokić sa povezanom maramom na glavi, potvrdio je i svjedok Živko Đokić prilikom saslušanja u istrazi.

561. Nadalje, i druge pojedinosti o kojima je svjedočio oštećeni MK-1, kao što su udaranje štapom za zastavu, prijetnje nožem, rezanje, krvavo lice starijeg čovjeka, potvrđuje i svjedok MK-3, a saglasno iskazu svjedoka oštećenog MK-1, i svjedok MK-3 izjavljuje da je ovo premlaćivanje trajalo oko sat vremena.

562. Odbrana optuženog je nastojala da problematizira iskaz svjedoka MK-3 ističući njegove probleme s vidom, kako tokom glavnog pretresa, tako i tokom davanja iskaza u istrazi 2017. godine, međutim Vijeće ne uspijeva da nađe na koji način bi takav problem mogao da utiče na svjedočenje ovog svjedoka, posebno kada se ima u vidu da je svjedok MK-3 na glavnom pretresu, nakon usmene i neposredne prezentacije navoda iz njegovog zapisnika o saslušanju iz istrage, uglavnom sve i potvrdio.

563. Vezano za uniforme koje su kritične prilike optuženi i pripadnici njegove jedinice nosili, svjedok Radiša Đurić, tada pripadnik tzv. Garićevog voda, izjavljuje da su nosili šarene uniforme, jednodijelne kao kombinezone, a što se također poklapa sa iskazom svjedoka MK-1.

564. Vezano za premlaćivanje zarobljenika i intenzitet povreda koje su im kritične prilike nanesene, svjedok Milenko Komlenović, iako nije lično vidio premlaćivanje od strane optuženog i pripadnika njegove jedinice, navodi da je čuo za to, te da je kod pojedinih zatvorenika (inače svjedok će kasnije biti u kamionu na kojem će biti i zatvorenici iz škole)

vidio da su imali modrice po licima i da je čuo da je optuženi tražio pare, tako da su te povrede mogle biti od maltretiranja i iznude novca. I svjedok Momir Sokanović je svjedočio o jaucima i galami koje je čuo u školi, na osnovu čega je kako kaže „zaključio da ih tuku“. Mada svjedok Stanimir Majstorović, slično kao i svjedok Petar Jokić, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu negira navode svog iskaza datog tokom istrage, bez da daje bilo kakvo logično i prihvatljivo objašnjenje za takva odstupanja, Vijeće uzima da je njegova tvrdnja iznesena tokom istrage bila istinita, a to je da je čuo da su tokom dana muškarci zlostavljani, da im je oduziman novac i da su ubijeni, te će se ista cijeliti zajedno sa svim drugim izvedenim dokazima.

565. O daljim dešavanjima nakon prelaćivanja, svjedok MK-1 navodi da je ušao neki čovjek za kojeg su njegovi vojnici tokom dana rekli da je komandant i on govori da trebamo ustati, govori da nije imao nikakve nadležnosti nad tom jedinicom što ih je premlatila jer su navodno jedinica sa visokim ovlastima i da su imali gubitke u Kravici. Taj čovjek dalje govori da će ići u vojnički zatvor, te da će im tamo biti lijepo. Tada su ih ponovo svezali, isti oni koje je svjedok MK-1 viđao kod škole, a koji su različiti od vojnika sa kombinezonima i maramama koji su ih zlostavljali. Kako to svjedok MK-1 dalje opisuje „*utrpani*“ su na vojni kamion TAM, bez cerade, sa klupama, sivo-maslinaste boje, a ove što nisu mogli sjesti nabacili su na pod kamiona. U tim trenucima svjedok MK-1 izjavljuje da shvata da svi trebaju biti mrtvi, posebno jer im vojnik koji je bio pored kamiona rekao da trebaju ići popraviti rovove, što je bilo nemoguće, jer neki su već bili podlegli, dok su se drugi jedva kretali. Opisao je nadalje kako je u kabinu ušao vozač i dvojica vojnika od kojih se jedan predstavljao kao komandant, koji je prethodno govorio u učionici, dok se 4 mlađa vojnika sa automatskim puškama penju na kamion, od kojih je jedan imao izrazito bijelu kosu.

566. Isti pregled događaja dao je i svjedok Milenko Komlenović, koji izjavljuje da se on nalazio na cesti u trenucima kad se 18-20 zatvorenika od strane policije uvode na kamion, na kojem su bili i ručni reflektori. Također, svjedok Komlenović ističe da optuženi Garić nije bio tu, nego da je vojna policija zatvorenike uvodila na kamion, te da su neki ulazili uz pomoć policajaca, obzirom da su bili vezani. Da su zatvorenici odvedeni tokom noći proizilazi i iz iskaza svjedoka Momira Sokanovića.

567. Konačno, svjedok MK-1 navodi da se kamionom kreću u pravcu Vlasenice, te da se nakon jedno 20-tak minuta kamion zaustavlja u nekom dijelu koji je bio dosta obrastao i jedan vojnik govori da se nastavi dalje voziti gdje su već prethodno vodili ljude. Nakon

toga, kamion dolazi na neko mjesto, gasi se motor, kako to opisuje svjedok MK-1, četiri vojnika silaze, trojica izlaze iz kabine, zadržavaju se sa lijeve strane, jedan od četvorice pridružuje se ovim iz kabine, ostaju znači trojica, otvaraju stranicu kamiona, svlače pojedinačno trojicu i rafalno upucavaju. Svjedok MK-1 ističe da su neki pokušali pobjeći, ali bivaju pogodeni, te u tim momentima svjedok skače sa kamiona i bježi. Iako se čuju rafali kako pucaju sa svih strana, svjedok je uspio pobjeći bez da je bio povrijeđen.

568. O kretanju kamiona svjedočio je i Milenko Komlenović, koji opisuje da su krenuli za Vlasenicu, mjesto Dragasevac, kada u nekom trenutku Boro govori Vladanu da skrene lijevo jer možda ima SFOR-a tim putem se išlo prema selu Sekulići, bez da je svjedoku bilo poznato da se tim putem uopšte može stići do Vlasenice, te se zaustavljaju na jednom mjestu. U tim momentima svjedok Komlenović izjavljuje, dok se on nalazi ispred, da nastaje pucnjava pozadi, čuje kako neko povika da jedan pobježe, onda pucanje i sve je to trajalo par minuta. Čak je i svjedoku jedan metak kroz košulju prošao. U konačnici, svjedok Komlenović opisuje kako su pripadnici vojne policije, Vladan Lukić, Drakulić, pretresali mrtve zarobljenike o čemu se Vladan hvalio da je kod jednog našao pare u čarapi.

569. Da su zarobljeni Muslimani na tom lokalitetu i pogubljeni, a kasnije pronađeni i ekshumirani proizilazi i iz iskaza vještaka Rifata Kešetovića, koji je pred sudom potvrdio da su na lokalitetu Mršići, u primarnoj masovnoj grobnici, pronađeni posmrtni ostaci 16 osoba, sve osobe muškog spola, uglavnom u civilnoj odjeći, od kojih je 10 osoba imalo ruke povezane na leđima tankom žicom. Potvrdio je da su ta lica imala strijelne ozljede, i to uglavnom strijelne ozljede glave, te da su tu pronađena lica Zajim (Nazif) Hasić, Hasan (Juso) Smajić, Hajrudin (Ševko) Avdurahmanović, Medo (Uzeir) Ademović, Hamdija (Halid) Kajić, Safet (Himzo) Muminović, Rizo (Abaz) Mustafić, Fuad (Hasan) Mustafić, Habib (Ago) Šabanović, Azem (Ramo) Bečić, Ismet (Daut) Jahić, Abdulkadir (Avdurahman) Velić, Avdija (Mustafa) Čerimović, Hasan (Ibro) Kapetanović, Mirsad (Hasib) Ahmić, Hamed (Aljo) Đogaz, a koja su i poimenično pomenuta u Optužnici. Iz izvještaja vještaka koji je uložen kao dokaz T-45, te njegovog ispitivanja na glavnom pretresu, proizilazi da je svih 16 osoba bilo muškog spola, odjevene uglavnom u civilnu odjeću, te da su kod deset osoba ruke bile vezane iza leđa povezom od tanke žice, a kod jedne povez od žice se nalazio na jednoj ruci. Također, na glavnom pretresu vještak je istakao da su ostaci pronađeni na površini, te da je zbog atmosferskih i drugih razloga teško utvrditi uzrok smrti uslijed toga. Prije ispitivanja vještaka na glavnom pretresu odbrana optuženog je problematizirala relevantnost istog obzirom da se lokalitet Mršići ne

stavlja na teret optuženom. Tužilaštvo je u odgovoru na izneseno istaklo da će se na taj način utvrditi identitet lica koja su prethodno bila zadržana i zlostavljana u školi u Lukama. Vijeće je dozvolilo ispitivanje vještaka i na okolnosti lokaliteta Mršići obzirom da se u činjeničnom opisu optužnice navodi da su iz škole odveženi na lokalitet Mršići i pogubljeni po prijekom postupku. Cijeneći nalaz i mišljenje, koji je vještak dao neposredno na glavnom pretresu, a koji je saglasan i sa pismenim nalazom i mišljenjem, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo da je izneseno vještačenje istinito, pouzdano, zasnovano na pravilima struke i nauke, imajući u vidu da se radi o dugogodišnjem sudskom vještaku, a pri čemu se nalaz i mišljenje temelji na materijalnoj dokumentaciji i isti je saglasan sa iskazima svjedoka koji su svjedočili na okolnosti zadržavanja i zlostavljanja lica u školi u Lukama, te je isti cijenjen u kontekstu identiteta oštećenih lica koja su kritične prilike zadržana i zlostavljana u školi u Lukama.

570. Teza odbrane optuženog za događaj opisan u tački 2.1. optužnice išla je u dva pravca, koji se generički mogu označiti alibijem optuženog. Prvenstveno je bilo da optuženi Rade Garić sa svojim pripadnicima uopšte nije mogao biti u Lukama dana 13.07.1992. godine, te da se tada nalazio na drugim, udaljenim lokalitetima sa svojom jedinicom. U tom smislu, svjedok odbrane optuženog Vlado Bjelanović izjavljuje da je u julu '95 angažovano njih 20-tak iz jedinice da idu na Pribičevac kod Srebrenice da čuvaju liniju, i da je to bilo početkom jula. Svjedok Bjelanović ističe da je optuženi Garić bio sa njim, da su bili tu grupisani, nije mu poznato da li su bili ista jedinica, ali zna da su tu ostali najmanje sedam dana, te da su Petrovdan (radi se o 12. julu) proveli na Pribičevcu. Toga se sjeća jer su neki trebali da slave slavu gore, a svi su otišli 13. navečer ili 14. po dolasku takve naredbe.

571. U odnosu na kretanje pripadnika interventnog voda kojim je komandovao optuženi i samog optuženog, svjedočio je i svjedok Ljuban Đurić, čiji je iskaz iz istrage pročitao na glavnom pretresu. On je pred Sudom potvrdio da je zajedno sa drugim pripadnicima tzv. Garićevog voda bio raspoređen na lokalitetu Sokoline, bez da je silazio u Luke nakon čega odlaze u Žepu. Svjedok Vojo Vuković na okolnost udaljenosti spomenutog lokaliteta Sokoline navodi da je isti udaljen od Vlasenice i Srebrenice oko 30 km. Također, svjedok Vuković ističe da je 12. jula, dakle na Petrovdan, zajedno sa većinom pripadnika vojne policije bio jednu noć na Sokolini, nakon čega su sutradan povučeni. O kretanju Garićevog voda govorio je i svjedok Petar Jokić, koji izjavljuje da su sutradan nakon događaja sa optuženim u školi u Lukama i pripadnici tzv. Jokićevog i tzv. Garićevog voda otišli prema

Žepi. Dakle, iz svega navedenog jasno proizilazi da su pripadnici tzv. Garićevog voda, kao i sam optuženi, u julu bili veoma angažovani na širem području Vlasenice, Srebrenice i Žepe, te da su bili mobilni obzirom da se vezuju za razne lokalitete, kao što su Pribičevac, Sokolina i Žepa. Međutim, sve to, suprotno drugačijem viđenju odbrane optuženog, ne isključuje mogućnost da su optuženi Garić i pripadnici njegovog interventnog voda bili 13.07.1992. godine u Lukama, obzirom da su o tome svjedočili brojni svjedoci, koji su ih tamo lično vidjeli i identificirali, kako tokom dana kod škole, tako i u večernjim satima istog dana u prostorijama te škole. Uostalom, ni sam svjedok Bjelanović ne negira činjenicu da su oni po polasku, uključujući i optuženog Garića, tu večer stali u Lukama, te ulazili u prostorije škole. Činjenica da svjedok Bjelanović svjedoči da su u školu u Lukama došli oko 2-3 sata poslije ponoći i da u školi nije bilo nikoga osim kuharice, ostaje nepotvrđena bilo kojim drugim dokazom, a upravo suprotna iskazima svjedoka koji su svjedočili na ove okolnosti, kao što su iskazi svjedoka Petra Jokića (iz istrage), MK-3, Stanimira Majstorovića, Momira Sokanovića, Milenka Komlenovića i direktno oštećenog MK-1. Dodatno, iz sadržaja iskaza svjedoka Bjelanovića, posebno činjenice da je i sam optuženi manipulirao sa svojstvom ovog svjedoka prilikom traženja posjeta u pritvoru (jednom je svjedok samo poimenično naveden, bez navođenja svojstva, dok je drugi put naveden kao rođak), proizilazi da je isti u cijelosti usmjeren na ekskulpiranje optuženog, tako da ne može ni na koji način dovesti u sumnju iskaze brojnih drugih svjedoka ispitanih na okolnosti prisustva i radnji optuženog, kao i pripadnika njegovog voda u inkriminisano vrijeme i na inkriminisanom mjestu.

572. Nadalje, teza odbrane išla je i u pravcu problematiziranja prisustva lica Spomenka Garića u školi dana 13.07.1995. godine, obzirom na navod neposredno oštećenog MK-1 da mu je Stanimir rekao da je komandant interventnog voda bio Spomenko Garić, s kojim je oštećeni imao priliku i da razgovara i kojeg je prepoznao u istrazi.²⁴⁷ Iz naprijed analiziranih dokaza, kao što su iskazi svjedoka Dragoljuba Jevtića, Petra Jokića, svjedoka odbrane optuženog Vlade Bjelanovića i Slavoljuba Miloševića, nesporno proizilazi da je Spomenko Garić bio pripadnik jedinice kojom je komandovao optuženi. Okolnost da direktno oštećeni kritične prilike identificira samo Spomenka Garića je sasvim razumljivo obzirom da je s njim jedino imao priliku i da komunicira kritične prilike i da je samo njega od ranije poznavao jer su skupa radili. Također, oštećeni MK-1 izričito navodi da su tu bili i

²⁴⁷ Uložen u sudski spis kao T-16.

drugi pripadnici, slično obučeni kao Spomenko Garić, u kombinezonima i sa maramama na glavama, koji su ih tukli i maltretirali. Dakle, prisustvo Spomenka Garića kritične prilike nikako ne isključuje mogućnost prisustva i djelovanja optuženog. Također, navod svjedoka Bjelanovića da je i Spomenko Garić bio na Pribičevcu zajedno sa optuženim nije od relevantnog značaja obzirom na prednje zaključke koje se tiču angažiranosti i mobilnosti interventnog voda kojim je komandovao optuženi, te motive svjedoka Bjelanovića da svjedoči na način koji anulira bilo kakvu ulogu optuženog u događajima koji mu se stavljaju na teret, a što ne potvrđuje niti jedan drugi izvedeni dokaz. Ovakav zaključak potvrđuje i navod svjedoka Komlenovića da je vod optuženog Garića imao zamjenika komandira, Momu Garića,²⁴⁸ kojeg svjedok u Lukama nije vidio, što povezuje s time da je jedan dio Garićevog voda tada bio na terenu.

573. Konačno, u odnosu na navode odbrane optuženog iznesene tokom završnih riječi da svjedok Milenko Komlenović ima svojstvo osumnjičenog, Vijeće takvu potvrdu, suprotno drugačijem viđenju odbrane, ne nalazi u onom što je navodno rečeno braniocu optuženog od strane Tužilaštva „*ima i drugih tužilaca*“, posebno kada se ima u vidu da se Tužilaštvo na ročištu održanom dana 06.06.2019. godine (obzirom da branilac optuženog tek tada iznosi tvrdnje da se protiv svjedoka Komlenovića koji je ispitan dana 31.01.2019. godine vodi istraga) izričito izjasnilo da takvog postupka nema i da bi o tome blagovremeno upoznalo i odbranu i Sud, tako da se Vijeće nije detaljnije upuštalo u razmatranje ovakvih nepotkrijepljenih i paušalnih navoda odbrane optuženog.

574. Činjenica jeste da je svjedok MK-1 jedini svjedok očevidac i neposredno oštećeni od 22 (dvadesetdva) civila Muslimana koja su kritične prilike zlostavljana od strane optuženog i pripadnika njegovog voda, obzirom da je jedini koji je uspio da preživi strijeljanje koje je uslijedilo nakon toga, ali je također i nesporna činjenica da je isti, prilikom svog svjedočenja dao veći broj činjenica i detalja koje je Vijeće cijeno kao jasne i nedvosmislene, a koje su potvrđene i drugim izvedenim dokazima, posebno iskazima svjedoka Milenka Komlenovića Petra Jokića, MK-3, Stanimira Majstorovića, Momira Sokanovića i dr.

575. Posljedice koje je oštećeni MK-1 pretrpio uslijed fizičkog zlostavljanja kritične prilike, kao i drugi zatvoreni civili, jasno proizilaze iz svjedočenja ovog oštećenog čiji navodi i u

²⁴⁸ Svjedok je također potvrdio da su Spomenka Garića zvali Momo.

ovom dijelu potvrđuju objektivnost i istinitost u njegovom svjedočenju, obzirom da se oštećeni u opisivanju pretrpljenog maltretiranja i udaranja ne fokusira samo na sebe, već nesebično opisuje i zlostavljanje koje su pretrpjeli drugi zatvorenici kao što su Abdulkadir, Zaim i čovjek sa beretkom. Da su kritične prilike oštećeni zarobljenici trpili veliki strah, proizilazi posebno iz činjenice da su ih na posljednjem punktu prema slobodnoj teritoriji odvojili od žena i djece koje su pustili da prođu dalje, zatim da su ih držali bez hrane i vode vani na vrućini u julu mjesecu 1995. godine, te da su ih po uvođenju u školu pretresli i oduzeli im novac i dragocjenosti. O pretrpljenim velikim fizičkim bolovima prilikom prelaćivanja u kojem je nesumnjivo učestvovao optuženi Garić svjedočili su svjedoci MK-1, MK-3, Milenko Komlenović i dr.

576. Da je optuženi Garić zajedno sa pripadnicima svoje jedinice postupao sa diskriminatornom namjerom nesporno proizilazi iz činjenice da su zarobljene muškarce Muslimane nazivali „*baljama*“, o čemu je svjedočio jedini preživjeli svjedok MK-1, opisujući kako je, neko od momaka koji su ušli u učionicu poslije Spomenka Garića, a koji su bili isto obučeni kao i on sa maramama na glavama, rekao „*ga je ste bal je, drago mi je da se vidimo*“, nakon čega je uslijedilo brutalno prelaćivanje koje je opisao svjedok MK-1, i to uz pomoć zelene zastave sa mjesecom i zvijezdom koju su koristili da provociraju zarobljenike ispitujući ih prvo znaju li odakle je ta zastava, a kada dobiju odgovor da je sa džamije, bili su prelaćivani šipkom od zastave, kao i drugim predmetima.

577. Imajući u vidu navedene opšte elemente krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, odnosno da je optuženi u kritično vrijeme kao pripadnik vojske znao za širok i sistematičan napad, te da njegove radnje čine dio tog napada, Vijeće zaključuje da je svjesno iskoristio svoj položaj i ranjivost odvojenih i zatvorenih civila bošnjačke nacionalnosti kako bi zajedno sa pripadnicima voda kojim je on komandovao iste zlostavljao, oduzimao novac i druge dragocjenosti, hvaleći se još tim radnjama tako što je pokazivao zlato i pare. Postojanje direktnog umišljaja na strani optuženog kao saizvršioca potvrđuje i činjenica da se sukobio sa pripadnikom drugog interventnog voda, tzv. Jokićevog voda koji je pokušao da ih spriječi da dođu do zatvorenika, da ih opljačkaju i zlostavljaju. Dakle, na osnovu iskaza svjedoka optužbe, koji su ocijenjeni kao konzistentni, uvjerljivi i međusobno saglasni u odlučnim činjenicama, Vijeće je zaključilo da su isti dati bez motiva da optuženog lažno terete, zbog čega ih je prihvatilo kao vjerodostojne, te je optuženog Garića, u svojstvu saizvršioca, oglasilo krivim za učešće u progonu nečovječnim postupanjem u okviru širokog i sistematičnog napada na području zaštićene zone

Srebrenica, čime je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. istog Zakona.

578. Vijeće je i u ovoj tački načinilo određene korekcije činjeničnog opisa, prije svega kako bi uskladilo činjenični opis sa provedenim dokazima, te da bi isti u što većoj mjeri odgovarao utvrđenom činjeničnom stanju. U tom smislu, Vijeće je prije svega izostavilo iz činjeničnog opisa navod „*znajući da će nakon privremenog zatočenja biti ubijeni*“ jer ovakva svijest optuženog nije dokazana. Zatim, umjesto navoda “*više puta ulazio*” izvršena je korekcija tako da stoji “*ušao*” obzirom da takav pregled događaja proizilazi iz iskaza svjedoka MK-1. Također, Vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo navod „*bez adekvatnog smještaja, sanitarnih uslova, bez dovoljno hrane, vode*” obzirom da isti ne proizilazi iz iskaza svjedoka, niti se može vezati za prostoriju i uslove u kojima se proveo kraći vremenski period, kao što je u konkretnom slučaju. Vijeće je korigovalo i navod “*od kojih su neki izgubili svijest, dok drugi nisu mogli stajati na nogama i padali su usjed zadobivenih povreda, dok su samo dvcjica ili trcjica uspjeli ostati na nogama*” na način da stoji “*od kojih neki nisu mogli stajati na nogama usljed zadobivenih povreda*”, čime je činjenični opis usklađen sa provedenim dokazima. Također, Vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo navod “*postrcjeni uz zid prostorje, a potom*”, obzirom da takav navod ne proizilazi iz provedenih dokaza. Vijeće smatra da je načinjenim korekcijama smanjena kriminalna količina u odnosu na onu opisanu u optužnici, te da navedenim korekcijama optuženi nije doveden u nepovoljniji položaj, niti je na bilo koji način došlo do povrede objektivnog identiteta optužbe.

Zaključak u pogledu krivice optuženog

579. Vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da je optuženi u vrijeme i na način pobliže opisan u osuđujućem dijelu presude, inkriminisane radnje preduzima samostalno, te kao saizvršilac zajedno sa drugim licima u tačkama 1.1. (u odnosu na oštećenog Ismeta Hasanovića), 1.2, 1.4, 1.5, 1.7. (u odnosu na oštećene Vejsila i Ibru Ahmetovića), 2.1. i 2.2. osuđujućeg dijela izreke presude.

580. Član 180. stav 1. KZ BiH koji se odnosi na individualnu krivičnu odgovornost propisuje sljedeće:

581. „*Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 172 (zločin protiv čovječnosti), ovog zakona kriva*

je za to krivično djelo.“

582. Vijeće podsjeća da je član 180. stav 1. KZ BiH izveden iz člana 7. stav 1. Statuta MKSJ i identičan mu je. Žalbeno vijeće MKSJ zaključuje da član 7. stav 1. *“...pr.je svega pokriva fizičko počinjenje krivičnog djela od strane samog prekršioca, ili kažrjivi propust da se učini djelo obavezno po pravilima krivičnog prava”*.

583. Actus reus koji je potreban za počinjenje krivičnog djela jeste da *“...optuženi, bilo fizički, bilo na neki drugi neposredan, odnosno posredan način, sv.cjim aktivnim radnjama, odnosno – ako postcji obaveza cjelovar.ja – propustima, učestvu.je individualno ili zajedno s drugim u mater.jalnim elementima krivičnog djela za kcje se tereti. Sam optuženi ne mora učestvovati u svim aspektima inkriminisanog ponašar.ja.”*²⁴⁹ Može postojati nekoliko počinitelja u vezi s istim krivičnim djelom, gdje ponašanje svakog od njih ispunjava nužne elemente definicije materijalnog krivičnog djela.²⁵⁰

584. Potrebna mens rea, jeste da je *„optuženi djelovao s namjerom da počini krivično djelo...”*²⁵¹ ili, kao u slučaju drugih oblika učestvovanja u krivičnim djelima iz člana 7. stav 1., on mora biti *“svjestan vjerovatnoće, u smislu velikih izgleda, da će kao posljedica njegovog ponašar.ja biti izvršeno krivično djelo.”*²⁵²

585. Optuženom se stavlja na teret da je u počinjenju pojedinih inkriminiranih radnji djelovao i u svojstvu saizvršioca, što je obuhvaćeno odredbom člana 29. KZ BiH, koji propisuje *“Ako više osoba, učestvoval.jem u učin.jer.ju krivičnog djela ili preduzimajući šta drugo, čime se na odlučujući način doprinosi učin.jer.ju krivičnog djela, zajednički učini krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.”*

586. Ako je optuženi zajedno sa drugim licima učestvovao u samom krivičnom djelu, pod uslovom da postoji potrebni mens rea, to je dovoljno prema članu 29. KZ BiH da se on smatra saizvršiocem i bude kažnjen kao glavni počinitelj.

²⁴⁹ Tužilac protiv Stakića, *Presuda pretresnog v.jeća od 31. VII 2003. god.*, MKSJ, IT-97-24-T, §439;

²⁵⁰ Tužilac protiv Kunarca i dr, *Presuda pretresnog v.jeća od 22. II 2001. god.*, MKSJ, IT-96-23-T i IT-96-23/1-T.

²⁵¹ Tužilac protiv Limaja i dr, *Presuda pretresnog v.jeća od 30. XI 2005. god.*, MKSJ, IT-03-66-T, §509.

²⁵² Tužilac protiv Kvočke i dr, *Presuda pretresnog v.jeća od 02. XI 2001. god.*, MKSJ, IT-98-30/1-T, §251; Tužilac protiv Limaja i dr, *Presuda pretresnog v.jeća od 30. XI 2005. god.*, MKSJ, IT-03-66-T, §509.

587. Preciznije, saizvršilaštvo je oblik izvršilaštva koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtijevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo, tako da svaki od saizvršilaca u tome daje svoj doprinos, koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljen način. Prema tome, pored zajedničkog djelovanja više lica u ostvarenju datog djela, potrebno je da kod njih postoji i svijest o tome da izvršeno djelo predstavlja zajednički rezultat njihovih radnji.

588. Ovaj vid odgovornosti ustanovljen je u odnosu na optuženog Radeta Garića za radnje činjenično opisane u tačkama 1.1. (u odnosu na oštećenog Ismeta Hasanovića), 1.2, 1.4, 1.5, 1.7. (u odnosu na oštećene Vejsila i Ibru Ahmetovića), 2.1. i 2.2. osuđujućeg dijela izreke presude, s tim da je Vijeće svoj zaključak u tom pravcu detaljnije elaboriralo u dijelu presude koji govori o krivici optuženog u odnosu na svaku tačku ponaosob.

589. Nakon ocjene provedenih dokaza kako optužbe, tako i odbrane, koji su cijenjeni pojedinačno, u međusobnoj povezanosti i u kontekstu opisanih događaja na području opštine Vlasenica u kojima optuženi kao pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, a potom kao komandir izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda „Drinjača“ uzima aktivnu ulogu, odnosno na području zaštićene zone Srebrenica kao komandir interventog voda Vlaseničke brigade, Vijeće nalazi dokazanim da je optuženi Rade Garić počinio krivično djelo progona radnjama ubistva, teškog oduzimanja fizičke slobde, prisilnog nestanka i drugim nečovječnim djelima sa namjerom nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede oštećenima.

590. Prilikom preduzimanja zabranjenih radnji, bilo da ih je poduzimao sam ili zajedno sa drugim pripadnicima policijskih ili vojnih struktura u kojima se tada nalazio, odnosno komandovao, ovisno o vremenu inkriminiranih radnji, kako je to opisano u činjeničnom sadržaju osuđujućeg dijela izreke presude, optuženi je postupao sa direktnim umišljajem, jer je bio svjestan da radnjama ubistva civila nesrpske nacionalnosti, odvođenjem civila iz njihovih kuća i sprovođenjem do objekata gdje će biti zatvoreni, izvođenjem civila iz logora nakon čega im se gubi svaki trag, premlaćivanja muškaraca bošnjačke nacionalnosti šakama, nogama, kundakom puške i na druge načine i drugim predmetima, različitim oblicima vrijeđanja, te zlostavljanja maloljetnog lica duži vremenski period, bez dvojbe može prouzrokovati zabranjene posljedice, pa je očito da je optuženi htio njihovo nastupanje, tako da su civili bošnjačke nacionalnosti u vremenskom periodu kada optuženi poduzima zabranjene radnje, uslijed tih radnji trpili velike fizičke i psihičke

povrede, imali osjećaj potčinjenosti, ugroženosti, beznađa, trpili poniženja, strah za vlastiti život i živote najbližih.

591. Ove radnje, počinjene u osnovi djela progona, optuženi Rade Garić je učinio postupajući sa diskriminatornom namjerom i sviješću da zabranjene radnje poduzima na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, samo prema civilima Muslimanima. Svoju svijest i namjeru optuženi je demonstrirao kroz brojnost zabranjenih radnji i ponašanja koje je prema njima preduzima, te sa sviješću i znanjem da se radi o civilima druge nacionalnosti i druge vjeroispovjesti, vrijeđajući civile na vjerskoj i nacionalnoj osnovi znajući da je sve što čini nedozvoljeno i protivpravno.

592. Ako se uz sve navedeno ima u vidu da je optuženi imao znanje o rasprostranjenom i sistematskom napadu policijskih, vojnih i drugih formacija Srpske Republike Bosne i Hercegovine, kasnije Repulike Srpske, da je taj napad bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva opštine Vlasenica, odnosno zaštićene zone Srebrenica, te da je optuženi znao i bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio tog napada, pa te radnje htio, poduzeo i doprinio da njegova djela budu dijelom tog napada, onda je sasvim jasno da su se u radnjama optuženog pobliže opisanim i kvalifikovanim u izreci osuđujućeg dijela presude, stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), i) i k) istog Zakona, sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, pa ga je Vijeće za ovo djelo oglasilo krivim i osudilo po zakonu.

593. Dakle, imajući u vidu sve provedene dokaze, Vijeće je nesporno utvrdilo, da je optuženi u inkriminisanom periodu, samostalno i zajedno sa drugim saizvršiocima bio pripadnik snaga koje su učestvovale u napadu, kao i da je, obzirom na način na koji je djelovao i postupao prema civilima, maksimalno iskorištavajući svoj položaj i autoritet koji je uživao u svojoj okolini, a koje karakterište brutalnost i bilo kakvo odsustvo empatije prema drugom ljudskom biću koji je targetiran od strane optuženog samo zato što je bio nesrpske nacionalnosti, te činjenica da se takvo ponašanje optuženog proteže na cjelokupan ratni period, imao svijest o nezakonitom djelovanju, da je djelovao sa direktnim umišljajem i da je svojim aktivnostima itekako doprinio provođenju širokog i sistematičnog napada na opštinu Vlasenica, odnosno zaštićenu zonu Srebrenica.

IV. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE

(vii) Tačka II.1. izreke oslobađajućeg dijela presude - inkriminisane radnje prema izdvojenim ženama u Lukama 1992. godine

594. Tačkom 1.7. optužnice Tužilaštvo je optuženom Gariću stavljalo na teret da je, nakon što su pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja kojim je on komandovao pod njegovim nadzorom i komandom, sredinom jula 1992. godine u mjestu Luke izdvojili iz konvoja desetak mlađih žena i djevojčica, i zatvorili u prostorije osnovne škole u Lukama, više puta silovao R.Č. i mlđb. N.L., kao i drugi pripadnici njegove jedinice, te da su ih odvodili na prinudne radove po okolnim selima, nakon čega su ih pripadnici VRS odveli u selo Pelemiš, od kojih se R.Č. i N.L. vode kao nestale, a E.D. je ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Durići, opština Vlasenica.

595. Korpus opisanih radnji Tužilaštvo je kvalifikovalo kao progon silovanjem i prisilnim nestancima iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama g) i i), a sve u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. KZ BiH. Činjenično kada se analizira ova tačka, Vijeće nalazi da se optuženom stavlja na teret samo inkriminacija silovanja, ne i prisilnog nestanka, ali o tome će biti detaljnije u nastavku.

596. Tužilaštvo je na ovu tačku izvelo najveći broj subjektivnih dokaza, od ukupno 82 (osamdesetdva) svjedoka koji su ispitani na opšte okolnosti i okolnosti pojedinačnih inkriminacija opisanih u 10 (deset) tačaka, čak 35 svjedoka,²⁵³ te je odustalo od prijedloga za ispitivanje određenog broja svjedoka također na ove okolnosti. Dakle, veliki broj dokaza je izveden na okolnosti tačke 1.7. optužnice, a Tužilaštvo je jedino uspjelo dokazati da je određeni broj mlađih žena, među kojima je bilo i maloljetnica, na putu prema Kladnju, u mjesecu julu 1992. godine odvojen u mjestu Luke, opština Vlasenica, te da su smještene i zatvorene u prostorije osnovne škole u Lukama odakle su vođene na radove od strane pripadnika jedinice kojom je komandovao optuženi. U nastavku Vijeće će se kratko osvrnuti na izvedene dokaze.

597. Pa tako, svjedoci Ismeta Efendić, Murtija Dautović, Tima Huremović, GR-17, Nađa Hidić, Muška Alihodžić, GR-18 i Vasva Parić saglasno opisuju kako su u drugoj polovini jula 1992. godine iz logora Sušica autobusima i kamiona transportovani za Kladanj, te da je prilikom zaustavljanja u mjestu Luke odakle su dalje išli pješke odvojen određeni broj žena i djevojčica.

598. Nadalje, iz iskaza svjedoka Hasme Efendić, Ismete Efendić, Murtije Dautović, Time Lelo, Bekira Lelo, Hajrudina Gerovića, Time Huremović, GR-17, Nađe Hidić, Muške Alihodžić, GR-18 i Vasve Parić, u vezi sa materijalnim dokazom T-199, nesumnjivo proizilazi da su kritične prilike u Lukama izdvojene i ostavljene sljedeće žene i djevojčice: Rasema Čamdžić zvana Zlata, Azema Gerović, njihova djeca Sanela Gerović i Amela Gerović i Minela Čamdžić, Munevera Kičić, Nihada Lelo, Elvira Parić, Ferida Osmanović, Jasmina Huremović, Vahida Ibišević, Fata Hodžić i Đula Nuhanović. Bez obzira na kvantum izvedenih dokaza na okolnost identiteta žena i djevojčica koje su u mjestu Luke kritične prilike odvojene, Tužilaštvo po okončanju dokaznog postupka nije izmijenilo činjenični opis na način da precizira poimenično ta lica, ostavljajući inicijale samo tri žene i djevojčice, lišavajući ih tako potrebnog identiteta kao žrtava. Osim toga, Tužilaštvo među tim inicijalima navodi inicijale E.D., a za koje Vijeće zaključuje da se odnosi na Eminu Durić, obzirom na to da je ista ekshumirana i identificirana u masovnoj grobnici Durići, opština Vlasenica, 2000. godine, kako to proizilazi iz materijalnog dokaza T-162. Međutim, navedeno lice ne identificira niko od mnogobrojnih svjedoka među ženama koje su kritične prilike odvojene u mjestu Luke, niti se nalazi na spisku lica za razmjenu koji je u augustu 1992. godine Komisija za razmjenu Pelemaši poslala u Kladanj (T-199), a na kojem spisku se nalaze imena žena i djevojčica koje idenitificiraju svjedoci.

599. Da je u inkriminisano vrijeme Nihada Lelo bila maloljetna proizilazi prvenstveno iz iskaza njezinih najbližih srodnika koji su saslušani u svojstvu svjedoka, i to rođaka Bekira Lele i majke Time Lelo, koja izjavljuje da je njena kćerka Nihada bila '78 godište i tada trebala da završi 7. razred osnovne škole.

600. O licima koja su kritične prilike odvajala žene i djevojčice u Lukama svjedočio je svjedok Bekir Lelo koji izjavljuje da ih je lice zvano Car pratilo iz Sušice na putu prema Kladnju, i kad su prije Kladnja zaustavljeni i izvedeni Car je zviznuo ili viknuo i izašlo je 5-6

²⁵³ 33 svjedoka su neposredno ispitana na glavnom pretresu, dok su iskazi 2 svjedoka pročitani u skladu sa

naoružanih vojnika, od kojih je jedan bio baš naoružan, crn čovjek sa brkovima, za kojeg svjedok ističe da je on stekao utisak da je on glavni među njima. Svjedok GR-17 izjavljuje da je od 10 – 15 vojnika u šarenim odijelima što ih u Lukama odvajaju najgori bio Živko, čije je ime čula, a zna ga iz viđenja, „*obzirom da je prije rata odvezio smeće sa Čedom, živio je u Dragasevcu, bio srpski Cigan, Karavlah*“. Osim Živka kojeg pamti po velikom krstu na vratu i crnoj kosi, svjedok ističe da je tu vidjela i Tomu Tešića koji joj je pomogao u prolazu. Svjedok GR-18 izjavljuje da u Lukama odvajaju Rumuni, Neđe svirača sinovi, imali su brade, izletili, Goran zvani Vjetar dao spisak i oni odvajali. Svjedok Nađa Hidić negira svoju tvrdnju iznesenu u istrazi da su Garići sa drugim vojnicima odvojili mlađe žene, ističući da ona ta lica nije lično poznavala, već da je čula da se međusobno nazivaju Garići.

601. U pogledu pripadnika jedinice kojom je komandovao optuženi i njihove povezanosti sa odvajanjem žena i djevojčica u Lukama svjedočio je svjedok GR-13 izjavljujući da je kružila priča da je grupa GR-10 i Fonge odvojila te žene.

602. Dakle, iz navedenih iskaza svjedoka proizilazi da se ne može tačno utvrditi da su pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi, a kamoli on lično, učestvovali u tom odvajanju, posebno kada se ima u vidu broj vojnika koji je tu bio prisutan i da svjedoci identificiraju različita lica koja se teško mogu dovesti u vezu sa optuženim Garićem. Također, i da se prihvati tvrdnja svjedoka Nađe Hidić da su Garići bili ti koji su odvajali žene u Lukama, to ne znači da je optuženi bio tu lično prisutan i učestvovao u tome, obzirom da je u njegovoj jedinici, ali i u drugim jedinicama bilo više lica prezimena Garić.

603. Osim toga, ni tačka 1.7. ne tereti optuženog da je lično učestvovao u tome, već da su to učinili pripadnici njegove jedinice, uz korištenje slične formulacije kao kod tačke 1.6., „*pod nadzorom i komandom optuženog*“, a i ovdje se optuženi tereti samo po osnovu individualne odovornosti. Dakle, i ovdje dolazi do proceduralnog propusta Tužilaštva koji se ne može ni na koji način otkloniti. Iako iz iskaza svjedoka Nađe Hidić i GR-13 proizilazi da su pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi učestvovali u odvajanju žena, optuženi se ne tereti po komandnoj odgovornosti. Koncept komandne odgovornosti je daleko kompleksniji i širi od formulacije koju koristi Tužilaštvo, a koja se pritom ne odnosi niti na jednu vrstu krivične odgovornosti, i čiji elementi moraju biti, bez ikakvog izuzetka,

članom 273. stav 2. ZKP BiH.

navedeni i opisani u situaciji kada se određeno lice tereti po osnovu komandne odgovornosti. Imajući u vidu da u konkretnom predmetu Tužilaštvo to nije uradilo, te da tereti optuženog po osnovu individualne odgovornosti, Vijeće se nije moglo upuštati u razmatranje odgovornosti optuženog za inkriminisane radnje njegovih podređenih.

604. Ovo se ne odnosi samo na radnju odvajanja žena i djevojčica u Lukama, već i na zatvaranje tih žena u školi u Lukama, odakle su vođene na radove po okolnim selima od strane pripadnika jedinice kojom je komandovao optuženi, a kako to proizilazi iz iskaza svjedoka GR-10, GR-7, Radivoja Gadžunovića, GR-6, GR-3, GR-12, Mile Klještana i drugih.

605. Većina svjedoka koji saglasno potvrđuju da su žene bile zatvorene u školi u Lukama, odakle su odvođene na radove po okolnim selima su tada bili pripadnici jedinice kojom je komandovao optuženi, ali Vijeće zbog postavke činjeničnog opisa tačke 1.7. optužnice uopšte se nije moglo upustiti u razmatranje krivnje optuženog. Iz pijeteta prema kvantumu dokaza izvedenim na okolnosti ove tačke optužnice, odnosno svjedoka među kojima ima onih koji su tada u Lukama zadnji put vidjeli svoje najbliže, Vijeće konstatuje da su žene i djevojčice bile zatvorene u prostorijama osnovne škole u Lukama, odakle su vođene na prinudne fizičke radove u okolna srpska sela Mišari, Klještani i druga, kojim prilikama su ih obezbjeđivali pripadnici izviđačko-diverzantskog odjeljenja Odreda Drinjača čiji je komandat bio optuženi.

606. Nadalje, još jedan propust Tužilaštva je učinjen prilikom opisivanja ove tačke optužnice i kvalifikacije iste. Naime, optuženi se po osnovu individualne odgovornosti tereti za prisilni nestanak, a koji se opisuje na sljedeći način: „... nakon čega su ih pripadnici VRS odveli u selo Pelemiš gdje su ih također ijerali da obavljaju po.joprivredne radove, od kojih se Č.R. i L.N. vode kao nestale, a D.E. ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Đurići, opština Vlasenica.“ Sa ovakvom postavkom inkriminisane radnje, Vijeće se opet nije moglo upustiti u razmatranje krivnje optuženog, obzirom da je u potpunosti nejasno u čemu bi se trebala ogledati veza optuženog sa njihovim prisilnim nestankom, posebno zbog činjenice da su iste prema tvrdnji samog Tužilaštva odvedene u Pelemiš od strane pripadnika neke sasvim druge jedinice, da su neko vrijeme boravile u zarobljeništvu u Pelemišu, odakle im se gubi svaki trag. Dodatno, da bi se određena radnja mogla kvalifikovati kao prisilni nestanak potrebno je da je neizvjesna sudbina osobe za koju se tvrdi da je prisilno nestala. Drugim riječima, osoba koja je ekshumirana i identifikovana ne može imati status nestale osobe i biti žrtva djela prisilnog nestanka, kako je to

Tužilaštvo u konkretnom slučaju opisalo u tački 1.7. optužnice. Osim toga, Vijeće podsjeća na prednji zaključak u pogledu lica označene inicijalima D.E. i (ne)postojanje njene konekcije sa odvajanjem žena u Lukama u julu 1992. godine, a ni sa Pelemišem, o čemu svjedoči dokaz T-199.

607. Dakle, nakon iznesene analize inkriminiranih radnji opisanih u tački 1.7. optužnice i (ne)mogućnosti razmatranja istih u odnosu na individualnu krivičnu odgovornost po kojoj se optuženi Garić tereti, Vijeće nalazi da se po osnovu ove odgovornosti optuženi tereti samo za radnje silovanja R.Č. i mlđb. N.L, stoga će se u nastavku analizirati dokazi izvedeni na ove okolnosti.

608. Pa tako, svjedok GR-6 navodi da je čuo da se svašta radilo, ali da nije vidio da su žene silovane. Svjedok GR-3 izjavljuje da joj je GR-10 pričao da je Rade nudio žene koje su bile u šatoru, gdje ih je i silovao, a i sam svjedok GR-10 je u istrazi u iskazu od 19.07.2018. godine naveo da je samo „*čuo da su žene zlostavljane od strane optuženog*“, što na glavnom pretresu, kao i većinu svojih navoda iz iskaza od 19.07.2018. godine negira. Slično kao svjedok GR-3 je izjavljivala i svjedok GR-12 u istrazi da su joj žene povjerile da su silovane od Radeta Garića, dok prilikom svjedočenja na glavnom pretresu tvrdi da se toga ne sjeća, kao i da nije izjavila u istrazi da je optuženi najviše Zlatu izvodio iz škole u Lukama, niti da se sjeća da je u istrazi izjavljivala da joj je jedne prilike tokom radova na njenoj livadi jedna od žena rekla da djevojčici Nihadi nije dobro, da joj je pozlilo, jer je noć ranije bila silovana od strane Radeta Garića. Iz navedenih iskaza, čak i ako se cijene iskazi svjedoka GR-10 i GR-12 datih u istrazi, iz razloga koji su detaljno već razmatrani u paragrafima 317. i 318. Presude u pogledu svjedoka GR-10, proizilazi da saznanja svjedoka potiču od drugih osoba (tzv. svjedoci po čuvenju), bez da je bilo ko od njih vidio nešto što bi se eventualno moglo dovesti u vezu sa radnjom silovanja. Kada su u pitanju ovakve vrste subjektivnih dokaza, nesporno je da su za krivični postupak interesantniji, pouzdaniji i značajniji iskazi svjedoka koji su neposrednim čulnim opažanjem saznali određene činjenice u odnosu na svjedoke koji su određene činjenice saznali iz kazivanja drugih lica. Kod svjedoka po čuvenju, potreban je oprez jer je njihova dokazna vrijednost načelno slabija od svjedoka očevidaca, tako da je za pravilno utvrđeno činjenično stanje u skladu sa standardom „*van razumne sumnje*“ potrebno postojanje i drugih, potkrijepljujućih dokaza ili da su ta posredna saznanja takve kvalitete da isključuju bilo kakvu drugu mogućnost osim da se određeni događaj desio na način opisan u optužnici i da je optuženi počinio te inkriminirane radnje. U konkretnom predmetu to nije

slučaj, izvođeni su svjedoci koji imaju isključivo posredna saznanja, među kojima je bilo i onih koji su značajno odstupili od takvih saznanja tokom svjedočenja na glavnom pretresu u odnosu na istragu, što neminovno utiče na kvalitet takvih posrednih dokaza potrebnih za osudu, zbog čega se Vijeće na temelju takvih iskaza, nije moglo van svake razumne sumnje uvjeriti u krivnju optuženog Garića za ovu tačku optužnice.

609. Dakle, uvažavajući činjenice teškoće pribavljanja i izvođenja dokaza u predmetima seksualnog nasilja, što u konkretnom slučaju je posebno akcentirano obzirom da neposredno oštećene nisu bile u prilici da svjedoče, Vijeće je u nedostatku drugih, konkretnih i pouzdanih dokaza na okolnosti silovanja R.Č. i mlđb. N.L. od strane optuženog Garića, istog oslobodilo za ovu pojedinačnu inkriminaciju.

Zaključak u pogledu oslobađajućeg dijela presude

610. Stoga, polazeći od svega navedenog, i pravila *in dubio pro reo*, tj. da neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se na glavnom pretresu uvjerio u njeno postojanje i kad u tom pogledu nema više dvojbi, te da pri tome sve činjenice koje su na štetu optuženog moraju se sa sigurnošću utvrditi, tj. dokazati, a ako se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje, dok se sve činjenice koje su u korist optužene osobe, uzimaju kao da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću), to samim tim Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Rade Garić, isključujući svaku razumnu sumnju, počinio krivičnopravne radnje opisane u tački II.1. oslobađajućeg dijela presude, iz kojeg razloga je valjalo optuženog Garića osloboditi od optužbi u odnosu na navedene činjenične događaje.

611. Time što je zakonodavac utvrdio da kada nije dokazano da je optuženi počinio krivično djelo za koje je optužen usljed čega se oslobađa od optužbe (član 284. tačka c) ZKP BiH), zakonodavac je implicitno, ali nedvosmisleno, omogućio primjenu načela *u sumnji u korist optuženog*, jer ukoliko raspoloživi dokazi ukazuju samo na određena saznanja u pogledu činjenica da je optuženi učinio krivično djelo koje je predmet optužbe, on na temelju toga svakako mora biti oslobođen, pa sud ne može, odnosno ne smije, donijeti osuđujuću presudu.

612. Dakle, proceduralnim propustima Tužilaštva u odnosu na koncipiranje odgovornosti optuženog za radnje koje se ne stavljaju direktno njemu na teret, te uslijed nedostatka dokaza, Vijeće je bilo u obavezi primjenom principa *in dubio pro reo* iz člana 3. stav 2 .

ZKP BiH, osloboditi od optužbe Rade Garića za radnje činjenično opisane u tački II.1. oslobađajućeg dijela izreke presude.

V. ODLUKA O KAZNI

613. Prilikom odmjeravanja kazne optuženom Rade Gariću za krivično djelo za koje je ovom presudom oglašen krivim Vijeće je prvenstveno imalo u vidu svrhu kažnjavanja propisanu odredbom člana 39. KZ BiH, a koja se ogleda u osiguranju kako specijalne prevencije, to jest uticaj na konkretnog učinioca da ne čini krivična djela i njegovo prevaspitanje, tako i generalne prevencije, odnosno vaspitnog uticaja na druge da ne vrše krivična djela. Ovako propisana svrha kažnjavanja iziskuje da se prilikom odmjeravanja kazne vodi računa da se izrekne kazna koja je adekvatna i kao takva neophodna i srazmjerna ciljevima i okolnostima koji su već uzeti u obzir u vezi sa samim djelom i uticajem na zajednicu, ali istovremeno i prilagođena potrebama prevencije počinjenja novih krivičnih djela i preodgoja konkretnog počinioca.

614. Iako zakonodavac propisuje raspon kazni za svako pojedino krivično djelo u okviru kojeg raspona je sud dužan da se kreće, te iako propisuje obavezu suda da prilikom odmjeravanja kazne vodi računa o svrsi kažnjavanja, postoji i obaveza Vijeća da poštuje opšta pravila o odmjeravanju kazne, propisana odredbom člana 48. KZ BiH, uključujući i sve one okolnosti koje mogu biti od uticaja da kazna bude manja ili veća. Okolnosti koje su rukovodeće za Vijeće u odabiru kazne, a u cilju ostvarenja svrhe predogoja i prevencije počinjenja novih krivičnih djela od strane konkretnog počinioca, su između ostalih i stepen odgovornosti, ponašanje počinioca prije izvršenja krivičnog djela, neposredno prije njegovog izvršenja, ili u vrijeme samog preduzimanja kriminalnih radnji, kao i nakon izvršenja krivičnog djela, motiv, karakteristike ličnosti učinioca, a koje sve okolnosti mogu uticati na vrstu i visinu kazne, ali krećući se u svakom slučaju u zakonskim okvirima, ovisno o tome da li su navedene okolnosti cijenjene kao otežavajuće ili olakšavajuće.

615. U cilju ostvarenja svrhe kažnjavanja, zakonodavac, kroz odredbu člana 48. KZ BiH, propisuje i opća pravila za odmjeravanje kazne, osobito stepen krivice, pobude iz

kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove osobne prilike i držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na osobu učinioca.

616. Sve navedene okolnosti, cijenjene su od strane Vijeća, prilikom odmjeravanja kazne optuženom Gariću. Prije svega, Vijeće je imalo u vidu granice kazne propisane zakonom za krivično djelo za koje je optuženi Garić oglašen krivim, to jest da je za navedeno krivično djelo propisana kazna zatvora u trajanju najmanje 10 (deset) godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Vijeće je nadalje imalo u vidu težinu počinjenih krivičnih djela, a koja iako su nesumnjivo teška, i kao takva spadaju u kategoriju krivičnih djela zaštićenih odredbama kako domaćeg, tako i međunarodnog prava, za koja krivična djela krivično gonjenje ne zastarijeva, ali koja nesumnjivo obzirom na prirodu preduzetih radnji i posljedice koje su prouzrokovane, ne spadaju u kategoriju najtežih krivičnih djela ove vrste. U odnosu na stepen krivične odgovornosti, Vijeće je utvrdilo da je optuženi postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan da svojim postupanjem čini krivično djelo i htio je njegovo izvršenje.

617. Specifičnost ovog predmeta jeste, između ostalog, što se optuženi teretio za preduzimanje pojedinačnih inkriminacija u osnovi progona kao zločina protiv čovječnosti, na dva, prostorno i vremenski, različita područja, za koja oba područja je Vijeće utvrdilo da je optuženi preduzimao radnje kojima je svjesno učestvovao u širokom i sistematičnom napadu koji karakterišu strahoviti razmjeri počinjenih zločina i dugoročne štete koje su nanijete preživjelim oštećenim, njihovim članovima porodice i općenito licima nesrpske nacionalnosti na tim područjima.

618. Prilikom odmjeravanja kazne optuženom Gariću, Vijeće je kao otežavajuće okolnosti na strani optuženog cijenilo da je optuženog, slijedom izvedenih dokaza, karakterisao specifičan i autentičan obrazac ponašanja, koji se ogleda u naročito prepoznatljivoj, dominantnoj i nesvakidašnjoj kriminalnoj količini koja je manifestovana beskrupuloznošću i brutalnošću prema civilima na diskriminatornoj osnovi. Vijeće je, također, cijenilo i upornost optuženog koji je pokazivao pri činjenju zabranjenih radnji koje je poduzimao u različitim vremenskim periodima, i na početku rata, i pred kraj rata, doprinoseći širokim i sistematičnim napadima na dva različita područja, i Vlasenica i zaštićena zona UN Srebrenica, zatim način poduzimanja pojedinih radnji koje je poduzimao uz odsustvo empatije prema bilo kome, posebno prema izuzetno ranjivoj i bespomoćnoj kategoriji civilnog stanovništva – djeci, starim, bolesnim, ranjenim, iznemoglim, prema

njegovim komšijama i poznanicima, te svojstvo optuženog u inkriminiranim periodima, od kojih je uglavnom bio na rukovodećim funkcijama koje podrazumijevaju grupu uniformisanih i naoružanih lica kojima je nadređeni i među kojima uživa neprikosnoveni autoritet, moć i strahopoštovanje. Iako je za svoje vojne zasluge optužen 1993. godine i odlikovan od strane predsjednika Republike Srpske, Radovana Karadžića,²⁵⁴ radnjama optuženog nastupila je smrtna posljedica za tri lica, teško je lišena slobode grupa civila, prema više desetina lica je nečovječno postupao, među kojim je bio i mladb. dječak kojem je svojim ponašanjem i radnjama oduzeo i identitet, svodeći ga više na objekat, nego ljudsko biće, te je nestalo oko deset do dvanaest Bošnjaka, čija sudbina ni danas nije poznata.

619. Patnje i posljedice preživjelih žrtava uslijed radnji optuženog su aktuelne i konstantne, a o čemu su nam pojedinačno žrtve-oštećeni i govorili, iz čega jasno proizilazi da su radnje optuženog prema istim prouzrokovale dalekosežne posljedice sa kojim se i danas susreću, što se odrazilo na njihov sveukupan način života. Traumatično iskustvo koje su preživjele ostavilo je trajne i dalekosežne posljedice na njihovo psihičko i fizičko zdravlje, te ima posebnu težinu sa psihološkog, moralnog, običajnog i drugih aspekata kako života samih žrtava, tako i njihovih porodica.

620. Također, kao otežavajuću okolnost Vijeće je cijenilo i raniju osuđivanost optuženog²⁵⁵, dok olakšavajuće okolnosti na strani optuženog Vijeće nije našlo.

621. Vijeće nalazi da je izrečena kazna adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila i uzusa ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava.

²⁵⁴ T-102- Odlikovanje Republike Srpske na ime Rade Garić, Medalja za vojne zasluge od 28.06.1993. godine, u potpisu Karadžić Radovan, trag 9.

²⁵⁵ Prema uloženom T-71 (Izvod iz kaznene evidencije za optuženog, PS Vlasenica, od 13.07.2011. godine) optuženi Garić je osuđivan i to: Opštinsku sud Pula broj: K-74/91-5 od 28.02.1991. godine po članu 212. stav 1. i 2. KZ SR Hrvatske u vezi sa članom 19. KZ SFRJ na jedan mjesec zatvora uslovno na jednu godinu, ...i, ... svojim dopisom obavještava da je Odlukom Predsjednika RS broj: 01-247-10/01 od 12.01.2004. godine Rade Garić pomilovan i da mu se izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci preinačava u ulovnu kaznu na dvije godine, ...

622. Izrečena kazna zatvora optuženom Gariću u trajanju od 20 (dvadeset) godina, po ocjeni Vijeća, adekvatna je težini djela i stepenu njegove krivice i istom će se u cijelosti moći ostvariti svrha kažnjavanja, kako sa aspekta specijalne, tako i generalne prevencije.

VI. ODLUKA O PRITVORU

623. Optuženom Gariću se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu uračunava vrijeme koje je proveo u pritvoru, i to u vremenskom periodu od 20.12.2017. godine, zaključno sa danom 19.10.2020. godine, te od dana 18.03.2021. godine, pa nadalje.

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

624. Vijeće je našlo opravdanim osloboditi optuženog Garića obaveze naknade troškova postupka, u dijelu u kojem je oglašen krivim, obzirom da je prema ličnim podacima u spisu lošeg materijalnog stanja, pa ako se ima na umu da su i troškovi odbrane optuženog plaćani iz budžetskih sredstava suda, to Vijeće cijeni da bi dosuđivanjem obaveze naknade troškova bila dovedena u pitanje egzistencija optuženog i članova njegove porodice.

625. U odnosu na oslobađajući dio presude u odnosu na optuženog Garića, Vijeće je primjenom odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH optuženog oslobodio obaveze naknade troškova postupka.

VIII. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

626. Primjenom odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, Vijeće je radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva oštećene Ismeta Hasanovića, GR-9, Najfu Alikadić, Mevludina Alikadića, Kadiru Omerović, Mehmeda Omerovića, Vejsila Ahmetovića i MK-1 uputilo na parnicu, obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Vijeću pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinskopravnih zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

627. U odnosu na oslobađajući dio izreke presude, Vijeće je oštećene Timu Lelo, Hajrudina Gerovića, GR-17 i Vasvu Parić, temeljem odredbe člana 198. stav 3. ZKP BiH uputilo na parnicu.

ZAPISNIČAR:

PREDSJEDNIK VIJEĆA

Pravni savjetnik-asistent

SUDIJA

Selena Beba

Jasmina Ćosić Dedović

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke i branioci mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

IX. ANEKSI

A. IZVEDENI DOKAZI TUŽILAŠTVA

1. Lista svjedoka

<u>Ime svjedoka</u>	<u>Datum saslušanja</u>
1. Mehmed Agić	17.10.2018.
2. Mujo Čatić	12.11.2018.
3. Dragoljub Jevtić	
4. Milenko Komlenović	31.01.2019.
5. Petar Jokić	07.02.2019.
6. Radomir Jokić	07.02.2019.
7. GR -14	14.02.2019.
8. Boško Matić	
9. MK-3	28.02.2019
10. Dragan Milovanović	
11. Najfa Alikadić	07.03.2019.
12. Abdulah Salihović	
13. Jusuf Ramčić	
14. GR-10	14.03.2019.
15. GR-7	28.03.2019.
16. GR-15	04.04.2019.
17. Radivoje Gadžunović	11.04.2019.
18. Kadira Omerović	
19. Mehmed Omerović	
20. Mevludin Alikadić	18.04.2019.
21. Huso Patković	07.05.2019.
22. Zdravko Popović	
23. GR-6	06.06.2019.
24. Vejsil Ahmetović	13.06.2019.
25. Suvad Sulejmani	
26. MK-1	04.07.2019.
27. Hajrudin Gogić	05.09.2019.
28. GR-11	
29. Rahman Šiljković	19.09.2019.
30. GR-9	
31. Dževad Šiljković	17.10.2019.
32. Ismet Hasanović	
33. GR-16	31.10.2019.
34. GR-3	14.11.2019.
35. GR-12	
36. Džemal Dautović	21.11.2019.
37. Adnan Dedaković	
38. Savo Čeliković	28.11.2019.
39. Radomir Deurić	
40. Lazar Gadžunović	05.12.2019.
41. Božidar Klještan	
42. Mile Klještan	12.12.2019.
43. Miladin Popović	
44. Boško Šargić	

45.	Hasma Efendić	18.12.2019.
46.	Rajko Đurić	
47.	Živko Đokić	
48.	Murtija Dautović	16.01.2020.
49.	Radiša Đurić	
50.	Ismeta Efendić	
51.	Tima Lelo	30.01.2020.
52.	Stanimir Majstorović	
53.	GR-8	30.01.2020. (direktno ispitivanje) 06.02.2020. (unakrsno i dodatno ispitivanje)
54.	Hanka Huremović	06.02.2020.
55.	Milovan Ninić	
56.	Bekir Lelo	13.02.2020.
57.	Slavko Mrakić	
58.	Boban Garić	27.02.2020.
59.	Hajrudin Gerović	
60.	Milan Jevtić	
61.	Tima Huremović	05.03.2020.
62.	Vujadin Gagić	
63.	Risto Vasiljević	
64.	Zuhdija Mehmedović	07.05.2020.
65.	GR-17	14.05.2020.
66.	Nađa Hidić	
67.	Muška Alihodžić	11.06.2020.
68.	Salih Mehčić	
69.	Dane Klještan	18.06.2020.
70.	Vojo Vuković	
71.	GR-18	23.06.2020.
72.	GR-13	
73.	Vasva Parić	23.07.2020.
74.	Sinan Hodžić	
75.	Hurija Sulejmanović	
76.	Slaviša Sekulić	06.08.2020.
77.	GR-19	
78.	Aleksandar Obrenović	10.09.2020.
79.	Bogoljub Pelemiš	
80.	Ljubomir Stojišić	14.09.2020.
81.	Momir Sokanović	
82.	Dragan Todorović	17.09.2020.

2. Lista vještaka

Ime vještaka	Datum saslušanja
1. Rifat Kešetović	21.05.2020.
2. Martin Frančešević	28.05.2020.

3. Lista uložениh materijalnih dokaza²⁵⁶

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
T-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehmeda Agića, broj 17-15/3-1-04-2-/06. od 30.01.2007. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehmeda Agića broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 21.02.2018. godine, Tužilaštvo BiH; Zapisnik o prepoznavanju broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 21.02.2018. godine sa prilogom Foto album-1 T20 0 KTRZ 0015261 18.
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Muje Čatića, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 18.05.2018. godine, Tužilaštvo BiH; Zapisnik o prepoznavanju osoba broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 18.05.2018. godine sa prilogom Foto album – T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.02.2018. godine
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragoljuba Jevtića, broj 16-14/3-1-04-2-302/07 od 21.03.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu BIH, Regionalni ured Tuzla
T-4	Fotografija škola u Lukama, prezentirana i potpisana od strane svjedoka Milenka Komlenovića, na kojoj je svjedok označavao položaj kamiona koji je u večernjim satima došao pred školu
T-5	Foto-album T20 0 KTRZ 0002973 07, od 12.10.2016. godine, prepoznavan i potpisan od strane svjedoka Milenka Komlenovića
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Petra Jokića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 16.11.2017. godine, Tužilaštvo BiH
T-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Radomira Jokića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 12.10.2017. godine, Tužilaštvo BiH
T-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Boška Matića, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0015261 18, Kladanj od 19.04.2018. godine
T-9*	Zapisnik o saslušanju svjedoka MK-3, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 22.06.2017. godine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Abdulaha Salihovića, broj 16-14-04-2-304/11 . od 15.09.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla
T-11*	Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 08.03.2018. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 19.07.2018. godine
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Radivoja Gadžunovića, Tužilaštvo BiH, T20 0 KTRZ 0015261 18 od 01.06.2018. godine
T-13	Dvije fotografije dječaka Adila Omerovića zvani Dražo
T-14*	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ibre Ahmetovića, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 17-15/3-1-04-2-339/7 od 16.01.2008. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 4319/08 od 17.10.2008. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 183/08 od 12.11.2008. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 107 od 31.01.2007. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste od 17.01.2007. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 249/06 od 23.01.2006. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 3394/05 od 12.07.2005. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste broj 8/06 od 11.01.2006. godine;

²⁵⁶ Dokazi označeni zvjezdicom su povjerljivi i nalaze se u posebnom registratoru povjerljivih dokaza.

	Otpusno pismo, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, broj 1100/785; Izvod iz matične knjige umrlih za lice Ibru Ahmetovića, broj 02/05-13-37028/2018 od 30.10.2018. godine
T-15	Zapisnik o prepoznavanju lica pomoću fotografija broj 16-14/3-1-04-2-339/07 od 05.04.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, sa prilogom fotodokumentacija, 8 fotografija
T-16*	Zapisnik o prepoznavanju osoba na osnovu člana 85. KZP-a BiH broj T20 0 KTRZ 0002973 07 od 12.07.2016. godine, sa 48 fotografija u prilogu (fotokopija)
T-17	Zapisnik o prepoznavanju osoba putem fotografije-svjedok Rahman Šiljković, broj I-16-17-04-1-359/11, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, u Tuzli, dana 16.05.2018. godine; i u prilogu je Fotoalbum broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.02.2018. godine, Tužilaštvo BiH, sa 12 fotografija i na posljednjoj stranici spisak lica koja se nalaze na fotografijama
T-18*	Zapisnik o prepoznavanju osoba na osnovu člana 85. ZKP BiH – svjedok GR-9, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 20.02.2018. godine, sačinjen u Tužilaštvu BiH; i u prilogu je Fotoalbum broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.02.2018. godine, Tužilaštvo BiH, sa 12 fotografija i na posljednjoj stranici spisak lica koja se nalaze na fotografijama
T-19	Zapisnik o prepoznavanju osoba na osnovu člana 85. ZKP BiH – svjedok Ismet Hasanović, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 20.02.2018. godine, sačinjen u Tužilaštvu BiH; u prilogu je Fotoalbum broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.02.2018. godine, Tužilaštvo BiH, sa 12 fotografija i na posljednjoj stranici spisak lica koja se nalaze na fotografijama
T-20*	Zapisnik o saslušanju svjedoka MK-4, broj 16-06/1-04-1-226/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, dana 23.02.2017. godine, u Kladrju U sastavu Zapisnika nalazi se Naređenje Komande Prve Vlaseničke lake pješadijske brigade, Vlasenica, od 29.03.1995. godine, potpisano od komandanta majora Mile Kosorića
T-21*	Izvod iz matične knjige umrlih za lice MK-4, broj 05/2-202-1-346/18, Istočno Novo Sarajevo, od 24.07.2018. godine
T-22*	Zapisnik o saslušanju svjedoka Fahrudina Memiševića, broj P-16-14/3-1-04-2-359/11 od 29.09.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla (ovjerena fotokopija); Otpusno pismo Centra za srce BH Tuzla od 12.08.2011. godine (fotokopija); Članska karta Bošnjačkog udruženja preživjelih logoraša, Bratunac, Bosna i Hercegovina-Republika Srpska, na ime Fahrudin Memišević, izdata dana 23.03.2007. godine (fotokopija)
T-23	Izvod iz matične knjige umrlih, broj 05/2-202-1-467/18, izdat u Istočnom Novom Sarajevu dana 29.10.2018. godine, na ime Fahrudin Memišević
T-24*	Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-12, broj: T20 0 KTARZ 0003696 07 od 02.04.2015. godine, sačinjen u Tužilaštvu BiH
T-25	Zapisnik o saslušanju svjedoka Adnana Dedakovića, broj P-16-14/3-1-04-2-359/11 od 04.10.2011. godine; original
T-26	Zapisnik o saslušanju svjedoka Božidara Klještana, broj 16-14/3-1-04-2-878/11 od 20.06.2012. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla
T-27	Zapisnik o saslušanju svjedoka Lazara Gadžunovića, broj 16-06/1-04-1-410/17 od 04.04.2017. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu
T-28	Zapisnik o saslušanju svjedoka Miladina Popovića, broj: 16-14/3-1-04-2-302/ 07, od 05.02.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, ovjerena fco.

T-29	Zapisnik o saslušanju svjedoka Miladina Popovića, broj: 16-14/3-1-04-2-302/ 07, od 05.02.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, ovjerena fco.
T-30	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Đurića, broj 16-04/2-6-04-2-433711, od 13.07.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, ovjerena fco. sa prilogom CD-audio zapis navedenog saslušanja
T-31	Zapisnik o saslušanju svjedoka Živka Đokića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, od 19.10.2017. godine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, fco; sa prilogom Dopis Suda BiH broj: S1 1 K 02704 18 Kri, od 17.12.2019. godine, u potpisu predsjednice vijeća sudija u navedenom predmetu, da je prethodno navedeni zapisnik u originalu uložen u spis predmet S1 1 K 027404 18 Kri Mile Kosorić i drugi
T-32	Zapisnik o saslušanju svjedoka Radiše Đurića, broj 16-06/1-04-1-252/17 od 27.02.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu
T-33	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stanimira Majstorovića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 02.06.2017. godine, sačinjen u Tužilaštvu BiH
T-34*	Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-8, sačinjen u Tužilaštvu BiH, dana 27.12.2016. godine, broj T20 0 KTRZ 0004648 07; Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-8, sačinjen u Tužilaštvu BiH, dana 21.06.2018. godine, broj T20 0 KTRZ 0015261 18
T-35	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milovana Ninića, broj 16-06/1-04-1-370/17, sačinjen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu dana 24.03.2017. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Milovana Ninića, broj 16-14/3-1-04-2-302/07, sačinjen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu dana 22.02.2013. godine, Regionalna kancelarija Tuzla;
T-36	Zapisnik o saslušanju svjedoka Slavka Mrakića, broj 16-14/3-1-04-2-302/07 od 13.02.2013. godine, sačinjen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu
T-37	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bobana Garića, broj 16-14/3-1-04-2-302/07 od 15.03.2013. godine, sačinjen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla (ovjerena fotokopija); Zapisnik o saslušanju svjedoka Bobana Garića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 25.04.2017. godine, sačinjen u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine
T-38	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milana Jevtića, broj 17-04/2-6-04-2-65/10 od 28.01.2010. godine, sačinjen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (ovjerena fotokopija)
T-39	Zapisnik o saslušanju svjedoka Riste Vasiljevića, broj 16-06/1-04-1-483/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu u Srebrenici dana 19.04.2017. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Riste Vasiljevića, broj I-16-17-04-1-197/16, sačinjen od strane Držvne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, dana 11.01.2018. godine, Evid. Broj: 8/18
T-40	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Matića, broj 16-14/3-1-04-1-302/07 od 04.06.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Rajko Matić, izdat od strane opštine Vlasenica, broj 05/2-202-1-466/18, u Istočnom Novom Sarajevu, 29.10.2018. godine
T-41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zarife Pezić, broj 17-15/3-1-04-2-269/06 od 16.10.2007. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla; (ovjerena fotokopija) Izvod iz matične knjige umrlih na ime Zarifa Pezić, izdat od strane opštine Vlasenica, broj 05/2-202-1-65/20, u Istočnom Novom Sarajevu, 20.02.2020. godine
T-42	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nađe Hidić, broj 16-14/3-1-04-2-1071/11 od 26.02.2013. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla; (ovjerena fotokopija)

T-43

Naredba Tužilaštva BiH za izradu izvještaja vještaka, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 21.03.2018. godine izdata vještaku sudske medicine, dr Rifatu Kešetoviću;
CD – izvještaj dr Kešetovića, lokalitet Mršići sa priložima;
Izvještaj specijaliste sudske medicine, dr Rifata Kešetovića, sačinjen u Tuzli, dana 07.06.2018. godine, sa priložima: Zapisnik o utvrđivanju identiteta za lice Safet Alikadić, Ekspertni tim Tuzla, broj 330/12 od 08.05.2012. godine; Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, Ekspertni tim u Tuzli, broj KTA-RZ 207/11 od 07.5.2012. godine;
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA004, od 04.11.2011. godine;
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA003, od 04.11.2011. godine;
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA002, od 04.11.2011. godine;
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA001, od 04.11.2011. godine;
DNK izvještaji na ime Safet Alikadić, broj 13888/11R;
Potvrda o smrti na ime Safet Alikadić, JZU UKC Tuzla, broj 330/12 ID;
Prijedlog Tužilaštva BiH za uzdavanje naredbe za ekshumaciju ljudskih ostataka, njihov pregled, obdukciju i identifikaciju, te vještačenje ostataka i lica mjesta, broj KTA-RZ 207/11 od 07.07.2011. godine;
Naredba Suda BiH za ekshumaciju, broj S1 1 K 006307 11 Krn od 11.07.2011. godine (ovjerena fotokopija);
Zapisnik o ekshumaciji, Tužilaštvo BiH, broj KTA-RZ-207/11 od 28.11.2011. godine;
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA001, od 04.11.2011. godine; (ovjeren od strane vještaka)
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA002, od 04.11.2011. godine; (ovjeren od strane vještaka)
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA003, od 04.11.2011. godine; (ovjeren od strane vještaka)
Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka medicinske struke, dr Vede Tuće, broj slučaja VIS01VLA004, od 04.11.2011. godine; (ovjeren od strane vještaka)
Dopis Ekspertnog tima Tuzla, od 22.06.2012. godine sa prilogom Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Safet Alikadić, Ekspertni tim Tuzla, od 08.05.2012. godine;
INO BiH izvještaj sa terena broj 29/11 od 06.05.2011. godine; (fotokopija)
INO BiH izvještaj sa terena broj 28/11 od 06.05.2011. godine; (fotokopija)
Fotodokumentacija broj 08-02/3-5-04.6-1-3837/11 od 16.11.2011. godine, sačinjena od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla;
Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla broj 08-05/3-8-04.6-1-1996/12 od 01.06.2012. godine;
Fotodokumentacija broj 08-05/3-8-04.6-1-1996/12 od 16.05.2012. godine, sačinjena od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla;
Fotodokumentacija broj 08-02/3-5-04.6-1-3837/11 od 17.10.2011. godine, sačinjena od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla;
Skica lica mjesta broj 08-02/3-5-04.6-1-3738/11 od 17.10.2011. godine, sačinjena od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla;
Dopis Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, broj 02/1-40-1-1907/11 od 18.05.2011. godine, sa priložima INO BiH izvještaj sa terena od 06.05.2011. godine broj 28/11 i broj 29/11

<p>T-44</p>	<p>Naredba Tužilaštva Bosne i Hercegovine za izradu izvještaja vještaka, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.08.2018. godine, izdata vještaku sudske medicine, dr Rifatu Kešetoviću;</p> <p>Izvještaj specijaliste sudske medicine, dr Rifata Kešetovića, sačinjen u Tuzli, dana 12.05.2020. godine, sa priložima: Izvještaj Ekspertnog tima Tuzla o sudsko-medicinskoj ekspertizi broj Kri; 111/00 od 08.02.2001. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta za lice Meho Čehajić, Klinički centar Tuzla, Zavod sa sudsku medicinu, Ekspertni tim, 22.02.2001. godine; Potvrda o smrti na ime Meho Čehajić, Zavod za sudsku medicinu Kliničkog centra Tuzla, 22.02.2001. godine; Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, Ekspertni tim u Tuzli, broj KTA RZ 24/07 od 19.01.2009. godine; Potvrda o smrti na ime Nazif Ademović, JZU UKC Tuzla od 02.04.2010. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta , Ekspertni tim Tuzla, broj 288/10 od 02.04.2010. godine; DNK izvještaj na ime Nazif Ademović, broj 12132/09;</p> <p>CD pod nazivom: Izvještaj dr Kešetovića, Debelo brdo – Vis, sa priložima</p>
<p>T-45</p>	<p>Naredba Tužilaštva BiH za izradu izvještaja vještaka, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 06.08.2018. godine, izdata vještaku sudske medicine, dr Rifatu Kešetoviću;</p> <p>Izvještaj vještaka medicinske struke, dr Rifata Kešetovića od 12.09.2018. godine;</p> <p>Biografija dr Rifata Kešetovića;</p> <p>Prijedlog Tužilaštva BiH za izdavanje naredbe za ekshumaciju ljudskih ostataka, njihov pregled, obdukciju i identifikaciju, te vještačenje ostataka i lica mjesta, broj KTN-RZ 36/08 od 11.05.2009. godine; (fotokopija)</p> <p>Naredba za ekshumaciju ljudskih ostataka, njihov pregled, obdukcija i identifikacija, te vještačenje ostataka pronađenih na licu mjesta, broj X-KRN-09/715 od 12.05.2009. godine (fotokopija);</p> <p>Zapisnik o ekshumaciji, broj Kta.br.RZ-27/09 od 25.05.2009. godine, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona,</p> <p>Nastavci zapisnika o ekshumaciji od 26.05.2009. godine, od 27.05.2009. godine, od 28.05.2009. godine i od 29.05.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja MRŠ01VLA 006 general bag, od 15.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 010T od 15.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 011T od 15.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 012T od 16.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 013T od 15.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 014T od 17.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 015T od 17.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 020T od 16.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 022T od 18.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 023T od 19.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 024T od 18.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 025T od 19.06.2009. godine;</p> <p>Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 027T od 17.06.2009. godine;</p>

Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 030T od 18.06.2009. godine;
Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 031T od 17.06.2009. godine;
Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 032T od 16.06.2009. godine;
Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, sačinjen od strane vještaka, dr Rifata Kešetovića, broj slučaja: MRŠ01VLA 033T od 18.06.2009. godine;
(fotokopije)
DNK izvještaj broj 12572/09 na ime Medo Ademović; DNK izvještaj broj 12594/09 na ime Mirsad Ahmić; DNK izvještaj broj 12520/09 na ime Hajrudin Abdurahmanović; DNK izvještaj broj 12520/09R na ime Hajrudin Abdurahmanović; DNK izvještaj broj 12570/09 na ime Azem Bečić; DNK izvještaj broj 12512/09 na ime Avdija Čerimović; DNK izvještaj broj 12563/09 na ime Hamed Đogaz; DNK izvještaj broj 12595/09 na ime Zajim Hasić; DNK izvještaj broj 12538/09 na ime Ismet Jahić; DNK izvještaj broj 12515/09R na ime Hamdija Kajić; DNK izvještaj broj 12515/09 na ime Hamdija Kajić; DNK izvještaj broj 12593/09 na ime Hasan Kapetanović; DNK izvještaj broj 12529/09R na ime Safet Muminović; DNK izvještaj broj 12529/09 na ime Safet Muminović; DNK izvještaj broj 12541/09 na ime Rizo Mustafić; DNK izvještaj broj 12517/09R na ime Mirsad Mustafić ili Fuad Mustafić ili Alija Mustafić; DNK izvještaj broj 12517/09 na ime Mirsad Mustafić ili Fuad Mustafić ili Alija Mustafić; DNK izvještaj broj 12452/09R na ime Hasan Smajić; DNK izvještaj broj 12542/09 na ime Hasan Smajić; DNK izvještaj broj 12516/09 na ime Habib Šabanović; DNK izvještaj broj 12555/09 na ime Abdulkadir Velić; (fotokopije)
Tabelarni prikaz sa oznakama ostataka, imenima i prezimenima identifikovanih, te uzrocima smrti i drugim podacima;
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 154/10 od 08.03.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Abdulkadir Velić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 08.03.2010. godine, na ime Abdulkadir Velić; DNK izvještaj broj 12555/09 na ime Abdulkadir Velić; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 119/10 od 16.02.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Medo Ademović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 16.02.2010. godine, na ime Medo Ademović; DNK izvještaj broj 12572/09 na ime Medo Ademović; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 816/10 od 20.12.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Mirsad Ahmić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 20.12.2010. godine, na ime Mirsad Ahmić; DNK izvještaj broj 12594/09 na ime Mirsad Ahmić; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 181/10 od 10.03.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Hajrudin Abdurahmanović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 10.03.2010. godine, na ime Hajrudin Abdurahmanović; DNK izvještaj broj 12520/09R na ime Hajrudin Abdurahmanović; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 147/11 od 06.04.2011. godine, UKC Tuzla, na ime Azem Bečić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 06.04.2011. godine, na ime Azem Bečić; DNK izvještaj broj 12570/09 na ime Azem Bečić; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 171/10 od 09.03.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Avdija Čerimović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 09.03.2010. godine, na ime Avdija Čerimović; DNK izvještaj broj 12512/09 na ime Avdija Čerimović; (ovjerene fotokopije)
Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 626/10 od 22.06.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Hamed Đogaz; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 22.06.2010. godine, na ime Hamed Đogaz; DNK izvještaj broj 12563/09 na ime Hamed Đogaz; (ovjerene fotokopije)

	<p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 516/10 od 24.05.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Zajim Hasić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 24.05.2010. godine, na ime Zajim Hasić; DNK izvještaj broj 12595/09 na ime Zajim Hasić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 226/10 od 17.03.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Ismet Jahić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 17.03.2010. godine, na ime Ismet Jahić; DNK izvještaj broj 12538/09 na ime Ismet Jahić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 91/10 od 08.02.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Hamdija Kajić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 08.02.2010. godine, na ime Hamdija Kajić; DNK izvještaj broj 12515/09 i 12515/09R na ime Hamdija Kajić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 720/11 od 27.12.2011. godine, UKC Tuzla, na ime Hasan Kapetanović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 27.12.2011. godine, na ime Hasan Kapetanović; DNK izvještaj broj 12593/09 na ime Hasan Kapetanović; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 279/10 od 29.03.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Safet Muminović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 29.03.2010. godine, na ime Safet Muminović; DNK izvještaj broj 12529/09 i 12529/09R na ime Safet Muminović; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 166/11 od 08.04.2011. godine, UKC Tuzla, na ime Rizo Mustafić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 08.04.2011. godine, na ime Rizo Mustafić; DNK izvještaj broj 12541/09 na ime Rizo Mustafić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 423/11 od 13.06.2011. godine, UKC Tuzla, na ime Fuad Mustafić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 13.06.2011. godine, na ime Fuad Mustafić; DNK izvještaj broj 12517/09 i 12517/09R na ime Fuad Mustafić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 584/10 od 10.06.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Habib Šabanović; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 10.06.2010. godine, na ime Habib Šabanović; DNK izvještaj broj 12516/09 na ime Habib Šabanović; (ovjerene kopije)</p> <p>Zapisnik o utvrđivanju identiteta broj 413/10 od 05.05.2010. godine, UKC Tuzla, na ime Hasan Smajić; Potvrda o smrti, JZU UKC Tuzla od 05.05.2010. godine, na ime Hasan Smajić; DNK izvještaj broj 12542/09 i 12542/09R na ime Hasan Smajić; (ovjerene fotokopije)</p> <p>Fotodokumentacija Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla, broj 08-02/3-5-04.6-2374/09 od 01.06.2009. godine, predmet: MRŠ01VLA-lice mjesta, sa prilogom CD pod nazivom Fotodokumentacija (lice mjesta, skica, obrada) Mršići; (fotokopija)</p> <p>Fotodokumentacija Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla, broj 08-02/3-5-04.6-2374/09 od 26.06.2009. godine, predmet: MRŠ01VLA-obrada; (fotokopija)</p> <p>Fotodokumentacija Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzla, broj 08-02/3-5-04.6-2374/09 od 01.06.2009. godine, predmet: MRŠ01VLA; (fotokopija)</p> <p>628. Fotodokumentacija, sačinjena od strane Policijske stanice Vlasenica, broj 19-5/01-83/17 od 01.02.2018. godine.</p>
T-46	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsada Džebe, broj 17-04/2-04-2-216/08 od 29.02.2008. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu (ovjerena fotokopija);</p> <p>Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mirsad Džebo, izdat od strane opštine Novi Grad, Sarajevo, broj 02/05-13-37029/2018 od 30.10.2018. godine</p>
T-47	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Ljubana Đurića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 26.04.2017. godine, sačinjen od strane Tužilaštva Bosne i Hercegovine;</p> <p>Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ljuban Đurić, izdat od strane opštine Vlasenica, broj 05/2-202-1-465/18, u Istočnom Novom Sarajevu, od 19.10.2018. godine</p>

T-48	<p>Naredba Tužilaštva Bosne i Hercegovine za vještačenje po vještaku vojne struke, Martinu Frančeševiću, broj T20 0 KTRZ 00015261 18 od 09.08.2018. godine;</p> <p>Dopuna naredbe Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 00015261 18 od 20.09.2018. godine;</p> <p>Vojna analiza i stručno mišljenje, na vršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti u krivičnom predmetu broj T20 0 KTRZ 00015261 18 protiv osumnjičenih Garić Rade i drugih, Sarajevo, januar 2019. godine;</p> <p>CD pod nazivom: Anex B materijalna dokumentacija, CMS 15261 18, za vještaka Martina Frančeševića;</p> <p>Referat povodom obilježavanja dana formiranja DK, Komanda 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 14-770-1/93 od 30.10.1993. godine (fotokopija);</p> <p>Dopis Stanice javne bezbjednosti Milići, broj 18-18/01-230-4/92 od 03.08.1992. godine, naslovljen: „za načelnika Centra službi bezbjednosti Sarajevo, g-din Cvijetić Zoran“(fotokopija);</p> <p>Dostava prijedloga za odlikovanje, broj 15-1/09-1975/93 od 10.11.1993. godine, Centar službi bezbjednosti Sarajevo (fotokopija);</p> <p>Uvjerenje, pov. br: 05/2-390 od 19.02.1996. godine, Komanda 1. VLPBR Vlasenica (fotokopija);</p> <p>Dnevni operativni izvještaj Glavnom štabu Vojske Srpske Republike BiH, Komanda Istočnobosanskog korpusa, str. pov. br. 01/2-527 od 07.06.1992. godine (fotokopija);</p> <p>CD sa naznakom „za Sud BiH“, označen brojem T20 0 KTRZ 0015261 18 i nazivom „pet dokumenata koje je vještak Martin Frančešević naveo u izvještaju“.</p>
T-49	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Umije Šabić, broj 17-04/2-04-2-476/08 od 24.04.2008. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu; (ovjerena fotokopija)</p> <p>Izvod iz matične knjige umrlih na ime Umija Šabić, izdat od opštine Novi Grad Sarajevo, broj 02/05-13-36587/2018 od 26.10.2018. godine</p>
T-50	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Voje Vukovića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 29.08.2017. godine, sačinjen od strane Tužilaštva BiH (fotokopija);</p> <p>Potvrda broj S1 1 K 027404 18 Kri od 15.06.2020. godine, izdata od strane Suda BiH (ovjerena fotokopija)</p>
T-51	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Daneta Klješšana, broj 16-14-04-2-878/11 od 18.04.2012. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla (ovjerena fotokopija);</p> <p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Daneta Klješšana, broj 16-06/1-04-1-369/17 od 23.03.2017. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu</p>
T-52*	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-13, broj 17-04/2-6-04-2-27/10 od 12.01.2010. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu (ovjerena fotokopija)</p>
T-53	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Sinana Hodžića, broj 17-04/2-6-04-2-83/09 od 20.01.2009. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu (ovjerena fotokopija)</p> <p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Sinana Hodžića, broj 16-06/1-04-1-452/18 od 17.05.2018. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu</p>
T-54	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Slaviše Sekulića, broj T20 0 KTRZ 0002973 07 od 15.09.2016.godine, sačinjen od strane Tužilaštva BiH (original), prilog fotoalbum od 11.07.2016. godine, potpisan 15.09.2016.godine.</p>
T-55	<p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Momira Sokanovića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, sačinjen dana 16.06.2017. godine, od strane Tužilaštva BiH, u Ambasadi BiH u Sloveniji (fotokopija)</p>

T-56	<p>- Zapisnik o saslušanju svjedoka Huseina Budića, broj 1-16-17-04-1-359/11, Ev. Broj: 16-17/3-1-1/17, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, u mjestu Štedrić, opština Milići, dana 05.01.2017. godine;</p> <p>- Dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj I-16-06/1-04-1-182-252/09 od 05.06.2020. godine, sa prilogom Izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama broj I-16-06/1-04-1-182/09 od 05.06.2020. godine; (fotokopija)</p> <p>- Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-06/1-04-1-1040/20 od 05.06.2020. godine; (fotokopija)</p> <p>- Zapisnik o saslušanju svjedoka Nedžiba Budića broj 16-06/1-04-1-634/20, Državna agencija za istrage i zaštitu, sačinjen u mjestu Štedra, opština Milići, dana 26.08.2020. godine; (fotokopija)</p> <p>Preписка Rose Mary Denecke sa Nedžibom Budićem od 14.11.2019. godine, 18.11.2019. godine, 19.11.2019. godine i 21.11.2019. godine;</p> <p>- Snimci ekrana prepiski Rose Mary Denecke sa Nedžibom Budićem;</p> <p>-Dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj I-16-06/1-04-1-182-252/09 od 05.06.2020. godine sa prilogom Izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama broj I-16-06/1-04-1-182/09 od 05.06.2020. godine;</p> <p>-Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-06/1-04-1-1040/20 od 05.06.2020. godine</p>
T-57	Naredba za lišenje slobode, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 15.12.2017. godine
T-58	<p>Zapisnik o lišenju slobode Rade Garića, broj 16-06/1-04-1-34/17 od 20.12.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu;</p> <p>Prilog naredbe za lišenje slobode (Pouke koje se trebaju pročitati i predati osumnjičenom prilikom lišenja u skladu sa odredbama člana 5. ZKP BiH);</p> <p>Potvrda o prijemu osobe lišene slobode, broj 15-15-8-196/17 od 20.12.2017. godine, Ministarstvo pravde BiH, Sudska policija</p>
T-59	<p>Zapisnik o predaju lica lišenog slobode nadležnom tužiocu, broj 16-06/1-04-1-34/17 od 20.12.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu (original i fotokopija);</p> <p>Zapisnik o lišenju slobode Rade Garića, broj 16-06/1-04-1-34/17 od 20.12.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu (fotokopija);</p>
T-60	Naredba za zadržavanje osumnjičenog Rade Garića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, 20.12.2017. godine (dva originalna primjerka)
T-61	<p>Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Rade Garića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, 20.12.2017. godine;</p> <p>Zatvorena bijela koverta sa natpisom: "Broj: T20 0 KTRZ 0013215 16; audio zapis osumnjičenog Gorana Garić od 20.12.2017. godine"</p>
T-62	Rješenje o postavljanju branioca po službenoj dužnosti osumnjičenom Radi Gariću, broj S1 1 K 023626 17 Krm 8 od 20.12.2017. godine (ovjerena fotokopija)
T-63	<p>Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Rade Garića, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 30.11.2017. godine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine;</p> <p>Zatvorena bijela koverta sa natpisom: "Broj: T20 0 KTRZ 0013215 16, audio zapis osumnjičenog Rade Garić od 30.11.2017. godine"</p>
T-64	<p>Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Rade Garića, broj T20 0 KTRZ 0015261 18 od 25.07.2018. godine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine;</p> <p>Zatvorena bijela koverta sa natpisom:</p> <p>"T20 0 KTRZ 0015261 18, audio zapis osumnjičenog Rade Garić od 25.07.2018. godine";</p> <p>CD sa natpisom: "osumnjičeni Rade Garić od 25.07.2018. godine"</p>
T-65	Izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama po Naredbi Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 od 15.12.2017. godine, broj 16-06/1-04-1-182/09 od 22.12.2017. godine, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu

T-66	Dopis Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 023626 16 Krn od 15.01.2018. godine; Potvrda o predaji privremeno oduzetih predmeta broj S1 1 K 023626 16 Krn; KDP-248/17 od 15.01.2018. godine; Naredba KDP referentu Suda BiH, broj S1 1 K 023626 16 Krn od 15.01.2018. godine; Izvještaj o privremenoj predaji predmeta od 15.01.2018. godine (fotokopije)
T-67	Naredba za pretresu stana i ostalih prostorija Garić Rade, Sud BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 7 od 14.12.2017. godine (fotokopija)
T-68	Zapisnik o pretresanju stana, drugih prostorija i pokretnih stvari, broj 16-06/1-04-1-10/17 od 20.12.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od Garić Rade, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 16-06/1-04-1-15/17 od 20.12.2017. godine; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od Garić Rade, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 16-06/1-04-1-16/17 od 20.12.2017. godine; (fotokopije)
T-69	Dopis Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 1 K 023626 17 Krn 9 od 04.05.2018. godine, sa prilogom Fotodokumentacija, broj 19-5/01-122/17 od 04.04.2018. godine
T-70	Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16 i T20 0 KTRZ 0015261 18 od 31.05.2018. godine
T-71	Obavijest za Garić Radeta o kaznenoj evidenciji MUP-a RS, MUP, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Policijska stanica Vlasenica, broj 10-1-9/01-234-270/11 od 13.07.2011. godine
T-72	Dopis, broj 03/11-835-1-140/11 od 13.07.2011. godine, Odjeljenje za opštu upravu, Administrativna služba, Opština Vlasenica, sa priložima: ovjerene fotokopije jediničnih i matičnih kartona na ime Rade Garić
T-73*	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 5 od 24.11.2017. godine; Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, od 23.11.2017. godine, za određivanje i produženje mjera zaštite za svjedoke (fotokopije)
T-74*	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 6 od 05.12.2017. godine; Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, od 04.12.2017. godine, za određivanje mjera zaštite za svjedoke (fotokopije)
T-75*	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 10 od 22.12.2017. godine; Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0013215 16, od 22.12.2017. godine, za određivanje mjera zaštite za svjedoke (fotokopije)
T-76*	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 16 od 25.05.2018. godine (ovjerena fotokopija)
T-77*	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 17 Krn 18 od 09.08.2018. godine (fotokopija); Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0015261 18, od 06.08.2018. godine, za određivanje mjera zaštite za svjedoke; Dopis Tužilaštva broj T20 0 KTRZ 0015261 18, od 06.08.2018. godine, 2x
T-78	Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 023626 18 Krn 19 od 09.08.2018. godine (ovjerena fotokopija)
T-79	Arhivski spisak, Republika Srpska, Komanda 5. divizije"R", pov. br. 03/2-20-226 od 11.04.2005. godine - Odred Drinjača – juni 1992. Godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-80	Odred Drinjača – juni 1992. Godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-81	Arhivski spisak, Republika Srpska, Komanda 5. divizije"R", pov. br. 03/2-20-226 od 11.04.2005. godine - Komanda, Platni spisak za novembar 1992. godine, Spisak za obezbjeđenje komandnog mjesta „Rogosija“, Prostorna četa „Drinjača“ (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)

T-82	Depeša, str. pov. br. 332-178 od 21.07.1993. godine, upućena Komandi Drinskog korpusa o podacima o ljudstvu i MTS koja su ušla u sastav novoformirane brigade upućene u Reon (Vogošće) (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-83	Naredba komandanta Drinskog korpusa. br. 05/2-477 od 01.11.1994. godine - Vanredno unapređenje u čin rezervnog vodnika (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-84	Spisak RS 1. vlpbr na dan 29.03.1995. od 29.04.1995. godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-85	Akt Komande 5. inženjerskog bataljona, str. pov. br. 197-2 od 23.09.1995. godine, Izvještaj o gubicima ljudstva i tehnike za 1.vlpbr Vlasenica, Komanda 1. vlpbr, Vlasenica, str. pov. br. 05/243-8 od 22.09.1995. godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-86	Depeša, Komanda Drinskog korpusa, pov. br. 05/1-475 od 24.12.1995. godine – Vraćanje medalja (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-87	Službeni list RBiH, broj 7 od 20.06.1992. godine – Odluka o proglašenju ratnog stanja (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-88	Službeni list RBiH broj 50 od 28.12.1995. godine – Odluka o ukidanju ratnog stanja (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-89	Krivična prijava protiv Mustafe Zildžića, upućena Osnovnom javnom tužilaštvu Vlasenica, Centar službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 02-230 od 08.05.1992. godine; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Mustafa Zildžić; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Mirsad Ombašić; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Jašar Ahmetović; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Refik Avdić; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Benjamin Mujanović; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Merim Šahbegović; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Seid Ambešković; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Esmir Smajlović; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Vahidin Hadžić; Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Stanica javne bezbjednosti Vlasenica, broj 18-18/02-230, na ime Nermin Šahbegović (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-90	Odluka o zabrani pljačke i zabrani upadanja bez naloga u stanove zbog pretresa, Krizni štab Srpske opštine Vlasenica od 15.05.1992. godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)
T-91	Dvanaest (12) fotografija zgrade Osnovne škole u Lukama
T-92	Akt Stanice javne bezbjednosti Vlasenica, broj: 02-230-104 od 06.08.1992. godine
T-93	Izvod iz matične knjige rođenih na ime Adil Omerović, sin Mehmeda, rođen 05.06.1981. godine, Opština Bratunac, broj 02-4-200-5075/17 od 07.12.2017. godine
T-94	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Adil Omerović, sin Mehmeda, Opština Bratunac, broj nečitak, od 13.12.2017. godine; Službena zabilješka broj 16-06/1-04-1-2625/17 os 11.12.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Istočno Sarajevo
T-95	Rješenje o proglašenju nestalog lica za umrlo, na ime Nihada (Husejn) Lelo, Općinski sud u Kladnju, broj R2. 20/03 od 10.09.2003. godine; Lista osoba nesrpske nacionalnosti nestalih na području općine Vlasenica u periodu od 04.04.1992. do 31.12.1992. godine (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)

T-96	Rezolucija 743 (1992) od 21.02.1992. godine, Vijeće sigurnosti, primjerak na engleskom jeziku i prevod ovjeren od strane sudskog tumača
T-97	Rezolucija 819 (1993.) od 16.04.1993. godine, Ujedinjene nacije, Savjet bezbjednosti, primjerak na engleskom jeziku i prevod ovjeren od strane sudskog tumača
T-98	Fotodokumentacija lica mjesta, lokalitet Osnovna škola Luke, opština Vlasenica, Državna agencija za istrage i zaštitu, Ministarstvo sigurnosti BiH, broj 16-10/6-135-FD/16 od 29.11.2016. godine (fotokopija)
T-99	Fotodokumentacija lica mjesta, lokalitet Luke, opština Vlasenica, Državna agencija za istrage i zaštitu, Ministarstvo sigurnosti BiH, br. 16-10/6-134-FD/16 od 29.11.2016. godine (fotokopija)
T-100	Video-Srebrenica (CD-1); VRS prilazi Srebrenice 10. ili 11.07.1995. godine (Snimak Agencije Reuters), ERN broj L0092475; Trial Video Srebrenica, Prosecutor v. Mladić, IT-09-92-T, ERN broj 07074808 <i>Na glavnom pretresu prezentovano: video part 1-00:08-08:17; 13:30-20:04; 24:04-32:15; 32:48:33:00; 33:15-34:16; 36:18-38:00; video part 2- 14:44-15:00; 18:15-20:00; 45:40-49:07; 53:26-1:00; video part 3-00:01-03:05; 10:27-11:23; 11:24-15:33 (Luke, 12 ili 13. juli, zaustavljare autobusa, civili da je idu rješke prema Kladrju)</i>
T-101	Osam (8) fotografija privremeno oduzetih prilikom pretresa prostorija u vlasništvu Rade Garića, trag 7
T-102	Odlikovanje Republike Srpske na ime Rade Garić, Medalja za vojne zasluge od 28.06.1993. godine, u potpisu Karadžić Radovan, trag 9
T-103	Depeša, MUP SR BiH 10, br. 331 od 26.09.1991. godine, haški broj P0022353, depeša dostavljena CSB – svima – načelniku, SJB – svima – načelniku, zamjeniku, pomoćniku komandira SM i drugim rukovodnim radnicima u SM, SUP Sarajevo – sekretaru, načelniku odjeljenja milicije, komandiru, zamjeniku, pomoćniku i drugim rukovodnim radnicima u SUP-u Sarajevo, u potpisu Alija Delimustafić, ministar za unutrašnje poslove, ovjerena fotokopija
T-104	Spisak redovnog i rezervnog sastava milicije za mjesec april i maj 1992. godine u SJB Vlasenici, haški broj F1201123, dostavljeno MUP-u Srpske Republike BiH, Sarajevo, u potpisu Mane Đurić, načelnik stanice, ovjerena fotokopija
T-105	Dopis sa spiskom aktivnih radnika, rezervnog sastava milicije i specijalnog voda pri SJB Vlasenici, SJB Vlasenica, br. 09-120-116/92 od 24.06.1992. godine, haška ovjera F1201123, dostavljeno MUP-u Srpske Republike BiH, Sarajevo, u potpisu Mane Đurić, načelnik stanice, ovjerena fotokopija
T-106	Dopis sa spiskom aktivnih radnika, nezaposlenih radnika pripadnika rezervnog sastava milicije i specijalnog voda pri SJB Vlasenica, SJB Vlasenica, br. 09-120-177/92 od 18.07.1992. godine, haška ovjera F1203057, dostavljeno CSB Sarajevo, MUP Srpska Republika BiH, u potpisu Mane Đurić, načelnik stanice, ovjerena fotokopija
T-107	Organizacija i formacija jedinica, Snage prostornih struktura Vlasenica od 21.06.1992. godine, ovjerena fotokopija
T-108	Prijedlog za unapređenje Rade Garića od 26.02.1996. godine – vanredno, potpisnik major Ljubislav Štrbac i Milan Jolović, haški broj 04559910, u potpisu major Jolović Milan, komandant, ovjerena fotokopija
T-109	Spisak rezervnih oficira i podoficira 1. vlpbr i pregled podataka o rezervnim starješinama 1. vlpbr, komanda 1. vlpbr, str. pov. 06/488 od 25.10.1994. godine, haški broj 04391593, ovjerena fotokopija
T-110	Popunjavanje komande brigade oficirskim kadrom, komanda 1. Vlaseničke LPBR Vlasenica, str. pov. br. 01-204/95 od 22.05.1995. godine, haški broj 04391721, dostavljen KDK Vlasenica, odsjek Sekretarijata Ministarstva odbrane, Vlasenica, u potpisu Mile Kosorić, komandant 1. vlpbr, ovjerena fotokopija

T-111	Naredba komandanta Drinskog korpusa br. 05/2-190 od 25.03.1996. godine za unapređenje u čin rezervnog pješadijskog vodnika, haški broj 04321244, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, zastupnik komandanta Drinskog korpusa, ovjerena fotokopija
T-112	Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, SDS BiH, Glavni odbor Sarajevo od 19.12.1991. godine, haški broj SA030028, Krizni štab SDS, ovjerena fotokopija
T-113	Službeni list RBiH, br. 1 od 09.04.1992. godine – Uredbe, haški broj 00320315, ovjerena fotokopija
T-114	Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda u opštini Vlasenica, Odbornici Kluba SDS u Skupštini opštine Vlasenica od 24.10.1991. godine, haški broj 06393731, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Skupštine, ovjerena fotokopija
T-115	Odluka o verifikaciji proglašanih Srpskih autonomnih oblasti u BiH od 21.11.1991. godine, Skupština srpskog naroda br. 37-02/91 Sarajevo, 21.11.1991. g., haški broj 00600118, u potpisu Momčilo Krajišnik, predsjednik Skupštine srpskog naroda, ovjerena fotokopija
T-116	Rješenje o postavljenju predsjednika Srpske opštine Vlasenica, br. 01-111-__92 od 01.04.1992. godine, haški broj 06393710, u potpisu Čedo Vržina, sekretar Skupštine opštine, ovjerena fotokopija
T-117	Odluka o formiranju Kriznog štaba Srpske opštine Vlasenica i njegovoj nadležnosti od 04.04.1992. godine, haški broj 06393712, u potpisu Tomislav Savkić, predsjednik OO SDS, ovjerena fotokopija
T-118	Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH, br. 02-130/92 od 12.05.1992. godine, haški broj 02100267, u potpisu Momčilo Krajišnik, prdsjednik Narodne skupštine, ovjerena fotokopija
T-119	Protokol sporazuma predstavnika srpskog i muslimanskog naroda za međunacionalnu saradnju o teritorijalnom razgraničenju opštine Vlasenica, haški broj 00184604, ovjerena fotokopija
T-120	Zaključci sa vanredne sjednice Skupštine opštine Vlasenica, br. 012-13/92 od 13.04.1992. godine, haški broj 1D141015, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Skupštine opštine, ovjerena fotokopija
T-121	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naredba za mobilizaciju TO na cjelokupnoj teritoriji Srpske BiH, Predsjedništvo Srpske Republike BiH, br. 03-11/92, Pale od 13.04.1992. godine, haški broj 06201226, u potpisu Momčilo Krajišnik, predsjednik Skupštine srpskog naroda BiH, ovjerena fotokopija
T-122	Odluka o formiranju TO Srpske Republike BiH, SRBiH, Ministarstvo narodne odbrane Sarajevo od 16.04.1992. godine, haški broj 04102407, u potpisu Bogdan Subotić, ministar narodne odbrane, ovjerena fotokopija
T-123	Odluka o razoružavanju aktivnog i rezervnog sastava pripadnika SJB Vlasenica, Krizni štab opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393717, Krizni štab, ovjerena fotokopija
T-124	Odluka o preuzimanju vlasti na području opštine Vlasenica, Krizni štab Srpske opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393719, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik, Krizni štab, ovjerena fotokopija
T-125	Odluka o obrazovanju štaba TO, Krizni štab Srpske opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393729, Krizni štab, ovjerena fotokopija
T-126	Odluka o neposrednoj ratnoj opasnosti, Krizni štab Opštine Vlasenica od 19.04.1992. godine, haški broj 06393716, Krizni štab, ovjerena fotokopija
T-127	Izvod iz uputstva za rad Kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska R BiH, Vlada, od 26.04.1992. godine, haški broj 01246834, u potpisu Branko Đerić, predsjednik vlade, ovjerena fotokopija

T-128	Naređenja Opštinskog štaba TO Vlasenica od 27 do. 30.04.1992. godine, haški broj 06747111, dostavljen komandantu OdTO Mišari od 27.04.1992. godine - Naređenje op.br. 1; komandantu OdTO Mišari Naređenje op.br. 2 od 28.04.1992. godine; komandantu OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 1 od 29.04.1992. godine; komandantu OdTO Cikote Naređenje op.br. 3 od 29.04.1992. godine; komandantu OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 3 od 30.04.1992. godine; OdTO Vlasenica Naređenje op.br. 2 od 30.04.1992. godine, u potpisu kapetan Božo Stanimirović, komandant TO, ovjerena fotokopija
T-129	Odluka o proglašenju ratnoj stanja na cjelokupnoj Srpskoj autonomnoj oblasti Birač, Krizni štab SAO „Birač“, broj: 1-01/92, od 29.04.1992. godine, ovjerena fotokopija
T-130	Propis za načelno postupanje pri iseljavanju, Srpska RBiH, Skupština opštine Vlasenica, Krizni štab, br. 62/92 od 19.05.1992. godine, haški broj 03597134, dostavljen komandntu TO, načelniku SJB, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Kriznog štaba, ovjerena fotokopija
T-131	Propusnica za Osmana Šahinpašića iz Vlasenice, Srpska opština Vlasenica, Krizni štab, fotokopija
T-132	Propusnica za Latifa Zufalari iz Vlasenice, Srpska opština Vlasenica, Krizni štab, haški broj 06865883, u potpisu Milenko Stanić, predsjednik Kriznog štaba, ovjerena fotokopija
T-133	Fotografija iz zraka, zgrade općine Vlasenica, SJB Vlasenice i Osnovnog suda, ERN BR. 02633862-01
T-134	Naređenje za obezbjeđenje zarobljenika – komanda brigade SV „Birač“ od 31.05.1992. godine, haški broj 04276217, dostavljeno arhivi komande, u potpisu major Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija
T-135	Naređenje o preimenovanju štabova TO i jedinica TO, Vojna pošta br. 2465, str. pov. br. 7 od 08.06.1992. godine, haški broj 04401284, u potpisu major Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija
T-136	Depeša komande Birčanske brigade, str. pov. br. 19 od 14.06.1992. godine, ERN br. 04337556
T-137	Potvrda o imenovanju članova ratnog povjereništva za opštinu Vlasenica, Srpska RBiH, Predsjedništvo, broj: 01-81/92 od 17.06.1992. godine, haški broj 04337556, u potpisu Radovan Karadžić, predsjednik Predsjedništva, ovjerena fotokopija
T-138	Dopis upućen komandi Drinskog korpusa od strane komande 1. Vlaseničke LPBr, o datumu formiranja jedinice, pov. br. 05-691/94, od 19.12.1994. godine, haški broj 04431518, ovjerena fotokopija
T-139	Dopis upućen komandi Istočno-bosanskog korpusa od strane komande brigade SV „Birač“, za dostavljanje informacija, str. pov. br. 26-1, od 19.06.1992. godine, haški broj 04337264, ovjerena fotokopija
T-140	Karta Vlasenica sa priložima (prilozi se odnose na, između ostalog i to u rukopisu, izvođenje zarobljenika iz logora Sušica, da je za obezbjeđenje 13 obveznika radne obaveze odgovoran Rade Garić 09.09.1992. godine, zatim odobrenje Radi Gariću za 10 pritvorenika i treća grupa od 12 ljudi koje je preuzeo Rade Garić), haški broj 06243299, ovjerena fotokopija
T-141	Elaborat stražarske službe kod objekta 4. PB Vlasenica od juna 1992. godine, haški broj 03394043, u potpisu major Slobodan Rajić, komandant vojna pošta Šekovići, ovjerena fotokopija
T-142	Zapovijest za odbranu, OdTO Tišća, Trnovo 01.07.1992. godine, dostavljeno komandirima 1, 2. i 3. čete OdTO Tišća, kapetan I klase Novak Đokić, komandant Od TO, ovjerena fotokopija
T-143	Dopis upućen komandi Istočno-bosanskog korpusa, naslovljen na traženje informacija o zarobljenicima u sabirnom centru Vlasenica, br. 14-29 od 03.07.1992. godine, haški broj 04337286, u potpisu po ovlaštenju komandanta potporučnik Sonja Jezdić, ovjerena fotokopija

T-144	Izveštaj Opštinskog štaba oružanih snaga Vlasenica, broj: 01/35/92 od 19.07.1992. godine, haški broj 1D270104, u potpisu komandant OŠTO opštine Vlasenice, Ferid Hodžić, ovjerena fotokopija
T-145	Naređenje komande Birčanske brigade, str. pov. br. 14-78 od 29.07.1992. godine, dostavljeno ŠTO Šekovići, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija
T-146	Dopis upućen Romanijsko-birčanskom CSB-u od strane SJB Vlasenica, o sadejstvu vojske i MUP-a, broj: 01-24-14 od 06.08.1992. godine, haški broj 03609771, ovjerena fotokopija
T-147	Spisak nestalih civila u opštini Vlasenica 1992. godine – dodatak A, haški broj 03074772, ovjerena fotokopija
T-148	Naređenje, GŠ VRS, str. pov. br. 03/8-39 od 08.05.1993. godine, haški broj 06274600, u potpisu general-major Manojlo Milovanović, zamjenik komandanta, ovjerena fotokopija
T-149	Naređenje, GŠ VRS, str. pov. br. 02/2-413 od 09.05.1993. godine, haški broj 04264335, dostavljeno komandama (korpusa) 1. i 2. KK, SRK, IBK, HK, DK, V i PVO, u potpisu general-major Manojlo Milovanović, zamjenik komandanta, ovjerena fotokopija
T-150	Podnesak upućen od strane Glavnog štaba VRS, o narednim dejstvima VRS-a, direktiva, na ličnost komandanta (načelnika štaba), direktiva op. br. 4, str. pov. br. 02/5-210, od 19.11.1992. godine, ovjerena fotokopija
T-151	Direktiva za dalja dejstva, op. br. 7, GŠ VRS, dt. br. 2/2-11, od 08.03.1995. godine, haški broj 00823159, dostavljeno komandama (korpusa) 1. i 2. KK, SRK, IBK
T-152	Izveštaj o pretresu terena, komanda 1. vlpbr, str. pov. br. 01-13-153, od 24.05.1995. godine, haški broj 04391723, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, u potpisu major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija
T-153	Zapovijest za aktivna b/d, op. br. 1, komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 04/156-2 od 02.07.1995. godine, haški broj 06734238, dostavljeno 1. zpbr, 1. bpbr, 2. rmtbr, 1. brlpbr, 1. mlpbr, 5. map, u potpisu general-major Milenko Živanović, komandant, ovjerena fotokopija
T-154	Redovni borbeni izvještaji komande 1. vlpbr Vlasenica, i to: str. pov. br. 01-13-192 od 11.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-194 od 13.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-195 od 14.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-196 od 15.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-196 od 16.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-199 od 19.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-200 od 20.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-201 od 21.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-202 od 22.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-203 od 23.07.1995. godine i str. pov. br. 01-13-204 od 24.07.1995. godine, dostavljeno Operativnom centru komande Drinskog korpusa, u potpisu Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija
T-155	Naređenje za sprečavanje prolaska muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, Glavni štab VRS, str. pov. br. 03/4-1629, od 13.07.1995. godine, haški broj 02935564, dostavljeno komandi DK, IKM-1 DK, 1. zpbr, 1. bpbr i 1. vlpbr (na ličnost komandanta ili nš), u potpisu general-potpukovnik Milan Gvero, pomoćnik komandanta, ovjerena fotokopija
T-156	Depeša CJB Zvornik, Stanice javne bezbjednosti Vlasenica, broj: 13-2/01-65/95, od 20.07.1995. godine, haški broj 04373514, dostavljeno komandi Štaba PJP CJB, Zvornik, u potpisu Milenko Majstorović, načelnik stanice, ovjerena fotokopija

T-157	Redovni borbeni izvještaji komande 1. Vprbr, i to: str. pov. br. 01-13-206 od 26.07.1995. godine, str. pov. br. 01-13-207 od 27.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-208 od 28.07.1995. godine, str. pov. br. 01-13-209 od 29.07.1995. godine; str. pov. br. 01-13-213 od 01.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-213 od 02.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-214 od 02.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-215 od 03.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-216 od 05.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-221 od 10.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-227 od 16.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-230 od 18.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-231 od 19.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-233 od 21.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-234 od 22.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-242 od 30.08.1995. godine; str. pov. br. 01-13-250 od 07.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-251 od 08.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-252 od 09.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-254 od 11.09.1995. godine; str. pov. br. 01-13-235 od 12.09.1995. godine; str.pov.br. 01-13-260 od 17.09.1995. g., str. pov. br. 01-13-262 od 15.09.1995. godine i str. pov. br. 01-13-270 od 28.09.1995. godine, dostavljeno Operativnom centru komande Drinskog korpusa, u potpisu major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija
T-158	Akt MUP Romanijsko-birčanski CSB, SJB Milići, br. 01-14/24-13, od 05.01.1993. godine, sa prilogom od 04.01.1993. godine, haški broj 01785306, dostavljeno Zoranu Cvijetiću, načelniku Romanijsko-birčanskog CSB-a, u potpisu Radomir Bjelanović, načelnik SJB Milići, ovjerena fotokopija
T-159	Naređenje svim jedinicama TG od Komande 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 03/2-26/1 od 02.05.1995. godine za provođenje jedinica komandi u punu b/g, dostavljeno svim jedinicama TG, u potpisu general-major Milenko Živanović, komandant, ovjerena fotokopija
T-160	Naređenje Komande 1. birčanske pješadijske brigade, str. pov. br. 03/1-9/1 od 26.05.1995. godine o preduzimanju mjera za zaštitu ljudstva i postupci sa pripadnicima UNPROFOR-a, dostavljeno svim jedinicama, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija
T-161	Redovni borbeni izvještaj Komande Drinskog korpusa, str. pov. br. 03/2-260 od 23.08.1995. godine, haški broj 04269625, u potpisu general-major Radislav Krstić, komandant, ovjerena fotokopija
T-162	Dopis sa spiskom ekshumiranih grobnica sa područja Vlasenice Instituta za nestale osobe BiH, br. 03/1-40-2-9/13 od 21.03.2013. godine, ovjerena fotokopija
T-163	Dopis Instituta za nestale osobe BiH, br. 03/1-40-2-1398/18 od 23.07.2018. godine, u prilogu kojeg su dostavljene potvrde o statusu nestale osobem a koje su predložene pod rednim brojevima 147. do 164. iz Aneksa B optužnice; Potvrda o statusu nestale osobe Mehmed (Derviš) Sitarević, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-46/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Rasema (Azem) Čamdžić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-48/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Nihada (Husein) Lelo, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-49/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Hasan (Karo) Ahmetović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-50/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Bego (Huso) Sulejmanović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-51/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Vahda (Ibro) Ibišević, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-52/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Hajrija (Suljo) Fazlić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-53/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Elvira (Hasan) Parić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-54/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Nermina (Aljo) Hurić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-55/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Munevera (Lutvo) Kičić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-57/18 od

	23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Muamer (Munib) Nuhanović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-58/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Đula (Alija) Nuhanović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-59/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Amela (Hajrudin) Gerović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-60/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Sanela (Hajrudin) Gerović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-61/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Azema (Azem) Gerović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-62/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Minela (Mustafa) Čamdžić, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-63/18 od 23.07.2018. godine; Potvrda o statusu nestale osobe Adil (Mehmed) Omerović, Institut za nestala lica BiH, br. 01-40-CEN-47/18 od 23.07.2018. godine
T-164	Zapisnik o utvrđivanju identiteta Meho (Huso) Čehajić, Klinički centar Tuzla, Zavod za sudsku medicinu, Ekspertni tim, od 22.02.2001. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Ibro (Meho) Muminović i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 14.04.2011. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Salko (Mehmed) Muminović, Klinički centar Tuzla, Zavod za sudsku medicinu, Ekspertni tim, od 23.02.2001. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Nazif (Huso) Ademović i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 02.04.2010. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Emina (Osman) Durić, Klinički centar Tuzla, Zavod za sudsku medicinu, Ekspertni tim, od 09.06.2000. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Jasmina (Osman) Huremović i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 04.04.2011. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Šahija (Muhamed) Berbić i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 07.03.2012. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Nedžada (Šaban) Salkić i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 19.02.2009. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Ferida (Bajro) Osmanović i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 17.04.2012. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Aida (Hamdija) Karač i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 09.04.2014. godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Velida (Hamdija) Karač i DNA Report, Ekspertni tim Tuzla, od 09.04.2014. godine; fotokopije
T-165	Dopis, dostava traženih podataka za lice Hasan Ahmetović Državnoj agenciji za istrage i zaštitu Istočno Sarajevo, Institut za nestale osobe BiH, broj: 03/1-40-2-79/11 od 19.10.2011. godine
T-166	Kopija kartona lične karte na ime Bego Sulejmanović sa prilogom Službena zabilješka, Državna agencija za istrage i zaštitu, br. 16-06/1-04-1-989/18, od 30.04.2017. godine, i Izvještaj, br. 16-06/1-04-1-182/09, od 03.05.2018. godine
T-167	Rezolucija 824 (1993) od 06.05.1993. godine, Ujedinjene nacije, Vijeće sigurnosti
T-168	Rezolucija 836 (1993) od 04.06.1993. godine, Ujedinjene nacije, Vijeće sigurnosti
T-169	Podnesak-najnovije informacije vojnih posmatrača UN-a Štab sektora sjeveroistok za juli 1995. godine, prilog br. 14/P2
T-170	Skica lica mjesta, lokalitet Mršiči, opština Vlasenica, Državna agencija za istrage i zaštitu, Ministarstvo sigurnosti, BiH, br. 16-10/6-136-SLM/16 od 29.11.2016. godine, uložena fotokopija, vijeće izvršilo uvid u original
T-171	Skica lica mjesta, lokalitet Luke, opština Vlasenica (Osnovna škola), Državna agencija za istrage i zaštitu, Ministarstvo sigurnosti, BiH, br. 16-10/6-135-SLM/16 od 29.11.2016. godine
T-172	Skica lica mjesta, lokalitet Luke, opština Vlasenica, Državna agencija za istrage i zaštitu, Ministarstvo sigurnosti, BiH, br. 16-10/6-134-SLM/16 od 29.11.2016. godine
T-173	Izvještaj o formiranju 1. vlaseničke lpbpr, Komanda 1. vlpbr, str. pov. br. 01-01/94, 09.04.1994. godine, haški broj 04391672, dostavljen komandi Drinskog korpusa, Vlasenica, u potpisu major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija
T-174	Depeša, Obavještajno odjeljenje, Komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 17/897 od 12.07.1995. godine, haški broj 03592249, dostavljeno odjeljenjima za OBP, komandi SRK i IBK, u potpisu general-major Zdravko Tolimir, načelnik, ovjerena fotokopija

T-175	Depeša, CJB Zvornik, br. 281/95 od 12.07.1995. godine, haški broj 01776575, dostavljena MUP-u RS, Štabu policijskih snaga Bijeljina, kabinet ministra i Resoru javne bezbjednosti, u potpisu Dragomir Vasić, načelnik centra, ovjerena fotokopija
T-176	Odluka o proglašenju ratnog stanja u opštini Srebrenica – Skelani, Radovan Karadžić, br. 01-1372/95 od 14.07.1995. godine, haški broj 00996596, u potpisu Radovan Karadžić, ovjerena fotokopija
T-177	Naređenje, Ministarstvo odbrane Republika Srpska, pov. br. 02-79 95 od 12.07.1995. godine, haški broj 03401465, dostavljeno odsjecima Ministarstva odbrane Zvornik, Milići, Bratunac i Šekovići, u potpisu Stevan Ivanović sekretar, ovjerena fotokopija
T-178	Naređenje Komande Drinskog korpusa, sprečavanje prolazaka muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, izdato svim potičnjem jedinicama DK i IKM-1 DK, str. pov. br. 03/156-12, od 13.07.1995. godine, haški broj 02935557, ovjerena fotokopija
T-179	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 03/2-219, od 17.07.1995. godine, haški broj 02935584, dostavljen GŠV RS, u potpisu za general-majora Radislava Krstića, ovjerena fotokopija
T-180	Zapisnik o uviđaju, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, br. 17-04/2-04-2-1148-38/06, od 12.02.2008. godine, haški broj 06865408, u potpisu Bajro Kulovac, ovjerena fotokopija
T-181	Naređenje, CJB Zvornik, MUP RS od 15.07.1995. godine, haški broj 01776581, dostavljen SJB Srebrenica načelniku i SJB Bratunac načelniku i komandiru, ovjerena fotokopija
T-182	Depeša, CJB Zvornik, br. 278/95 od 12.07.1995. godine, haški broj 03592245, dostavljen MUP-u RS, Štabu policijskih snaga Bijeljina, kabinet ministra Pale, Resor javne bezbjednosti, ovjerena fotokopija
T-183	Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. birčanske pbr, str. pov. br. 03/1-729, od 28.07.1995. godine, haški broj 04539169, u potpisu potpukovnik Ljubomir Vlačić, komandant, ovjerena fotokopija
T-184	Redovan borbeni izvještaj, komanda 1. Brlpbr, str. pov. br. 03-253-110, od 21.07.1995. godine, haški broj 04363984, dostavljen komandi Drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Vidoje Blagojević, komandant, ovjerena fotokopija
T-185	Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. birčanske pbr, str. pov. br. 03/1-716, 16.07.1995. godine, haški broj 04539187, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Svetozar Andrić, komandant, ovjerena fotokopija
T-186	Depeša, Kabinet ministra, MUP RS, br. k/p-1-415/95, od 13.07.1995. godine, haški broj 04539187, dostavljen CJB Zvornik - načelniku, u potpisu Tomislav Kovač, zamjenik ministra, ovjerena fotokopija
T-187	Akt komande 1. Vlpbr, Vlasenica, upućen komandi Drinskog korpusa, odjeljenju za moral, o ocjeni morala u jedinicama 1. Vlpbr za mjesec august 1995. godine, str. pov. 07/61-7, od 28.08.1995. godine, haški broj 04391647, ovjerena fotokopija
T-188	Akt komande 1. Vlpbr, Vlasenica, upućen komandi Drinskog korpusa, odjeljenju za moral, o ocjeni morala u jedinicama 1. Vlpbr za mjesec juni 1995. godine, str. pov. br. 07/61-5/95 od 27.06.1995. godine, haški broj 04391634, ovjerena fotokopija
T-189	Redovan i borbeni izvještaj, komanda 1. Brlpbr, str. pov. br. 03-253-110, od 21.07.1995. godine, haški broj 04363984, dostavljen komandi Drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Vidoje Blagojević, komandant, ovjerena fotokopija
T-190	Redovan borbeni izvještaj, komanda 1. Brlpbr, str. pov. br. 03-253-106, od 16.07.1995. godine, haški broj 04363981, dostavljen komandi Drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Vidoje Blagojević, komandant, ovjerena fotokopija

T-191	Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. Vlpbr, Vlasenica, str. pov. br. 01-13-242, od 30.08.1995. godine, haški broj 04392341, dostavljeno Operativnom centru komande Drinskog korpusa, u potpisu kapetan I klase Savo Čeliković, dežurni operativni, ovjerena fotokopija
T-192	Redovni borbeni izvještaj, komanda 1. miličke lpbr, str. pov. br. 332-1702, od 14.07.1995. godine, haški broj 04397600, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, ovjerena fotokopija
T-193	Vanredni borbeni izvještaj o stanju u z/o 1. zpbr, Komanda Drinskog korpusa, str. pov. br. 03/2-221, od 18.07.1995. godine, haški broj 02935588, dostavljeno GŠV RS, u potpisu general-major Radislav Krstić, komandant, ovjerena fotokopija
T-194	Upozorenje, neorganizovano kretanje v/o u z/o 1. vlpbr, komanda 1. vlaseničke lpbr, str. pov. br. 02/234, od 29.07.1995. godine, haški broj 04391726, dostavljeno komandi Drinskog korpusa, u potpisu, za major Mile Kosorić, komandant, ovjerena fotokopija
T-195	Vanredni borbeni izvještaj, Komanda 1. Vlpbr, str. pov. broj: 02/234-2/95 od 18.08.1995. godine, fotokopija
T-196	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 1. Vlpbr, Vlasenica, str. pov. br. od 01-13-211 od 30.07.1995. godine, fotokopija
T-197	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 1. Vlpbr, Vlasenica, str. pov. br. od 01-13-197 od 17.07.1995. godine, fotokopija
T-198	Naredba, Komanda 1. vlaseničke lpbr, broj 01-72/94, od 20.04.1994. godine, fotokopija
T-199	Dopis Instituta za nestala lica Bosne i Hercegovine, broj: 03/1-40-2-484/20 od 24.03.2020. godine; Dokument broj: 09/11-243-939/92, (<i>datum nečitak</i>) mjesec avgust 1992. godine, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, Srpska Opština Kladanj, Komanda srpskih oružanih snaga, "Komanda četničkih jurišnih odreda", Komisija za razmjenu ratnih zarobljenika Pelemiši (ovjerena fotokopija)
T-200	Dokument Komande ikm Birčanske brigade, Milići, strogo pov. Br. 88_1/92 (fotokopija koja sadrži ovjeru MICT-MTPI)

B. IZVEDENI DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG

1. Lista svjedoka

<u>Ime svjedoka</u>	<u>Datum saslušanja</u>
1. Anđelka Jovičić	31.03.2021.
2. Božana Gavrilović	
3. Vlado Bjelanović	02.04.2021.
4. Ivan Slijepčević	06.04.2021.
5. Slobodan Gradinać	08.04.2021.
6. Spasoje Došić	13.04.2021.
7. Zoran Stupar	
8. Milan Vuković	15.04.2021.
9. Milenko Gojgolović	
10. Rade Klještan	20.04.2021.
11. Rajko Lošić	
12. Milan Klještan	22.04.2021.
13. Cvijetin Milošević	
14. Nikodin Kovačević	29.04.2021.

15.	Milosav Klještan	04.05.2021.
16.	Slavoljub Klještan	

2. Lista uložениh materijalnih dokaza²⁵⁷

O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milenka Komlenovića, broj 16-06/1-04-1-375/17 od 27.03.2017. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, fco; Zapisnik o saslušanju svjedoka Milenka Komlenovića, predmet broj T20 0 KTRZ 0013215 16, od 23.06.2017. godine, Tužilaštvo BiH, fco.
O-2*	Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTARZ 0003696 07 od 13.10.2014. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla broj I-16-17-04-1-197/16 od 11.01.2018. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-10, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla broj 16-06/1-04-294/17 od 09.03.2017. godine; fco.
O-3*	Zapisnik o saslušanju svjedoka GR-6, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTARZ 0003696 07 od 18.03.2014. godine, fco.
O-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vejsila Ahmetovića, broj 17-15/3-1-04-2-339/07 od 06.03.2008. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, fco.
O-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemala Dautovića, broj KT-RZ-197/07, od 13.11.2007. godine, Tužilaštvo BiH; Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemala Dautovića, broj P-16-14/3-1-04-2-359/11 od 10.10.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu; Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemala Dautovića, broj 16-04/2-6-04-2-311/11, od 01.06.2011. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu; fco.
O-6	Zapisnik o saslušanju Ismeta Hasanovića, broj 17-04/2-6-04-2-49/09., od 14.01.2009. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu, fco; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ismeta Hasanovića, broj KT-RZ-197/07 od 16.06.2008. godine, sačinjen u Tužilaštvu BiH, fco.
O-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Time Huremović, broj Kt-RZ-5/06 od 05.03.2007. godine, sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona, Tuzla, fco.
O-8	Rješenje broj 03/10-560-45/08 od 23.12.2008. godine, na ime Spomenko Garić, Administrativna služba, Odjeljenje za opštu upravu, Opština Vlasenica; Otpusna lista sa epikrizom, na ime Spomenko Garić, Obr. br. 1-11/2-Sr, Mat. br. istorije bolesti 1104/95, Specijalna bolnica za neurološka oboljenja i posttraumatska stanja „Dr Borivoje Gnjatić“, Stari Slankamen; Otpusna lista sa epikrizom, Obr. br. 1-11/2-Sr, Mat. br. istorije bolesti 8323, KBC Zemun, Neurohirurgija, Beograd, Zemun; ovjerene fco.
O-9*	...

²⁵⁷ Dokazi označeni zvjezdicom su povjerljivi i nalaze se u posebnom registratoru povjerljivih dokaza.

X. ANEKS II

Broj: S1 1 K 029228 18 Kri
Sarajevo, 01.10.2020. godine

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Jasmine Ćosić Dedović, kao predsjednika vijeća, te sudija Enide Hadžiomerović i Darka Samardžića, kao članova vijeća, u krivičnom predmetu protiv optuženog Radeta Garića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), g), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), sve u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. istog Zakona, odlučujući o prijedlogu Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 11.10.2018. godine, za prihvatanje utvrđenih činjenica, na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH (Zakon o ustupanju predmeta), sve u vezi sa članom 15. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH), dana 01.10.2020. godine donio je sljedeće:

RJEŠENJE

I Djelimično se usvaja prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 11.10.2018. godine, te se primjenom odredbe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, prihvataju kao dokazane činjenice koje su utvrđene presudom MKSJ-a protiv Dragana Nikolića, broj: IT-94-2-S od 18.12.2003. godine, protiv Momčila Krajišnika, broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, protiv Radislava Krstića broj: IT-98-33-T od 02.08.2001. godine, i protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, broj: IT-02-60-T, od 17.01.2005. godine, i to u obimu i sadržaju kako slijedi:

1. *„Od kraja 1991. do maja 1992. s posla su otpušteni Muslimani zaposleni u državnim preduzećima i drugim javnim službama u opštini Vlasenica. Muslimani vlasnici radnji plašili su se držati otvorene radnje, a muslimanskim radnicima u lokalnoj fabrici boksita prestali su isplaćivati plate, dok su njihove kolege Srbi i daje primale plate.“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 347)*

2. *„U januaru 1992. Srbi iz Vlasenice i osam susjednih opština proglasili su "Autonomnu oblast Birač". U proljeće 1992. došlo je do rasta napetosti zbog referenduma o predloženoj nezavisnosti Bosne i Hercegovine.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 50)*

3. *„Grad Vlasenica nalazi se na području istoimene opštine [...]. Prema popisu iz 1991. godine, od 33.817 stanovnika opštine njih 55% su bili Muslimani, 43% Srbi, a 2% su se izjasnili kao "ostali". Od oko 7.500 stanovnika grada Vlasenice 65% su bili Muslimani a 35% Srbi.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 51)*

4. *„U opštini je bio prisutan veliki broj vojnika i rezervista, a u prvim danima aprila 1992. dopremjeni su tenkovi, artiljerija i borbena vozila iz Milića, Han Pjeska i Šekovića. Također, početkom aprila 1992. godine SDS i lokalni Muslimani pregovarali su o podjeli opštine na srpski i muslimanski dio. [...]“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 348)*

5. *„Približno 21. aprila 1992. srpske snage, koje su se sastojale od Jugoslavenske narodne armije (u daljnjem tekstu: JNA), paravojnih snaga i naoružanih vojnika, preuzele su vlast u gradu Vlasenici.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 52)*

6. Odmah pošto su Srbi preuzeli kontrolu nad opštinom Vlasenica, Krizni štab je preuzeo upravljanje gradom i na sve zvanične funkcije imenovao Srbe. Mobilisani su mještani Srbi, koji su preuzeli vojne dužnosti od snaga JNA. Njihove dužnosti obuhvatale su čuvanje važnih objekata i traženje naoružanih Muslimana po okolnim šumama.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 53)

7. „[...] Krizni štab, pod rukovodstvom Milenka Stanića, izdavao je propusnice koje su Muslimani morali imati za kretanje po opštini Vlasenica ili za putovanje u druge opštine. Postavljani su kontrolni punktovi koji su bili u nadležnosti Dragiše Milakovića, člana SDS-a. Krizni štab je naredio Muslimanima da predaju oružje srpskim vlastima i uveo je radnu obavezu za Muslimane.“ (MKSJ protiv Momčila Krajišnika, par. 349)

8. „Mnogi Muslimani i drugi nesrbi pobjegli su iz vlaseničkog kraja, a počev od maja 1992. pa do septembra 1992., oni koji su ostali bili su ili prozjereni ili uhapšeni.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 54)

9. „Krajem maja ili početkom juna 1992., srpske snage su osnovale zatočenički logor u Sušici, kojim su upravljale vojska i lokalna milicija. To je bio glavni zatočenički objekat na području Vlasenice, a nalazio se otprilike na kilometar od grada.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 55)

10. „U logoru Sušica su držani muškarci, žene i djeca, a katkada su bile zatočene i cijele porodice. Žene i djeca su obično ostajali samo kratko vrijeme prije nego što bi ih prisilno prebjegli na obližnja muslimanska područja. Prije prisilnog prebjegavanja, nesrbi su obično morali da potpišu dokument s izjavom da to područje napuštaju dobrovoljno i da se odriču svoje imovine.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 59)

11. „U septembru 1992. godine u Vlasenici više praktično nije bilo nijednog Muslimana ni drugih nesrba.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 62)

12. „[...] Krajem juna 1992. velik broj zatočenih muškaraca prebačen je iz logora Sušica u veći zatočenički logor Batković blizu Bjelebine na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine. Većina zatočenih žena i djece prebačena je ili u Kladarj ili u Cersku na teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana.“ (MKSJ protiv Dragana Nikolića, par. 70)

13. ²⁵⁸ „[...] „oružani sukob postoj svuda gdje se pribjeglo oružanicj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države.“ U ovom slučaju nije osporeno da je postojao oružani sukob između BiH i njenih oružanih snaga s jedne i Republike Srpske i njenih oružanih snaga s druge strane. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 481)

14. „Ovaj napad je bio nedvojbeno usmjeren protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi. [...]“ (MKSJ protiv Vidica Blagojevića i Dragana Jokića, par. 552)

15. „U martu 1995. Radovan Karadžić, predsjednik Republike Srpske (RS), reagujući na pritisak međunarodne zajednice da se okonča rat i na tekuće napore da se pregovorima postigne mirovni sporazum,¹²⁷ izdao je direktivu VRS-u u vezi sa dugoročnom strategijom snaga VRS-a u enklavi. U toj direktivi, poznatoj pod nazivom “Direktiva 7”, konkretno se navodi da VRS treba

i izvršiti potpuno fizičko odvajanje Srebrenice od Žepe, čime sprečiti i pojedinačno komuniciranje između ovih enklava. Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)

16. „Dio plana bila je i blokada konvoja pomoći:

²⁵⁸ Od činjenice broj 13. do kraja su prihvaćene činjenice vezane za 1995. godinu.

- i. Preko nadležnih državnih i vojnih organa, zaduženih za rad sa UNPROFOR-om i humanitarnim organizacijama, planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahteva, smanjiti i ograničiti logističku podršku snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i učiniti ih ovisnim od naše dobre voje, a istovremeno izbeći osudu međunarodne zajednice i svetskog javnog mnjenja. [...]" (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)
17. „Tačno kao što je i bilo predviđeno tom direktivom, sredinom 1995. humanitarna situacija za bosansko-muslimanske civile i vojno osoblje u enklavi postala je katastrofalna. Početkom jula 1995. iz niza izvještaja vidje se kako su snage ABiH u enklavi hitno tražile deblokadu koridora za humanitarnu pomoć i kako je, kada to nije uspjelo, došlo do tragedije civila koji umiru od gladi.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 28)
18. „Glavni štab VRS-a izdao je 31. marta 1995. direktivu 7.1, koju je potpisao general Mladić. Direktiva 7.1 izdata je "na osnovu direktive br. 7" i upućivala je Drinski korpus da, između ostalog, sprovodi "aktivna borbena dejstva ... oko enklava".“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 29)
19. „Snage bosanskih Srba zauzele su 31. maja 1995. osmatračko mjesto Echo, koje se nalazilo u jugoistočnom uglu enklave. Kao odgovor na tu agresiju, jedna grupa Bošnjaka izvršila je rano izjutra 26. juna 1995. iznenadni napad na obližnje srpsko selo Višrjica. [...]" (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 30)
20. „[...] Nakon toga, tadašnji komandant Drinskog korpusa, general-major Milenko Živanović, potpisao je 2. jula 1995. dvije zapovjedi, u kojima se iznosi plan za napad na enklavu i raznim jedinicama Drinskog korpusa izdaje naređenja da pređu u stanje borbene gotovosti. Operacija je dobila šifrovani naziv "Krivaja 95".“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 30)
21. „Ofanziva VRS-a na Srebrenicu započela je 6. jula 1995. [...]" (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 31)
22. „[...] Neki od nizozemskih vojnika povukli su se u enklavu nakon što su njihovi položaji bili napadnuti, dok su se posade drugih posmatračkih punktova predale bosanskim Srbima. [...]" (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 31)
23. „Do večeri 9. jula 1995. Drinski korpus VRS-a prodro je četiri kilometra u dubinu enklave, zaustavivši se samo jedan kilometar ispred grada Srebrenice.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 33)
24. „Kasno 9. jula 1995., ohrabren tim vojnim uspjehom i iznenađujućim izostankom otpora bosanskih Muslimana, kao i nepostojanjem nikakve značajne reakcije međunarodne zajednice, predsjednik Karadžić izdao je novo naređenje, kojim je Drinskom korpusu VRS-a dao zeleno svjetlo da zauzme grad Srebrenicu.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 33)
25. „Ujutro 10. jula 1995. situacija u samoj Srebrenici bila je napeta. Stanovnici, od kojih su neki bili naoružani, preplavili su ulice grada.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 34)
26. „Pukovnik Karremans slao je hitne zahjeve kojima je tražio zračnu podršku NATO-a za odbranu grada, no nikakva pomoć nije stigla do otprilike 14:30 sati 11. jula 1995., kada je NATO bombardovao tenkove VRS-a koji su se primicali gradu. Avioni NATO-a pokušali su bombardovati i artijerijske položaje VRS-a iznad grada, no tu su operaciju morali prekinuti zbog slabe vidljivosti. [...]" (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 34)
27. „Kasno poslijepodne 11. jula 1995. general Mladić, u pratnji generala Živanovića (tadašnji komandant Drinskog korpusa), generala Krstića (u to vrijeme zarobljenika komandanta i načelnika štaba Drinskog korpusa) i drugih oficira VRS-a, trjumbfalno je prošetao praznim ulicama Srebrenice. Taj trenutak snimio je filmskom kamerom srpski novinar Zoran Petrović.“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 36)
28. „Suočeni sa činjenicom da je²⁵⁶ Srebrenica pala pod kontrolu snaga

bosanskih Srba, na hijjade bosansko-muslimanskih stanovnika Srebrenice potjelo je u Potočare, kako bi potražili zaštitu u bazi UN-a. Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 37)

29. Na sastanku u hotelu “Fontana” 12. jula 1995. general Mladić je kazao da će se među svim vojno sposobnim muškarcima iz mase u Potočarima biti izvršena provjera da bi se ustanovilo ima li među njima ratnih zločinaca. [...] Doista, Bratunačka brigada Drinskog korpusa sastavila je spisak, kcji nosi datum 12. juli 1995., s imenima 387 bosanskih Muslimana za kcje se sumnjalo da su ratni zločinci iz srebreničke enklave. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 156)

30. „Kada su autobusi sa ženama, djecom i starcima krenuli na sjever prema teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana, zaustavljali su ih putem i ponovo pretresali tražeći muškarce. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 56)

31. „Muškarci bosanski Muslimani, kcji su u Potočarima odvojeni od žena, ojece i staraca (čji broj je iznosio otprilike 1000), prebačeni su u Bratunac, gdje su kasnije dovedeni muškarci bosanski Muslimani zarobljeni u koloni. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 66)

32. „General Krstić je naredio da se nabave autobusi za prevoz bosanskomuslimanskog stanovništva iz Potočara 12. i 13. jula 1995. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 464)

33. „[...] Oružane snage bosanskih Srba, među kcjima je bilo mnogo jedinica MUP-a kcje su patrolirale putem između Kravice i Korjević-Poja i putem između Korjević-Poja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artijerjskog oružja, mitrajeza i ručnih bombi.” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 221)

34. „U periodu od 12. do 17. jula, pripadnici Drinskog korpusa i njemu potčinjenih brigada pretraživali su područje kako bi zarobili muškarce iz kolone. [...]” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 222)

35. „U Bratuncu je u noći 13. jula bilo parkirano između 80 i 120 autobusa i kamiona, a procjenjuje se da je u njima bilo zatočeno od 3.500 do 4.500 muškaraca bosanskih Muslimana. Veliki broj kamiona i autobusa došao je iz Nove Kasabe i Milića, a drugi autobusi su došli iz Potočara. [...]” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 267)

36. „Od 12. jula, otprilike 2.000 ili 3.000 muškaraca bilo je zatočeno u školi “Vuk Karadžić” u Bratuncu i objektima oko nje, kao što je sportska dvorana, hangar i obližnja srednja tehnička škola kcja se zvala “Sloboda, ime ti je Tito.” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 271)

37. „Ujutro 13. jula, 16 bosanskih Muslimana zarobljenih iz kolone prevezeno je autobusom iz skladišta u Korjević-Poju na obalu rijeke Jadar. Među njima je bio i jedan petnaestogodišnji oječak.” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 293)

38. „Kada su ti muškarci izašli iz autobusa, poredali su ih uz rijeku. Četiri srpska vojnika, kcja su s njima došla autobusom, otvorila su vatru iz automatskih pušaka. Jedan od muškaraca bosanskih Muslimana preživio je tako što se bacio u rijeku nakon što je pogođen. [...]” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 293)

39. „Velika grupa zatvorenika kcje su preko noći držali u Bratuncu, rano ujutro 14. jula 1995. godine odvezena je konvojem od 30 autobusa u školu u Grbavcima kod Orahovca. [...]” (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 220)

40. „Dana 14. jula, zatvorenici bosanski Muslimani zatočeni u Bratuncu i Kravici prebačeni su autobusima u školu u Petkovcima u opštini Zvornik. [...]” (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 337)

41. „Bageri i buldožeri Zvorničke brigade kcji su od 16. jula 1995. radili u području Kozluka, korišćeni su za radove oko²⁵⁷ ukopa žrtava egzekucija u Kozluku

kcje su se dogodile između 14. i 17. jula 1995. [...]“ (MKSJ protiv Radislava Krstića, par. 453)

42. „U međunarodnoj zajednici se osjećala sve veća zabrinutost jer se i da je nje znalo šta se dogodilo s ogromnim brojem muškaraca bosanskih Muslimana, a VRS i da je nje dopuštao pristup na srebreničko područje.“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

43. „U periodu od 14. do 19. jula održan je niz sastanaka s predsjednikom Slobodanom Miloševićem i generalom Ratkom Mladićem na kojima su se vodili pregovori o tome da se UNHCR-u i MKCK-u dozvoli pristup na to područje. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

44. „[...] Približno 17. ili 18. jula, kada je dio preživjelih muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone došao u Tuzlu, stigle su i prve vijesti o pogubljenjima i zatočeničkim centrima. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

45. „[...] Dana 10. avgusta 1995., predstavnik Sjedinjenih Američkih Država podnio je Savjetu bezbjednosti izvještaj u sklopu kojeg je predočio i snimke iz vazduha koji su navodili na zaključak o postojanju masovnih grobnica u blizini Korjević-Polja i Nove Kasabe. [...]“ (MKSJ protiv Vidcja Blagcjevića i Dragana Jokića, par. 380)

II U preostalom dijelu prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0015261 18 od 11.10.2018. godine **odbija se** kao neosnovan.

O b r a z l o Ź e n j e

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo BiH/Tužilaštvo) je dana 11.10.2018. godine Sudu podnijelo prijedlog kojim traži prihvatanje kao utvrđenih određenih činjenica iz prvostepenih presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u predmetu protiv Dragana Nikolića, u predmetu protiv Momčila Krajišnika, u predmetu protiv Radislava Krstića, u predmetu protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, te u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih, a koje činjenice nisu pobijane ili oborene i/ili koje su potvrđene, odnosno utvrđene od strane žalbenog vijeća u navedenim predmetima, zasnivajući svoj prijedlog na odredbama Zakona o ustupanju predmeta.

Tužilaštvo u obrazloženju prijedloga navodi da smatra da predložene činjenice u cijelosti ispunjavaju kriterije za prihvatanje činjenica kao utvrđenih, te da iste treba u cijelosti prihvatiti, posebno radi ekonomičnosti ovog krivičnog postupka, u mjeri u kojoj će to biti u skladu sa i dovesti do pravičnog suđenja.

Također, Tužilaštvo ukazuje da su sve predložene činjenice relevantne za predmetni krivični postupak koji se vodi protiv optuženog Radeta Garića, a iste ne umanjuju vrijednosti adversarnog i pravičnog suđenja. Stoga, predlaže da Vijeće usvoji sve predložene činjenice, kao utvrđene.

Povodom navedenog prijedloga, izjašnjenje je dostavio branilac optuženog Radeta Garića, advokat Petko Pavlović, i to povodom sljedećih osnova: prihvatanje pojedinih činjenica, prava na presumpciju nevinosti i pravo žalbe na rješenje o utvrđenim činjenicama. Što se tiče prihvatanja predloženih činjenica, branilac optuženog osporava predmetni prijedlog, iz razloga nepodobnosti istog, obzirom da Tužilaštvo navodi paragrafe iz presuda, a ne konkretne činjenice. S tim u vezi, branilac optuženog ističe da ukoliko bi Sud ipak odlučivao o predmetnom prijedlogu da odbrana optuženog jedino ne osporava činjenicu pod brojem 3. prijedloga, dok sve ostale u potpunosti osporava radi suprotnosti sa kriterijima utvrđenim pred MKSJ, te₂₅₈ prihvaćenim u praksi Suda. Nadalje,

odbrana optuženog smatra da prihvatanje predloženih činjenica predstavlja i kršenje prava na presumpciju nevinosti, propisana članom 6. stav 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP), te članom 3. stav 1. ZKP BiH. Povreda postupka i kršenje elementarnih prava optuženog, prema ocjeni branioca, ogleda se i u činjenici da ne postoji pravo žalbe u odnosu na rješenje o utvrđenim činjenicama, za koje branilac optuženog ističe da bi se trebalo omogućiti i to od strane Apelacionog odjeljenja Suda BiH, kao što je to regulisano u postupku pred MKSJ. Slijedom svega navedenog, branilac optuženog predlaže da se predmetni prijedlog odbije ili da se odbrani dozvoli pravo žalbe na eventualno rješenje o prihvatanju određenih činjenica kao utvrđenih.

Nakon što je razmotrilo podneseni prijedlog Tužilaštva, te navode odbrane optuženog, Vijeće je donijelo odluku kao u izreci iz sljedećih razloga.

Član 4. Zakona o ustupanju predmeta propisuje: „*Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku*“.

Sličnu odredbu sadrži i Pravilo 94. (B) Pravilnika o postupku i dokazima koje navodi da: „*Na zahjev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što je saslušalo strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom kcji se odnose na pitanja od važnosti za tekuće suđenje*».

Prije svega, saslušanjem stranaka i branioca, odnosno davanjem mogućnosti pismenog izjašnjenja na prijedlog Tužilaštva, ispunjena je prva formalna pretpostavka citiranog propisa za odlučivanje o prihvatanju utvrđenih činjenica dokazanim.

Nadalje, prilikom razmatranja predloženih činjenica kao utvrđenih, Vijeće je uzelo u obzir dosadašnja shvatanja i praksu MKSJ-a u predmetima koje je Tribunal procesuirao, primjenjujući ih kao objektivne, s obzirom da Zakon o ustupanju ne propisuje kriterije na osnovu kojih bi se određena činjenica smatrala „*presuđenom*“.

U tom kontekstu, razmatrani su kriteriji koje je MKSJ utvrdio rješenjem od 28.02.2003. godine u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, a koji uvažavaju prava optuženog zagarantovana Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i slobodama (EKLJP), kao i ZKP-om BiH. U skladu sa navedenom odlukom, pretresno vijeće na prijedlog jedne od stranaka ili na vlastitu inicijativu, nakon njihovog saslušanja, može odlučiti da *formalno primi na znanje presuđene činjenice*, ako ispunjavaju sljedeće kriterije: da su jasne, konkretne i mogu se identifikovati, te su relevantne za konkretni predmet, ograničene na zaključke o činjenicama i ne uključuju pravne karakterizacije, pobijane su na suđenju, ali spadaju u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili su pobijane na suđenju, a sada spadaju u dio presude koji je predmet žalbe, ili spadaju u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna.

Također, iste ne smiju potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, te se ne mogu zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i utjecati na pravo optuženog na pravično suđenje.

Ovi kriteriji nadopunjuju pravilo 94. stav b (formalno primanje na znanje) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ. Pored²⁵⁹ navedenog, isti kriteriji su već prihvaćeni i

od strane Apelacionog vijeća Suda (presuda u predmetu *Neđo Samardžić* broj: X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006. godine).

Osnovni cilj člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost postupka, što je u skladu sa pravom optuženog na suđenje bez odlaganja kako je to i propisano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, pa je Vijeće prilikom primjene ove odredbe poštovao princip pravičnosti konkretnog predmetnog postupka, na način da nije prihvatilo činjenice koje bi na direktan ili čak indirektan način inkriminisale optuženog. Vijeće je stoga odbilo sve činjenice koje bi na bilo koji način, čak i posredno, upućivale na odgovornost optuženog za djela za koja se tereti potvrđenom optužnicom, nalazeći da postizanje pomenutih načela krivičnog postupka ne može biti izvršeno na štetu optuženog, odnosno optuženi se ne smije prihvatanjem činjenica dovesti u neravnopravan i nepovoljan procesno pravni položaj.

Dakle, Vijeće je prilikom prihvatanja činjenica kao utvrđenih slijedilo princip presumpcije nevinosti, jer bi se u protivnom dokazni postupak mogao okončati na štetu optuženog i prije nego budu neposredno provedeni svi dokazi u predmetu, pa je u korištenju svoga diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju i donošenju odluke o konkretnom pitanju, Vijeće posebno imalo u vidu prava optuženog u odnosu na član 6. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te odredbe članova 3. i 13. ZKP BiH.

U kontekstu navedenog, korisno je naglasiti da činjenice koje su prihvaćene kao dokazane imaju karakter uopštenih i ni na koji način ne inkriminiraju optuženog.

U cilju zaštite procesnih prava optuženog, Vijeće podsjeća da prihvaćene činjenice nemaju status neoborive pretpostavke */presumption iuris et de iure/* te mogu biti predmet pobijanja u toku krivičnog postupka, ako stranke za to imaju valjane i opravdane razloge. Na ovaj način nije narušena pretpostavka nevinosti, jer optuženi u svakom slučaju uživa pravo pobijanja svih navoda optužbe, uključujući samim tim predložene ili prihvaćene činjenice.

Osim toga, u smislu odredbe člana 15. ZKP Sud nije u obavezi da svoju presudu zasnije na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana, obzirom da će nakon okončanja krivičnog postupka sve one biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih provedenih dokaza na glavnom pretresu. Shodno tome, odluka o prihvatanju utvrđenih činjenica ima težinu procesne odluke vijeća o prihvatljivosti ili neprihvatljivosti bilo kojeg drugog dokaza predloženog u toku postupka, što u konačnici spada u domen rukovođenja glavnim pretresom, pa shodno tome na rješenje koje se donese po ovom pitanju nije dopušteno ulaganje posebne žalbe, dok se ostavlja mogućnost strankama i braniocu da navedeno rješenje pobijaju u sklopu žalbe na presudu, a kako je to navedeno i u pouci o pravnom lijeku.

Nakon razmatranja navedenih kriterija, a u kontekstu argumenata koje su iznijele stranke u postupku, Vijeće nalazi da u izreci rješenja nabrojane činjenice u potpunosti ispunjavaju uslove iz pobrojanih kriterija, te ih u navedenom obimu prihvata kao dokazane.

Činjenice navedene u prijedlogu Tužilaštva iz presuda MKSJ protiv Momčila Krajišnika²⁵⁹, protiv Radislava Krstića²⁶⁰, protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića²⁶¹, i protiv Vujadina Popovića i drugih²⁶², Vijeće nije prihvatilo iz razloga što nisu relevantne, odnosno ne odnose se na pitanja od značaja u tekućem postupku i ne doprinose razrješenju stvari, bez da se Sud dalje upuštao u razmatranje ispunjenosti ostalih navedenih kriterija pojedinačno. Međutim, Vijeće nalazi potrebnim za napomenuti da je veliki broj predloženih činjenica koji nije prihvaćen iz ovog razloga sadržavao formulacije poput „pretresno vijeće konstatuje“, „postoje dokazi“, „dokazi su pokazali“ ili su predloženi paragrafi presuda MKSJ sadržavali citiranje iskaza svjedoka koji su svjedočili u tim predmetima. Drugim riječima, predlaganjem ogromnog broja činjenica na događaje koji su se desili u julu 1995. godine na području Srebrenice, tačnije 251 činjenice, Tužilaštvo je ne samo previdjelo svrhu takvog prijedloga, već ujedno i činjenice obilježja krivičnog djela koja se optuženom Gariću stavljaju na teret. Također, veliki broj činjenica je Tužilaštvo bespotrebno ponavljalo, neke od njih nisu navedene jasno i precizno ili je temeljem istih bilo nemoguće identifikovati na šta se konkretno odnose, kao i na koji period. Bilo koji prijedlog, a naročito prijedlog ove vrste treba od strane podnosioca istog da bude formulisan jasno i precizno, a što u konkretnom predmetu nije bio slučaj.

Činjenice navedene u prijedlogu Tužilaštva iz presuda MKSJ protiv Dragana Nikolića²⁶³, protiv Momčila Krajišnika²⁶⁴, protiv Radislava Krstića²⁶⁵, te protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića²⁶⁶, Vijeće nije prihvatilo iz razloga što navedene činjenice u sebi sadrže karakterizacije pravne prirode, odnosno pravne zaključke pretresnog vijeća.

Dakle, Vijeće nije prihvatilo bilo kakve činjenice koje se odnose na krivičnopravni događaj koji se optuženom stavlja na teret niti zaključke Vijeća MKSJ o tim pitanjima, jer se radi o pitanjima koja će biti predmetom dokazivanja od strane Tužilaštva BiH u ovom predmetu. Prihvatanjem činjenica koje bi na bilo koji način, pa čak i u najmanjoj mjeri indicirale krivicu optuženog, narušila bi se presumpcija nevinosti kao najvažnijeg načela i prava koje uživa optuženi tokom cijelog krivičnog postupka.

²⁵⁹ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojem 13.

²⁶⁰ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojevima 42, 44, 45, 50, 61, 62, 74, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85. do 87, 99, 100, 105, 107, 108, 110. do 112, 115. do 121, 129, 130, 132, 139. do 140, 170, 173. do 175, 177, 178, 189, 193, 197, 199. i 244.

²⁶¹ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojem 65, 73, 77, 80, dio činjenice pod rednim brojem 83. (*"Iz "b.jele kuće" se čula vika, a ponekad i pucnjevi. Sve vrijeme je na travnjaku ispred "b.jele kuće" bilo mnoštvo vidljivo uplašeni muškaraca, kcji su u redovnim razmacima odvođeni u "bjelu kuću".*), 104, 106, 122, 125, 134. do 136, 138, 143, 144. do 147, 151. do 168, 172, 176, 178, 179, 182. do 188, 190. do 192, 194. do 196, 198, 200, 201. do 207, 209, 210, 222, 225. do 240, 245. do 258.

²⁶² Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojevima 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 89, 123, 124, 126, 128, 131, 169. i 208.

²⁶³ Dio činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojem 19. (*"Optuženi je progonio zatočene Muslimane i druge nesrbe pomažući u njihovom prisilnom prerještariju iz opštine Vlasenica."*).

²⁶⁴ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojevima 10, 12, 15, 16. i 17.

²⁶⁵ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojevima 39, 52. do 59, 64, 66. do 72, 75, 76, 88, 92. do 94, 97, 102, 103, 244, 259. do 270.

²⁶⁶ Činjenice navedene u prijedlogu pod rednim brojevima 21, 22, 23, 24, 26, 95, 127, 133, 212. do 219, 241. do 243.

Također kada su u pitanju činjenice navedene u prijedlogu Tužilaštva pod brojem 150.²⁶⁷ Vijeće iste nije prihvatilo, obzirom da se navedene činjenice ponavljaju, odnosno iste su već u potpunosti ili djelimično navedene pod rednim brojevima 148. i 149. (par. 293 presude MKSJ protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića), koju je Vijeće djelimično prihvatilo. Činjenice koje također nisu prihvaćene, obzirom da su parafrazirane, odnosno razlikuju se od formulacije u izvornoj presudi, jesu činjenice pod rednim brojevima 109. i 181. iz prijedloga Tužilaštva.²⁶⁸

Nakon što je Vijeće utvrdilo da svaka od činjenica navedenih u izreci rješenja, pojedinačno zadovoljava određene kriterije, Vijeće je također uzelo u obzir da se prihvatanjem navedenih činjenica postigne balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne, i prava optuženog na pravično suđenje s druge strane. S tim u vezi, Vijeće je stava da i one činjenice koje su zadovoljile sve navedene kriterije, mogu biti odbijene prema diskrecionoj odluci Vijeća ako one, kao cjelina, narušavaju pravo optuženog na pravično suđenje.

U pogledu navoda branioca optuženog o pravu na žalbu u odnosu na odluku Suda o utvrđenim činjenicama, Vijeće napominje da odbrani optuženog takvo pravo nije uskraćeno, obzirom da se odluka o prihvatanju predloženih činjenica kao utvrđenih može pobijati u postupku redovnog pravnog lijeka izjavljenog protiv presude.

Imajući u vidu naprijed navedeno, a primjenom odredbi člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, Vijeće odlučilo kao u izreci rješenja.

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Jasmina Ćosić Dedović**

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba, a može se pobijati jedino u žalbi na presudu (član 318. stav 2. ZKP BiH).

²⁶⁷ U prijedlogu činjenica pod rednim brojem 150. glasi: "... da su 13. jula 1995. godine pripadnici snaga bosanskih Srba, uključujući Nenada Deronjića, prevezli 16 muškaraca, bosanskih Muslimana iz kolone, na jedan prostor na obali rijeke Jadar i strjeljali ih. Pretresno vijeće daje konstatuje da je 15 njih ubijeno."

²⁶⁸ U prijedlogu činjenica pod rednim brojem 109. glasi: „Grupa bosanskih Muslimana se pretežno sastojala od cječaka i muškaraca koji su bili u dobi od 16 do 65 godina, mada je tu bio prisutan i mlađi brat žena, ojece i starijih ljudi. I dok su tek neki od muškaraca bili naoružani i nosili uniforme, većina muškaraca bili su civili.“

U prijedlogu činjenica pod rednim brojem 181. glasi: "Ti muškarci bosanski Muslimani morali su utrčati u školu kroz špalir pripadnika VRS-a, koji su ih tukli kundacima pušaka. Zatim su zatvoreni u učionicama na spratu. Zatvorenici nisu smjeli ići na zahod, tako da su svi bili "mokri" od urina. Vojnici su tražili novac i prijetili da će, ako im se ne dā određeni iznos novca, ubiti dvadeset ljudi...nakon čega su ih izveli iz učionice. Nakon što su izašli iz učionice, moglo se čuti kako ih tuku i bolno sterjarje. Ti ljudi se nisu vratili."